

**GODIŠNJI IZVJEŠTAJ
HRVATSKOG RESTAURATORSKOG ZAVODA
ZA 2018. GODINU**

**GODIŠNJI IZVJEŠTAJ
HRVATSKOG RESTAURATORSKOG ZAVODA
ZA 2018. GODINU**

ZAGREB, 2019.

OPĆI PODACI	6
Uvod	6
Misija	7
Vizija	7
Vrijednosti	7
Ciljevi	7
Upravno vijeće Zavoda	11
Stručno vijeće Zavoda	11
Kadrovska struktura	12
Poslovni prostori i rasprostranjenost Zavoda	12
SLUŽBA FINACIJSKIH, OPĆIH PRAVNIH I ADMINISTRATIVNIH POSLOVA	13
Financijski pregled poslovanja za 2018. godinu	13
Prihodi poslovanja	16
Rashodi poslovanja	17
1. Financiranje rada Zavoda sredstvima iz državnog proračuna	19
2. Ostvareni vlastiti i ostali prihodi	22
3. Financiranje zaštitnih radova na kulturnim dobrima sredstvima Europske unije te sredstvima Operativnog programa <i>Konkurentnost i kohezija</i> 2014. – 2020. (Europski fond za regionalni razvoj) kroz poziv Ministarstva regionalnog razvoja i fondova Europske unije RH „Priprema i provedba integriranog razvojnog programa temeljenog na obnovi kulturne baštine“	24
Ostali financijsko-računovodstveni poslovi	26
Opći pravni i administrativni poslovi	27
Aktivnosti na uspostavi sustava unutarnjih financijskih kontrola (FMC) te sastavljanju i predaji Izjave o fiskalnoj odgovornosti	28
SLUŽBA ZA NABAVU I OPĆE TEHNIČKE POSLOVE	29
Poslovi nabave robe, radova i usluga	29
Poslovi zaštite na radu i zaštite od požara	30
Opći tehnički poslovi	30
Vozila Zavoda	30
SLUŽBA ZA ARHEOLOŠKU BAŠTINU	33
Odjel za kopnenu arheologiju – sjedište Zagreb	33
Odjel za kopnenu arheologiju – sjedište Juršići	39
Odjel za podvodnu arheologiju	48
Odjel za restauriranje arheoloških nalaza	55
Odsjek za restauriranje arheološkog metala i stakla	57
SLUŽBA ZA NEPOKRETNU BAŠTINU	59
Odjel za graditeljsko naslijeđe	61
Odsjek za konzervatorsku dokumentaciju nepokretne baštine	73
Odjel za zidno slikarstvo i mozaik	81
Odsjek za zidno slikarstvo, mozaik i štuko u Splitu u sklopu Službe za odjele izvan Zagreba 2	92
Odjel za štuko	95
Odjel za kamenu plastiku	101
Odsjek za kamenu plastiku u Splitu u sklopu Službe za odjele izvan Zagreba 2	107
Restauratorski odjel Osijek u sklopu Službe za odjele izvan Zagreba 1	109

SLUŽBA ZA POKRETNU BAŠTINU	113
Odjel za drvenu polikromiranu skulpturu	115
Odjel za štafelajno slikarstvo	119
Odjel za tekstil, papir i kožu	125
Odsjek za konzervatorsku dokumentaciju pokretne baštine	127
Služba za odjele izvan Zagreba 1	128
Restauratorski odjel Ludbreg	128
Restauratorski odjel Osijek	130
Restauratorski odjel Rijeka	133
Restauratorski odjel Vodnjan-Juršići	136
Služba za odjele izvan Zagreba 2	138
Restauratorski odjel Dubrovnik	138
Restauratorski odjel Split	143
Restauratorski odjel Zadar	148
ZAJEDNIČKA STRUČNA SLUŽBA	153
Informacijsko-dokumentacijski odjel	153
Fotolaboratorij	154
Knjižnica	154
Arhiv	155
Prirodoslovni laboratorij	155
Informatička oprema	156
Pravo na pristup informacijama Zavoda	156
Digitalizacija kulturne baštine	156
ŠKOLOVANJE, STRUČNO USAVRŠAVANJE I MEĐUNARODNA SURADNJA	159
PREGLED PROGRAMA RADA	175
Služba za arheološku baštinu	176
Služba za nepokretnu baštinu	177
Služba za pokretnu baštinu	179
Realizacija po jedinicama regionalne samouprave	185

Sve slikovne priloge u ovom Izvještaju, ako nije drugačije navedeno u legendi ili opisu, napravili su djelatnici Hrvatskog restauratorskog zavoda. Čuvaju se u Informacijsko-dokumentacijskom odjelu i vlasništvo su Hrvatskog restauratorskog zavoda.

Uvod

Hrvatski restauratorski zavod (dalje u tekstu: Zavod) osnovan je uredbom Vlade Republike Hrvatske od 19. prosinca 1996. godine (NN 2/97), spajanjem dviju postojećih javnih ustanova: Zavoda za restauriranje umjetnina (osnovanog 1948. godine pri tadašnjoj Jugoslavenskoj akademiji znanosti i umjetnosti) i Restauratorskog zavoda Hrvatske (osnovanog 1966. godine). Uredbom o osnivanju Zavod je određen kao središnja javna ustanova konzervatorsko-restauratorske djelatnosti u Republici Hrvatskoj koja obavlja poslove zaštite kulturnih dobara bez upravnih nadležnosti.

Današnji je Zavod nasljednik višedesetljetne institucionalizirane konzervatorsko-restauratorske djelatnosti te je jedan od glavnih nosilaca suvremene prakse zaštite baštine na području Republike Hrvatske.

Osnovna djelatnost Zavoda obuhvaća istraživanje, dokumentiranje, valoriziranje, interpretiranje, projektiranje, planiranje te nadzor i provođenje izravnih radova na materijalnoj strukturi konzerviranjem i/ili restauriranjem arheoloških, nepokretnih i pokretnih kulturnih dobara Republike Hrvatske. Ujedno je djelatnošću Zavoda obuhvaćeno i davanje stručnih mišljenja, specijalističko savjetovanje i vještačenje te izvođenje hitnih intervencija i organiziranje zaštite u izvanrednim situacijama. S ciljem provođenja praktične edukacije stručne javnosti, u sklopu djelatnosti Zavoda organizira se stručno usavršavanje konzervatora i konzervatora-restauratora, provodi se studentska stručna praksa te se njeguje stručna suradnja sa srodnim institucijama u zemlji i inozemstvu. Kako bi konzervatorsko-restauratorska djelatnost Zavoda bila dostupna i široj javnosti, sustavno se ulaže u promotivne aktivnosti.

Željeni rezultati provođenja strateškog plana Zavoda zasnovani su na unaprjeđenju već postojećih visokih standarda stručne djelatnosti, na očuvanju sustava prijenosa znanja, iskustava, vještina te kompetencija, očuvanju i razvoju baza podataka, razvoju novih metoda i tehnika rada te jačanju stručno-znanstvene djelatnosti, s ciljem argumentiranog, pragmatičnog i dosljednog pristupa zaštiti kulturnih dobara Republike Hrvatske usklađenog sa suvremenom, pozitivnom europskom i svjetskom praksom.

Misija

Zavod je središnja javna ustanova kojoj je osnovna djelatnost istraživanje, očuvanje i prezentiranje arheoloških, nepokretnih i pokretnih kulturnih dobara Republike Hrvatske. Osnovna djelatnost provodi se u suradnji s Upravom za zaštitu kulturne baštine Ministarstva kulture RH s ciljem očuvanja postojećih te stvaranja novih vrijednosti za buduće naraštaje.

Svrha djelovanja Zavoda u sklopu zaštite i očuvanja hrvatske kulturne baštine jest istraživanje, dokumentiranje, projektiranje, valoriziranje, interpretiranje, planiranje te nadzor i provođenje izravnih radova na materijalnoj strukturi kulturnih dobara postupcima konzerviranja i/ili restauriranja.

Vizija

Vizija Zavoda jest unaprjeđenje osnovne djelatnosti s ciljem sveobuhvatnog pristupa kulturnom dobru uz nastojanje da se podigne svijest primarnog korisnika o vrijednostima i značenju kulturne baštine. U skladu sa stečenim znanjima, iskustvima i vještinama te razvijenim, raznorodnim bazama podataka, cilj Zavoda je postati jednim od ključnih dionika u razvoju i provođenju nacionalne strategije zaštite i očuvanja kulturnih dobara.

Vrijednosti

Osnovna vrijednost Zavoda je visoka kvaliteta izvedenih radova postignuta zahvaljujući različitim zvanjima i zanimanjima djelatnika, stečenim specijalističkim znanjima, iskustvima i vještinama, bazama digitalnih i fizičkih podataka te materijalnim resursima.

Ciljevi

Prijedlog dvogodišnjeg strateškog plana rada (2016. – 2018.) zasnovan je na mjerljivim, ostvarivim, realnim i koordiniranim kratkoročnim i dugoročnim strateškim, taktičkim i operativnim ciljevima. Oni su utemeljeni na rezultatima dubinske analize, a u provedbi ih je nužno izraziti kvalitativno, kvantitativno i vremenski.

Glavi strateški cilj jest unaprjeđenje poslovanja Zavoda na svim područjima tijekom dvije godine (2016. – 2018.). Ostali ciljevi osmišljeni su u namjeri da se promišljenijim i racionalnijim raspoređivanjem zaduženja i poslova, djelovanje Zavoda usmjeri prema jasno prepoznatljivim kvalitetama i vrijednostima.

Zbog velikog broja programa zaštite i očuvanja arheoloških, nepokretnih i pokretnih kulturnih dobara čiji je nosilac Zavod, a u skladu s postojećim obrazovanim kadrom te raspoloživim financijskim sredstvima, potrebno je prilagoditi način provođenja osnovne djelatnosti. Stoga su strateški, taktički i operativni ciljevi koji se odnose na osnovnu djelatnost Zavoda osmišljeni s pragmatičnim pristupom koji se temelji na promišljenom stavu prema vrijednostima i realnim financijskim mogućnostima.

Zbog složenosti parametara potrebnih za izradu kriterija, pokazatelje uspješnosti bit će moguće odrediti tek nakon dvogodišnje provedbe predloženog strateškog plana.

1. Strateški ciljevi:

- usklađivanje osnovne djelatnosti sa strateškim ciljevima Ministarstva kulture RH (Strategija zaštite, očuvanja i održivog gospodarskog korištenja kulturne baštine RH 2011. – 2015., Strateški plan Ministarstva kulture RH 2016. – 2018., Strategija digitalizacije kulturne baštine 2013. i dr.) radi optimiziranog pristupa upravljanju kulturnim dobrima, tj. usklađivanje programskih ciljeva s financijskim mogućnostima
- jačanje partnerskog odnosa s Ministarstvom kulture RH, ponajprije s djelatnicima Uprave za zaštitu kulturne baštine (konzervatorski odjeli te sektori i sektorski odjeli) radi djelotvornije provedbe osnovne djelatnosti
- aktivno uključivanje konzervatorsko-restauratorske djelatnosti Zavoda te postignutih rezultata u kulturni turizam, suradnjom s Ministarstvom kulture RH, Ministarstvom turizma RH te Ministarstvom regionalnog razvoja i fondova EU (usklađivanje s općim ciljem 2. Strateškog plana Ministarstva kulture 2016. – 2018.)
- pronalaženje odgovarajućih rješenja za prostorni smještaj svih Zavodskih organizacijskih jedinica (Zagreb, Osijek, Ludbreg, Rijeka, Vodnjan – Juršići, Zadar, Šibenik, Split, Dubrovnik).

2. Taktički i operativni ciljevi te aktivnosti

2.1. Razvoj osnovne djelatnosti

- razvoj usporednih pristupa radu na kulturnim dobrima radi cjelovitog pristupa zaštiti, valorizaciji i prezentiranju pojedinog kulturnog dobra ili cjeline te povijesnog krajolika (usklađivanje s posebnim ciljem 2.2. Strateškog plana Ministarstva kulture 2016. – 2018.)
- preventivna zaštita najugroženijih kulturnih dobra u sklopu utvrđenog stanja i prioriteta Uprave za zaštitu kulturne baštine Ministarstva kulture RH
- provedba konzervatorsko-restauratorskih radova na kulturnim dobrima u sklopu zajedničkih višegodišnjih programa svih službi Zavoda radi razvoja cjelovitog pristupa istraživanju i očuvanju većih cjelina povezivanjem dionika u cjeloviti projekt u svim aspektima izvedbe
- provođenje aktivnosti (u suradnji s Upravom za zaštitu kulturne baštine Ministarstva kulture RH) na sustavnoj izradi osnovne dokumentacije za kulturna dobra za koja ona ne postoji ili je nedostatna (usklađivanje s posebnim ciljem 2.1.2. Strateškog plana Ministarstva kulture 2016. – 2018.)
- razvoj savjetodavnih aktivnosti u djelokrugu osnovne djelatnosti
- održavanje i unaprjeđenje odnosa s pravnim i fizičkim osobama (koje obavljaju poslove konzervatorsko-restauratorske djelatnosti) radi zajedničkog djelovanja u službi što kvalitetnijeg rada na kulturnim dobrima
- konstruktivno poticanje osmišljavanja i provođenja kapitalnih projekata (usklađivanje s posebnim ciljem 2.2.2. Strateškog plana Ministarstva kulture 2016. – 2018.)
- sustavno praćenje te uključivanje Zavoda (u suradnji s lokalnom samoupravom i primarnim korisnicima) u natjecaje financirane iz fondova EU-a, radi jačanja kompetencija te prepoznatljivosti na regionalnoj razini.

2.2. Standardizacija osnovne djelatnosti

- unaprjeđenje standarda struke uz implementaciju standarda provođenja poslovnih procesa

- uvođenje normativnog sustava te određivanje ciljeva i metoda rada za svako kulturno dobro koje je predmet osnovne djelatnosti
- uvođenje sustava praćenja provedbe osnovne djelatnosti, počevši od izbora novih programa (s cjelovitom razradom programa rada) do konačnog rezultata, uključujući i provjere svih koraka u izvođenju radova
- poticanje na timski rad radi interdisciplinarnog pristupa osnovnoj djelatnosti
- održavanje učestalih, tematskih sastanaka i koordinacija, radi bolje operativnosti
- osmišljavanje sustava evaluacije svih izvođača i vanjskih suradnika s referencama, opisima izvedenih radova te ocjenama realizacije
- provođenje potrebnih postupaka za upis zanimanja djelatnika Zavoda (konzervator arheolog i više; konzervator povjesničar umjetnosti i više; više kategorije za arhitekte; više kategorije za konzervatora restauratora i dr.) u Nacionalnu klasifikaciju zanimanja (NKZ).

2.3. Očuvanje sustava prijenosa znanja, iskustava i vještina

- izrada dugoročnog plana zapošljavanja usklađenog sa stvarnim potrebama Zavoda te s realnim mogućnostima osiguravanja radnih mjesta, s naglaskom na obaveznom očuvanju prijenosa stečenih znanja, iskustava i kompetencija s generacije na generaciju

(S obzirom na dugoročnu važnost toga cilja, kao parametri će se koristiti analize starosne dobi [životna dob u odnosu na zakonom predviđeni odlazak u mirovinu], zdravstvenog stanja [obavljanje fizički zahtjevnih radova koji znatno skraćuju mogućnost operativnog djelovanja] i dugoročnih potreba pojedine organizacijske jedinice za obavljanjem osnovne djelatnosti.)

- osiguravanje uvjeta za razmjenu i prijenos ishoda učenja i stečenih kompetencija radi očuvanja sustava prijenosa znanja, iskustava i vještina
- određivanje poticajnih mjera za pojačanu djelatnost na polju osmišljavanja i provođenja stručno-znanstvenih projekata (samostalno ili u suradnji s partnerskim institucijama), objavljivanje stručnih i znanstvenih radova te sudjelovanje na predavanjima i znanstveno-stručnim skupovima (domaćim i međunarodnim) radi proširivanja kompetencija te predstavljanja rezultata osnovne djelatnosti Zavoda.

2.4. Redefiniranje organizacijske strukture i sheme

- revizija sistematizacije radnih mjesta
- redefiniranje organizacijske sheme Zavoda radi uspostavljanja jasnog i nadasve funkcionalnog odnosa između organizacijskih jedinica, a posebno jačanje veza između različitih organizacijskih jedinica u kojima se obavljaju radovi na istim vrstama kulturnih dobara
- jačanje vertikalne i horizontalne suradnje među svim Zavodskim organizacijskim jedinicama radi učinkovitijeg funkcioniranja cijeloga sustava
- osmišljavanje i provođenje sustava indikatora uspješnosti radi poticanja i motiviranja djelatnika na predan odnos prema radu.

2.5. Razvoj novih metodologija, metoda i tehnika rada

- razvoj metodologije (u suradnji sa svim uključenim dionicima) za praćenje stanja i korištenje kulturnog dobra nakon dovršetka konzervatorsko-restauratorskih radova, radi pravovremene reakcije i anticipiranja eventualne ugroze (usklađivanje s posebnim ciljem 2.2. i 2.2.3. Strateškog plana Ministarstva kulture 2016. – 2018.)
- poticanje razvoja novih metodologija, metoda i tehnika rada radi što kvalitetnijeg pristupa zaštiti i prezentaciji kulturnih dobara (osobito onih koji imaju znanstvenu premisu zasnovanu na dugogodišnjem praktičnom iskustvu).

2.6. Očuvanje, razvoj i nadogradnja digitalnih i fizičkih baza podataka

- očuvanje, razvoj i nadogradnja digitalnih i fizičkih baza podataka (usklađivanje s općim ciljevima 1. i 2. Strategije digitalizacije kulturne baštine Ministarstva kulture RH te s posebnim ciljem 2.1.3. Strateškog plana Ministarstva kulture 2016. – 2018.).

2.7. Provođenje učeničke i studentske prakse

- jačanje kontakata s obrazovnim institucijama te osiguravanje uvjeta za provođenje sustavne srednjoškolske i visokoškolske stručne prakse.

2.8. Ulaganje u tehnološke mogućnosti s ciljem održavanja kvalitete osnovne djelatnosti

- stvaranje pozitivnog tehnološkog okruženja nabavom potrebne opreme te sustavno obrazovanje djelatnika za rukovanje strojevima, alatima i programima.

2.9. Nacionalna i međunarodna suradnja

- održavanje i unaprjeđenje nacionalne i međunarodne međuinstitucionalne suradnje, radi što cjelovitijeg sagledavanja i vrednovanja pojedinog kulturnog dobra.

2.10. Vidljivost

- uvođenje vizualnog standarda
- razvoj i održavanje službene internetske stranice
- jačanje nakladničke djelatnosti
- osmišljavanje plana predstavljanja rada Zavoda na godišnjoj razini u suradnji s primarnim korisnikom (svečane primopredaje, prigodne izložbe, javne tribine, savjetovanja, radionice i dr.) te plana organiziranja edukativnih aktivnosti (npr. konzervatorsko-restauratorski tečajevi i radionice o održavanju i pohrani umjetnina i sl.).

Upravno vijeće Zavoda

U skladu s aktima o osnivanju Hrvatskog restauratorskog zavoda, Upravno vijeće ima sedam članova koje imenuje ministar kulture na mandat od četiri godine. Način rada Upravnog vijeća uređen je Poslovníkom o radu Upravnog vijeća.

Prema ovlastima i zadaćama, Upravno vijeće, između ostalog, donosi godišnji program rada i razvoja Zavoda te nadzire njihovu provedbu, odlučuje o financijskom planu i donosi godišnji obračun te Statut uz suglasnost osnivača, a na prijedlog ravnatelja akt o unutarnjem ustrojstvu i druge opće akte u skladu sa Statutom i Zakonom; donosi odluke u drugom stupnju u svezi s pravima djelatnika Zavoda i raspravlja o godišnjim izvješćima ravnatelja.

Upravno je vijeće tijekom 2018. godine održalo pet sjednica. Svi su zaključci dostupni na <http://www.h-r-z.hr/index.php/opi-podaci/pristup-informacijama/821-upravno-vijee-hrvatskoga-restauratorskog-zavoda>.

Stručno vijeće Zavoda

Stručno vijeće je stručno savjetodavno tijelo koje saziva i vodi ravnatelj Zavoda. Prema članku 26 Statuta Zavoda, Stručno vijeće raspravlja i odlučuje o stručnim pitanjima rada Zavoda te daje Upravnom vijeću i ravnatelju Zavoda mišljenja i prijedloge glede organizacije rada i razvoja djelatnosti.

Prema članku 26 Statuta Zavoda, članovi Stručnog vijeća su ravnatelj, pomoćnici ravnatelja i pročelnici službi (ukupno devet osoba), a na sjednice se redovito pozivaju i drugi stručnjaci, ovisno o temi sjednice. Prema zaključku 30/5/15 Upravnog vijeća, na sjednice Stručnog vijeća redovito se pozivaju, te mogu sudjelovati u njegovu radu, tri predstavnika djelatnika Zavoda u Upravnom vijeću.

Stručno je vijeće 2018. godine održalo deset sjednica. Svi su zaključci dostupni na <http://www.h-r-z.hr/index.php/opi-podaci/pristup-informacijama/822-struno-vijee-hrvatskoga-restauratorskog-zavoda>.

Kadrovska struktura

Tijekom 2018. godine, kad je u Zavodu bilo zaposleno 286 djelatnika, uspostavljena je ravnoteža u odnosu odljeva i priljeva kadrova. Plan zapošljavanja za tekuću poslovnu godinu te načelni plan zapošljavanja za sljedećih pet godina (nakon odlaska u mirovinu pojedinih djelatnika ili prestanka ugovora o radu na drugi način) radi se usklađeno s potrebom funkcioniranja poslovnog plana pojedine ustrojstvene jedinice.

U vezi s optimizacijom broja zaposlenih, Zavod je višegodišnji korisnik mjera poticanog zapošljavanja (stručno osposobljavanje za rad bez zasnivanja radnog odnosa, tzv. SOR) uz rad Zavodskih stručnjaka na osposobljavanju kadrova.

Prema vrsti posla koji obavljaju, djelatnike možemo svrstati u tri skupine. U prvoj su skupini djelatnici koji obavljaju poslove na zaštiti kulturne baštine i oni čine najveći broj zaposlenih. Sljedeća skupina (ured ravnatelja, financijsko-računovodstvena i pravna potpora, poslovi nabave i ostali poslovi propisani zakonskim i drugim aktima koji su nužni za funkcioniranje ustanove) potpora je zaposlenima na zaštiti kulturne baštine. U trećoj su, najmanjoj skupini, koju čini tehnička potpora, djelatnici zaposleni na poslovima čišćenja i održavanja radnih prostora na većini lokacija Zavoda.

Većina djelatnika, nešto više od 79 %, visoko je obrazovana, sa završenim diplomskim ili dodiplomskim stupnjem obrazovanja ili znanstvenim stupnjem magistra i doktora. Završeno srednjoškolsko obrazovanje ima nešto više od 18 % zaposlenih, a oko 1 % djelatnika je niže kvalificirano ili nekvalificirano.

Kvalifikacijska struktura djelatnika podložna je promjenama prema Pravilniku o stručnim zvanjima u konzervatorsko-restauratorskoj djelatnosti te uvjetima i načinima njihovih stjecanja.

Poslovni prostori i rasprostranjenost Zavoda

Za obavljanje djelatnosti Zavod raspolaže poslovnim prostorima u jedanaest gradova: Dubrovnik (ljetnikovci Stay i Bunić-Kaboga, Batahovina bb), Ludbreg (dvorac Batthyány, Trg Svetog Trojstva 15), Juršići (Juršići 7), Vodnjan (bivša crkva sv. Marije od Traverse), Osijek (Fakultetska 4 i Vijenac Murse 1), Pula (utvrda sv. Juraj), Rijeka (Užarska 26), Šibenik (Milice i Turka 4), Zadar (Bedemi zadarskih pobuna bb), Split (Porinova 2 i hangar 10 bivše Vojarne Sveti Križ na Dračevcu) i Zagreb (Nike Grškovića 1, Nike Grškovića 23, Zmajevac 8, Ilica 44, Kneza Mislava 18, Cvijete Zuzorić 43, Radićeva 26 / Kožarska 5, Kamenita 15, Voćarska 106, te skladište u hangaru 13 bivše Vojarne Ljudevit Posavski u Kerestincu).

Rasprostranjenost Zavodskih organizacijskih jedinica diljem zemlje neposredno je povezana s većom operativnošću u obavljanju konzervatorsko-restauratorskih djelatnosti. No ta dislociranost nameće izvjesna ograničenja u poslovanju i zahtijeva ulaganje u prostore kako bi svaki od njih bio prilagođen obavljanju jedne vrste ili više vrsta poslova osnovne djelatnosti. Istovremeno nastaju viši troškovi režija i komunikacije, kao i indirektni troškovi organizacije rada i djelovanja ustanove.

SLUŽBA FINANCIJSKIH, OPĆIH PRAVNIH I ADMINISTRATIVNIH POSLOVA

Poslovi s područja financija, računovodstva, ljudskih resursa, općih pravnih pitanja i administrativnog poslovanja za sve organizacijske jedinice Zavoda obavljaju se u Službi financijskih, općih pravnih i administrativnih poslova. U Službi su 31. prosinca 2018. godine bila zaposlena 22 djelatnika na neodređeno vrijeme. Rad Službe organiziran je u dva Odjela (Financijsko-računovodstveni odjel i Odjel općih pravnih i administrativnih poslova). Daljnja specijalizacija obavljanja poslova provedena je osnivanjem odsjeka. Provođenjem specijalističkih i operativnih zadataka povezanih s poslovnim procesima temeljne djelatnosti, postignuća naše Službe pridonose ostvarenju strateških i operativnih ciljeva te stvaranju jedinstvene vrijednosti Hrvatskog restauratorskog zavoda.

Konzervatorski i restauratorski postupci što ih stručnjaci Zavoda izvode na kulturnim dobrima zahtijevaju velik broj vrlo različitih materijala te raznovrsnu i često specijaliziranu opremu pa se u skladu s tim poslovanje Zavoda razlikuje od poslovanja drugih ustanova u kulturi.

Optimizacija poslovnih procesa te njihovo financijsko i administrativno praćenje u potpunosti službama trajni su zadatak koji zahtijeva stalan nadzor i provjeru postojećih modela procesa, njihovo unaprijeđenje i podizanje standarda kvalitete Službe kako bi se odgovorilo izazovima poslovnog okruženja te zakonima propisanim pravilima poslovanja i javnom sektoru.

Temeljna pretpostavka veće učinkovitosti i smanjenja troškova u potpunosti procesima je stvaranje poslovnog informacijskog sustava koji će postati nezaobilazni alat upravljanja. Cilj je stvaranje i uspostava sustava praćenja poslovanja, izvješćivanja i prognoziranja koji će za sve razine upravljanja osigurati istinite, pravovremene i korisne informacije a da se pritom podatak u informacijski sustav unosi samo jedanput.

Financijski izvještaji čija je osnovna svrha dati informacije o financijskom položaju i uspješnosti ispunjenja postavljenih ciljeva dio su takvog izvještajnog sustava.

Analiza koja slijedi temelji se na podacima iz zakonima propisanih izvještaja za 2018. godinu, a to su:

1. Bilanca 31. prosinca 2018. godine
2. Izvještaj o prihodima i rashodima, primicima i izdacima za razdoblje od 1. siječnja do 31. prosinca 2018. godine
3. Izvještaj o promjenama u vrijednosti i opsegu imovine i obveza (Obrazac P-VRIO) za razdoblje od 1. siječnja do 31. prosinca 2018. godine
4. Izvještaj o rashodima prema funkcijskoj klasifikaciji (Obrazac RAS-funkcijski) za razdoblje od 1. siječnja do 31. prosinca 2018. godine
5. Izvještaj o obvezama (Obveze) za razdoblje od 1. siječnja do 31. prosinca 2018. godine
6. Bilješke uz financijske izvještaje za razdoblje od 1. siječnja do 31. prosinca 2018. godine

i druge operativne evidencije koje se vode u Zavodu.

Financijski pregled poslovanja za 2018. godinu

Organizacija rada i provedba postavljenih ciljeva u Zavodu temelji se na programskoj osnovi shodnoj tome, a da bi se osigurala kvalitetna podloga za donošenje odluka i za upravljanje složenim i razgranatim poslovanjem, u Zavo-

du se primjenjuje sustav upravljačkog računovodstva. S aspekta računovodstvenog praćenja poslovnih promjena, u poslovnim se knjigama Zavoda za svaki odobreni ili ugovoreni program, čija će realizacija generirati financijski učinak, definira radni nalog na kojem se evidentiraju svi prihodi i izravni troškovi realizacije programskih aktivnosti, uključujući i troškove izravnog rada razmjerno radnom vremenu utrošenom u realizaciji pojedinog programa.

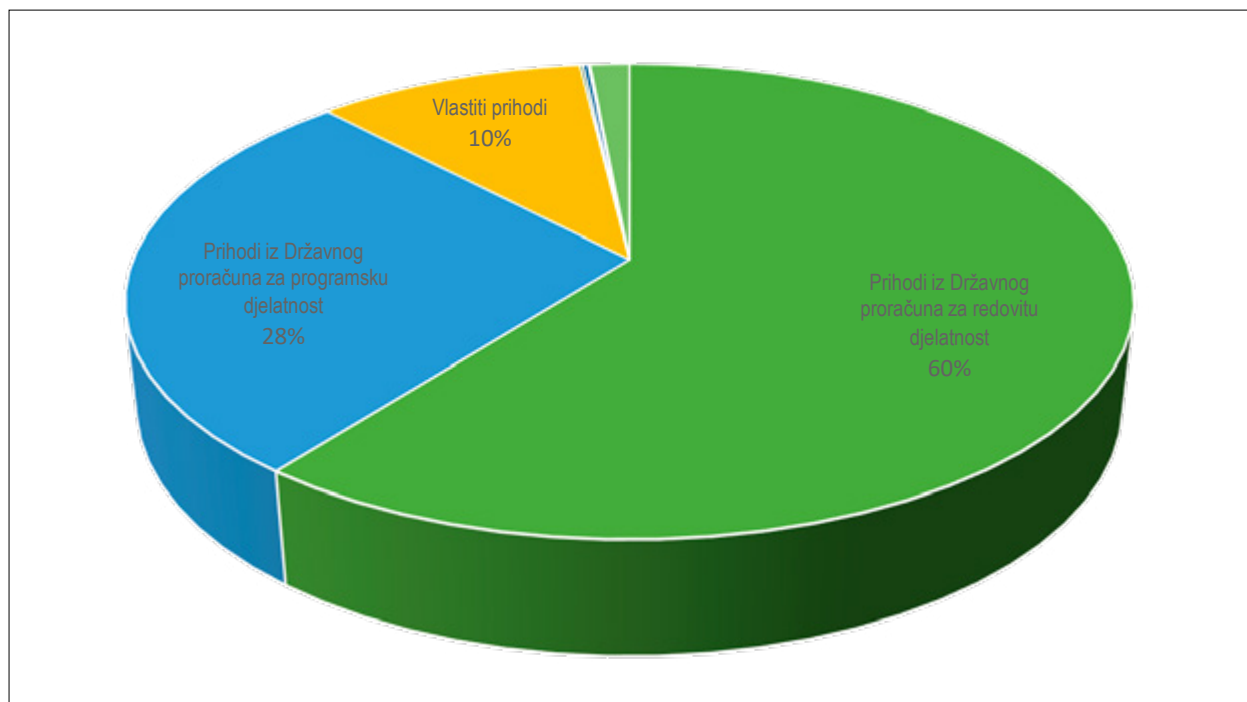
U 2018. godini bilo je aktivno 519 radnih naloga: 339 ih je financirano sredstvima Ministarstva kulture RH, dok ih je 175 financirano temeljem ugovora zaključenih s vanjskim investitorima i razvrstano u kategoriju vlastitih prihoda, dva programa financirana su sredstvima Europske unije, dok su za realizaciju triju programa sredstva osiguravana posredovanjem Ministarstva regionalnog razvoja i fondova Europske unije RH.

Prema vrsti aktivnosti i izvorima financiranja, radni nalozi/programi klasificiraju se u jedan od segmenata poslovanja Zavoda u 2018. godini:

1. Redovita djelatnost - administracija i upravljanje - obuhvaća materijalne rashode ustanove i plaće stalno zaposlenih djelatnika.
2. Programska djelatnost obuhvaća cjelinu zaštitnih radova prema svim vrstama kulturnih dobara za koje su ugovori zaključeni s Ministarstvom kulture RH te ulaganja u razvoj konzervatorsko-restauratorske djelatnosti koju sagledavamo preko ulaganja u radne prostore i opremu za obavljanje djelatnosti sredstvima koja za tu namjenu osigurava resorno ministarstvo.
3. Aktivnosti u realizaciji vlastitih prihoda izvođenjem konzervatorsko-restauratorskih radova na kulturnim dobrima koji su financirani iz drugih izvora.
4. Korištenje sredstava donacija i pomoći obuhvaća dio aktivnosti koji je izdvojen u posebnu cjelinu radi praćenja namjenskog korištenja sredstava.
5. Projekti financirani sredstvima Operativnog programa **Konkurentnost i kohezija** 2014. – 2020. (Europski fond za regionalni razvoj) kroz poziv Ministarstva regionalnog razvoja i fondova Europske unije RH „Priprema i provedba integriranog razvojnog programa temeljenog na obnovi kulturne baštine“.

Osim sredstava iz državnog proračuna koja čine 88 % ostvarenih prihoda u 2018. godini, realizacijom zaštitnih radova na kulturnim dobrima koje su financirali ostali investitori, ostvarena su sredstva vlastitih prihoda koja u strukturi čine 10 % ukupnog prihoda, a svi ostali ostvareni prihodi u 2018. godini čine tek 2 % ukupnog prihoda.

Ostvaren ukupni prihod poslovanja iznosio je 72.688.754 kune; od tog se iznosa 63.931.412 kuna odnosi na „redovite“ aktivnosti Zavoda koje financira Ministarstvo kulture RH. Na ostvarene vlastite prihode odnose se 7.387.753 kune, a prihodi naplaćeni po svim drugim osnovama u 2018. godini iznosili su 1.369.589 kuna.

Struktura ostvarenih prihoda poslovanja 2018. godine

Višak prihoda nad rashodima poslovanja na dan 31. prosinca 2018. godine utvrđen je u iznosu od 3.711.046 kuna.

Pregled rezultata poslovanja iznesen je u nastavku.

AOP	NAZIV POZICIJE	OSTVARENJE 2017.	PLAN 2018.	OSTVARENJE 2018.
629	UKUPNI PRIHODI I PRIMICI	69.474.936	71.610.227	72.688.754
630	UKUPNI RASHODI I IZDACI	72.094.246	73.322.701	71.930.227
632	VIŠAK PRIHODA I PRIMITAKA TEKUĆE GODINE	-2.619.310	-1.712.474	758.527
633	PRENESENI VIŠAK PRIHODA I PRIMITAKA	5.825.750	3.206.440	2.952.519
635	VIŠAK PRIHODA I PRIMITAKA RASPOLOŽIV U SLJEDEĆEM RAZDOBLJU	3.206.440	1.493.966	3.711.046

Rezultat poslovanja 2018. godine

* Financijski plan za 2018. godinu usvojen je Odlukom Upravnog vijeća od 18. prosinca 2017., financijski plan redovite djelatnosti za razdoblje 2018. – 2020. dostavljen je Ministarstvu kulture RH 8. rujna 2017., 1. Izmjene i dopune financijskog plana usvojene su odlukom Upravnog vijeća od 2. svibnja 2018., 2. Izmjene i dopune usvojene su Odlukom Upravnog vijeća od 27. prosinca 2018. godine.

Prihodi poslovanja

Naziv računa/vrsta prihoda	Ostvarenje 2017.	Plan 2018.	Ostvarenje 2018.	Indeks ostvarenja u odnosu na prethodnu godinu	Indeks ostvarenja plana
6 PRIHODI POSLOVANJA Ukupno	69.457.925	71.576.727	72.655.254	105	102
63 POMOĆI IZ INOZEMSTVA I OD SUBJEKATA UNUTAR OPĆEG PRORAČUNA Ukupno	825.345	1.446.677	1.224.208	148	85
632 POMOĆI OD MEĐUNARODNIH ORGANIZACIJA Ukupno	493.534	175.695	57.269	12	33
6323 Tekuće pomoći od institucija i tijela EU	493.534	175.695	57.269	12	33
634 POMOĆI OD IZVANPRORAČUNSKIH KORISNIKA Ukupno	88.577	84.480	84.480	95	100
6341 Tekuće pomoći od izvanproračunskih korisnika	88.577	84.480	84.480	95	100
638 POMOĆI TEMELJEM PRIJENOSA EU SREDSTAVA Ukupno	243.234	1.186.502	1.082.459	445	91
6381 Tekuće pomoći temeljem prijenosa EU sredstava	243.234	1.186.502	1.082.459	445	91
64 PRIHODI OD IMOVINE Ukupno	12.957	3.000	5.581	43	186
641 PRIHODI OD FINANCIJSKE IMOVINE Ukupno	12.957	3.000	5.581	43	186
6413 Kamate na oročena sredstva i depozite po viđenju	12.406	2.000	4.833	39	242
6415 Prihodi od pozitivnih tečajnih razlika i razlika zbog primjene valutnih klauzula	552	1.000	748	136	75
65 PRIHODI OD UPRAVNIH I ADMINISTRATIVNIH PRISTOJBI, PRISTOJBI PO POSEBNIM PROPISIMA I NAKNADA Ukupno	10.070	5.000	8.710	86	174
652 PRIHODI PO POSEBNIM PROPISIMA Ukupno	10.070	5.000	8.710	86	174
6526 Ostali nespomenuti prihodi	10.070	5.000	8.710	86	174
66 PRIHODI OD PRODAJE PROIZVODA I ROBA TE PRUŽENIH USLUGA I PRIHODI OD DONACIJA Ukupno	5.614.633	6.986.171	7.442.753	133	107
661 PRIHODI OD PRODAJE PROIZVODA I ROBE TE PRUŽENIH USLUGA Ukupno	5.609.633	6.906.171	7.387.753	132	107
6615 Prihodi od pruženih usluga	5.609.633	6.906.171	7.387.753	132	107
663 DONACIJE OD PRAVNIH I FIZIČKIH OSOBA IZVAN OPĆE DRŽAVE Ukupno	5.000	80.000	55.000	1.100	69
6631 Tekuće donacije	5.000	80.000	55.000	1.100	69
67 PRIHODI IZ NADLEŽNOG PRORAČUNA I OD HZZO-a TEMELJEM UGOVORENIH OBEVA Ukupno	62.952.622	63.093.879	63.931.412	102	101
671 PRIHODI IZ NADLEŽNOG PRORAČUNA ZA FINANCIRANJE REDOVNE DJELATNOSTI PRORAČUNSKIH KORISNIKA Ukupno	62.952.622	63.093.879	63.931.412	102	101
6711 Prihodi iz nadležnog proračuna za financiranje rashoda poslovanja	62.952.622	62.093.879	62.931.412	100	101
6712 Prihodi iz nadležnog proračuna za financiranje rashoda za nabavu nefinancijske imovine	0	1.000.000	1.000.000	0	100
68 KAZNE, UPRAVNE MJERE I OSTALI PRIHODI Ukupno	42.298	42.000	42.590	101	101
683 OSTALI PRIHODI Ukupno	42.298	42.000	42.590	101	101
6831 Ostali prihodi	42.298	42.000	42.590	101	101
7 PRIHODI OD PRODAJE NEFINANCIJSKE IMOVINE Ukupno	17.011	33.500	33.500	197	100
72 PRIHODI OD PRODAJE PROIZVEDENE DUGOTRAJNE IMOVINE Ukupno	17.011	33.500	33.500	197	100
723 PRIHOD OD PRODAJE PRIJEVOZNIH SREDSTAVA Ukupno	17.011	33.500	33.500	197	100
7231 Prijevozna sredstva u cestovnom prometu	17.011	33.500	33.500	197	100
UKUPNI PRIHODI I PRIMICI	69.474.936	71.610.227	72.688.754	105	102

Pregled ostvarenih prihoda poslovanja ostvarenih od 1. siječnja do 31. prosinca 2018. godine

Rashodi poslovanja

U 2018. godini ukupni rashodi poslovanja iznosili su 71.930.227 kuna (što je 2 % manje u odnosu na planirane rashode) i na razini su izvršenja prethodne godine.

Naziv računa/vrsta rashoda		Izvršenje 2017.	Plan 2018.	Izvršenje 2018.	Indeks izvršenja u odnosu na prethodnu godinu	Indeks izvršenja plana
3 RASHODI POSLOVANJA Ukupno		69.595.120	69.502.348	68.246.400	98	98
31 RASHODI ZA ZAPOSLENE Ukupno		33.627.211	35.991.277	35.851.018	107	100
311 PLAĆE Ukupno		27.631.877	29.636.235	29.507.482	107	100
	3111 Plaće za redovan rad	27.317.726	29.320.154	29.190.195	107	100
	3112 Plaće u naravi	5.509	0	0	0	0
	3113 Plaće za prekovremeni rad	0	7.681	7.681	0	100
	3114 Plaće za posebne uvjete rada	308.642	308.400	309.606	100	100
312 OSTALI RASHODI ZA ZAPOSLENE Ukupno		1.194.958	1.305.851	1.227.383	103	94
	3121 Ostali rashodi za zaposlene	1.194.958	1.305.851	1.227.383	103	94
313 DOPRINOSI NA PLAĆE Ukupno		4.800.375	5.049.191	5.116.153	107	101
	3131 Doprinosi za mirovinsko osiguranje	89.155	96.279	129.536	145	135
	3132 Doprinosi za obvezno zdravstveno osiguranje	4.245.576	4.463.380	4.493.753	106	101
	3133 Doprinosi za obvezno osiguranje u slučaju nezaposlenosti	465.645	489.532	492.864	106	101
32 MATERIJALNI RASHODI Ukupno		35.289.770	33.390.724	32.280.926	91	97
321 NAKNADE TROŠKOVA ZAPOSLENIMA Ukupno		3.500.255	3.675.707	3.434.737	98	93
	3211 Službena putovanja	2.286.445	2.318.919	2.087.692	91	90
	3212 Naknade za prijevoz, rad na terenu i odvojeni život	1.102.913	1.201.486	1.210.022	110	101
	3213 Stručno usavršavanje zaposlenika	110.404	154.945	137.023	124	88
	3214 Ostale naknade troškova zaposlenima	494	357	0	0	0
322 RASHODI ZA MATERIJAL I ENERGIJU Ukupno		4.762.082	4.753.607	4.638.750	97	98
	3221 Uredski materijal i ostali materijalni rashodi	695.504	722.124	722.618	104	100
	3222 Materijal i sirovine	1.857.132	1.869.640	1.824.842	98	98
	3223 Energija	1.688.313	1.656.993	1.712.374	101	103
	3224 Materijal i dijelovi za tekuće i investicijsko održavanje	77.039	60.783	75.025	97	123
	3225 Sitni inventar i auto gume	238.086	329.169	217.843	91	66
	3227 Službena, radna i zaštitna odjeća i obuća	206.008	114.898	86.047	42	75
323 RASHODI ZA USLUGE Ukupno		26.142.172	24.107.564	23.361.335	89	97
	3231 Usluge telefona, pošte i prijevoza	551.186	396.498	362.151	66	91
	3232 Usluge tekućeg i investicijskog održavanja	2.242.113	2.108.265	2.066.386	92	98
	3233 Usluge promidžbe i informiranja	68.298	99.574	98.541	144	99
	3234 Komunalne usluge	389.520	385.992	403.513	104	105
	3235 Zakupnine i najamnine	922.216	1.534.496	1.289.030	140	84
	3236 Zdravstvene i veterinarske usluge	116.048	76.870	69.800	60	91
	3237 Intelektualne i osobne usluge	6.677.852	6.259.968	6.212.581	93	99
	3238 Računalne usluge	513.476	590.050	595.528	116	101
	3239 Ostale usluge	14.661.464	12.655.851	12.263.805	84	97
324 NAKNADE TROŠKOVA OSOBAMA IZVAN RADNOG ODNOSA Ukupno		412.224	430.933	457.330	111	106
	3241 Naknade troškova osobama izvan radnog odnosa	412.224	430.933	457.330	111	106
329 OSTALI NESPOMENUTI RASHODI POSLOVANJA Ukupno		473.037	422.913	388.774	82	92
	3291 Naknade za rad predstavničkih i izvršnih tijela, povjerenstava i slično	0	16.800	4.999	0	30
	3292 Premije osiguranja	89.351	106.000	109.019	122	103
	3293 Reprerentacija	85.168	94.303	76.345	90	81
	3294 Članarine i norme	55.905	71.833	70.190	126	98
	3295 Pristojbe i naknade	154.457	124.083	125.526	81	101
	3296 Troškovi sudskih postupaka	83.718	500	0	0	0
	3299 Ostali nespomenuti rashodi poslovanja	4.437	9.394	2.695	61	29

34 FINANCIJSKI RASHODI Ukupno		376.922	90.347	73.206	19	81
343 OSTALI FINANCIJSKI RASHODI Ukupno		376.922	90.347	73.206	19	81
	3431 Bankarske usluge i usluge platnog prometa	71.505	82.213	70.428	98	86
	3432 Negativne tečajne razlike i valutna klauzula	9.315	4.834	1.538	17	32
	3433 Zatezne kamate	296.102	3.300	1.240	0	38
38 OSTALI RASHODI Ukupno		301.217	30.000	41.250	14	138
383 KAZNE, PENALI I NAKNADE ŠTETE Ukupno		301.217	30.000	41.250	14	138
	3833 Naknade šteta zaposlenicima	294.400	0	0	0	0
	3835 Ostale kazne	6.817	30.000	41.250	605	138
4 RASHODI ZA NABAVU NEFINANCIJSKE IMOVINE Ukupno		2.499.127	3.820.353	3.683.827	147	96
41 RASHODI ZA NABAVU NEPROIZVEDENE DUGOTRAJNE IMOVINE Ukupno		107.200	213.825	292.222	273	137
412 NEMATERIJALNA IMOVINA Ukupno		107.200	213.825	292.222	273	137
	4123 Licence	69.880	213.825	187.741	269	88
	4124 Ostala prava	37.320	0	104.482	280	0
42 RASHODI ZA NABAVU PROIZVEDENE DUGOTRAJNE IMOVINE Ukupno		2.391.927	2.834.233	2.619.310	110	92
421 GRAĐEVINSKI OBJEKTI Ukupno		184.525	0	0	0	0
	4212 Poslovni objekti	184.525	0	0	0	0
422 POSTROJENJA I OPREMA Ukupno		1.502.552	2.419.868	2.243.956	149	93
	4221 Uredska oprema i namještaj	849.233	1.086.196	1.140.396	134	105
	4222 Komunikacijska oprema	1.681	13.335	12.223	727	92
	4223 Oprema za održavanje i zaštitu	98.536	67.098	63.742	65	95
	4224 Medicinska i laboratorijska oprema	0	586.250	334.035	0	57
	4227 Uređaji, strojevi i oprema za ostale namjene	553.101	666.989	693.560	125	104
423 PRIJEVOZNA SREDSTVA Ukupno		592.874	120.000	120.968	20	101
	4231 Prijevozna sredstva u cestovnom prometu	592.874	120.000	120.968	20	101
424 KNJIGE, UMJETNIČKA DJELA I OSTALE IZLOŽBENE VRIJEDNOSTI Ukupno		44.714	12.948	13.636	30	105
	4241 Knjige u knjižnicama	44.714	12.948	13.636	30	105
426 NEMATERIJALNA PROIZVEDENA IMOVINA Ukupno		67.263	281.417	240.750	358	86
	4262 Ulaganja u računalne programe	67.263	281.417	240.750	358	86
45 RASHODI ZA DODATNA ULAGANJA NA NEFINANCIJSKOJ IMOVINI Ukupno		0	772.295	772.295	0	100
451 DODATNA ULAGANJA NA GRAĐEVINSKIM OBJEKTIMA Ukupno		0	772.295	772.295	0	100
	4511 Dodatna ulaganja na građevinskim objektima	0	772.295	772.295	0	100
UKUPNI RASHODI		72.094.246	73.322.701	71.930.227	100	98

Pregled rashoda Zavoda u 2018. godini

U strukturi rashoda, osim rashoda za zaposlene (koji čine 49,8 % ukupnih rashoda), najvažniji su rashodi za usluge drugih pravnih osoba koji iznose 23.361.335 kuna i čine 32,5 % ukupnih rashoda. Na tu su poziciju, temeljem računskog plana za proračunske korisnike, razvrstane usluge drugih pravnih i fizičkih osoba za zaštitne radove na kulturnim dobrima. Tu su klasificirani izvedeni konzervatorsko-restauratorski radovi na nepokretnim kulturnim dobrima, projektiranje i razne vrste stručnih nadzora. Od 12.263.805 kuna iskazanih na kontu 3239, na građevinske radove odnose se 7.581.194 kune, a od toga iznosa za građevinske radove izvedene na programima koji se financiraju sredstvima državnog proračuna Republike Hrvatske odnose se 7.055.762 kune.

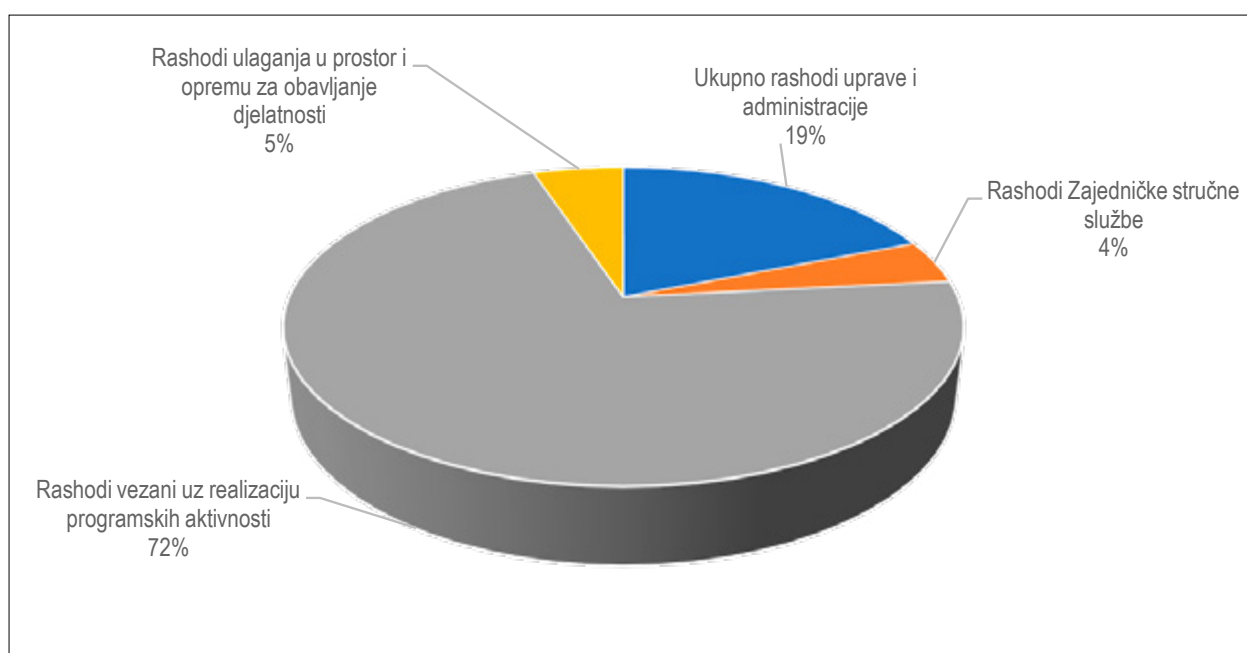
I u 2018. godini ostvaren je velik broj angažmana vanjskih suradnika na temelju ugovora o autorskom djelu i ugovora o djelu. Na razini Zavoda u 2018. godini provedene su isplate temeljem 458 ugovora zaključenih sa 189 fizičkih osoba. Na ime naknada po 337 ugovora o autorskom djelu isplaćene su 3.601.733 kune, a za 121 ugovor o djelu isplaćene su 823.753 kune. U istom je razdoblju temeljem 272 ugovora za rad studenata isplaćena naknada u iznosu od 915.771 kune. Ostali troškovi skupine konta 3237 odnose se na geodetsko-katastarske usluge u iznosu od 830.931 kune, a 40.394 kune plaćene su za ostale usluge.

Prema funkcionalnoj analizi troškova, koja podrazumijeva da se u troškove uprave i administracije uključe troškovi rada zaposlenih u upravnim i potpornim službama (Ured ravnatelja, Služba financijskih, općih pravnih i administrativnih poslova, Služba za nabavu i opće tehničke poslove), kao i materijalni rashodi ustanove (režijski troškovi i troškovi tzv. hladnog pogona), koji su nužni za redovito obavljanje poslovanja i održavanje prostora i opreme na funkcionalnoj razini, proizlazi da troškovi uprave i administracije čine 19 % ukupnih rashoda. Valja napomenuti da su na taj način obuhvaćeni troškovi potpornih službi za provedbu aktivnosti konzervatorsko-restauratorske djelatnosti organizirane u sklopu Zavoda na području cijele Hrvatske. Struktura troškova prema osnovnim funkcijama, odnosno aktivnostima, u 2018. godini bila je sljedeća:

U sagledavanju rezultata poslovanja Zavoda ostvarenog u 2018. godini, važno je posebno se osvrnuti na:

1. Financiranje rada Zavoda sredstvima iz državnog proračuna

Tijekom 2018. godine za financiranje rada Zavoda zaključeno je s Ministarstvom kulture RH 130 ugovora, jedan za redovitu djelatnost i 129 ugovora za programske aktivnosti. U sklopu programske djelatnosti realizirano je 126 ugovora, a tri ugovora su raskinuta zbog izmijenjenih okolnosti.

Struktura rashoda Zavoda prema osnovnim aktivnostima u 2018. godini

Rashodi uprave i administracije	
Rashodi rada u potpornim službama s uključenim naknadama po kolektivnom ugovoru	6.509.206
Materijalni rashodi Zavoda	7.122.683
Ukupno rashodi uprave i administracije	13.631.889
Rashodi Zajedničke stručne službe	3.169.567
Rashodi ulaganja u prostor i opremu za obavljanje djelatnosti	3.683.827
Rashodi realizacije programskih aktivnosti (izvođenje konzervatorsko-restauratorskih radova na kulturnim dobrima)	51.444.943
Ukupni rashodi Zavoda	71.930.227

Analiza rashoda Zavoda prema osnovnim aktivnostima

1.1. Financiranje redovite djelatnosti – administracija i upravljanje A8340002 (obuhvaća materijalne rashode ustanove i plaće stalno zaposlenih djelatnika)

U taj segment poslovanja razvrstavaju se troškovi održavanja prostora i opreme na funkcionalnoj razini (troškovi struje, vode, plina, razne komunalne usluge, troškovi komunikacija, troškovi tekućeg održavanja prostora i opreme s funkcionalnog i sigurnosnog aspekta). S obzirom na to da Zavod za svoje poslovanje trenutačno koristi više od 18.000 m² prostora na deset lokacija u Zagrebu i trinaest izvan Zagreba, to u velikoj mjeri predodređuje režijske troškove i troškove tekućeg i investicijskog održavanja. Prostornu dislociranost otežava činjenica da se radi o prostorima u kojima se obavlja konzervatorsko-restauratorska djelatnost koja zahtijeva posebne uvjete s aspekta opremanja, zaštite na radu, zaštite od požara te sigurnosti prostora. Troškovi komunikacije i s njima povezani troškovi održavanja informatičkog sustava također su uvjetovani smještajem Zavoda. Ukupni rashodi redovite djelatnosti za poslovnu 2018. godinu iznosili su 43.848.648 kuna.

Iz državnog proračuna Republike Hrvatske u 2018. godini osigurana su sredstva za materijalne rashode ustanove u iznosu od 7.650.000 kuna. Za naknade za prijevoz isplaćene su 1.181.572 kune, dok je za financiranje plaća i drugih prava koja se temelje na radnom odnosu zaposlenih djelatnika osigurano 34.988.135 kuna, a za nezapošljavanje invalidnih osoba dodatno je isplaćeno 74.005 kuna.

Posebno napominjemo da je u 2018. godini isplaćeno dvanaest rata za nabavu vozila na operativni *leasing*. Trošak po toj osnovi iznosi 202.766 kuna. Obaveze po osnovi *leasinga* za sedam osobnih vozila i jedno terensko vozilo preuzete su temeljem suglasnosti Ministarstva financija RH za razdoblje 2018. – 2022. (za plaćanje su preostale 42 rate u protuvrijednosti 95.706 eura).

Ukupno osigurana i naplaćena sredstva za redovitu djelatnost i po toj osnovi utvrđen prihod iznosio je za 2018. godinu 43.955.470 kuna. S obzirom na to da su rashodi redovite djelatnosti za 2018. godinu iznosili 43.848.648 kuna, neutrošena sredstva u iznosu od 106.822 kune vraćena su u državni proračun Republike Hrvatske u siječnju 2019. godine.

1.2. Sredstva za razvoj konzervatorsko-restauratorske djelatnosti

Razvoj konzervatorsko-restauratorske djelatnosti sagledavamo ulaganjima u prostor i opremu za obavljanje djelatnosti Zavoda. U 2018. godini ukupna ulaganja u uređenje radnih prostora i nabavu opreme provedena su iz

raspoloživog viška prihoda utvrđenog prema završnom računu za 2017. godinu, temeljem Odluka Upravnog vijeća, sredstava koje je odobrilo Ministarstvo kulture RH, vlastitih prihoda, odobrenih programa financiranih sredstvima Europske unije i donacija. Ukupno ulaganje u dugotrajnu imovinu za obavljanje djelatnosti u 2018. godini iznosilo je 3.683.827 kuna, što je za 47 % više nego prethodne, 2017. godine. Također je vrijedno napomenuti da je nakon gotovo desetak godina u dugotrajnu imovinu uložen veći iznos nego što je proveden ispravak vrijednosti obračunom amortizacije.

1.3. Financiranje programa zaštitnih radova na kulturnim dobrima

Program rada Zavoda koji obuhvaća izvođenje konzervatorsko-restauratorskih i drugih zaštitnih radova na kulturnim dobrima u 2018. godini financira Ministarstvo kulture RH temeljem 126 pojedinačno zaključenih i realiziranih ugovora za koje pregled financijske realizacije po službama iznosimo u nastavku:

Izveštaji o izvedenim radovima prema vrstama kulturnih dobara i službama u sklopu kojih se radovi izvode dani su u posebnom dijelu Godišnjeg izvještaja. Financiranje programske djelatnosti za 2018. godinu pokazuje da su do 31.

Konto	Naziv	2016.	2017.	2018.	Ukupno u trogodišnjem razdoblju	Struktura ulaganja
41231	Licence	340.625	69.880	187.741	598.245	7,69%
41241	Ulaganja na tuđoj imovini radi prava korištenja	0	37.320	104.482	141.802	1,82%
42124	Zgrade kulturnih institucija	32.924	184.525	0	217.449	2,79%
42211	Računala i računalna oprema	164.102	469.093	927.382	1.560.577	20,05%
42212	Uredski namještaj	16.275	365.936	213.014	595.225	7,65%
42219	Ostala uredska oprema	2.188	14.203	0	16.391	0,21%
42222	Telefoni i ostali komunikacijski uređaji	0	1.681	10.537	12.218	0,16%
42229	Ostala komunikacijska oprema	1.750	0	1.687	3.437	0,04%
42231	Oprema za grijanje, ventilaciju i hlađenje	175.598	88.298	62.943	326.839	4,20%
42232	Oprema za održavanje prostorija	20.139	1.499	799	22.437	0,29%
42242	Laboratorijska oprema	0	0	334.035	334.035	4,29%
42239	Ostala oprema za održavanje i zaštitu	0	8.740	0	8.740	0,11%
42271	Uređaji	16.150	6.508	12.760	35.418	0,46%
42272	Strojevi	25.192	63.262	159.007	247.461	3,18%
42273	Oprema	520.720	483.331	521.793	1.525.844	19,61%
42311	Osobni automobili	0	174.861	120.968	295.829	3,80%
42313	Kombi vozila	0	418.013	0	418.013	5,37%
42411	Knjige	49.452	44.714	13.636	107.802	1,39%
42621	Ulaganja u računalne programe	233.710	67.263	240.750	541.723	6,96%
45111	Dodatna ulaganja na građevinskim objektima	0	0	772.295	772.295	9,92%
Sveukupno		1.598.824	2.499.127	3.683.827	7.781.777	100%
Obračunata amortizacija		2.981.327	2.929.792	2.917.878	8.828.996	

prosinca 2018. godine od ugovorenih 18.499.000 kuna Zavodu isplaćena sredstva u iznosu od 17.902.132 kune na ime ugovorenih radova u 2018. godini. Također su u siječnju 2018. godine isplaćena sredstva u iznosu od 477.377 kuna temeljem ugovora i na osnovi njih izvedenih zaštitnih radova u 2017. godini.

Rashodi programskih aktivnosti vezanih uz realizaciju programa koje u 2018. godini financira Ministarstvo kulture RH čine 26 % ukupnih rashoda Zavoda ili 18.609.742 kune. Najvažniji rashodi u tom segmentu poslovanja su troš-

Služba	Ugovoreno	Uplaćeno u tekućoj godini	Donos iz prethodne godine	Ukupno raspoloživo	Ukupni troškovi	Troškovi rada MK	Direktni materijalni troškovi
SLUŽBA ZA ARHEOLOŠKU BAŠTINU	3.461.000	3.408.692	-	3.408.692	4.754.896	1.455.437	3.299.459
SLUŽBA ZA NEPOKRETNU BAŠTINU	11.924.000	11.642.712	440.639	12.083.352	15.385.594	3.922.663	11.462.931
SLUŽBA ZA POKRETNU BAŠTINU	1.091.000	1.940.198	90.995	2.031.193	7.621.544	6.193.567	1.427.977
SLUŽBA ZA ODJELE IZVAN ZAGREBA 1	749.000	152.396	29.000	181.396	3.265.274	2.226.212	1.039.061
SLUŽBA ZA ODJELE IZVAN ZAGREBA 2	1.260.000	749.133	53.300	802.433	5.200.851	3.851.472	1.349.379
ZAJEDNIČKA STRUČNA SLUŽBA	14.000	9.000	21.933	30.933	38.872	7.939	30.933
Sveukupni zbroj	18.499.000	17.902.132	635.867	18.537.999	36.267.031	17.657.290	18.609.742

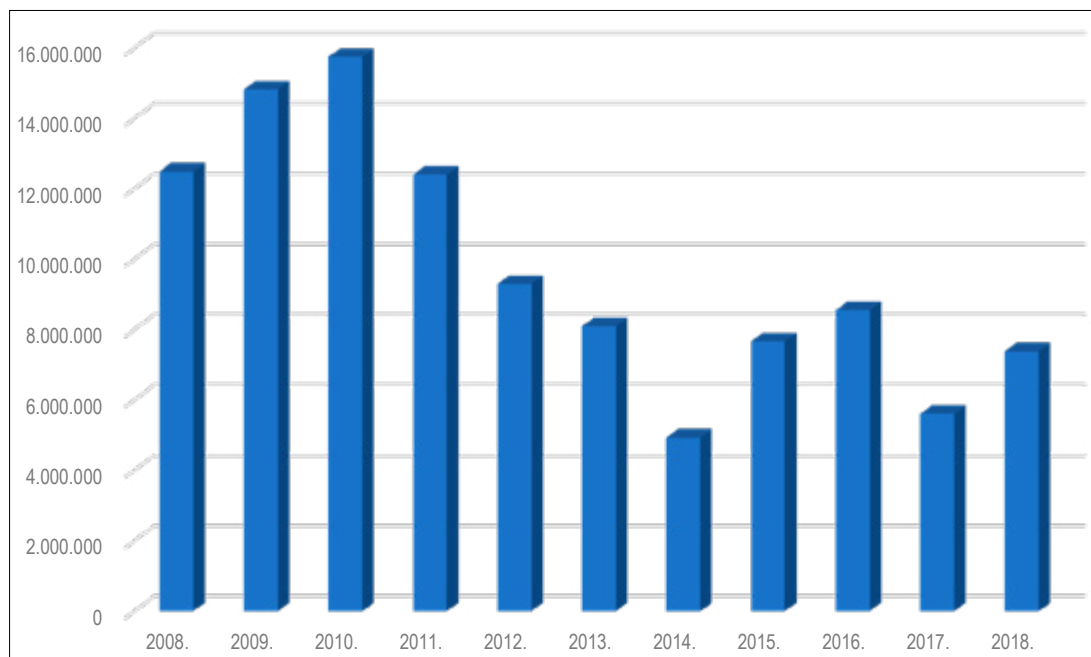
Pregled realizacije ugovora sklopljenih s Ministarstvom kulture RH u 2018. godini

kovi rada i boravka na terenu, koji iznose 1.315.660 kuna, troškovi materijala i energije u iznosu od 1.939.113 kuna, dok su rashodi za usluge drugih pravnih i fizičkih osoba na realizaciji programa što ih financira Ministarstvo kulture RH iznosili 14.234.898 kuna ili 76 % rashoda ukupne programske djelatnosti. Najveći trošak je angažman građevinskih i projektantskih tvrtki na projektima u sklopu zaštite nepokretnih kulturnih dobara u iznosu od 9.622.753 kune te naknade za intelektualne i osobne usluge u iznosu od 4.109.717 kuna.

Dinamika realizacije radova i nastanka troškova tijekom poslovne godine razlikuje se u odnosu na isplatu sredstava Ministarstva kulture RH, odnosno iz državnog proračuna RH, prema pojedinačno zaključenim ugovorima. Upravo je ta činjenica inicirala promjenu modela financiranja programske djelatnosti koji će se u cijelosti implementirati tijekom 2019. godine. Novim modelom predviđeno je da se za ukupnu redovitu i programsku djelatnost zaključuje jedan ugovor s posebno razrađenim analitičkim praćenjem izvršenja.

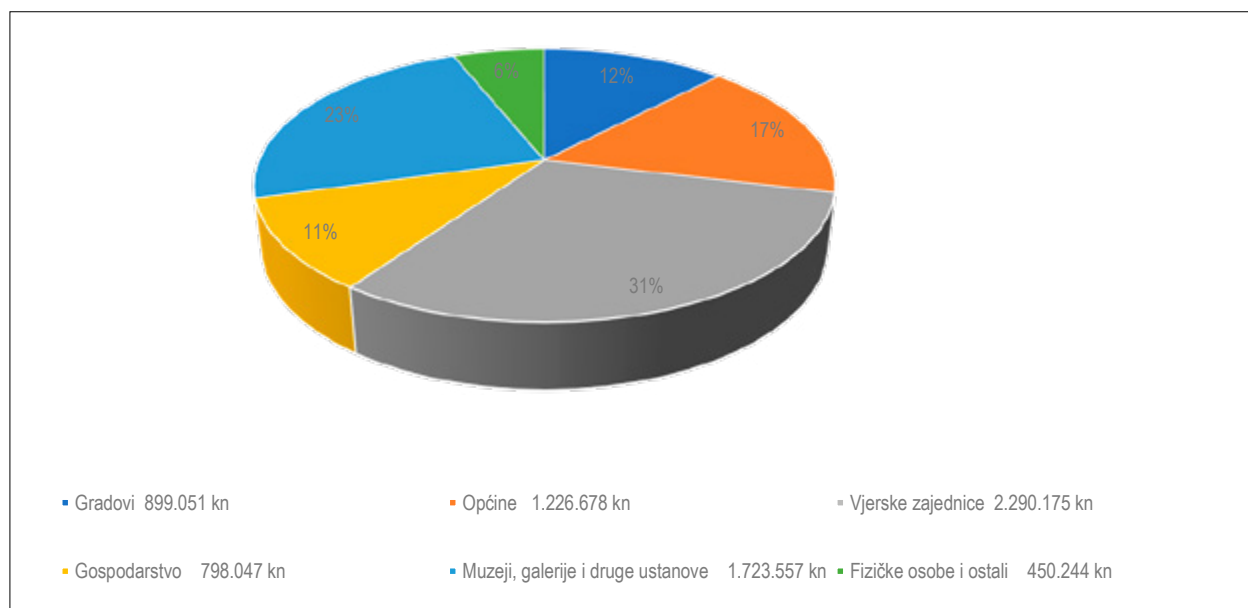
2. Ostvareni vlastiti i ostali prihodi

U 2018. godini ostvareni vlastiti prihodi od osnovne djelatnosti i ostali prihodi (od kamata, tečajnih razlika, potraživanja naplaćenih provedbom ovrha) iznose 7.387.753 kune i u strukturi ukupnog prihoda čine 10,2 %. U odnosu na ostvarenje 2017. godine, veći su za 1.778.120 kuna, što je znatno povećanje od čak 24 %.

Vlastiti prihodi Zavoda ostvareni od 2008. do 2018. godine

Najvažniji partneri izvan državnog proračuna bile su pravne osobe iz sektora vjerskih zajednica (31 %), muzeja, galerija i drugih ustanova (23 %), potom općine, gradovi, gospodarstva te fizičke osobe i ostali.

Struktura prihoda ostvarenih iz vlastitih izvora Zavoda u 2018. godini

Analiza ostvarenja vlastitih prihoda prema vrsti kulturnih dobara u velikoj mjeri korespondira s ustrojstvenim jedinicama Zavoda i pokazuje da su najveći prihodi ostvareni izvođenjem konzervatorsko-restauratorskih radova na nepokretnim kulturnim dobrima i arheološkoj baštini, dok su još uvijek interesi za financiranje konzervatorsko-restauratorskih radova na pokretnim kulturnim dobrima relativno manje zastupljeni.

USTROJSTVENA JEDINICA	2015.	2016.	2017.	2018.
Služba za arheološku baštinu	1.929.876	1.246.436	1.290.878	1.919.823
Služba za nepokretnu baštinu	4.186.336	6.147.259	3.551.173	4.144.443
Služba za pokretnu baštinu	571.716	183.950	114.850	594.262
Služba za odjele izvan Zagreba 1	522.908	617.962	95.855	64.670
Služba za odjele izvan Zagreba 2			294.950	350.900
Zajednička stručna služba	453.718	358.111	261.927	313.655
UKUPNO NAPLAĆENI VLASTITI PRIHODI	7.664.554	8.553.718	5.609.633	7.387.753

Naplaćeni vlastiti prihodi prema ustrojstvenim jedinicama Zavoda

3. Financiranje zaštitnih radova na kulturnim dobrima sredstvima Europske unije te sredstvima Operativnog programa *Konkurentnost i kohezija* 2014. – 2020. (Europski fond za regionalni razvoj) kroz poziv Ministarstva regionalnog razvoja i fondova Europske unije RH „Priprema i provedba integriranog razvojnog programa temeljenog na obnovi kulturne baštine“

3.1. Realizacija projekata financiranih sredstvima Europske unije

Zavod je vodeći partner u realizaciji jednog projekta i jedan od partnera u realizaciji drugog projekta za čije su aktivnosti sredstva osigurale institucije Europske unije.

3.1.1. Projekt „TrArS - Tragom umjetnosti obitelji Straub“ (*Tracing the Art of the Straub Family*)

Zavod je vodeći partner u projektu u kojemu, uz Zavod, sudjeluju još četiri partnera iz Njemačke, Austrije i Slovenije. Projekt traje 30 mjeseci, od 1. lipnja 2017. do 30. studenoga 2019. godine. Ukupna vrijednost projekta je 425.141 euro, a udio Zavoda iznosi 123.055 eura, pri čemu Izvršna agencija za obrazovanje, audiovizualnu i kulturnu politiku Europske komisije (program *Kreativna Europa*) osigurava 47 % sredstava.

U 2018. godini dovršena je mrežna stranica projekta (www.trars.eu) zajedno s dvije aplikacije: katalogom umjetnina i interaktivnom kartom. Nastavljena su istraživanja na nacionalnoj razini i izrađen je *on-line* katalog radova obitelji Straub. U svibnju 2018. godine organizirano je javno predstavljanje projekta i programa *Kreativna Europa* u Muzeju grada Varaždina te međunarodna studentska radionica „Interdisciplinarnom suradnjom do baze podataka umjetnina“ u Ludbregu, na kojoj je sudjelovalo 14 studenata iz Slovenije i Hrvatske te devetero stručnjaka-sudionika projekta TrArS. Dana 30. siječnja 2019. godine predan je izvještaj Izvršnoj agenciji za obrazovanje, audiovizualnu i kulturnu politiku koji je obuhvatio razdoblje od 1. lipnja 2017. do 30. studenoga 2018. godine i njime su pravdani troškovi aktivnosti, u ukupnom iznosu od 59.527,19 eura.

3.1.2. Projekt „Claustra+“ (Prekogranična destinacija kulturnog i zelenog turizma *Claustra Alpium lularum*)

Projekt „Claustra+“ nastavak je uspješno završenog projekta „Claustra – Kameni branici Rimskog Carstva“ (2014. – 2015.). Predviđeno trajanje projekta je 30 mjeseci, od 1. kolovoza 2017. do 31. siječnja 2020. godine. Zavod je jedan od devet partnera iz Slovenije i Hrvatske. Ukupni je budžet projekta 1.779.988,15 eura, a udio Zavoda iznosi 237.648,63 eura, pri čemu Europski fond za regionalni razvoj (EFRR) osigurava 85 % sredstava.

Glavne aktivnosti Zavoda u 2018. godini vezane su uz tarsatički Principij u Rijeci te arheološko nalazište Deuce kod Prezida. Od svibnja 2018. na tarsatičkom Principiju obavljali su se opsežni konzervatorsko-restauratorski radovi, a u listopadu je na istome mjestu organizirana i jednodnevna radionica „Kamene i vapnene podnice tarsatičkog Principija“. Na nalazištu Deuce tijekom srpnja provedeno je opsežno arheološko istraživanje na kojemu su uz dje-latnike Zavoda sudjelovali i studenti iz Slovenije i Hrvatske za koje je bio organiziran i arheološki kamp.

S obzirom na činjenicu da za realizaciju projekta nije osigurano predfinanciranje sredstvima iz EU fondova tijekom 2018. godine, poduzete su aktivnosti da se u rebalansu državnog proračuna RH otvori poseban izvor financiranja za tu namjenu. To je i odobreno pa su Zavodu 31. prosinca 2018. godine po toj osnovi isplaćena sredstva u iznosu od 687.388 kuna. Nakon naplate sredstava, ona će biti vraćena u državni proračun RH.

Rashodi provođenja aktivnosti za navedena dva projekta tijekom 2018. godine izvršeni su u iznosu od 902.229 kuna.

3.2. Realizacija programa financiranih sredstvima Operativnog programa *Konkurentnost i kohezija 2014. – 2020.* (Europski fond za regionalni razvoj) kroz poziv Ministarstva regionalnog razvoja i fondova Europske unije RH „Priprema i provedba integriranog razvojnog programa temeljenog na obnovi kulturne baštine“

U tom segmentu poslovanja Zavod sudjeluje kao partner u realizaciji triju projekata.

3.2.1. Projekt „Ruralna poučna, kulturno-etnografska, turistička atrakcija za područja Korčule, Mljeta i Dubrovačkog primorja“ (KK.06.1.1.01.0030.)

Predviđeno trajanje projekta je od 1. siječnja 2017. do 1. siječnja 2020. godine. Prijavitelj projekta je Dubrovačko-neretvanska županija. Zavod je opremio priručni laboratorij za konzervatorsko-restauratorska istraživanja u ljetnikovcu Stay, organizirao jednu od dvije predviđene radionice za stručno usavršavanje restauratora te će prezentirati provedene konzervatorsko-restauratorske radove.

3.2.2. Projekt „Arheološki park Vižula“ (KK.06.1.1.01.0059.)

Predviđeno trajanje projekta je od 1. rujna 2017. do 1. rujna 2019. godine. Prijavitelj projekta je Općina Medulin, a Zavod je jedan od pet partnera. Intenzitet potpore je 85 %, dok 15 % osigurava Općina Medulin. Zavod provodi podvodna arheološka istraživanja te sudjeluje u uspostavi arheološkog parka. Prema hodogramu aktivnosti pred-

viđenom za 2018. godinu, odrađena su kompletna terenska istraživanja koja su bila podijeljena u dvije etape. Nakon dovršetka istraživanja, projektni tim počeo je s analizom dokumentacije, a potkraj godine proveden je natječaj za zapošljavanje konzervatora-restauratora koji će obraditi dio arheoloških nalaza.

3.2.3. Projekt „Unapređenje kontinentalnog turizma turističkom valorizacijom povijesno-kulturne baštine Grada Ludbrega“ (KK.06.1.1.01.0073.)

Trajanje projekta: od 1. listopada 2017. do 1. listopada 2020. godine. Nositelj projekta je Grad Ludbreg, a Zavod je jedan od četiri partnera. Intenzitet potpore je 85 %, dok 15 % osigurava Zavod. Zavod sudjeluje u razvoju i provedbi obrazovnih i interpretativnih sadržaja u kulturi te provodi stručni nadzor nad izvođenjem konzervatorsko-restauratorskih radova na arheološkom nalazištu „Vrt Somođi“. Projektne aktivnosti Zavoda obuhvatile su i konzultacije pri izradi marketinške studije te savjetovanje u postupku odabira izvođača radova.

Rashodi nastali provedbom aktivnosti u tom segmentu poslovanja iznosili su 1.099.816 kuna, a prihodi naplaćeni po toj osnovi iznosili su u 2018. godini 1.082.459 kuna.

Ostali financijsko-računovodstveni poslovi

Tijekom 2018. godine obrađen je i procesiran 24.181 dokument koji se odnosi na poslovne transakcije s financijskim učinkom te je evidentirano 127.727 knjigovodstvenih stavaka. Zaprimito je 4.888 ulaznih računa, sklopljena su 302 ulazna i 314 izlaznih ugovora prema kojima se prati realizacija, ispostavljeno je 210 izlaznih računa, knjiženo je 2.535 primki i izdatnica za restauratorske i druge pomoćne materijale u skladištu te 1.409 temeljnica prema kojima su evidentirane promjene u glavnoj knjizi. Kako se mnogi konzervatorsko-restauratorski radovi, poglavito na nepokretnoj i arheološkoj kulturnoj baštini, izvode *in situ*, obrađeno je i procesirano 2.839 putnih naloga. Tijekom 2018. godine ispostavljeno je 606 blagajničkih uplatnica/isplatnica za kunske transakcije te 106 uplatnica/isplatnica za poslove devizne blagajne, evidentirano je 77 promjena u nadzornoj knjizi za uvoz, obrađeno je 168 ugovora i aneksa ugovora o radu, proveden je obračun i plaćanje temeljem 458 ugovora s vanjskim suradnicima, obrađene su 3.573 radne liste, 539 doznaka za bolovanje na teret Zavoda i HZZO-a, predana su 24 zahtjeva za troškove koji se refundiraju, obavljen je obračun i isplata za 590 naloga za isplatu vanjskim suradnicima. Nadležnoj poreznoj instituciji predano je 168 JOPPD obrazaca, vodi se evidencija PDV-a i obračunavaju se i plaćaju obaveze kad je to potrebno, predana su 24 mjesečna izvještaja na zahtjev nadležnog ministarstva o ostvarenim prihodima i nastalim rashodima prema izvorima te provedenim plaćanjima između proračunskih korisnika te predavani drugi izvještaji na zahtjev nadležnog ministarstva. Predani su tromjesečni, polugodišnji i godišnji izvještaji. Provedeno je 136 obračuna troškova temeljem odobrenih programa zaštitnih radova prema sklopljenim ugovorima s Ministarstvom kulture RH, izrađivani su mjesečni interni izvještaji o realizaciji te odrađeni ostali poslovi koji se odnose na evidentiranje i praćenje poslovanja Zavoda u cjelini.

Za potrebe poslovanja u 2018. godini nabavljeno je 659 komada razne opreme, 433 komada sitnog inventara za koje je provedeno evidentiranje i zaduživanje na korisnike.

Opći pravni i administrativni poslovi

Tijekom 2018. godine u segmentu općih pravnih i administrativnih poslova obavljali su se redoviti opći pravni, radno-pravni i administrativni poslovi. Oni, između ostalog, obuhvaćaju sastavljanje ugovora o radu, ugovora o djelu i autorskih ugovora s vanjskim suradnicima, sastavljanje ugovora s naručiteljima i ostalih vrsta ugovora, stručne pripreme sjednica tijela Zavoda, izradu nacрта općih i posebnih akata, sastavljanje ponuda za javna nadmetanja na kojima se Zavod pojavljuje kao ponuditelj, kao i poslove Pisarnice i interne dostave.

Iz djelokruga općih pravnih i administrativnih poslova, uz izradu svakodnevnih usmenih i pisanih tumačenja, naputaka i mišljenja, dopisa prema trećima te vođenja evidencija, znatan udio poslova čine izrade i verifikacije ugovora (ukupno 172 ugovora s naručiteljima-investitorima te 730 ugovora s vanjskim suradnicima fizičkim osobama, od čega se 272 odnose na ugovore o radu studenata). Također treba istaknuti i poslove sastavljanja ponuda u javnim i bagatelnim nabavama u kojima Zavod sudjeluje kao ponuditelj, potom poduzimanje pravnih radnji u svrhu naplate potraživanja te normativno-pravna djelatnost Odsjeka (opći akti ustanove).

U 2018. godini doneseni su sljedeći opći akti:

- Odluka o izmjenama i dopunama Statuta Hrvatskog restauratorskog zavoda
- dva Pravilnika o izmjenama i dopunama Pravilnika o unutarnjem ustrojstvu Hrvatskog restauratorskog zavoda
- Odluka o izmjenama i dopunama Sistematizacije poslova i zadataka Hrvatskog restauratorskog zavoda
- Politika zaštite osobnih podataka Hrvatskog restauratorskog zavoda s pratećim dokumentima (evidencija aktivnosti obrade podataka, popisi, popratni obrasci i izvještaji)
- Odluka o videonadzoru te
- ostali opći i pojedinačni akti/odluke kojima se uređuju odnosi i poslovanje u Zavodu.

Iz domene kadrovskih pitanja 2018. godine obavljani su sljedeći poslovi: vođenje Registra zaposlenih u javnim službama, kadrovske evidencije djelatnika, evidencije vezane uz ostvarivanje prava na prijevoz djelatnika i ostalih materijalnih prava djelatnika, poslovi prijavljivanja/odjavljivanja djelatnika nadležnim tijelima/pravnim osobama, izrada plana godišnjeg odmora, izrada pojedinačnih odluka o korištenju godišnjeg odmora i drugih odluka povezanih s ostvarivanjem prava djelatnika.

Među inima, to su poslovi vezani uz:

- natječaje za radni odnos i natječaje za stručno osposobljavanje za rad (raspisano je 20 natječaja za 48 radnih mjesta te je ujedno odobreno osam polaznika stručnog osposobljavanja za rad bez zasnivanja radnog odnosa), pri čemu je obrađeno 500 natječajnih prijava za zapošljavanje i stručno osposobljavanje za rad (provedba natječaja, sudjelovanje u izboru kandidata, vođenje zapisnika prijave i provedenih intervjua, izrada odluka, ugovora o radu i dr.)
- prestanak radnog odnosa i stručnog osposobljavanja za rad (13 sporazuma o prestanku ugovora o radu; 14 isteka ugovora o radu)
- provođenje i usklađivanje raznih promjena iz radnog odnosa (dostave podataka o djelatnicima i pravima prema kolektivnim i ostalim ugovorima nadležnom ministarstvu te suradnja i dostava podataka drugim državnim i javnim tijelima)

- izradu (aneksa) ugovora o radu, pojedinačnih odluka, putnih naloga i dr. te
- dostave podataka o djelatnicima i pravima po kolektivnim i ostalim ugovorima nadležnom ministarstvu te suradnja i dostava podataka drugim državnim i javnim tijelima (očevidnik zaposlenih s invaliditetom – Hrvatski zavod za javno zdravstvo, dostava podataka – Hrvatski zavod za mirovinsko osiguranje).

Ukupno je napravljeno 45 promjena koje se odnose na prava i obveze iz radnog odnosa (posebni uvjeti rada, stjecanje znanstvenog stupnja, položeni stručni ispiti za temeljena stručna zvanja, promjena naziva radnih mjesta u skladu sa sistematizacijom, promjene osobnih podataka), 79 potvrda iz radnog odnosa, 228 aneksa ugovora o radu, 75 odluka povezanih s odvijanjem poslovanja, 74 putna naloga za inozemstvo te 50 Odluka o službenom putu u inozemstvo

U odsjeku Pisarnice, gdje se obavljaju poslovi urudžbenog zapisnika i interne dostave, u 2018. godini dodijeljeno je 14.535 urudžbenih brojeva, od kojih 5.221 za račune. Također, poslano su 7.534 pošiljke. Unaprijeđen je sustav otpreme pošiljaka prelaskom na e-prijamnu knjigu, koja podrazumijeva predaju prijamnih knjiga u elektroničkom obliku, čime je ubrzan proces upisa pošiljaka u prijamne knjige.

Aktivnosti na uspostavi sustava unutarnjih financijskih kontrola (FMC) te sastavljanju i predaji Izjave o fiskalnoj odgovornosti

Zavod je kao korisnik državnog proračuna RH treće razine dužan provoditi aktivnosti na uspostavi sustava unutarnjih financijskih kontrola u javnom sektoru. Temeljem Zakona o fiskalnoj odgovornosti i Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o fiskalnoj odgovornosti (NN 139/10, 19/14 i 111/18), Zavod je podnošenjem Izjave o fiskalnoj odgovornosti prema Uredbi o sastavljanju i predaji Izjave o fiskalnoj odgovornosti i izvještaja o primjeni fiskalnih pravila (Narodne novine, broj 78/11, 106/12, 130/13, 19/15 i 119/15) obavezan izvijestiti o sustavu funkcioniranja financijskog upravljanja i kontrola.

Radi provođenja testiranja pojedinih područja poslovanja, davanja odgovora na postavljena pitanja i popunjavanje Upitnika o fiskalnoj odgovornosti za 2018. godinu, oformljene su radne skupine koje su formirale uzorak i provele testiranja. Od 75 pitanja-područja koja je trebalo obuhvatiti testiranjem, na poslovanje Zavoda primjenjivo je 45 pitanja. Za sva su pitanja testovi pokazali pozitivan rezultat, izuzev jednog na koje je dan djelomičan odgovor. Slabosti i nepravilnosti uočene su na području Izvršavanja proračuna/financijskog plana, a odnose se na poštovanje rokova isporuke robe ili izvođenja radova navedenih u ugovoru. Za to je područje izrađen plan uklanjanja nepravilnosti. Za sva druga područja testiranja uspostavljene unutarnje kontrole pokazale su se učinkovitima i procesi su se odvijali prema zakonima i uspostavljanim procedurama.

Temeljem dobivenih rezultata iz Upitnika, sastavljena je Izjava o fiskalnoj odgovornosti za 2018. godinu na obrascu 1b, kojom je ravnatelj izjavio da navedene slabosti i nepravilnosti ne utječu na zakonito, namjensko i svrhovito korištenje sredstava te je Izjavom potvrđeno učinkovito i djelotvorno funkcioniranje sustava financijskog upravljanja i kontrola u sklopu proračunom, odnosno financijskim planom utvrđenih sredstava, a slabosti i nepravilnosti bit će ispravljene u skladu s Planovima uklanjanja slabosti i nepravilnosti.

Izjava o fiskalnoj odgovornosti i *on-line* Upitnik za razdoblje od 1. siječnja do 31. prosinca 2018. godine dostavljeni su Ministarstvu kulture RH u veljači 2019. godine.

SLUŽBA ZA NABAVU I OPĆE TEHNIČKE POSLOVE

Služba za nabavu i opće tehničke poslove ima dva odjela: Odjel za poslove nabave i Odjel za zaštitu na radu i opće tehničke poslove. Odjel za poslove nabave (osam djelatnika zaposlenih na neodređeno vrijeme) ima dva odsjeka: Odsjek za planiranje i realizaciju nabave i Skladište sa statusom odsjeka. U Odjelu za zaštitu na radu i opće tehničke poslove djeluje i Odsjek za opće tehničke poslove. Na Odjelu za zaštitu na radu i opće tehničke poslove od početka godine do 10. prosinca 2018. godine radila je jedna osoba zaposlena na stručnom osposobljavanju bez zasnivanja radnog odnosa (SOR).

Poslovi nabave robe, radova i usluga

U Službi na nabavu i opće tehničke poslove u 2018. godini provedene su sljedeće aktivnosti: utvrđivanje metodologije izrade, izrada i objava godišnjeg plana nabave robe, radova i usluga prema Zakonu o javnoj nabavi te njegovo usklađivanje s planovima aktivnosti pojedinačnih programa rada Zavoda, radi osiguranja pravodobne i ekonomične nabave robe, radova i usluga potrebnih za funkcioniranje temeljne i pratećih djelatnosti Zavoda, prema raspoloživim financijskim sredstvima.

U svrhu realizacije godišnjeg plana nabave robe, radova i usluga za 2018. godinu provedeno je pet otvorenih postupaka javne nabave temeljem Zakona o javnoj nabavi i 25 postupaka jednostavne nabave temeljem internog Pravilnika o provedbi postupaka jednostavne nabave. Sklopljeno je šest ugovora na osnovi okvirnih sporazuma za sklapanje čiji postupak provodi Središnji državni ured za središnju javnu nabavu (dalje u tekstu: SDUSJN).

Prema provedenim postupcima javne nabave ili izravno, u 2018. godini sastavljen je 321 ugovor o javnoj nabavi i 1274 narudžbenice. Slijedom navedenih podataka o broju ugovora i narudžbenica (te uz zahtjeve za nabavu od fizičkih osoba – vanjskih suradnika 458 ugovora), na Odjel za poslove nabave u 2018. godini dostavljena su na obradu i ovjeru 2053 zahtjeva za nabavu.

U 2018. godini vođen je registar ugovora o javnoj nabavi i okvirnih sporazuma Zavoda s podacima o realizaciji, odnosno stanju realizacije ugovora i okvirnih sporazuma. Također su obrađivani i dostavljani podaci putem aplikacije SDUSJN za registar ugovora i okvirnih sporazuma koje je sklopio SDUSJN.

Nadalje, tijekom 2018. godine sastavljeno je godišnje statističko izvješće o nabavi i objava izvješća u Elektroničkom oglasniku javne nabave do 31. ožujka 2018. godine o ukupno ugovorenim/naručenim radovima i uslugama te ugovorenoj/naručenoj robi u 2017. godini.

U 2018. godini na Odjelu za poslove nabave pripremljeni su troškovnici za nabavu robe i usluga iz djelokruga aktivnosti Službe te su pribavljene ponude, provedeni postupci nabave i sklopljeni ugovori s područja tekućeg poslovanja. Obavljeno je 539 primopredaja u svrhu zaduženja djelatnika s nabavljenim sitnim inventarom i opremom.

Služba je sudjelovala u pripremi i provedbi godišnjeg popisa imovine i obveza sa stanjem na dan 31. prosinca 2018. godine.

Na odsjeku Skladište u 2018. godini provodilo se skladištenje materijala i opreme te zaštita zaliha od neodgovornog rukovanja i rasipanja, briga o održavanju minimalnih (optimalnih) zaliha, doprema, zaprimanje i izdavanje robe krajnjim korisnicima te vođenje skladišnih evidencija robe. Potrebna roba nabavlja se od dobavljača temeljem godišnjih ugovora o nabavi sukcesivnim isporukama prema dispoziciji skladištara na temelju zahtjeva krajnjih korisnika za izdavanje robe. Roba (manji dio) koja nije ugovorena godišnjim ugovorima nabavlja se narudžbenicom ili izravnom kupnjom na prodajnim mjestima u posebno dopuštenim slučajevima korištenjem Dinera kartice ili plaćanjem gotovinom.

Za potrebe restauratorske djelatnosti uobičajena je upotreba raznovrsnog pribora i raznovrsnog potrošnog materijala: boja, pigmenata, kemijskih proizvoda i sredstava, kemikalija i dr., ukupno 2020 vrsta artikala, uključujući uredski i sanitarni potrošni materijal.

U 2018. godini protokolirana je 851 primka i račun za isporučenu robu i 1684 izdatnice robe krajnjim korisnicima, djelatnicima Zavoda, na lokacijama u Zagrebu i izvan Zagreba.

Poslovi zaštite na radu i zaštite od požara

Poslove s posebnim uvjetima rada obavlja u Zavodu oko 85 % djelatnika. Zbog toga je nužno ažurno vođenje evidencija te upućivanje djelatnika na preventivne, periodične i izvanredne zdravstvene preglede koji se odnose na uvjete rada, odnosno na potrebnu radnu sposobnost i razna osposobljavanja djelatnika, ovlaštenika poslodavca i povjerenika djelatnika za zaštitu na radu prema propisima s područja zaštite na radu i zaštite od požara (osposobljavanje za rad na siguran način, za zaštitu od požara, za rad s otrovima, zdravstveni pregled za poslove s posebnim uvjetima rada i dr.). U 2018. godini 21 djelatnik osposobljen je za rad na siguran način, 18 djelatnika za zaštitu od požara, pet voditelja za ovlaštenika poslodavca za zaštitu na radu, 18 djelatnika za rad s otrovima, jedan djelatnik za pružanje prve pomoći, a 252 djelatnika upućena su na medicinu rada radi redovitih zdravstvenih pregleda za poslove s posebnim uvjetima rada te je ažurirana evidencija na osnovi koje se kontinuirano prati periodika osposobljavanja i pregleda usklađena s propisima. Nabavljena je zaštitna i radna obuća svim djelatnicima koji prema dokumentu „Procjena rizika“ ostvaruju pravo na njezino korištenje.

S područja zaštite na radu priprema se prijedlog godišnjeg plana nabave potrebne robe i usluga te realizacija plana nabave za obvezna ispitivanja opreme i uređaja s područja zaštite na radu i zaštite od požara, uklanjanje nedostataka na uređajima i opremi, planiranje i nabava osobnih zaštitnih sredstava i drugo po potrebi.

Opći tehnički poslovi

Na Odsjeku se obavljaju poslovi, odnosno planira se, organizira i nadzire redovito održavanje objekata te održavanje i popravak uređaja i opreme (osim IT, laboratorijskih i fotografskih uređaja i opreme). Opseg poslova određen je velikim brojem objekata u kojima se nalaze poslovni prostori te dislociranošću u Zagrebu i izvan Zagreba. Poslovi Odsjeka obuhvaćaju i organiziranje i nadzor poslova čišćenja poslovnih prostora. Čistoću poslovnih prostora održavaju ugovoreni servisi za čišćenje (većim dijelom) i zaposlene spremačice na nekoliko lokacija (Zagreb, Zmajevac 8, Ilica 44 – 1. kat, Ludbreg, Osijek).

Nadalje, na Odsjeku su u 2018. godini obavljani poslovi kontinuiranog raspoređivanja vozila, odnosno korištenja/primopredaje vozila evidentiranjem na putnom radnom listu, nadzor korištenja vozila, redovito održavanje i popravak vozila, obvezno i kasko osiguranje vozila, vozača i putnika, registracije vozila, pranje vozila.

Vozila Zavoda

Vozni park Zavoda je potkraj 2018. godine imao 46 vozila raspoređenih na lokacijama Zavoda u Zagrebu i na vanjskim lokacijama. Od 46 vozila (uključivo četiri prikolice i dva čamca), 28 ih se nalazi u Zagrebu, a 12 ih je raspoređeno na vanjskim lokacijama Zavoda. U 2018. godini nabavljen je još jedan novi automobil, a rashodovan je kombi Ford Transit.

Ukupna sredstva utrošena na održavanje voznog parka u 2018. godini iznosila su 579.790,27 kuna, što je daljnje smanjenje u odnosu na 2017. godinu, kad je potrošeno ukupno 603.524,68 kn. Također, taj iznos je za oko 110.000

kuna manji od planiranog za 2018. godinu (714.000 kuna). Iznosi ni na jednoj stavci održavanja voznog parka nisu premašili planirane iznose; dapače, po svim su stavkama manji od planiranih.

Zbog nabave novih vozila, stara i dotrajala vozila nisu se prekomjerno koristila. Podaci o ukupno prijeđenoj kilometraži službenih i privatnih vozila u protekloj godini ne odudaraju od razine u proteklih sedam godina, a u 2018. Godini bitno je smanjeno korištenje privatnih vozila.

Broj vozila je gotovo optimalan, ali je nužno da se obnova voznog parka nastavi i da se u ovoj ili sljedećoj godini vozila starijih godišta i velike kilometraže zamijene novima.

SLUŽBA ZA ARHEOLOŠKU BAŠTINU

Služba za arheološku baštinu osnovana je 2005. godine. Djelatnici Službe kontinuirano rade na zaštiti arheološke baštine te surađuju na radovima zaštite kulturnih dobara Republike Hrvatske s ostalim službama Zavoda, kao i s brojnim drugim srodnim institucijama. U Službi je na neodređeno vrijeme zaposleno 18 djelatnika; pet je djelatnika zaposleno na realizaciji projekata financiranih sredstvima Operativnog programa *Konkurentnost i kohezija* 2014. – 2020. (Europski fond za regionalni razvoj) kroz poziv Ministarstva regionalnog razvoja i fondova Europske unije RH „Priprema i provedba integriranog razvojnog programa temeljenog na obnovi kulturne baštine“ te tri djelatnika na stručnom osposobljavanju za rad bez zasnivanja radnog odnosa (SOR). Rad na arheološkim kulturnim dobrima organiziran je u pet organizacijskih jedinica: na dva Odjela za kopnenu arheologiju – sjedišta Zagreb i Juršići, na Odjelu za restauriranje arheoloških nalaza, na Odsjeku za restauriranje arheološkog metala i stakla te na Odjelu za podvodnu arheologiju.

Odjel za kopnenu arheologiju – sjedište Zagreb

Tijekom 2018. godine djelatnici Odjela za kopnenu arheologiju – sjedište Zagreb (jedan konzervator arheolog savjetnik, jedan viši konzervator arheolog, četiri konzervatora arheologa te dva djelatnika na stručnom osposobljavanju za rad bez zasnivanja radnog odnosa) – realizirali su 18 programa zaštite arheološke baštine (probna, sustavna i zaštitna istraživanja) te sudjelovali u realizaciji pet programa zaštite nepokretne baštine. Sredstvima Ministarstva kulture RH bilo je financirano 15 programa (ukupno ugovoreni iznos 1.445.000 kn). Od navedenih programa, tri su sufinancirana sredstvima općina, a jedan i sredstvima turističke zajednice (ukupno ugovoreni iznos: 108.000 kn). Jedan program potpuno je financirala općina (ugovoreni iznos: 20.000 kn), jedan rimokatolička župa (ugovoreni iznos: 26.500 kn), a jedan županija (ugovoreni iznos: 10.000 kn). Jedan program sufinanciran je sredstvima stranog partnera na projektu (36.000 kn).

Programima čiju je realizaciju financiralo Ministarstvo kulture RH bila su obuhvaćena zaštitna, sustavna i probna arheološka istraživanja. Istraživana su nalazišta iz prapovijesnog razdoblja (Črečan i Domašinec, arheološki park Turčišće Goričan, Vrti I), razdoblja antike (kasnoantička utvrda i crkva u Gorjem Bukovlju, vila rustika u Okešincu, arheološka zona naselja Sveti Martin na Muri te višeslojno arheološko nalazište Bojna). Ujedno su nastavljeni arheološka istraživanja kasnosrednjovjekovnih i novovjekovnih sakralnih objekata (ostaci benediktinskog samostana sv. Margarete u Bijeloj, ostaci pavlinskog samostana Svih svetih u Pavlin Kloštru i crkva sv. Nikole biskupa na Žumberku). Nastavljena su i istraživanja srednjovjekovnih starih gradova i utvrda (plemički grad Sokolac u Brinju, utvrda Lopar u Novom Vinodolskom i Stari grad Barilović) te naselja (srednjovjekovni Gorjani).

Novi programi, pokrenute 2018. godine, su istraživanja karlovačke Zvijezde (Josipov bastion) te radovi na utvrdi Cesargrad u Klanjcu.

Segment rada Odjela za kopnenu arheologiju čine projekti koje su financirali vanjski investitori. Tijekom 2018. godine realizirana su tri takva programa: istraživanja Staroga grada Jelengrada kod Popovače, kapele Sveta tri kralja u Gorjanima te cistercijske opatije Blažene Djevice Marije u Topuskom.

Valja istaknuti izvrsnu suradnju s gradovima Popovačom i Novim Vinodolskim te općinama Gorjani, Domašinec, Sveti Martin na Muri, Nedelišće, Križ, Sirač, Barilović, Brinje, Generalski Stol i Žumberak. Navedene jedinice lokalne samouprave, svjesne važnosti svoje kulturne baštine, uključile su se u realizaciju programa sufinanciranjem radova, izravnim podmirenjem dijela troškova istraživanja (priprema nalazišta za istraživanje, održavanje, troškovi mehanizacije i dr.) ili raznim promoviranjima.

Temeljem znanstveno-stručne suradnje s Arheološkim institutom Sveučilišta u Grazu (Austrija) sufinanciran je i program istraživanja kasnoantičke utvrde i crkve u Gornjem Bukovlju.

Prilikom realiziranja navedenih programa, svi su radovi provedeni u skladu s propisima Republike Hrvatske i međunarodno priznatim suvremenim metodama rada.

Svih 15 ugovorenih programa s Ministarstvom kulture RH u cijelosti je realizirano do 15. studenoga 2018. godine.

Rezultate provedenih radova djelatnici Odjela za kopnenu arheologiju predstavili su na više izložbi i na međunarodnim znanstvenim skupovima te su objavili veći broj preglednih, stručnih i znanstvenih radova. Djelatnici Odjela također sudjeluju u nastavi Filozofskog fakulteta u Zagrebu te provode praktičnu nastavu na nalazištima.

Djelatnost Odjela za kopnenu arheologiju može se predstaviti na primjeru ovogodišnjih radova na vili rustiki na nalazištu Okešinec (Sipčina), višeslojnom nalazištu Bojna (Brekinjova Kosa), Starom gradu Bariloviću, ostacima pavlinskog samostana Svih svetih u Pavlin Kloštru (Streza) te ostacima benediktinskog samostana sv. Margarete u Bijeloj.

Zavod provodi sustavna arheološka istraživanja nalazišta Sipčina u Okešincu od 2012. godine. Geofizičkom je prospekcijom prethodnih godina obuhvaćena površina od 4,3 hektara te je ustanovljeno postojanje građevinskog kompleksa koji se prostire na oko dva hektara. Do sada su istražena dva objekta sagrađena od kamena i opeke sa sustavom podnog grijanja. Objekt 1 (površine 134 m²) istražen je u cijelosti. Objekt 2 je veće površine, od koje je istraženo 130 m². Prema dosadašnjim rezultatima možemo zaključiti da se na Sipčini u razdoblju rimske vladavine Panonijom nalazila vila rustika. Radiokarbonski datumi i analogija nalaza upućuju na to da se u njoj živjelo između 1. i 4. stoljeća. Tijekom 2018. godine istražena je sonda površine 400 m² kako bi se navedeni objekt 1 istražio u cijelosti zbog buduće prezentacije.

Okešinec (Sipčina), vila rustika. Ortofotografija objekta 1.
Izrada: E. Buća i T. Zojčeski, 2018.

Okešinec (Sipčina), vila rustika. Prsten-ključ od bronce i željeza. Snimka: J. Škudar, 2018.

Brekinjova Kosa kod Bojne višeslojno je arheološko nalazište na kojem su potvrđeni ostaci prapovijesnog gradinskog naselja, kao i ranosrednjovjekovnog naselja i groblja. Do danas je istraжена površina od oko 1,2 hektara. U prapovijesti je nalazište bilo naseljeno tijekom eneolitika te potom u kasnom brončanom i starijem željeznom dobu. Tijekom ranog srednjeg vijeka, sredinom ili u drugoj polovici 7. stoljeća, na Brekinjovu Kosu doselilo se slavensko, djelomično avarizirano stanovništvo koje je položaj upotrebljavalo sigurno do sredine 9. stoljeća. Novoosnovano naselje bilo je zaštićeno drvenim palisadama, a činili su ga uglavnom nadzemni objekti. Ukopi istovremenih kosturnih grobova (do sada ih je istraжено 37) dijelom su grupirani uz ostatke zidanog objekta na središnjem dijelu vršnog platoa, a dijelom na prostoru naselja, što je za sada jedinstven primjer na području Hrvatske. U ranosrednjovjekovnim grobovima pronađeni su luksuzni metalni predmeti kasnoantičke tradicije te oni ranokarolinške provenijencije, koji sugeriraju da je riječ o dosad nepoznatom središtu slavenske kneževine.

Bojna (Brekinjova Kosa). Pogled s istoka na istraženi dio nalazišta.
Snimka: E. Buća, 2018.

Bojna (Brekinjova Kosa). Ranokarolinški srebrni pojasni jezičci iz groba 21.
Snimka: J. Škudar, 2018.

Stari grad Barilović primjer je stambene arhitekture nižeg hrvatskog plemstva 15. stoljeća. Početkom 17. stoljeća u stari se grad smješta posada Vojne krajine koja će na tom mjestu ostati do njezina rasformiranja 1881. godine. Nakon ukidanja Vojne krajine, gradom je upravljala civilna uprava. Stari grad Barilović posve je napušten nakon što su ga partizani zapalili u Drugom svjetskom ratu. Njegovi se ostaci radom i trudom djelatnika Zavoda od 1998. godine obnavljaju i prezentiraju. Ove godine potpuno su dovršena arheološka istraživanja unutrašnjosti Starog grada Barilovića, čime je grad postao jedan od rijetkih, arheološki potpuno istraženih starih gradova. Vrednovanjem pokretnog arheološkog materijala dobiven je bolji uvid u svakodnevni život Starog grada Barilovića, dok je pravilno dokumentiranje i interpretiranje stratigrafije nalazišta omogućilo pravilno razumijevanje arhitektonskoga razvoja i namjene prostorija. Izdvojene su tri faze života na starom gradu te dva horizonta naseljavanja u prapovijesti (eneolitik i kasno brončano doba).

Najstarija, feudalna faza Starog grada Barilovića definirana je u njegovu jugozapadnom dijelu, a datira se u 15. i 16. stoljeće. Pokretni arheološki materijal svjedoči o načinu života nižeg plemstva, koji se nije bitno razlikovao od načina života visokog plemstva. Nalazi iz te faze najčešće su luksuzni proizvodi europskih radionica, a svjedoče o dobro organiziranoj trgovini u 15. i 16. stoljeću. No pronađeni su i predmeti svakodnevne upotrebe iz lokalnih radionica.

Početkom 17. stoljeća u Stari grad smješta se posada Vojne krajine koja će u njemu ostati do 1881. godine. Promjenom osnovne funkcije, grad se arhitektonski prilagođava novoj, vojnoj namjeni. Pokretni arheološki nalazi jasno se razlikuju od nalaza prethodne faze jer su bili namijenjeni vojnoj upotrebi. Nedostaje luksuzno keramičko i stakleno posuđe i mijenja se oružje, a proizvodnja je uglavnom lokalna.

Nakon ukidanja Vojne krajine, gradom je upravljala civilna uprava. U očuvane prostorije smještaju se kotarska uprava i škola, dok ostali dio polako propada. Tijekom te faze primjetne su manje i loše intervencije na arhitekturi grada. Pokretni arheološki materijal ne razlikuje se previše od onog iz prethodne faze. Proizvodi su rad lokalnih proizvođača i ima ih primjetno manje. To je rezultat kratkog trajanja ove faze, kao i manjeg broja korisnika Staroga grada.

U 2014. godini izdana je monografija „Stari grad Barilović – 10 godina arheoloških istraživanja“; održane su i dvije izložbe istog naslova u Arheološkom muzeju u Zagrebu i Gradskom muzeju u Karlovcu.

Barilović, Stari grad Barilović. Pogled iz zraka. Snimka: V. Madiraca 2018.

Ostaci pavlinskog samostana Svih svetih u Strezi smješteni su nedaleko od mjesta Pavlin Kloštar, sjeverozapadno od Bjelovara. Pavlinski samostan Svih svetih osnovan je 1374. godine zakladnicom Ivana Bisena. Zbog sve snažnijih napada osmanlijskih postrojbi na širi prostor, pavlini su oko 1540. godine napustili streški samostan te se sklonili u sigurniju Lepoglavu. Nakon kratkotrajne vojne uporabe, napušteni je samostan sljedećih stoljeća razgradilo lokalno stanovništvo. Zavod provodi arheološka istraživanja od 2006. godine, a istraženi dijelovi samostana dokumentiraju se i potom tamponski konzerviraju. Tijekom 2018. godine dovršeno je istraživanje klaustra i sjeverozapadnog dijela te je dopunjena postojeća nacrtana dokumentacija ostataka toga pavlinskog samostana.

Pavlin Kloštar (Streza), ostaci pavlinskog samostana Svih svetih. Pogled na istraženi dio nakon dovršetka istraživanja 2018. godine. Snimka: Vektra d.o.o., 2018.

Ostaci benediktinskog samostana sv. Margarete nalaze se u selu Bijela, jugoistočno od Daruvara. Samostan je sagrađen na elipsoidnom brežuljku, okruženom obrambenim jarkom. Poznat je iz pisanih izvora od druge četvrtine 14. stoljeća te je funkcionirao do prve polovice 16. stoljeća. Na sjevernom dijelu brežuljka nalazi se samostanska crkva, a južno od nje prostire se samostan. Cijeli brežuljak dodatno je utvrđen obrambenim zidom, na jugozapadnom dijelu ojačanim dvjema kulama. Sustavna istraživanja provode se od 2012. godine. Tijekom srpnja 2018. godine istraživanjima je obuhvaćen prostor središnjeg i južnog dijela prvog traveja samostanske crkve te sjeverni dio svetišta. Na području prvog traveja istražen je veliki ukop nastao pri prekopavanju crkve. U zapuni su pronađeni ostaci svodne konstrukcije koji su onamo dospjeli prilikom urušavanja toga dijela crkve. Na području svetišta otkriveni su ostaci uništene zidane grobnice, koja je bila smještena u osi s oltarom. Provedeno je konzerviranje zidova južnog zvonika.

Bijela, ostaci benediktinskog samostana sv. Margarete. Zračna snimka svetišta samostanske crkve. Snimka: E. Buća, 2018.

Odjel za kopnenu arheologiju – sjedište Juršići

Tijekom 2018. godine djelatnici Odjela za kopnenu arheologiju – sjedište Juršići (tri konzervatora arheologa, jedan referent za pomoćne poslove) realizirali su 19 programa zaštite arheološke baštine (sustavna, revizijska i zaštitna istraživanja). Sredstvima Ministarstva kulture RH bilo je financirano pet programa (ukupno ugovoreni iznos: 568.000 kuna) te je sufinanciran jedan projekt koji se realizira u sklopu programa Europskoga fonda za regionalni razvoj Europske unije Interreg V-A Slovenija - Hrvatska (2014. – 2020.) u iznosu od 133.000 kuna. Sredstvima vanjskih investitora financirana su zaštitna arheološka istraživanja i izrada elaborata na 13 nalazišta (ugovoreni iznos: 604.500 kuna).

Realizacija projekata koje je financiralo Ministarstvo kulture RH usmjerena je na zaštitu ugroženih spomenika kulture koji zahtijevaju sustavan višegodišnji pristup, radi njihove sanacije i obnove. Tijekom 2018. godine nastavljena su arheološka istraživanja i konzervatorsko-restauratorski radovi na srednjovjekovnim utverdama Paz i Žminj te na srednjovjekovnoj kuli Turnina kod Rovinja, a pokrenuti su projekti arheoloških i konzervatorsko-restauratorskih istraživanja crkve sv. Teodora kod Krnice te na tzv. Rimskom luku u Rijeci, nekadašnjem glavnom ulazu u kompleks kasnoantičkog vojnog zapovjedništva, Tarsatičkog principija. Djelatnici Odjela sudjelovali su i u istraživačkim arheološkim radovima na kuli u Barbanu, koji su se provodili u sklopu projekta Barban, u sklopu crkve sv. Nikole, palače Loredan, Malih i Velih vrata i četverokutne kule.

Brojne aktivnosti Odjela za kopnenu arheologiju u Juršićima odnosile su se na provedbu međunarodnog projekta „Claustra+“ (Prekogranična destinacija kulturnog i zelenog turizma *Claustra Alpium lularum*), koji se realizira u sklopu programa Interreg V-A Slovenija - Hrvatska (2014. – 2020.).

Važan segment rada Odjela su projekti koje financiraju vanjski investitori. Takvi se projekti u pravilu odnose na zaštitne arheološke radove, odnosno najčešće prethode određenim građevinskim, infrastrukturnim ili poljoprivrednim radovima. Među spomenutim zaštitnim arheološkim radovima treba izdvojiti istraživanja srednjovjekovnih utvrda Rakalj, Pazin, Petrapilosa i Čanjevo, urbane jezgre Bala, crkve sv. Mihovila u Rovinju, ostataka antičke vile u Uvali Blaz kod Rاکlja i željeznodobnog nalazišta u Bermu.

Djelatnike Odjela angažirala je Općina Kanfanar za izradu stručnog elaborata te za stručnu obradu, inventariziranje i restauriranje arheoloških nalaza iz Dvigrada, ali i za izradu stručnog i ekonomskog elaborata za organizaciju arheološkog parka Dvigrad. Radovi su se provodili u sklopu projekta „KulTourSpirit“, koji se financiran sredstvima Operativnog programa *Konkurentnost i kohezija* 2014. – 2020. (Europski fond za regionalni razvoj) kroz poziv Ministarstva regionalnog razvoja i fondova Europske unije RH „Priprema i provedba integriranog razvojnog programa temeljenog na obnovi kulturne baštine“. Ujedno je djelatnike Odjela angažirala Općina Kršan za izradu konzervatorskog elaborata za utvrdu Kožljak iznad Čepićkog polja.

Pri realiziranju navedenih programa (neovisno o tome je li bila riječ o zaštitnim, sustavnim ili revizijskim istraživanjima, izradi nacrtna dokumentacije i tehničkih opisa objekata ili o nadzoru nad konzervatorsko-restauratorskim i građevinskim radovima) svi su radovi provedeni prema najvišim standardima struke i u skladu s međunarodno priznatim metodama rada.

Svi programi ugovoreni s Ministarstvom kulture RH u cijelosti su realizirani do 15. studenoga 2018. godine. Sastavni je dio svih arheoloških radova njihova prezentacija: organizirana su predavanja na znanstvenim kongresima i mnoge izložbe te su objavljeni znanstveni članci; djelatnici Odjela 2018. godine sudjelovali su na nekoliko znanstvenih kongresa, organizirali izložbe te objavili nekoliko znanstvenih radova.

Djelatnost Odjela može se predstaviti na primjeru ovogodišnjih istraživanja srednjovjekovnih utvrda Stari Rakalj, Čanjevo i Paz, kule Turnina kod Rovinja te crkva sv. Teodora kod Krnice.

Stari Rakalj nalazi se na povišenom platou istaknutog brežuljka iznad Raškog kanala, dominira okolnim prostorom te se s njega dobro nadzire ulazak u kanal i plovidbeni put Kvarnerom. Upravo je to jedan od razloga stalne naseljenosti - od prapovijesne gradine sve do srednjovjekovnog kaštela. Na najvišem platou evidentiran je sloj koji pripada kasnom eneolitiku i ranom brončanom dobu, odnosno cetinskoj kulturi. Istraživanja su u 2018. godini dala vrlo zanimljive rezultate. Potvrđen je intaktni kulturni sloj debljine od 0,1 do više od 0,5 m koji pripada razdoblju cetinske kulture, još uvijek nedovoljno poznate na prostoru Istre. Unutar toga sloja prikupljeni su mnogobrojni ulomci keramičkih predmeta. Uz pokretne arheološke nalaze dokumentirani su i ostaci bedema i kuća iz prapovijesnog horizonta života na Starom Raklju. Nakon detaljne analize nalaza i prikupljenih podataka moći će se sa sigurnošću donositi detaljniji zaključci o životu u prapovijesnom Raklju. Istraženi su ostaci popločenja samostojeće kule i dio uz njezin južni zid s vanjske strane, kao i ostaci zidova iz više faza gradnje kaštela koji uključuju zidove bedema i stambenog dijela te stube zajedno s pripadajućim prostorom kojima se prilazilo najvišem dijelu naselja. Uz navedenu arhitekturu, u srednjovjekovnim slojevima prikupljeno je mnogo pokretnih arheoloških nalaza od keramike, kosti, metala i stakla, koji se okvirno mogu datirati u razdoblje od 12. do 15. stoljeća. Posebno valja izdvojiti srednjovjekovni novac koji će, nakon čišćenja i konzerviranja, s rezultatima radiokarbonske analize dati nove podatke kojima će se barem djelomično rasvijetliti kronološki okvir života na srednjovjekovnom kaštelu u Raklju.

Rakalj, utvrda Stari Rakalj. Pogled na jednu od prostorija u sektoru X prije i nakon istraživanja.
Snimka: T. Percan, 2018.

U 2018. godini provedena je petnaesta kampanja arheoloških istraživanja srednjovjekovne utvrde Čanjevo u Općini Visoko. Istražen je zapadni dio utvrde te je provedeno sondiranje na pristupnom putu s istočne strane. Rezultatima istraživanja postalo je moguće odrediti oblik utvrde koji nam nije bio poznat iz povijesnih isprava. Sondiranje na pristupnoj stazi provedeno je da bi se dobili podaci o dijelovima početka konstrukcije pristupnog mosta, no takvi tragovi nisu pronađeni. U istraženim arheološkim slojevima na zapadnom dijelu utvrde pronađeni su mnogobrojni pokretni arheološki nalazi, od ulomaka keramičkih posuda grube i finije obrade, keramičkih pećnjaka, ulomaka staklenih predmeta te metalnih i koštanih predmeta.

Čanjevo, utvrda Čanjevo. Stanje nakon konzervatorskih radova 2018. godine.
Snimka: S. Pamić, 2018.

Utvrda u Pazu nalazi se iznad istoimenog sela, na cesti koja povezuje Boljun i Pazin. U povijesnim izvorima prvi se put spominje potkraj 12. stoljeća pod nazivom *Pas*. Danas vidljivi ostaci mogu se odrediti kao pregradnje iz 1570. godine, iako postoje i dijelovi koji bi se mogli odrediti kao starije faze gradnje. Do danas su u izvornoj visini (12 m) sačuvani glavna kula te južni zid koji se na nju naslanja. Prema temeljima perimetra utvrde može se zaključiti da je imala oblik nepravilnog četverokuta (oko 30 x 19 m). Osim zidova kule i palasa, razaznaju se i dijelovi pomoćnih objekata koji su se nalazili unutar utvrde.

Cilj arheoloških istraživanja provedenih 2018. godine bio je daljnje određivanje prostora unutar gabarita nekadašnjeg palasa, na kojem je već prethodnih godina utvrđen postupni razvoj građevinskih struktura koje su se sukcesivno dodavale i nadograđivale. Definirane su tri faze razvoja sklopa (od 13. do 17. stoljeća).

Glavnina financijskih sredstava bila je usmjerena na građevinsku sanaciju najugroženijih dijelova objekta. U dosadašnjem tijeku radova statički je saniran najugroženiji dio, odnosno istočni dio južnog zida palasa. Prethodnih je godina sanacija toga dijela zida bila najvećim dijelom dovršena te je za ovu godinu ostala tek obrada zidne plohe interijera toga dijela objekta. Tako je nakon postavljanja skele zidna ploha obrađena dersanjem te usklađena s prije saniranim dijelovima. Obnova južnog zida palasa nastavljena je prema zapadu koji je konstruktivno saniran u sljedećih 7 m.

Paz, kaštel Paz. Pogled na kaštel s jugoistočne strane nakon građevinskih radova.
Snimka: J. Višnjić, 2018.

Ostaci kule nalaze se na brdu Turnina četiri kilometra istočno od Rovinja. Još uvijek se mogu vidjeti četiri sačuvane prizemne prostorije kule natkrivene bačvastim svodovima te dio još jedne prostorije na prvom katu, također natkrivene bačvastim svodom. Prema ostacima zidova, kao i prema starim fotografijama koje prikazuju stanje prije 1944. godine, razvidno je da se građevina sastojala od središnjeg dijela kvadratnog tlocrta, podijeljenog na četiri prostorije, te izbočenog dijela na jugozapadu kule.

Cilj arheoloških istraživanja provedenih 2018. godine bio je daljnje određivanje prostora koji se nalazi sjevernije od kule, tj. uz sjeverozapadni kut osnovnog dijela objekta. Ovogodišnja su istraživanja obuhvatila prostor dimenzija 10 x 4 m.

Pokretni arheološki nalazi dokazuju korištenje pozicije i u ranijem srednjovjekovnom razdoblju, odnosno između 9. i 11. stoljeća. Kompleks kule i okolnih gospodarskih objekata najintenzivnije je bio u uporabi od 12. do 15. stoljeća, nakon većih građevinskih preinaka.

Glavnina financijskih sredstava bila je usmjerena na građevinsku sanaciju najugroženijih dijelova objekta (tj. na njegovu jugozapadnom dijelu i na sjevernom pregradnom zidu, sačuvanom do visine podnica drugoga kata te na zidovima parcijalno sačuvane prostorije prvog kata i pripadajuće svodne konstrukcije).

Rovinj (Turnina), srednjovjekovna kula. Sjeverni dio nalazišta prije i nakon istraživanja.
Snimka: J. Višnjić, 2018.

Ostaci crkve sv. Tudora ili Teodora nalaze se na granici katastarskih općina Rakalj i Krnica. Danas su na tom nalazištu vidljivi ostaci zidova crkve s polukružnom apsidom dužine oko 18 m i širine oko 8 m, ukupne površine od oko 140 m². Iako do 2018. godine to područje nije arheološki istraživano, zbog svojega je značenja važno arheološko nalazište. Upravo s prostora crkve sv. Teodora potječe više natpisa, odnosno zavjetnih žrtvenika koji su posvećeni jedinom muškom histarskom božanstvu Melosoku (lat. *Melosocus*). Istraživanja u 2018. godini prije svega su bila usmjerena na čišćenje nalazišta, manja arheološka istraživanja (da bi se donekle ustanovila stratigrafija nalazišta) te na detaljno dokumentiranje. Istražene su dvije sonde ukupne površine oko 54 m². Pronađen je zapadni pročelni zid crkve, a u njezinoj je unutrašnjosti pronađen pod od kamenih ploča. Ispred pročelnog dijela crkve pronađena su dva groba s kosturnim ukopima iz 15. ili 16. stoljeća. Pronađen je i dio poklopca sarkofaga. Na njegovu gornjem dijelu u prilično siromašnom slogu isklesan je lik čovjeka. U istraženim slojevima pronađeno je nešto pokretnog arheološkog materijala (keramika, kosti, metal, staklo). Zahvaljujući tim istraživanjima obogaćene su spoznaje o gabaritima i fazama gradnje crkve sv. Teodora, kao i spoznaje o korištenju okolnog prostora (groblje).

Krnica (sv. Teodor), ostaci crkve sv. Teodora. Sonda 2 prije i nakon istraživanja.
Snimka: T. Percan, 2018.

Odjel za podvodnu arheologiju

Tijekom 2018. godine djelatnici Odjela za podvodnu arheologiju – sjedište Zagreb (četiri viša konzervatora arheologa, jedan konzervator arheolog, jedan konzervator tehničar te dvoje djelatnika zaposlenih na određeno vrijeme) realizirali su 18 programa zaštite arheološke baštine (rekognosciranja i zaštitna istraživanja). Sredstvima Ministarstva kulture RH financirano je devet programa (ukupan ugovoreni iznos: 1.125.000 kn), od čega su jedan program sufinancirali JU NP Mljet i PP Lastovsko otočje (ugovoreni iznos: 190.000 kn).

Programima čiju je realizaciju financiralo Ministarstvo kulture RH bila su obuhvaćena zaštitna, sustavna i probna arheološka istraživanja. Podvodna istraživanja usmjerena su na višegodišnje radove rekognosciranja podmorja i kopnenih voda na području Karlovačke, Istarske, Primorsko-goranske, Šibensko-kninske, Splitsko-dalmatinske i Dubrovačko-neretvanske županije.

Većina programa provodi se kontinuirano, dok su podvodna istraživanja nalazišta pokraj otoka Ilovika počela 2018. godine. Svih devet ugovorenih programa s Ministarstvom kulture RH u cijelosti je realizirano do 15. studenoga 2018. godine.

Jedan od segmenata rada Odjela za podvodnu arheologiju su i projekti koje financiraju vanjski investitori. Tijekom 2018. godine realizirano je devet takvih programa, od kojih su dva provedena u suradnji s Ministarstvom unutarnjih poslova RH, Lošinjskim muzejom i Centre national de la recherche scientifique (CNRS) (ugovoreni iznos: 406.275 kn).

Odjel za podvodnu arheologiju također sudjeluje kao partner na projektu „Arheološki park Vižula,“ koji je financiran sredstvima Operativnog programa *Konkurentnost i kohezija* 2014. – 2020. (Europski fond za regionalni razvoj) kroz poziv Ministarstva regionalnog razvoja i fondova Europske unije RH „Priprema i provedba integriranog razvojnog programa temeljenog na obnovi kulturne baštine“. Dosadašnji rezultati istraživanja predstavljeni su stručnim predavanjima na više kongresa, savjetovanja i izložbi te su objavljeni u stručnim i znanstvenim radovima u domaćoj i stranoj periodici.

Djelatnost Odjela može se predstaviti na primjeru istraživanja (provedenih 2018. godine) antičkog brodoloma u uvali Paržine (otok Ilovik), novovjekovnog brodoloma Bisage pokraj otoka Murtera, nalazišta na pličini Pupak u akvatoriju otočja Palagruže te projektu „Arheološki park Vižula“.

Arheološko istraživanje antičkog broda u uvali Paržine pokraj otoka Ilovika provedeno je u suradnji sa Sveučilištem u Marseilleu (Aix Marseille University, Centre Camille Jullian), Lošinjskim muzejom, Ministarstvom unutarnjih poslova RH i Ronilačkim centrom Subseason. Nakon iskopa uslijedilo je fino čišćenje ostataka brodske konstrukcije od pijeska i obraštaja da bi postali vidljivi svi spojevi i oznake te drugi detalji brodske konstrukcije. Napravljena je sonda (4 x 5 m) koja je iznivelirana i potom dokumentirana fotogrametrijskom metodom s ciljem izrade 3D modela. Od svakog komada drveta uzet je uzorak za ksilošku i dendrokronološku analizu (ukupno 30 uzoraka). Od pokretnih nalaza treba istaknuti dva keramička predmeta: grlo amfore tipa Lamboglia 2 te uljanica koja tipološki također odgovara vremenu 2. stoljeća pr. n. e. Od kamenih predmeta, za analizu je uzeto nekoliko oblutaka koji su služili kao balastno kamenje te je pronađen jedan ulomak kamenog žrvnja. Nakon završetka dokumentiranja, ostaci broda tamponski su pokriveni pijeskom, geotekstilom te dvjema željeznim mrežama. Na temelju masivnosti konstruktivnih elemenata i razmaka između rebara možemo pretpostaviti dužinu broda od oko 12 do 15 metara. Najzanimljivije je datiranje broda u 2. stoljeće pr. n. e.; time taj brod postaje zasad najstariji proučavani brod u Hrvatskoj.

Otok Ilovik, antički brodolom. Arheološki iskop brodoloma.
Snimka: I. Miholjek, 2018.

Otok Ilovik, antički brodolom. Ortofoto ostataka antičkog brodoloma nakon iskopa.
Izrada: P. Dugonjić, 2018.

U podmorju otoka Bisage, na dubini od 30 do 50 m, nalaze se ostaci trgovačkog broda s teretom osmanskih glinenih lula i keramičkog posuđa. Od opreme broda na dnu leže tri željezna sidra, dijelovi drvene brodske oplata, sedam željeznih topova i inventar brodske kuhinje. Tijekom istraživanja 2018. otvorene su dvije arheološke sonde. Sonda 1 (6 x 2 m) postavljena je na 40 m dubine zapadno od skupine topova. Sonda 2 (4 x 4 m) postavljena je na području oko topova. Ispod površinskog sloja pijeska nalazio se sloj brodoloma s ostacima gara, drvene oplata i arheoloških nalaza. Unutar sonde 1 pronađeno je 11 olovnih zrna kalibra 9-15 mm, pa se može očekivati pronalazak vatrenog oružja odgovarajućeg kalibra. Uz njih je pronađeno keramičko stolno posuđe iz inventara brodske kuhinje, a u površinskom sloju pijeska i nekoliko drvenih usnika za keramičke lule. Unutar sonde 2 pronađena je velika količina keramičkih lula i šalica osmanske proizvodnje iz trgovačkog tereta te predmeti iz inventara brodske kuhinje: staklena boca, veliki vrč, zdjelice i drugo stolno posuđe. Keramičke zdjelice oblikom i dekoracijom u kobaltno plavoj boji na bijeloj podlozi upućuju na to da su im uzori bile kineske porculanske zdjelice, a mogu se pripisati proizvodnji radionica u Küthayi (17. - 18. stoljeće). U istoj sondi pronađen je i dio ljudskih osteoloških nalaza koji će se nakon desalinizacije detaljno analizirati. Radi izrade što vjernije dokumentacije, uz fotografsku i video dokumentaciju izrađen je digitalni ortofoto i 3D model nalazišta. Nakon završetka istraživanja, sonde i ostali nalazi na dnu označeni su i zaštićeni prema pravilima struke. S obzirom na karakter nalaza i vrijeme brodoloma, moguće je zaključiti da je to venecijanski trgovački brod koji je stradao dok je prevozio teret osmanskih keramičkih proizvoda prema Veneciji, odakle se roba distribuira na europsko tržište.

Otok Murter, otok Bisage, novovjekovni brodolom. Podvodni iskop sonde 2.
Snimka: J. Macura, 2018.

Otok Murter, otok Bisage, novovjekovni brodolom. Pokretni nalazi unutar sonde 2. Snimka:
J. Macura, 2018.

Tijekom podmorskog arheološkog istraživanja nalazišta na pličini Pupak u akvatoriju otočja Palagruže 2018. godine provedeni su zaštitni radovi na tri nalazišta, a otkriveni su i ostaci još jednog nepoznatog brodoloma. Na nalazištu antičkog brodoloma s teretom hispanskih amfora iz prve polovice 1. stoljeća pr. n. e. otkriveno je trinaest novih nalaza olovnih ingota, ostaci kaljužne pumpe, olovne oplata broda te razni oblici keramičkih posuda. Novi nalazi ingota navode na zaključak da su bili dio brodskog tereta, a ne dio brodske opreme koji je služio za popravke broda. Time je ujedno dokazano da su otkriveni prvi ostaci antičkog broda s trgovačkim teretom olovnih ingota u hrvatskom podmorju. Na nalazištu drugog antičkog brodoloma iz 3.-2. stoljeća pr. n. e. otkriveno je sedam amfora grčko-italskog tipa i ostaci drvene brodske konstrukcije. U sadržaju ispune dvija amfora koje su izvađene s nalazišta pronađeno je 2600 koštica maslina. Izuzetno dobro očuvane koštice na kojima su djelomično ostali sačuvani dijelovi usplođa maslina pružit će niz novih spoznaja u različitim disciplinama znanosti. Na trećem nalazištu s ostacima mletačkog brodoloma iz prve polovice 16. stoljeća otkriveni su nalazi pet novih, dosad nepoznatih brodskih topova, među kojima se važnošću i povijesno-umjetničkom vrijednošću ističe veliki brončani top. Izuzetno bogatstvo kulturne baštine u podmorju pličine Pupak potvrdilo je i otkriće novog, nepoznatog nalazišta naoružanog broda čiji su ostaci na osnovi analiza prikupljenih nalaza preliminarno datirani u kraj 18. i početak 19. stoljeća.

Otočje Palagruža, pličina Pupak. Nalazi antičkih ingota olova.
Snimka: M. Brzac, 2018.

Otočje Palagruža, pličina Pupak. Nalazište antičkog brodoloma s teretom grčko-italskih amfora.
Snimka: D. Frka, 2018.

Odjel za podvodnu arheologiju sudjeluje u provođenju obnove, zaštite i revitalizacije podvodnih arheoloških nalazišta na Vižuli, u komponenti 3 projekta „Arheološki park Vižula“. Pripremni radovi obuhvatili su podvodna arheološka istraživanja kojima su otkriveni i dokumentirani obrisi poznatog podvodnog dijela nalazišta Vižula te utvrđeni neki novi elementi objekata. Izrađena je fotografska, video i nacrtana dokumentacija. Uz objekt A (na prostoru kupališnog sklopa) pronađene su dvije nove prostorije te je izvađena znatna količina finijeg keramičkog materijala. Objekt B pruža se od mora i obale prema zapadu, preko četiri stepenaste terase. Istraživanjima u 2018. godini obuhvaćen je samo krajnji zapadni dio objekta B, tj. njegov portik. Utvrđeno je postojanje dvaju novih elemenata u sklopu objekta B. Zapadno od sjevernog dijela portika otkriven je mol s pilonima dužine 10 m i širine 4 m. Južno od portika pronađena je prostorija s apsidom, koja čini integralni dio objekta B. Ostaci objekta D su očišćeni te nacrtano, fotografski i video dokumentirani. Otkrivena je zapadna i južna strana objekta koji je bio operativna obala lučkog kompleksa i antička vodosprema. Operativna obala korištena je u 3. i 4. stoljeću. Uz zapadnu stranu objekta D pronađen je manji mol. Utvrđena je i linija zida antičke operativne obale, koja povezuje objekte D, E i F. Objekt E smješten je uz samu operativnu obalu rive i povezan je s objektom F - molom za pristajanje brodova. Podvodnim istraživanjima obuhvaćen je samo južni dio objekta E. Specifični oblici i načini gradnje upućuju na kupališnu arhitekturu, čemu odgovara i pronađeni materijal (ulomci više vrsta kamenih, mramornih i drugih dekorativnih arhitektonskih elemenata). Uz mali mol objekta E otkriveni su ostaci postrojenja mlina i dijelovi kamenih greda s utorima za ulaganje kamenih greda.

Arheološki park Vižula. Dokumentiranje objekta A.
Snimka: J. Macura, 2018.

Odjel za restauriranje arheoloških nalaza

Tijekom 2018. godine djelatnici Odjela za restauriranje arheoloških nalaza (dva konzervatora-restauratora, jedan djelatnik na stručnom osposobljavanju za rad bez zasnivanja radnog odnosa) realizirali su pet programa konzerviranja i restauriranja arheoloških nalaza (predmeti od metala, keramike, stakla, kamena i organskih materijala). Sredstvima Ministarstva kulture RH bila su financirana tri programa: Zvonimirovo, Veliko polje; Velika Ludina, Stari grad Jelengrad, i Jalžabet, Bistričak (ukupno ugovoreni iznos: 200.000 kn), a dva su financirali vanjski investitori (ukupno ugovoreni iznos: 33.530 kn). Prema ugovoru s Filozofskim fakultetom u Zagrebu, izvedeni su radovi konzerviranja i restauriranja predmeta pronađenih tijekom arheoloških istraživanja nalazišta Lobor. Za Pomorski i povijesni muzej Hrvatskog primorja u Rijeci restaurirani su keramički predmeti s nalazišta Grobnik-Grobišće. Osim navedenih programa, završeni su i konzervatorsko-restauratorski radovi na tri programa iz prethodne godine koji su ugovoreni s Institutom za arheologiju u Zagrebu: Beli Manastir – Širine, Martin Breg i Dvor knezova Iločkih. U sklopu navedenih programa konzerviran je i restauriran 141 predmet.

Svi su radovi provedeni prema najsvremenijim standardima restauratorske struke te su u cijelosti realizirani. Uz realizaciju navedenih programa, obrađen je i velik broj predmeta s nalazišta koje istražuju djelatnici Službe za arheološku baštinu Hrvatskog restauratorskog zavoda (ukupno 367 predmeta).

Osim na restauratorskim radovima, djelatnici Odjela sudjelovali su u edukativnim radionicama za djecu u sklopu izložbe „Tajni život baštine“. Objavljen je tekst o restauriranju arheoloških nalaza u katalogu izložbe „Sipčina u Okešincu: ladanjski život u antičko doba“ održane u Križu, a djelatnici su sudjelovali i u izradi plakata o restauriranju koji su bili dio navedene izložbe.

Djelatnost Odjela može se predstaviti na primjeru ovogodišnjih radova na keramičkim i metalnim predmetima s nalazišta Zvonimirovo, Veliko polje te Velika Ludina, Stari grad Jelengrad i Jalžabet, Bistričak.

Predmeti s arheološkog nalazišta Zvonimirovo, Veliko polje kontinuirano se obrađuju već šesnaest godina u suradnji s Institutom za arheologiju iz Zagreba. Konzervatorsko-restauratorski radovi obavljani su na posudama, oružju, oruđu i nakitu iz keltskih grobova koji se datiraju u 2. stoljeće pr. n. e. U 2018. godini obrađen je 41 predmet, za koji je izrađena fotografska i konzervatorsko-restauratorska dokumentacija.

Zvonimirovo, Veliko polje. Keltski keramički lonac.
Snimka: J. Kliska, 2018.

Od početka istraživanja nalazišta Stari grad Jelengrad na Odjelu se provodi konzerviranje i restauriranje arheoloških nalaza. U 2018. godini dovršeni su radovi započeti 2017. godine na 830 željeznih strelica samostrela i puščanih kugli. Za sve je predmete izrađena fotografska i konzervatorsko-restauratorska dokumentacija.

Velika Ludina, Stari grad Jelengrad. Strelice samostrela.
Snimka: J. Škudar, 2018.

Velika Ludina, Stari grad Jelengrad. Puščane kugle.
Snimka: J. Škudar, 2018.

Brončani i željezni predmeti s arheološkog nalazišta Jalžabet, Bistričak, tumul 2 obrađuju se u suradnji s Institutom za arheologiju iz Zagreba. Radovi na tim željeznodobnim nalazima dio su projekta „Iron-Age-Danube – Monumentalized Early Iron Age Landscapes in the Danube river basin“ (Interreg program „Danube Transitional Programme“). Obađeni su brončani i željezni dijelovi oklopa i konjske opreme te drugi grobni prilozi. U 2018. godini obrađeno je sto predmeta.

Jalžabet, Bistričak. Brončani obruč.
Snimka: J. Škudar, 2018.

Jalžabet, Bistričak. Pločice oklopa.
Snimka: J. Škudar, 2018.

Odsjek za restauriranje arheološkog metala i stakla

U 2018. godini dva djelatnika Odsjeka za restauriranje arheološkog metala i stakla (viši restaurator-tehničar i restaurator-tehničar) realizirali su za potrebe Službe za arheološku baštinu i vanjskih investitora konzervatorsko-restauratorske radove na arheološkom materijalu (predmeti od metala, keramike, stakla, kamena i organskih materijala). U 2018. godini konzervirana su i restaurirana 424 arheološka nalaza, od čega 178 željeznih predmeta, 171 brončani, 46 keramičkih i staklenih predmeta i 29 predmeta od organskog materijala.

U 2018. godini Odsjek za restauriranje arheološkog metala i stakla nije imao programe financirane sredstvima Ministarstva kulture RH, a vanjski su investitori financirali tri programa u ukupno ugovorenom iznosu od 29.900 kuna. Za Muzej Brodskog Posavlja obavljani su konzervatorsko-restauratorski radovi na drvenom čamcu (monoksil), za Muzej Radboa restaurirani su željezni i brončani predmeti, a za Arheološki muzej u Splitu u tijeku su radovi na nalazima s podvodnog arheološkog nalazišta Viška uvala. Završeni su konzervatorsko-restauratorski radovi na metalnim, keramičkim i koštanim predmetima s nalazišta Pakrac te željeznim i brončanim predmetima s nalazišta Hlebine, ugovoreni s Institutom za arheologiju 2017. godine. U sklopu svih navedenih programa konzervirano je i restaurirano 56 arheoloških predmeta (željezo, bronca, koštani predmeti) i jedan drveni čamac-monoksil.

Za potrebe Službe za arheološku baštinu Hrvatskog restauratorskog zavoda u 2018. godini konzervirano je i restaurirano 368 metalnih, keramičkih, kamenih, staklenih i organskih arheoloških nalaza.

Djelatnost Odsjeka može se predstaviti na primjeru ovogodišnjih radova na drvenom čamcu (monoksilu) iz depoa Muzeja Brodskog Posavlja te na željeznim i brončanim arheološkim nalazima iz fundusa Muzeja Radboa.

Iz fundusa Muzeja Radboa na konzervatorsko-restauratorsku obradu zaprimljena su 33 metalna predmeta: 10 željeznih (koplje, nož, čavao, srp, čekić, ključ, brava, češalj za konje, sjekira) i 23 komada brončanog rimskog novca. Na predmetima je provedena cjelokupna konzervatorsko-restauratorska obrada koja je obuhvaćala dokumentiranje zatečenog stanja, odsoljavanje predmeta, uklanjanje korozivnih naslaga, spajanje fragmenata i završnu zaštitu. Nakon obavljenih radova izrađena je dokumentacija o provedenim fazama radova s preporukama za čuvanje i održavanje.

Radboj, Muzej Radboa - metalni arheološki predmeti. Češalj za konje. Stanje prije i nakon izvedenih radova. Snimka: M. Mustaček, 2018.

Drveni čamac (monoksil) zaprimljen je iz depoa Muzeja Brodskog Posavlja u suhom stanju. Monoksil je dužine 339 cm, širine 52 cm i visine 17 cm te ima dva djelomično očuvana rebra. Na čamcu su vidljiva oštećenja nastala naglim isušivanjem drvene strukture. Na stražnjem dijelu i na bočnim dijelovima čamca te na oba rebra nedostaje dio izvorne forme. Od središnjeg dijela čamca sve do vrha prednjeg dijela vidljiva je pukotina koja je na donjoj strani prednjeg dijela učvršćena trima čeličnim limovima i čavlicima. Preliminarno čišćenje površine čamca izvedeno je četkanjem, usisavanjem i ispuhivanjem komprimiranim zrakom. Nakon preliminarnog čišćenja grubih nečistoća, provedeno je čišćenje finih nečistoća četkanjem površine etanolom i upijanjem papirom. Provedeno je čišćenje i uklanjanje korozije s tri metalna ojačanja izrađena od čeličnog lima. Strukturna stabilizacija čamca izvedena je višestrukim premazivanjem njegove površine termoplastičnom smolom i čvrstim spajanjem pukotina tehnikom zapunjavanja epoksidnom smolom. Ispune su radi vizualne ujednačenosti reljefno oblikovane i tonirane akrilnim bojama.

Slavonski Brod, Muzej Brodskog Posavlja, prapovijesni monoksil. Stanje prije i nakon izvedenih radova. Snimka: M. Mustaček, 2018.

SLUŽBA ZA NEPOKRETNU BAŠTINU

Programi na nepokretnim kulturnim dobrima provode se u Službi za nepokretnu baštinu unutar četiri odjela: Odjel za graditeljsko naslijeđe, Odjel za zidno slikarstvo i mozaik, Odjel za kamenu plastiku i Odjela za štuko. Od 1. srpnja 2018. godine unutar Službe za nepokretnu baštinu djeluje i Odsjek za konzervatorsku dokumentaciju nepokretne baštine (dosadašnji Odsjek za konzervatorska istraživanja i dokumentiranje nepokretne baštine koji je bio dio Službe za istraživanje i dokumentaciju).

Neovisno o administrativnoj organizaciji Hrvatskog restauratorskog zavoda, u Službi za nepokretnu baštinu objedinjeno je stručno praćenje programa zaštite i očuvanja nepokretnih kulturnih dobara svih ustrojstvenih jedinica Zavoda koje obavljaju poslove na nepokretnoj kulturnoj baštini.

U sklopu djelatnosti Službe, prema potrebi se angažiraju i vanjski suradnici s područja zaštite i očuvanja kulturnih dobara koja nisu obuhvaćena ustrojem Zavoda, a nužne su za cjelovitu provedbu programa.

Izvođenje radova na nepokretnim kulturnim dobrima provodi se prema usvojenoj stručnoj metodologiji. Prethode im arhivska, konstruktivna te konzervatorsko-restauratorska i/ili arheološka istraživanja. Prema vrsti istraživanja angažiraju se stručni djelatnici unutar i izvan Zavoda; nakon toga se rezultati provedenih istraživanja sažimaju u elaboratu konzervatorskih istraživanja s valorizacijom, prijedlogom prezentacije te prijedlogom smjernica za obnovu. Nakon što elaborat verificira nadležno tijelo, pristupa se izradi tehničke dokumentacije: idejnom, glavnom ili izvedbenom projektu ili izvođenju konzervatorsko-restauratorskih radova.

Programi zaštitnih radova na nepokretnim kulturnim dobrima većinom su višegodišnji zbog složenosti i opsežnosti, brojnosti faza radova i specifičnosti konzervatorsko-restauratorskih postupaka; stoga su 2018. godine u velikoj mjeri nastavljeni projekti započeti prethodnih godina.

U 2018. godini Služba za nepokretnu baštinu ugovorila je s Ministarstvom kulture RH programe u vrijednosti od 11.032.000 kuna. S odjelima i odsjecima koji provode programe na nepokretnoj baštini unutar Službe za odjele izvan Zagreba 1 i Službe za odjele izvan Zagreba 2, ukupno je sredstvima Ministarstva kulture RH ugovoreno 85 programa na nepokretnoj baštini u vrijednosti od 11.964.000 kuna. S vanjskim je investitorima 2018. godine sklopljeno 36 ugovora, kojima su ugovoreni radovi i usluge u iznosu od 5.138.919,90 kuna.

Osim sredstava za radove koja je, nakon obrade prijave pristiglih na Poziv predlaganja javnih potreba u kulturi Republike Hrvatske za 2018. godinu, osiguralo Ministarstvo kulture RH, sredstva su za niz programa osigurala tijela teritorijalne i lokalne samouprave (županije, gradovi, općine i dr.), administrativne crkvene jedinice, HAZU, javne ustanove i zavodi, muzeji, kazališta te drugi naručitelji.

Posebnu skupinu programa za koje je nadležna Služba za nepokretnu baštinu čine oni financirani sredstvima različitih fondova i programa Europske unije.

U 2018. godini nastavljena je provedba projekta „Ruralna poučna, kulturno-etnografska i turistička atrakcija područja Korčule, Mljeta i Dubrovačkog primorja“ financiranog sredstvima Operativnog programa *Konkurentnost i kohezija* 2014. – 2020. (Europski fond za regionalni razvoj) kroz poziv Ministarstva regionalnog razvoja i fondova Europske unije RH „Priprema i provedba integriranog razvojnog programa temeljenog na obnovi kulturne baštine“.

Knin, Kninska tvrđava. Pogled s jugozapada.
Snimka: J. Kliska, 2018.

Odjel za graditeljsko naslijeđe

Odjel za graditeljsko naslijeđe osnovan je 1. kolovoza 2017. ponovnim spajanjem Odjela za interventni pristup graditeljskom naslijeđu i Odjela za integralni pristup graditeljskom naslijeđu. Na Odjelu za graditeljsko naslijeđe do listopada 2018. godine radilo je ukupno 11, a do studenoga 10 djelatnika zaposlenih na neodređeno vrijeme. Do konačnog smanjenja na ukupno 9 djelatnika (šest diplomiranih ovlaštenih inženjera arhitekture, jedan diplomirani inženjer arhitekture, jedan diplomirani inženjer građevine - ovlašten voditelj građenja te jedan arhitektonski tehničar) došlo je zbog odlaska djelatnika na drugo radno mjesto te u mirovinu. Djelatnost Odjela za graditeljsko naslijeđe objedinjuje provođenje svih faza programa zaštite i očuvanja kulturne baštine na području graditeljskog naslijeđa i arhitektonske struke.

Djelatnici Odjela organiziraju provedbu programa zaštite i očuvanja kulturnih dobara, pri čemu sudjeluju u stručnoj pripremi postupaka javne nabave, izrađuju arhitektonske snimke postojećeg stanja nepokretnih kulturnih dobara, sudjeluju u konzervatorsko-restauratorskim istraživanjima i izradi konzervatorskih elaborata te izrađuju projektnu dokumentaciju za obnovu graditeljske baštine. Ovlašteni inženjeri arhitekture (prema propisima koji uređuju građenje) koordiniraju i provode stručni i projektantski nadzor izvedbe radova u sklopu provedbe programa Odjela i drugih ustrojstvenih jedinica Zavoda. Koordinacija i obavljanje stručnog nadzora radova uključuje pažljivo pregledavanje svih dokumenata koji se odnose na gradilište i obračun radova te organizaciju primopredaje i obračuna izvedenih radova. Nakon završetka konzervatorsko-restauratorskih i građevinsko-tehničkih radova izrađuju se stručna izvješća o realizaciji programa. Djelatnici Odjela za graditeljsko naslijeđe organiziraju i vode radove investicijskog održavanja svih lokacija na kojima djeluje Zavod.

Složenost poslova na obnovi graditeljskog naslijeđa koje obavlja Odjel manifestira se i u koordiniranju različitih konzervatorsko-restauratorskih radova koje obavlja više službi i odjela Zavoda međusobno, kao i radova drugih sudionika u obnovi. Poslovi koordiniranja obavljani su za Biskupsku palaču (palača Sorkočević) u Dubrovniku, otvorenu i predstavljenu javnosti u srpnju 2018. te za katedralu sv. Jakova u Šibeniku.

Program rada Odjela od početka 2018. godine uključivao je 34 programa zaštite i očuvanja nepokretnih kulturnih dobara koje je financiralo Ministarstvo kulture RH u iznosu od 6.959.000 kuna. Realizacija svih programa Odjela za graditeljsko naslijeđe koje je financiralo Ministarstvo kulture RH dovršena je u ugovorenom roku.

Predstavljanjem dovršenih programa ili dovršenih faza radova na pojedinim kulturnim dobrima djelatnici Odjela priključili su se obilježavanju Europske godine kulturne baštine.

Djelatnici Odjela također su surađivali u pripremi i realizaciji programa ostalih odjela i službi Zavoda.

S drugim investitorima sklopljeni su ugovori za izradu projektne dokumentacije te za pružanje usluge savjetodavne stručne pomoći u izvršenju ugovora o izradi projektno-tehničke dokumentacije (ukupan iznos: 1.809.925 kn).

Djelatnost Odjela u 2018. godini obuhvatila je dva nova programa financirana sredstvima Ministarstva kulture RH na kulturnim dobrima Trsteno, ljetnikovac Gučetić - vidikovac i Mokro Polje, Keglevića utvrda. Svi ostali programi Odjela koje financira Ministarstvo kulture RH na zaštićenim kulturnim dobrima graditeljskog naslijeđa u 2018. godini nastavak su prije započetih radova koji se u kontinuitetu provode u višegodišnjem razdoblju, a uključuju već opisane karakteristične poslove Odjela na zaštiti i očuvanju kulturne baštine.

Tijekom 2018. godine na Odjelu za graditeljsko naslijeđe dovršena je izrada arhitektonske snimke postojećeg stanja dvorca Dioš u Končanici, a izrađene su snimke Keglevića utvrde u Mokrom polju te zvonika i krstionice Eufrazijeve bazilike u Poreču.

Izrada arhitektonske snimke postojećeg stanja Keglevića utvrde temeljila se na podacima prikupljenima primjenom faznog 3D laserskog skenera s HDR kamerom visoke rezolucije i profesionalne bespilotne letjelice, dok su podatke za izradu arhitektonske snimke dijelova kompleksa Eufrazijeve bazilike prikupljali djelatnici Odjela totalnom stanicom.

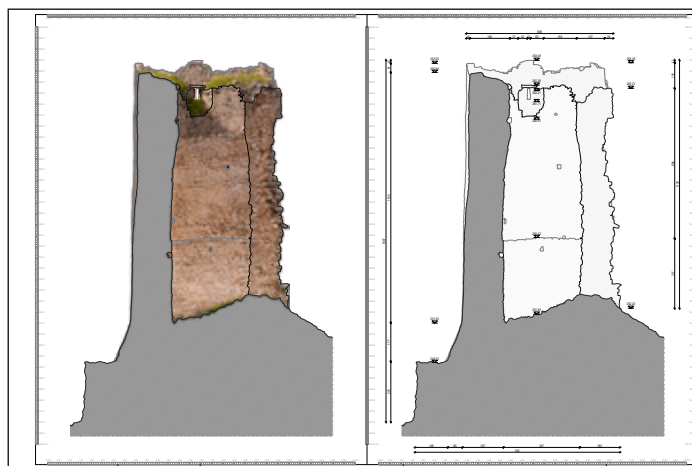
Dokumentacijom izrađenom 2018. godine dovršen je program Hrvatskog restauratorskog zavoda na dvorcu Dioš i na Keglevića utvrđi.

Opsežna konzervatorsko-restauratorska istraživanja provedena na dvorcu Dioš u Končanici rezultirala su Elabora-
tom konzervatorsko-restauratorskih istraživanja s valorizacijom, prijedlozima rekonstrukcije izvornog stanja arhi-
tekture i zidnog oslika te prijedlogom smjernica za obnovu.

Izrađena arhitektonska snimka postojećeg stanja dijelova kompleksa Eufrazijeve bazilike poslužila je za provođenje
analize stanja konstrukcije. Provedena su višemjesečna istraživanja žbuka i monitoring dijelova konstrukcije.

Mokro polje, Keglevića utvrda. Pogled na preostale vanjske zidove utvrde.
Snimka: N. Vasić, 2018.

Mokro polje, Keglevića utvrda. Arhitektonska
snimka postojećeg stanja – Presjek 7.
Izrada: Vektra d.o.o., 2018.

Končanica, dvorac Dioš (Marijin dvor). Pogled s jugozapadne strane.
Snimka: N. Vasić, 2018.

Končanica, dvorac Dioš (Marijin dvor). Prijedlog rekonstrukcije zidnog oslika na istočnom zidu glavne dvorane.
Izrada: K. Gavrilica, B. Dundović, 2018.

U 2018. godini u sklopu provedbe programa zaštitnih radova u katedrali sv. Marije u Puli obavljena su geodetska mjerenja za potrebe arheoloških istraživanja te je izrađeno rješenje izvedbenog detalja pokrovnih rešetki za mozaik na trijemu katedrale.

Istraživanja i analize stanja konstrukcije na vidikovcu ljetnikovca Gučetić u Trstenom, provedeni u 2018. godini, nastavak su višegodišnjeg programa istraživanja i izrade projektne dokumentacije za obnovu različitih dijelova kompleksa koji je Zavod obavljao sredstvima drugih investitora. Za vidikovac je izrađen projekt preventivnih mjera zaštite prema kojem su, radi preveniranja opasnosti od urušavanja izvedeni i nužni građevinski radovi.

Nadalje, izrađena je projektna dokumentacija za sanaciju konstrukcije zvonika crkve Uznesenja Blažene Djevice Marije u Vrbniku na otoku Krku. Ostatom odobrenih sredstava izvedeni su popravci mjestimično oštećene žbuke, ličenje svoda svetišta te sanacija oštećenja na limariji krova.

U ljekarni franjevačkog samostana i crkve sv. Ivana Krstitelja u Varaždinu nastavljena su konzervatorsko-restauratorska istraživanja i građevinski radovi. Radovi obijanja cementne žbuke u 2018. godini obuhvatili su svodove i zidove podruma i prizemlja, dio sjevernog pročelja te zapadno pročelje samostana u visini prizemlja. Obavljen je stručni pregled otkrivene zidane konstrukcije i izrađena je projektna dokumentacija za nastavak sanacije zidova.

U sklopu programa zaštite i obnove franjevačkog samostana i crkve sv. Ivana Krstitelja u Kloštar-Ivaniću u 2018. godini izrađen je Izvedbeni projekt postolja za grb biskupa Luke Baratyna, prema kojem su i izvedeni radovi; također je izrađen Izvedbeni projekt obnove glavnog pročelja crkve.

U nastavku višegodišnjeg programa obnove, na sjevernoj kuli Starog grada Barilovića rekonstruirano je krovište prema Projektu rekonstrukcije (izrađenom u prethodnim fazama provedbe programa) i prema ažuriranom statičkom proračunu.

Prema izmijenjenoj i dopunjenoj projektnoj dokumentaciji iz prethodne godine, novo krovište izvedeno je i na središnjoj kuli Starog grada Garić-grada. Zbog nedostatnih sredstava za nabavu i postavljanje pokrova od šindre, nova krovna konstrukcija pokrivena je do faze postave armirane krovne folije.

Nakon nabave drvene krovne građe i pokrova od lima, provedene prethodne godine, 2018. godine zamijenjeno je i krovište nad lađom i svetištem crkve sv. Oca Nikolaja u Čukovcu. Prije početka izvođenja radova na zamjeni krovišta izrađen je projekt gromobranske instalacije.

Čukovec, crkva sv. Oca Nikolaja. Pogled na južno pročelje prije i nakon izvođenja radova.
Snimke: J. Kliska, 2013. i N. Vasić, 2018.

Zamjenom krovišta nad istočnim krilom počela je i sustavna obnova krova cinktora crkve sv. Jurja u Lopatincu. Pri zamjeni krovišta i pokrivanju novim biber-crijepom, uklonjen je betonski krovni vijenac i zamijenjen novim, izvedenim u opeci.

Zaokružena cjelina radova na zamjeni ruševnog krova izvedena je i na župnoj kući u sklopu zaštićene ruralne cjeline naselja Škrip na otoku Braču.

U unutrašnjosti zvonika crkve sv. Martina u Martinšćini, nakon uklanjanja otpadnog materijala sa svoda iznad prizemlja, izvedene su nove drvene stropne konstrukcije prvog i drugog kata. Na sjevernom i zapadnom pročelju lađe i na sjevernoj strani podnožja zvonika izvedeni su popravci žbuke i ličenje bijelom vapnenom bojom.

Popravci žbuke izvođeni su i na zapadnom i južnom pročelju kapele sv. Petra i Pavla u Novom Mjestu. Glavnina pročelja žbukana je vapnenom žbukom s dodatkom drobljene opeke, sastava sličnoga izvornoj žbuci. Zidovi su objeljeni vapnom. Prije radova na uređenju pročelja izvedeno je povezivanje pukotina na zidovima sidrima od inoksa te injektiranje šupljina.

U nastavku sustavne sanacije zidane konstrukcije crkve Majke Božje Jeruzalemske u Trškom Vrhu ugradnjom proizvoda od karbonskih vlakana i prošivanjem sidrima od inoksa, sanirane su pukotine svodova pjevališta, sakristije i svodova lađe u zoni iznad pjevališta. Radovi su izvođeni uz nadzor konzervatora-restauratora za zidne slike prema izrađenoj projektnoj dokumentaciji.

Na crkvi sv. Benedikta u Hrastovljanu nastavljeni su radovi statičke sanacije prema postojećoj projektnoj dokumentaciji. Izvedeni radovi uključivali su uklanjanje svoda unutar sjeverne nadogradnje, ojačavanje zidova karbonskim trakama, sanaciju pukotina na krovnim vijencima i uređenje zida te konstruktivnu sanaciju sjeverozapadnog kuta sakristije.

Na crkvi sv. Marije Magdalene u Zrinu 2018. godine sanirane su pukotine i injektirani zidovi na južnom i zapadnom pročelju lađe. Rekonstruiran je jugozapadni ugao pročelja crkve u zoni ispod krovnog vijenca te su izvedeni konzervatorsko-restauratorski radovi na kamenoj rozeti.

Osiguranim sredstvima za 2018. godinu izvedena je treća faza konstruktivne sanacije Vrtlarove kuće u perivoju dvorca Opeka u Marčanu. Radovi su uključili izvedbu zapadne dilatacije potpornog zida, konstruktivnu sanaciju sjevernog pročelja i izvedbu drvenog „ganjka“ (hodnika). Prezidani su i popravljani profilirani ukrasni dijelovi zidova.

U nastavku radova na sanaciji konstrukcije ostataka cistercitske opatije u Topuskom, na lica zidova ugrađeni su pripremljeni kameni blokovi, uz prethodno čišćenje vidljive jezgre zida od neprimjerenih i dotrajalih mortova te korijenja. Obavljeni su konzervatorsko-restauratorski radovi na kamenoj plastici otvora u gornjoj zoni koji su uključili rekonstrukcije nedostajućih dijelova profilacija u umjetnom kamenu i završnu obradu.

Radovi izvedeni u nastavku obnove Starog grada Sokolca u Brinju u 2018. godini obuhvatili su rekonstrukciju ulaznog portala Frankopanske kule prema sačuvanom izvorniku. Izvedeno je i prezidavanje preostalog dijela sjevernog zida kamenom u slogu prema zatečenom stanju. Nabavljeni su kameni blokovi te su isklesani i pripremljeni za ugradnju elementi za rekonstrukciju nedostajućih dijelova prozora i niše kule.

Novo Mjesto, kapela sv. Petra i Pavla. Pogled na južno pročelje prije i nakon izvođenja radova.
Snimke: G. Tomljenović, 2017. i J. Kliska, 2018.

Na ostacima crkve pavlinskog samostana Blažene Djevice Marije u Mikleuški izvedeni su građevinski radovi koji su uključivali pripomoć u montaži demontiranih i rekonstruiranih kamenih elemenata, rušenje dotrajalih ostataka glavnoga oltara, zaštitu oltarnih stuba i početka stipesa geotekstilom i folijom te dio radova prezentacije. Program je proveden u suradnji s Odjelom za kamenu plastiku koji je u svojem dijelu obavljao preventivno konzerviranje arhitektonske kamene plastike *in situ* te u radionici.

Na baterijskoj kuli Staroga grada Kostela izvedeni su radovi sanacije (prezidavanje dijela postojećih zidova i zidanje urušenih dijelova lica zida, čišćenje i ponovno zapunjavanje sljubnica vapnenim mortom). Radovi na sjevernom i istočnom zidu završeni su osiguranjem odvodnje oborinskih voda i sprečavanjem prodora vode u jezgru zida.

Dovršeni su građevinski radovi konzerviranja zidnog plašta kule Čuntić u Hrvatskom Čuntiću; zid je očišćen od vegetacije te saniran djelomičnim prezidavanjem. Izrađena je projektna dokumentacija i provedena nabava materijala (COR-TEN, tj. kortenski čelik) za izvedbu stubišta u sljedećim fazama realizacije.

Građevinskim radovima izvedenim na Starom gradu Jelengradu na Moslavačkoj gori obuhvaćeno je uređenje unutarnjeg lica zidova i sanacija istočnog zida zapadne kule te njegova spoja s obrambenim zidovima. Sa zapadnog dijela obrambenih zidova uklonjena je vegetacija. Isto je područje potom pregledano te je ishođena projektantova procjena stanja zidne konstrukcije.

Posebno mjesto u djelatnosti Odjela za graditeljsko naslijeđe 2018. godini zauzima završetak dugogodišnjeg programa cjelovite obnove crkve sv. Jurja u Belcu. Nekadašnja župna crkva jedan je od rijetkih sačuvanih primjera srednjovjekovne slojevitosti sakralnog graditeljstva kontinentalne Hrvatske u kojem su objedinjeni romanički način gradnje zvonika, gotički svodovi i zidni oslici u unutrašnjosti te naknadno dograđena barokna sakristija. Crkva je izuzetno dugo pobuđivala veliko zanimanje stručnjaka; prema podacima prikupljenima u istraživačkom dijelu realizacije programa Odjela, njezina obnova s duljim prekidima traje od 1946. godine. Zavod je preuzeo program zaštitnih radova na crkvi 2007. godine. Radovi završne faze izvedeni 2018. godine obuhvatili su pranje kamenih elemenata pročelja vodom pod tlakom, parcijalno obijanje dotrajaje i neadekvatne žbuke i sljubnica, fugiranje, žbukanje novom vapnenom žbukom te završno ličenje svih pročelja. U unutrašnjosti crkve izvedeno je pažljivo ručno uklanjanje kristaliziranih soli i zasjeci na spoju kamenog poda i zida. Obavljeni su konzervatorsko-restauratorski radovi na profiliranom kamenom soklu svetišta, na ulaznom portalu i kamenim stupovima trijema koji su uključili čišćenje kamena vodom, mehaničko čišćenje, injektiranje pukotina, domodeliranje nedostajućih formi te završna obrada i tonsko ujednačavanje s izvornikom uz tretman kemijskim sredstvom za zaštitu i konsolidaciju.

Belec, crkva sv. Jurja. Pogled na južno pročelje prije i nakon završetka radova.
Snimke: A. Škevin Mikulandra, 2013. i N. Vasić, 2018.

S početkom izvođenja radova na sveobuhvatnoj obnovi upravne zgrade bivše tvornice „Rikard Benčić“ u Rijeci, prema projektnoj dokumentaciji izrađenoj u sklopu djelatnosti Odjela za graditeljsko naslijeđe, djelatnica Odjela provodila je s vanjskim suradnicima projektantski nadzor izvođenja radova. Radovi obnove bivše upravne zgrade izvode se sredstvima Grada Rijeke unutar sveobuhvatnog projekta Europska prijestolnica kulture 2020.

U suradnji s drugim odjelima unutar Službe za nepokretnu baštinu u sklopu programa Odjela za graditeljsko naslijeđe izvođeni su konzervatorsko-restauratorski radovi na zidnim slikama u starom refektoriju franjevačkog samostana u Krapini, crkve Sv. Križa u Križovljanu i crkvi sv. Jeronima u Štrigovi.

Štrigova, crkva sv. Jeronima. Pogled na sjevernu apsidu nakon radova.
Snimka: N. Vasić, 2018.

Nadalje, izvedeni su konzervatorsko-restauratorski radovi na kamenoj plastici pročelja crkve Gospe od Blagovijesti u Milni na otoku Braču te su dovršeni višegodišnji opsežni radovi na kamenu glavnog portala crkve sv. Katarine franjevačkog samostana u Krapini.

Krapina, franjevački samostan i crkva sv. Katarine. Glavni portal crkve prije i nakon radova.
Snimke: N. Vasić, 2012. i 2018.

U suradnji sa Službom za pokretnu baštinu u sklopu programa Odjela za graditeljsko naslijeđe izvedeni su konzervatorsko-restauratorski radovi na oslikanom drvenom stropu crkve sv. Marije na Škrilinah.

U suradnji sa Službom za arheološku baštinu, nakon radova sanacije unutarnjeg plašta, provedeni su zaštitni konzervatorsko-restauratorski radovi na otkrivenoj srednjovjekovnoj žbuci te su izvedena preventivna arheološka istraživanja unutrašnjosti četverokutne kule u sklopu s crkvom sv. Nikole, palačom Loredan, Malim i Velikim vratima u Barbanu.

Nastavak radova konzerviranja i rekonstrukcije zidne mase ostataka benediktinske opatije sv. Mihovila arkanđela na Rudini također je proveden u suradnji s djelatnicima Službe za arheološku baštinu. Radovima u 2018. godini obuhvaćeni su ostaci zidova sakristije i prostora južno od predvorja crkve te je dopunjena postojeća nacrtana dokumentacija.

Odsjek za konzervatorsku dokumentaciju nepokretne baštine

Odsjek za konzervatorsku dokumentaciju nepokretne baštine osnovan je 1. srpnja 2018. novom organizacijom rada unutar Zavodskih službi, odnosno reorganizacijom dotadašnjeg Odsjeka za konzervatorska istraživanja i dokumentiranje nepokretne baštine iz Službe za istraživanje i dokumentaciju u Službu za nepokretnu baštinu. Na Odsjeku za konzervatorsku dokumentaciju nepokretne baštine zaposleno je na neodređeno vrijeme šest konzervatora (tri konzervatora savjetnika povjesničara umjetnosti, jedan viši i dva konzervatora povjesničara umjetnosti), a na pola radnog vremena jedna djelatnica, konzervator-tehničar dokumentarist.

Opseg poslova Odsjeka obuhvaća evidenciju stanja na terenu, konzervatorska istraživanja (prikupljanje i obradu bibliografije, izrada ili dopuna povijesnih, povijesno-umjetničkih i arhivskih istraživanja, istraživanja na terenu, upućivanje materijala na analizu, određivanje stilske pripadnosti, utvrđivanje faza nastanka i slojevitosti nepokretnog kulturnog dobra) te izradu konzervatorsko-restauratorskih elaborata i studija s valorizacijom i prijedlozima prezentacije sa smjericama za obnovu. Poslovi Odsjeka uključuju unapređivanje teorije i metodologije konzervatorsko-restauratorske struke: obradu tema vezanih uz zaštitu spomenika i sudjelovanje u izradama mišljenja o stanju spomenika i prethodnim radovima, dokumentaciju (izrada dosjea objekta, izrada fototečnih kartica i vođenje fototeke, izrada radnih fotografija tijekom rada na spomeniku) te proučavanje, razradu i primjenu informacijsko-dokumentacijskih sustava Zavoda (BREUH). Također, djelatnici Odsjeka vode programe zaštite i očuvanja kulturne baštine na području nepokretne baštine, što uključuje organizaciju radova, izradu plana i programa, pripreme za provedbu javne nabave i praćenje radova te izvještavanje o obavljenim radovima.

Posebnu skupinu poslova iz djelatnosti Odsjeka čine programi koji se u sklopu međunarodnih projekata provode u suradnji s ugovornim partnerima. Za potrebe projekta RUINS u sklopu programa Interreg Central Europe, s Gradom Zadrom sklopljen je ugovor za izradu integriranog modela održive zaštite i očuvanja, ponovne upotrebe, upravljanja srednjovjekovnim ruševinama i testiranja integriranog modela čija provedba završava 2020. godine.

U 2018. godini djelatnici Odsjeka bili su voditelji šest programa financiranih sredstvima Ministarstva kulture RH u iznosu od 528.000 kuna te 11 programa financiranih sredstvima ostalih investitora u iznosu od 1.023.050 kuna.

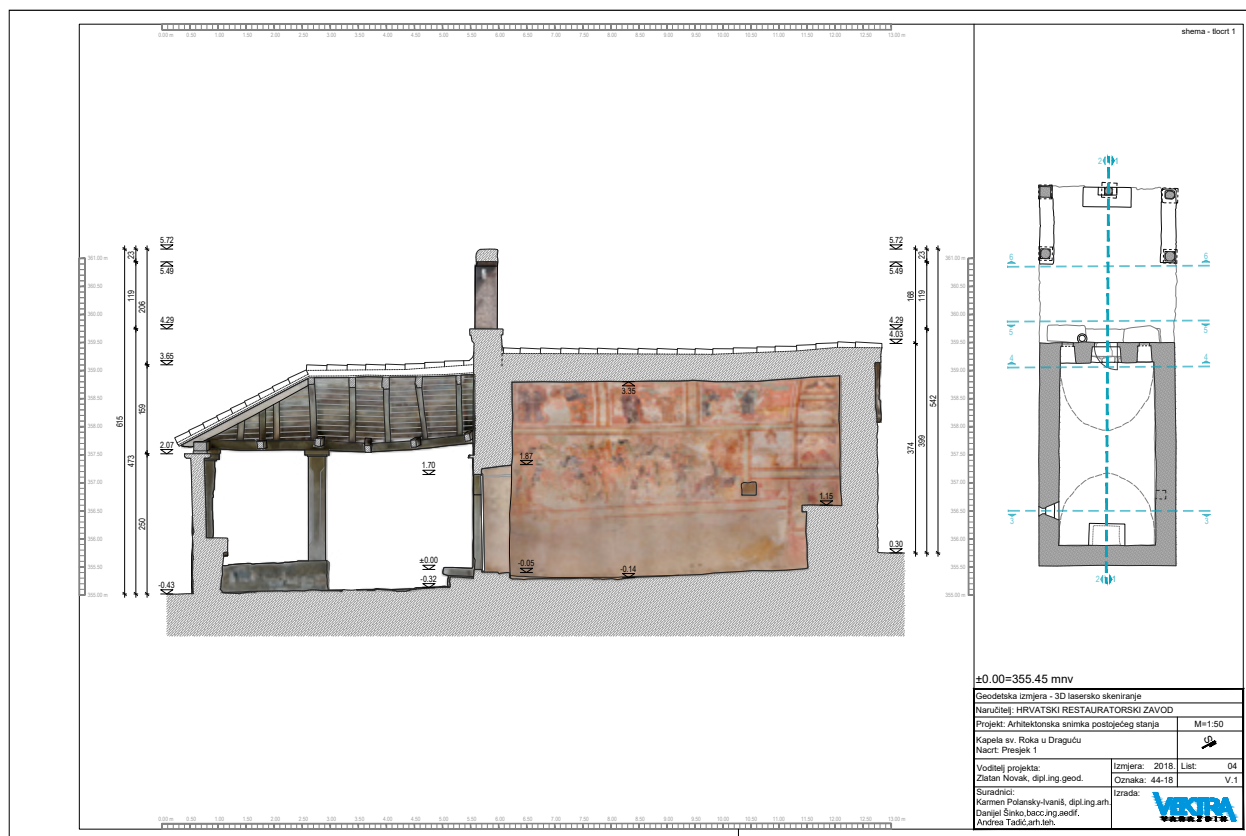
Svi programi financirani sredstvima Ministarstva kulture RH provedeni su u roku, a uredno su dovršeni i radovi preuzeti i godinu prije, za koje su ishođene dozvole za nastavak radova u 2018. godini. Uz to su djelatnici Odsjeka sudjelovali u radu više stručnih timova drugih odjela Službe. Prezentacijom dovršenih programa ili dovršenih faza radova na pojedinim kulturnim dobrima, Odsjek se priključio obilježavanju Europske godine kulturne baštine.

Novi programi financirani sredstvima Ministarstva kulture RH na zaštićenim kulturnim dobrima bili su crkva sv. Roka u Draguču te manastir i crkva sv. Nikole u Duzluku, gdje su započeta konzervatorsko-restauratorska istraživanja i izrada dokumentacije postojećeg stanja. Nadalje, nastavljeni su radovi istraživanja na kavaliru Tvrđe Brod u Slavanskom Brodu, Žitnici Starog grada u Varaždinu, kompleksu krčke katedrale, kapeli Svetog Križa franjevačkog samostana i crkve Gospe od Milosrđa na otoku Badiji te je dovršena izrada tehničke dokumentacije i obavljena druga faza restauratorskih radova u crkvi sv. Ilije proroka u Lipniku.

Duzluk, manastir i crkva sv. Nikole. Sonde s otkrivenim zidnim oslikom u tamburu kupole. Snimka: J. Kliska, 2018.

Za crkvu sv. Nikole u Duzluku i crkvu sv. Roka u Draguču izrađene su podloge za daljnje radove, u svrhu obnove i očuvanja tih građevina. Istraživački radovi obuhvatili su prikupljanje, pregled i analizu arhivskih izvora i relevantne literature, analizu i fotodokumentaciju zatečenog stanja građevine i zidnih oslika, restauratorska sondiranja, laboratorijske analize, pregled stanja nosive konstrukcije i izradu arhitektonske snimke postojećeg stanja.

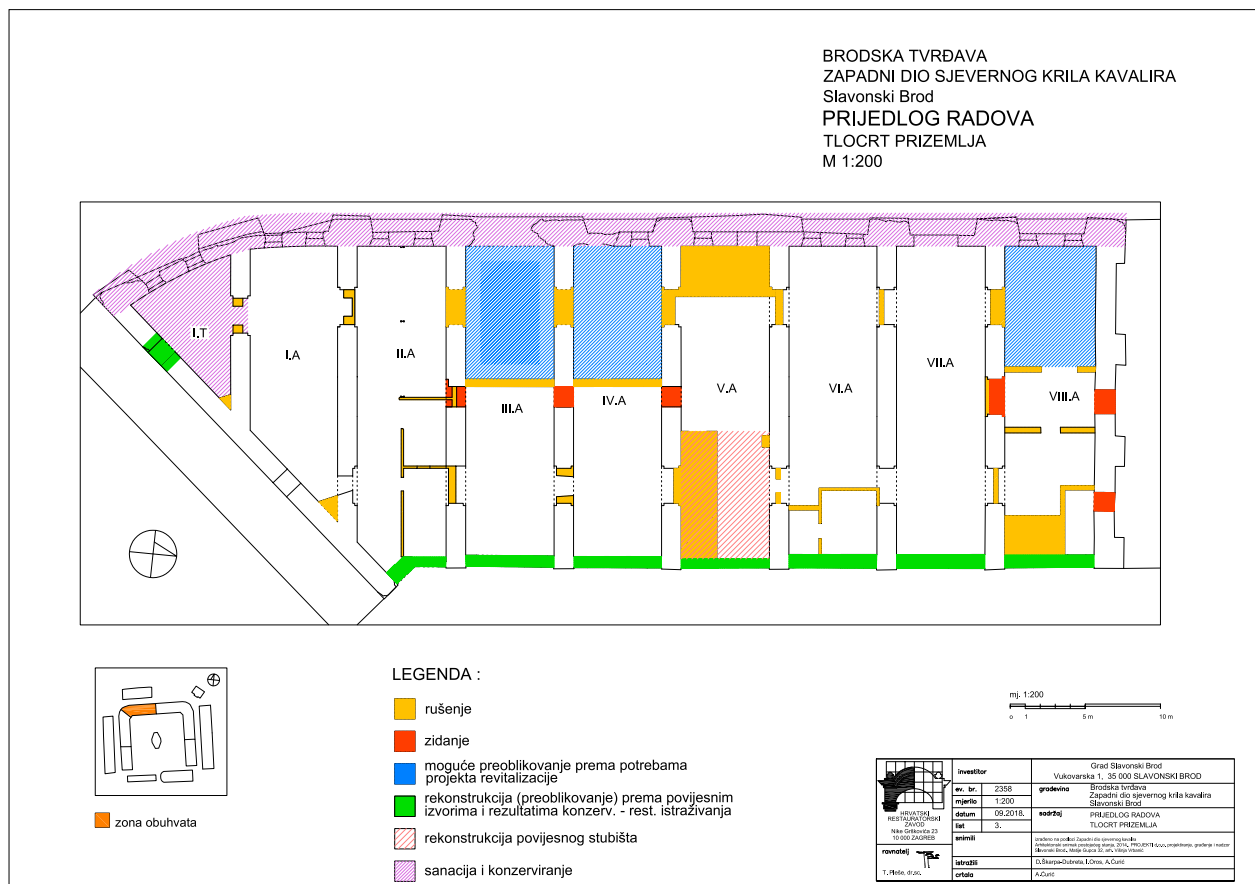

Draguč, crkva sv. Roka. Arhitektonska dokumentacija postojećeg stanja, presjek. Izrada: Vektra, d.o.o., 2018.

Istraživanja tijekom 2018. godine u kapeli Svetog Križa franjevačkog samostana i crkve Gospe od Milosrđa na otoku Badiji bila su dopuna prijašnjih istraživanja. Njima je obuhvaćeno sondiranje gornje zone unutrašnjosti kapele i izrada analize i valorizacije arhitektonskih obilježja, opis stanja i očuvanosti povijesnih struktura te sastavljanje prijedloga smjernica za obnovu.

U crkvi sv. Ilije proroka u Lipniku provedeni su istraživački radovi u sklopu kojih je izrađeno tehničko rješenje sanacije trijumfalnog luka, a u suradnji s Odjelom za štuko nastavljeni su restauratorski radovi na štukomramornom oltaru Blažene Djevice Marije Pomoćnice kršćana.

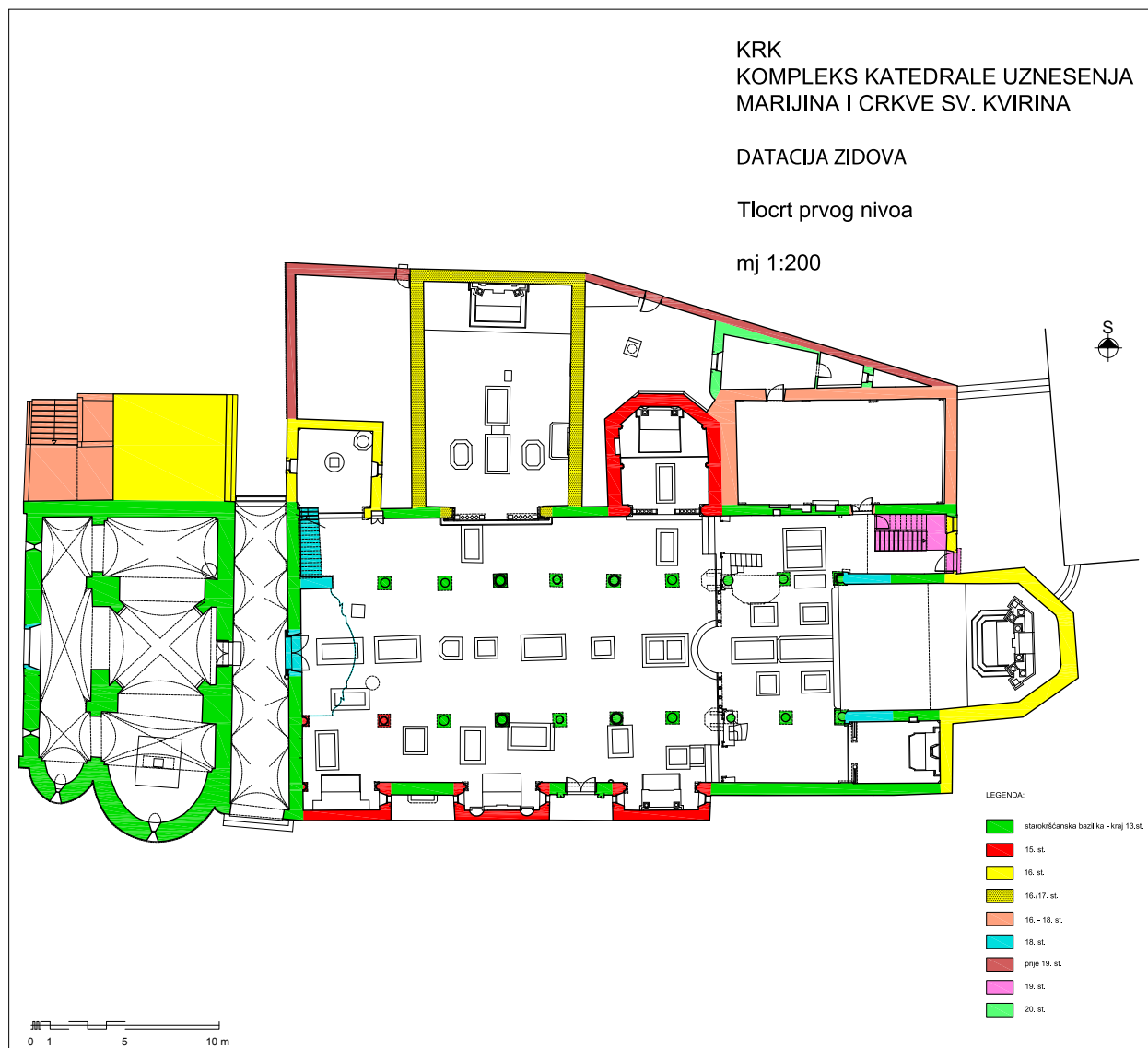
Nakon konzervatorsko-restauratorskih istraživanja zapadnog dijela sjevernog krila kavalira Tvrđe u Slavonskom Brodu, provedenih 2017. godine, u 2018. obavljena su konzervatorsko-restauratorska istraživanja istočnog dijela, čime su dovršena istraživanja sjevernog krila. Izrađena je konzervatorska dokumentacija koja će biti podloga za daljnje radove na njegovoj obnovi i revitalizaciji.

Slavonski Brod, Tvrđava Brod. Sjeverno krilo kavalira, prijedlog radova.
Izrada: A. Čurić i D. Škarpa, 2018.

Radovi su dovršeni i na zgradi Žitnice varaždinskog Starog grada. S obzirom na to da za sada nije u planu njezina obnova, uz predviđena probna arheološka sondiranja u neposrednoj blizini zgrade, konzervirani su i zaštićeni nalazi konzervatorsko-restauratorskih istraživanja u unutrašnjosti.

Opsežna konzervatorsko-restauratorska, arheološka i povijesno-umjetnička istraživanja provedena su na kompleksu katedrale Uznesenja Blažene Djevice Marije i crkve sv. Kvirina u Krku (program koji je počeo potkraj 2017. godine), a radovi su izvedeni u koordinaciji sa službama za arheološku i pokretnu baštinu. Istraživanja su obuhvatila sondiranje građevnih struktura i stratigrafije žbuke i naliča, prikupljanje i obradu relevantne arhivske građe, pregled podataka iz stručne literature, analizu stanja, pregled inventara i katalogizaciju kamene plastike, laboratorijska ispitivanja i ispitivanja konstrukcije, sve s ciljem definiranja povijesnog građevnog razvoja sklopa, valorizacije i donošenja prijedloga prezentacije i potrebnih radova.

Otok Krk, Krk, kompleks katedrale Uznesenja Marijina i crkve sv. Kvirina. Datacija zidova.
Izrada: E. Šurina, A. Škevin Mikulandra, K. Majer Jurišić, 2018.

Programi financirani sredstvima ostalih investitora odnosili su se ponajprije na konzervatorsko-restauratorska istraživanja i izradu studija, odnosno elaborata (tvrđava u Kninu, dvostruki bedem u Šibeniku, paviljon i fontana ljetnikovca Gučetić u Trstenom, palača Amadeo u Zagrebu, hidrocentrala na jezeru Burget na području NP Plitvička jezera, crkva sv. Franje u Rabu, palača Moretti i Karolinina kuća te palača Bigatto u Buzetu, Trg Grivica – Šporerova – Agatićeva ulica u Rijeci i Trg Riječke rezolucije – Trg 128. brigade Hrvatske vojske). Rad na tim programima organiziran je u suradnji s djelatnicima Odjela za graditeljsko naslijeđe, a prema potrebi i sadržaju aktivnosti i s drugim djelatnicima Zavoda.

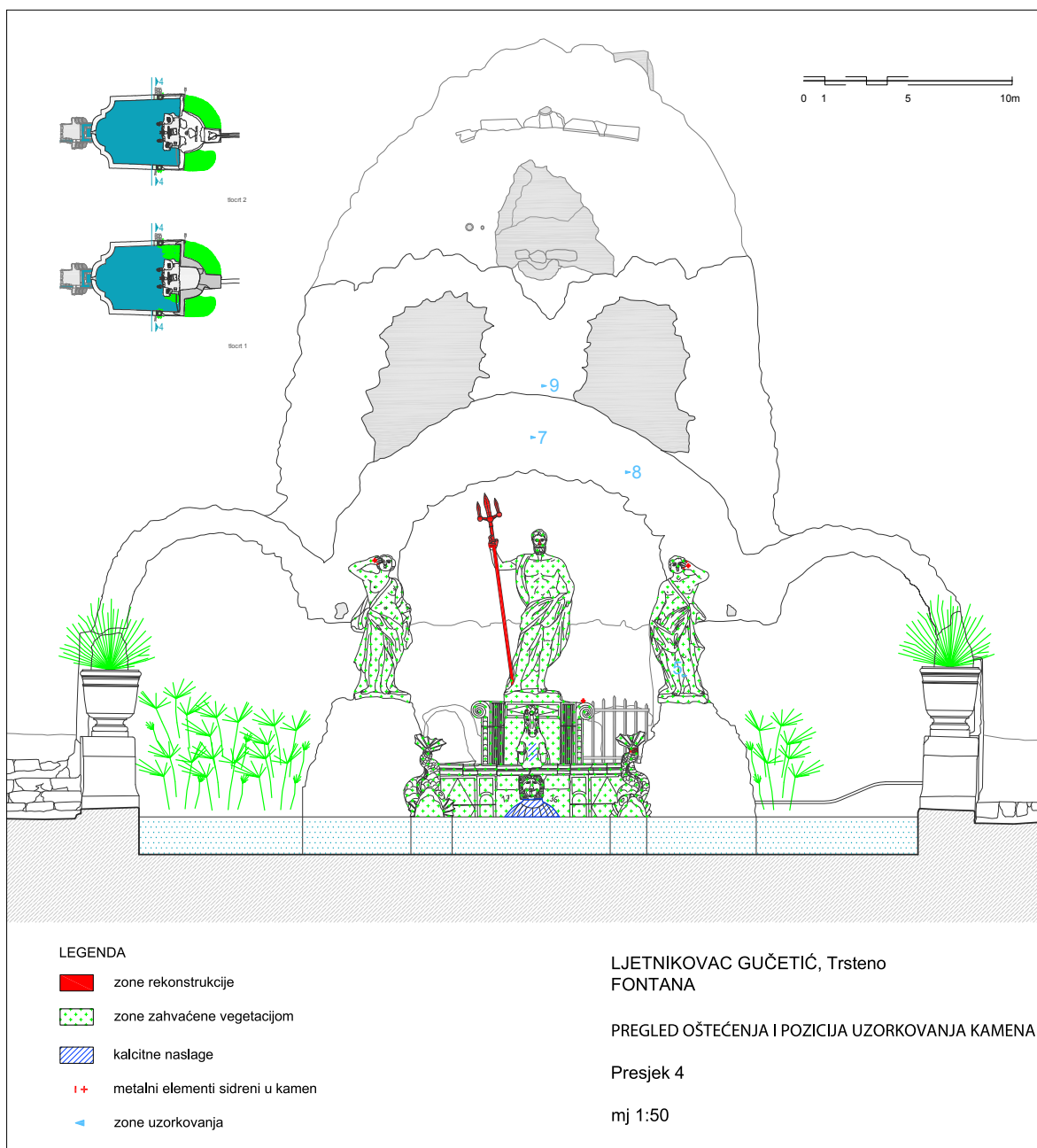
Šibenik, dvostruki bedem. Pogled iz zraka.
Snimka: Arheo-koop d.o.o., 2017.

Rezultati provedenih aktivnosti obrađeni su u elaboratima koji su opremljeni detaljnom grafičkom i fotografskom dokumentacijom, analizama povijesnog razvoja i uređenja, valorizacijom i prijedlogom prezentacije te smjernicama za obnovu.

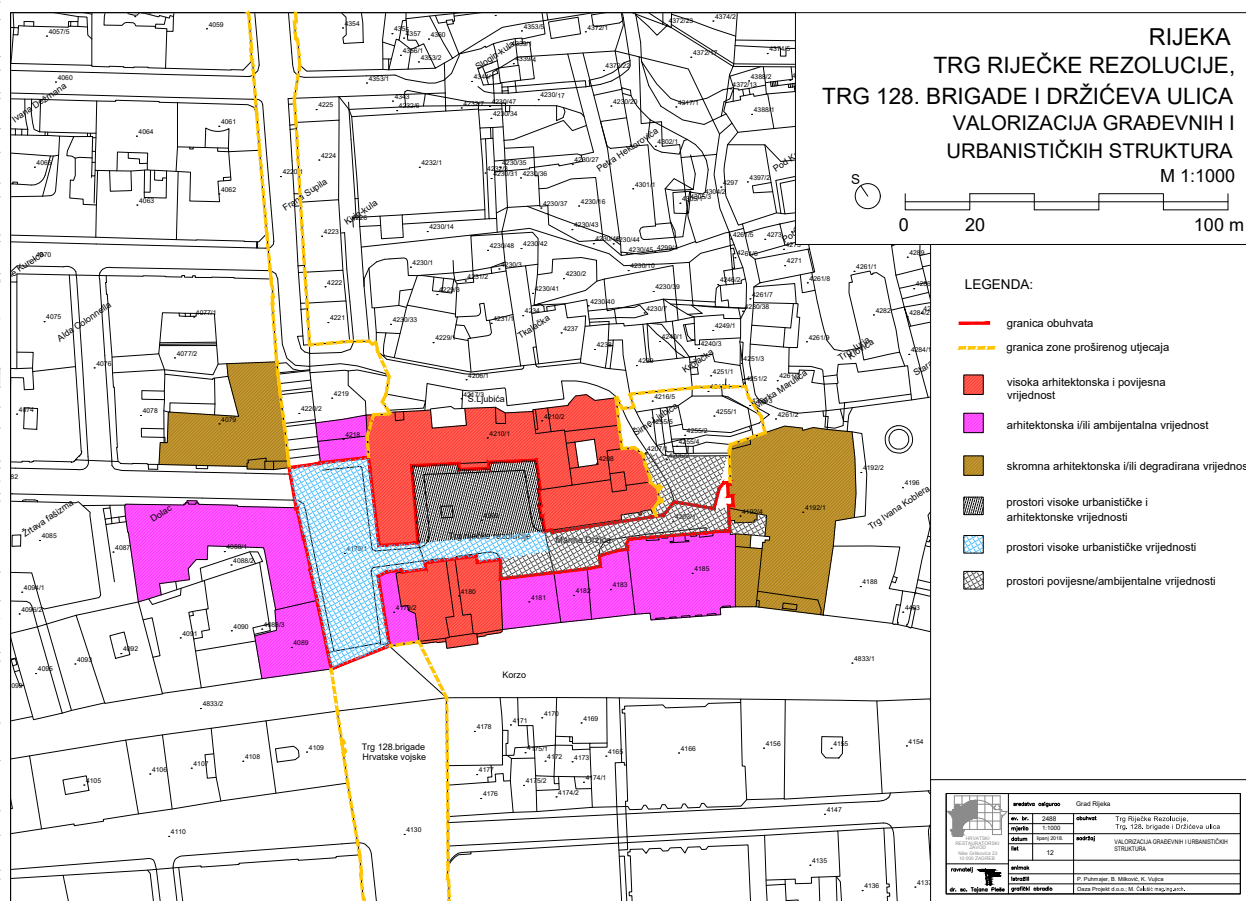
Buzet, palača Bigatto. Prijedlog prezentacije.
Izrada: P. Puhmajer i M. Čalušić, 2018.

Dio istraživanja čine povijesna i arhivska istraživanja, povijesno-umjetničke analize, laboratorijska ispitivanja materijala, restauratorska sondiranja, analize oblikovnih obilježja i prostornih rasporeda, dokumentacija oštećenja, geodetske izmjere i 3D lasersko skeniranje, izrada arhitektonske dokumentacije, tehnička ispitivanja i katalogizacija pojedinih elemenata, kamene plastike i zidnih oslika.

Trsteno, ljetnikovac Gučetić, fontana. Dokumentacija oštećenja.
Izrada: V. Marinković, A. Škevin Mikulandra, K. Majer Jurišić, 2018.

Zaseban dio aktivnosti financiranih sredstvima ostalih investitora čine programi izrade konzervatorskih elaborata za javne prostore unutar zaštićene kulturno-povijesne cjeline grada Rijeke (Trg Grivica – Šporerova – Agatićeva ulica i Trg Riječke rezolucije – Trg 128. brigade Hrvatske vojske – Ulica Marina Držića) kao podloge za izradu urbanističkih planova i projekata obnove te uređenja građevina i prostora. Cilj tih elaborata bio je provesti analizu, valorizaciju i revalorizaciju urbanih, graditeljskih i oblikovnih struktura na navedenom području, na temelju čega je izrađen prijedlog konzervatorskih smjernica za buduća planiranja i zahvate. Elaboratima je obuhvaćen pregled i analiza odabranih međunarodnih dokumenata o zaštiti i obnovama povijesnih cjelina, pregled i analiza dosad izrađene konzervatorske dokumentacije, analiza povijesnog razvoja zone obuhvata, izrada kataloga svih zgrada na području obuhvata, analiza i valorizacija urbanističkih i graditeljskih struktura (zgrada), smjernice za obnovu i uređenje prostora, građevina i arheoloških zona te izrada sinteznih kartografskih prikaza.

Rijeka, Trg Riječke rezolucije – Trg 128. brigade Hrvatske vojske – Ulica Marina Držića. Valorizacija građevnih i urbanističkih struktura. Izrada: P. Puhmajer, B. Milković i M. Čalušić, 2018.

Odjel za zidno slikarstvo i mozaik

Temeljna djelatnost Odjela za zidno slikarstvo i mozaik je konzerviranje i restauriranje zidnih oslika i mozaika, koja se najvećim dijelom provodi *in situ*, a manjim dijelom u radionicama Odjela u Zagrebu, Rijeci i Dubrovniku.

Na Odjelu je 2018. godine bilo zaposleno 14 djelatnika: dvoje u riječkoj, dvoje u dubrovačkoj te jedanaestero djelatnika u zagrebačkoj radionici, od kojih je jedan djelatnik do kraja godine bio zaposlen putem stručnog osposobljavanja za rad bez zasnivanja radnog odnosa (SOR).

Uz izravan rad na kulturnoj baštini, Odjel organizira i provodi dokumentiranje vlastitih radova (prije, tijekom i nakon radova), a po potrebi i restauratorski nadzor radova drugih izvođača. Svaka radionica Odjela pohranjuje dokumentaciju o izvedenim radovima u organizirane zbirke: zbirku dosjea o radovima, zbirku fotografija (CD i DVD), zbirku nacрта (grafička dokumentacija istraživanja, zatečenog stanja i radova) i zbirku elaborata. Odjel ima i priručnu knjižnicu s potrebnom stručnom literaturom iz djelatnosti Odjela.

Odjel za zidno slikarstvo i mozaik u 2018. godini realizirao je 16 programa financiranih sredstvima Ministarstva kulture RH, od kojih su u cijelosti završena tri programa. Sredstvima drugih investitora realizirano je ukupno sedam programa, od kojih će se jedan nastaviti i 2019. godine. Ukupno ugovorena sredstva koja je osiguralo Ministarstvo kulture RH u 2018. godini iznosila su 1.940.000 kn, a sredstva drugih investitora 479.486 kn.

Djelatnici Odjela su tijekom 2018. godine sudjelovali u programu obilježavanja Europske godine kulturne baštine s četiri programa; predstavljeni su konzervatorsko-restauratorski radovi na zidnim oslicima i obnova unutrašnjosti crkve sv. Jurja u Buzetu, u crkvi sv. Nikole u Pazinu, u crkvi sv. Brcka u Kalniku te na pjevalištu crkve Bezgrešnog začeca Blažene Djevice Marije u Lepoglavi.

Tijekom 2018. godine djelatnici zagrebačke radionice radili su na 11 programa koje je financiralo Ministarstvo kulture RH (ukupna sredstva: 1.080.000 kn) te na četiri programa koja su financirali drugi investitori (ukupna sredstva: 258.100 kn).

Sredstvima Ministarstva kulture RH izvedeni su konzervatorsko-restauratorski radovi na zidnim oslicima u grkokatoličkoj katedrali Sv. Trojstva u Križevcima, u crkvi sv. Ivana Krstitelja u Koprivničkom Ivancu, u crkvi sv. Brcka u Kalniku, u ljekarni bivšeg pavlinskog samostana u Lepoglavi te na pjevalištu crkve Bezgrešnog začeca Blažene Djevice Marije u Lepoglavi. Provedena su konzervatorsko-restauratorska istraživanja zidnih oslika u crkvi sv. Jurja u Purgu Lepoglavskoj, konzervatorsko-restauratorski radovi u crkvi sv. Katarine u Vodnjanu, u crkvi sv. Jurja u Buzetu, crkvi sv. Nikole u Pazinu i crkvi sv. Jurja u Lovranu te u crkvi Porođenja Blažene Djevice Marije u Novigradu kod Zadra.

Sredstvima vanjskih investitora izvedeni su konzervatorsko-restauratorski radovi na plemićkoj kuriji *Curia Nobilitatis* pokraj Orahovice. Program radova na zidnim slikama u crkvi sv. Nikole u Pazinu sufinancirali su Grad Pazin i Istarska županija, a konzervatorsko-restauratorska istraživanja i radovi na zidnim slikama u Dvorani „Ban Jelačić“ u Banskim dvorima financirani su sredstvima Vlade Republike Hrvatske.

Tijekom 2018. godine započeta je i provedba projekta „Elaborat stanja zidnih slika u Istri“ koji se izvodi u suradnji s Povijesnim i pomorskim muzejom Istre.

Djelatnici zagrebačke radionice tijekom 2018. godine sudjelovali su i kao članovi stručnih timova u deset programa ostalih odjela Službe za nepokretnu baštinu i u jednom programu Službe za pokretnu baštinu.

Djelatnost zagrebačke radionice može se predstaviti konzervatorsko-restauratorskim radovima na zidnim oslicima u crkvi sv. Nikole u Pazinu i crkvi sv. Brcka u Kalniku te konzervatorsko-restauratorskim istraživanjima i radovima na zidnim oslicima u Dvorani „Ban Jelačić“ u Banskim dvorima.

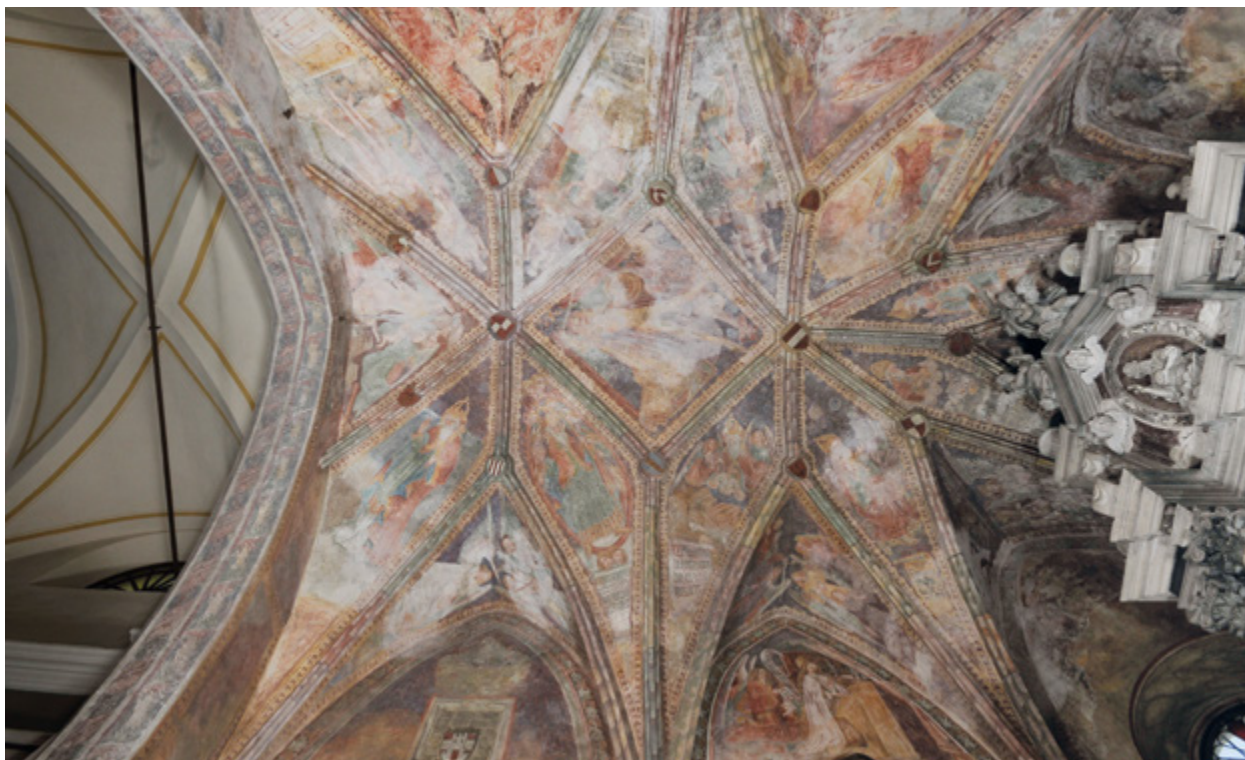
Župna crkva sv. Nikole u Pazinu smještena je u sjevernom dijelu gradske jezgre, a prvi se put spominje 1266. godine. Na veduti grada J. J. Valvasora iz 1679. godine, crkva je prikazana kao jednobrodna građevina sa zvonikom, bočnom kapelom i istaknutim svetištem. Prostrano poligonalno svetište, nadsvođeno zvjezdasto-rebrastim svodom, sagrađeno je 1441. godine kao prvo te vrste u Istri. Dogradnja bočnih kapela počela je 1659. godine, ali su kapele u velikoj baroknoj obnovi šezdesetih godina 18. stoljeća objedinjene u bočne brodove i opremljene novim oltarima, čime je crkva dobila trobrodno tlocrt.

Monumentalno gotičko svetište upotpunjeno je ciklusom zidnih slika iz treće četvrtine 15. stoljeća. Ikonološkim sadržajem, očuvanošću i slikarskom kvalitetom oslik zauzima važno mjesto unutar korpusa gotičkog zidnog slikarstva Istre i podalpskih prostora. Na svodnim poljima prikazane su scene iz „Geneze“ te „Boj anđela“, dok su na spoju kamenih rebara grbovi. Na bočnim zidovima svetišta nalaze se prikazi iz „Biblije siromaha“ (*Biblia pauperum*), s usporednim prikazima iz Starog i Novog zavjeta te scena „Raspeća u gomili“. Prethodna su istraživanja utvrdila utjecaj pazinskog ciklusa na razvoj lokalne slikarske produkcije, poglavito na radionicu Vincenta i Ivana iz Kastva. Prepoznati su elementi južnotirolskog slikarstva, zbog čega je autorstvo fresaka pripisivano slikaru Leonardu iz Brixena. Novim istraživanjima i preispitivanjem postojećih teza utvrđena su i druga, srednjoeuropska ishodišta oslika, dok je pitanje samog autora ostalo otvoreno. Unatoč tome, slikar pazinskog oslika vrstan je umjetnik koji se kompozicijski suvereno prilagođava zahtjevnom formatu zidnih ploha, naročito svodnih polja. Vješt je i u tonskoj modelaciji likova, izvođenju anatomija i draperija, kao i u prikazivanju predmeta od različitih vrsta materijala (drva, metala ili tkanina).

Zidne slike u Pazinu otkrivene su tijekom radova na obnovi crkve 1927. godine i potom restaurirane 1933. pod vodstvom konzervatora i restauratora iz Trsta.

Osamdeset godina od prvog restauriranja, oslik je bio u lošem stanju očuvanosti, prekriven nečistoćama, neprijemnim retušem i solima, čijoj je pojavi uzrok izravni dotok vlage te procesi vlaženja i sušenja površine zida. Kako bi se zidne slike primjereno konzervirale i restaurirale, Zavod je prethodno proveo zaštitne radove obnove krovništva i prozora u svetištu. U skladu sa stručnom praksom, radovima su prethodila detaljna konzervatorsko-restauratorska, arhivska, povijesna i povijesno-umjetnička istraživanja te laboratorijska ispitivanja izvornih materijala i uzroka propadanja. Nastojalo se utvrditi stanje očuvanosti, detaljno dokumentirati zatečeno stanje, odrediti metodologiju radova te valorizirati povijesne intervencije na osliku u svrhu njegove završne prezentacije. Zidni oslik je očišćen i konsolidiran, a u završnoj je fazi provedena integracija slikanog sloja, tako da su očuvane i prezentirane prijašnje restauratorske intervencije na kamenim elementima te na područjima reintegriranog žbuknog i slikanog sloja, dok je potpuno uklonjen retuš kojim je izvorni oslik preslikan. Recentni pristup integraciji slikanog sloja odnosio se na prilagođavanje tonova lazurama, čime je ponovno uspostavljena cjelovitost ciklusa.

Konzervatorsko-restauratorski radovi na zidnim slikama u crkvi sv. Nikole izvodili su se od 2011. do 2018. godine i jedan su od složenijih zahvata u svim provedenim fazama: od postupka dokumentiranja, utvrđivanja stanja očuvanosti i određivanja metodologije radova do završne prezentacije cijelog svetišta. U Europskoj godini kulturne baštine Zavod je predstavio dosadašnje radove u crkvi sv. Nikole u Pazinu koja, kao vrstan primjer, svojom arhitekturom, zidnim slikama i umjetničkim inventarom oslikava utjecaje kulturnih i umjetničkih razmjena te preplitanja iskustava mediteranske i srednje Europe.

Pazin, crkva sv. Nikole. Zidni oslik na svodu svetišta prije i nakon radova.
Snimke: N. Vasić, 2011. i 2018.

Zidni oslik u Dvorani „Ban Jelačić“ (prvi kat istočnog krila Banskih dvora) datiran je na sam prijelaz 18. u 19. stoljeće. Rad je (zasad još uvijek nepoznatog) srednjoeuropskog slikara. Oslik je pronađen na sjevernom zidu i dijelu istočnog zida dvorane te nije sačuvan u cijelosti. Prikazana je iluzionistička arhitektura koja prati format i otvore zidova; njome su uokvirene četiri vedute sličnog sadržaja, ali različite kompozicije. Na svakoj je u prvom planu prikazan kopneni krajolik s drvećem, a u daljini morska obala, gradovi i građevine.

Zidni oslik izveden je tehnikom *secco* na nekoliko slojeva vapnenih naliča i žbuci vapnenog sastava. Na osliku su zatečena različita oštećenja, poput natučenih površina nastalih kao priprema za prihvat nove žbuke, te kanala za električne instalacije iz raznih faza uređenja dvorane. Na nekim mjestima nedostajao je slikani i žbukani sloj do građe zida. Osim vidljivih mehaničkih oštećenja, utvrđena su i oslabljena vezivna svojstva i raslojavanje žbuke i naliča. Mjestimično su bila prisutna i oštećenja (ljuskanje slikanog sloja).

Zagreb, Banski dvori, Dvorana „Ban Jelačić“. Detalj zidnog oslika na istočnom zidu prije i tijekom radova.
Snimke: N. Vasić, 2018. i J. Kliska, 2019.

Analizom postojećeg stanja i sondiranjem utvrđene su prostorne i oblikovne promjene dvorane tijekom godina, kao i stupanj sačuvanosti, odnosno oštećenja zidnog oslika. Izrađena je i komparativna studija zidnog oslika s likovnom i sadržajnom analizom te komparativnim primjerima da bi se mogli rekonstruirati nedostajući dijelovi. Provedena su i laboratorijska ispitivanja na uzorcima pigmenata, veziva i žbuka da bi se utvrdila tehnologija i sastav slikanog sloja i žbuka te prema tome odredio daljnji postupak. Na oslikanim područjima izvedeno je i nekoliko proba čišćenja i proba reintegracije slikanog sloja. Ujedno je cijela dvorana detaljno dokumentirana fotografiranjem i metodom 3D laserskog skeniranja. Rezultati navedenih postupaka objedinjeni su u prijedlogu završne prezentacije zidnog oslika i uređenja dvorane.

Nakon konzervatorsko-restauratorskih istraživanja počelo se s čišćenjem zidnog oslika od ostataka naknadnih naliča mehaničkim putem, uklanjanje naknadnih slojeva žbuka i električnih instalacija s oslikanih ploha. Svi rubovi oslikanih slojeva žbuka su obrubljeni, a podbuhla su područja žbukanih slojeva injektirana, čime je izvorni sloj konsolidiran. Radovi će biti dovršeni (uključujući i izvedbu retuša) 2019. godine.

Zagreb, Banski dvori, Dvorana „Ban Jelačić“. Zidni oslik na sjevernom zidu prije radova.
Snimka: N. Vasić, 2018.

Među mnogim spomenicima srednjovjekovnog graditeljstva po kojima je poznata gora Kalnik, ističe se župna crkva sv. Brcka. Crkva se nalazi u središtu današnjeg mjesta Kalnik, u podnožju Starog grada Velikog Kalnika. Ponešto neuobičajen patrocinijski, sv. Brcko (*Briccius*), galski je svetac, učenik sv. Martina, kojemu je posvećena nekadašnja župna crkva smještena na arheološkom nalazištu Kalnik – Igrišće. Crkva sv. Brcka prvi put se spominje 1421. godine. Novo, masivnije poligonalno svetište i obrambeni toranj koji dominira južnim pročeljem sagrađeni su 1518. godine, u vrijeme kad je Velikim Kalnikom upravljala velikaška obitelj Alapić. Crkva je imala i važnu baroknu fazu (u kojoj joj je, među inim, dograđena i oslikana južna bočna kapela) te klasicističku, u kojoj je dograđena sjeverna bočna kapela. Potkraj 19. stoljeća dograđen je završni travaj s pjevalištem i novim neorenesansnim pročeljem.

Shodno navedenom, kalnička crkva sv. Brcka iznimno je vrijedna crkvena cjelina, i zbog sačuvane povijesne slojevitosti i zbog umjetničkog dosega fragmentarno očuvanog zidnog oslika iz 14. stoljeća u lađi te rijetke cjelovitosti kasnosrednjovjekovnog oslika u svetištu.

Svetište je svođeno križno-rebrastim svodom te je u cijelosti oslikano figuralnim prikazima: Krist u slavi, Sv. Trojstvo, simboli evanđelista, sv. apostoli te svete Doroteja, Barbara, Apolonija i Magdalena, uz donatora, velikaša Gašpara Alapića. Oslik je rustičnog stila, što upućuje na rad lokalnog slikara.

Na sjevernom zidu broda pronađene su četiri slike s odlikama kasnog trećenta, podijeljene u kasete. Najbolje je očuvan prikaz mučeništva sv. Petra iz Verone, u koji je ukomponiran lik raskošno odjevenog donatora koji se moli. Preostala tri prikaza sačuvana su vrlo fragmentarno: sv. Benedikt koji predaje pravila reda, fragment anđela sa zatvorenom knjigom u lijevoj ruci te mali fragment prikaza desne ruke, vjerojatno prikaz sveca u blagoslovu. Prikazani donator na slici mučeništva sv. Petra iz Verone uobičajeno se atribuirao kao kralj Ludovik Anžuvina, koji je bio i vlasnik Velikog Kalnika u 14. stoljeću.

Autor se uobičajeno smješta u krug sijenskih majstora, sljedbenika Simonea Martinija. No podjednako je moguće da je autor oslika pripadao krugu talijanskih majstora koji su bili angažirani za izradu najvažnijih oslika na području uže Ugarske, što dopušta pomicanje datacije na početak 15. stoljeća.

Južni zid broda crkve također je bio oslikan prikazima srodnim onima na sjevernom zidu. Iako je oslik vrlo oštećen, i tu je moguće prepoznati svetački lik odjeven u smeđi habit te iznimno rijedak i vrlo zanimljiv prikaz donatora s mnogobrojnom obitelji. Također se prepoznaje i djelić sačuvanog natpisa *S. Fr...*, što upućuje na to da je riječ o sv. Franji. Svetački likovi pokazuju iznenađujuću suvremenost i reprezentativnost, kvalitativno usporedivu s oslikom crkve sv. Lovre u Požegi ili biskupske kapele sv. Stjepana u Zagrebu.

Otkrivanje, restauriranje i valoriziranje zidnih slika polovicom prošlog stoljeća provela je Ana Deanović te je na tragu njezina nedovršenog rada 2012. godine Zavod počeo opsežna arhivska, prirodnoznanstvena i konzervatorsko-restauratorska istraživanja. Njima su potvrđene pretpostavke o graditeljskoj genezi crkve od 14. do 20. stoljeća, utvrđeni izvorni materijali i tehnologije izvedbe najranijih slojeva u crkvi te su, uz dotad nepoznate arhitektonske elemente, otkrivena još četiri fragmenta zidnog oslika koja pripadaju istom ciklusu iz 14. stoljeća s odlikama kvalitetnog talijanskog trećenta.

Konzervatorsko-restauratorski radovi, koji su počeli 2014. godine, uključivali su uklanjanje naknadnih slojeva žbuke i naliča u lađi, konzerviranje novootkrivenih fragmenata zidnih slika, odsoljavanje sjevernog zida lađe i svetišta, čišćenje i konsolidaciju oslika te nanošenje završne žbuke na dijelove zidova s oslicima u svrhu kvalitetnije prezentacije. Zidni oslik u svetištu površinski je očišćen i po potrebi učvršćen, poštujući prijašnje povijesno restauriranje. Novootkriveni graditeljski elementi prezentirani su *in situ* samo djelomično.

Dovršetkom konzervatorsko-restauratorskih radova u crkvi sv. Brcka na Kalniku, u Europskoj godini kulturne baštine prezentirana je izuzetna i rijetko sačuvana spomenička cjelina srednjovjekovnog zidnog slikarstva sjeverozapadne Hrvatske.

Djelatnici riječke radionice radili su u 2018. godini na pet programa, od kojih su tri financirana sredstvima Ministarstva kulture RH (ukupno 390.000 kn), a dva, koja su potpuno završena, sredstvima drugih investitora (ukupno 205.986 kn).

Tijekom 2018. godine nastavljena je realizacija programa na zidnim slikama u crkvi sv. Jurja u Buzetu, u crkvi sv. Vincenta u Svetvinčentu te na ulomcima zidnih slika s arheološkog lokaliteta Katoro kod Umaga. Sredstvima drugih investitora izvedeni su radovi na antičkom mozaiku na arheološkom nalazištu Mali teatar u sklopu Arheološkog muzeja Istre i na antičkom mozaiku na arheološkom lokalitetu Ribnik-Grad kod Gospića.

Djelatnici riječke radionice sudjelovali su i kao dio stručnog tima u četiri programa ostalih odjela Službe za nepokretnu baštinu i u jednom programu Službe za arheološku baštinu.

Djelatnost riječke radionice može se predstaviti konzervatorsko-restauratorskim radovima u crkvi sv. Jurja u Buzetu.

Crkva sv. Jurja nalazi se na sjevernom dijelu stare gradske jezgre Buzeta, na njegovoj najvišoj koti. Njezina je unutrašnjost jednostavnog longitudinalnog oblika s povišenim svetištem i prigradenom apsidom. Zaštitni radovi na slikarskom inventaru crkve počeli su 2002. godine, a ubrzo su uslijedili i sveobuhvatni radovi u unutrašnjosti crkve koje je u cijelosti proveo Zavod. Današnji oblik crkva je dobila između 1603. i 1611. godine, kad je iz temelja obnovljena pod patronatom kapetana Antonija Erizza. Tijekom 17. i 18. stoljeća cijela je unutrašnjost opremljena bogatim pokretnim inventarom. Potkraj 18. stoljeća crkva je ponovo preuređena te ukrašena zidnim slikama mletačkog majstora Mattea Furlanetta i štukaturama Francesca Schiavija iz Tolmezza.

Stropni oslici uokvireni su trima raskošno oblikovanim okvirima razvedenih konkavno-konveksnih obrisa. Prostor između njih ispunjen je vegetabilnim *rocaille* motivima. Konzervatorsko-restauratorskim radovima uklonjeni su višestruki naknadni naliči, zatvorena brojna mehanička oštećenja i pukotine te rekonstruirani nedostajući dijelovi.

Na stropu su prikazana tri prizora: „Presveto Trojstvo sa sv. Jurjem i Antunom Padovanskim“ u središnjoj kartuši, „Vizija sv. Filipa Nerija“ u sjevernom tondu te „Apoteoza i mučeništvo nepoznatog sveca“ u južnom tondu. Na zapadnom su zidu prikazani anđeli svirači i pjevači. Konzervatorsko-restauratorskim radovima na zidnim slikama obuhvaćeno je čišćenje površina, ispune lakuna i retuš. Tijekom radova utvrđeno je da se ispod vidljivog sloja oslika u središnjoj kartuši nalazi i stariji oslik, čije su konture likova urezane u svježju žbuku. Istraživačkim radovima na zidovima crkve otkriven je niz posvetnih križeva u dva sloja, natpis i arhitektonski projekt preslice. Novi nalazi prezentirani su na zidovima jugozapadnog kuta crkve.

Obnova crkve u posljednjim desetljećima 18. stoljeća dobro je promišljen i usklađen čin koji su zajedničkim djelovanjem ostvarili majstori graditelji, štukateri, slikari i drvorezbari. U Europskoj godini kulturne baštine predstavljeni su sveobuhvatni konzervatorsko-restauratorski radovi izvedeni na tom vrijednom spomeniku buzetske sakralne baštine. Oni su primjer cjelovitog projekta obnove unutrašnjosti sakralnog objekta kojim je uspješno predočen skladni suživot dviju najvažnijih stilskih faza koje su odredile njegovo oblikovanje.

Buzet, crkva sv. Jurja. Unutrašnjost crkve nakon radova.
Snimka: J. Kliska, 2018.

Buzet, crkva sv. Jurja. Zidni oslik na sjevernom zidu prije i nakon radova.
Snimke: T. Šaina, 2018. i J. Kliska, 2018.

Djelatnici dubrovačke radionice su u 2018. godini realizirali četiri programa, od kojih je završen jedan. Tri su programa bila financirana sredstvima Ministarstva kulture RH (ukupno 470.000 kuna; iznos je uvećan za 44.585,17 kuna, a odnosio se na nerealizirani dio sredstava iz 2017. godine na programu Ston, crkva sv. Mihajla), a jedan je bio financiran sredstvima drugog investitora.

Najopsežniji radovi izvedeni su na zidnim slikama u crkvi Gospe od Šunja na otoku Lopudu te na programu Dubrovnik, Biskupska palača (palača Sorkočević). U crkvi sv. Mihajla u Stonu završeni su višegodišnji konzervatorsko-restauratorski i građevinsko-obrtnički radovi. Sredstvima Grada Dubrovnika izvedena su konzervatorsko-restauratorska istraživanja zidnih slika u ljetnikovcu Beccadelli na otoku Šipanu.

Tijekom 2018. godine djelatnici dubrovačke radionice sudjelovali su i kao dio stručnog tima u jednom programu drugog odjela Službe za nepokretnu baštinu.

Djelatnost dubrovačke radionice, Odjela, ali i integrirana djelatnost Službe za nepokretnu baštinu, može se predstaviti radovima na obnovi u crkvi sv. Mihajla u Stonu.

Crkva je smještena na brijegu Gradac iznad Stona, na mjestu prapovijesnog gradinskog naselja i antičkog te kasnoantičkog Stagna koji se održao kroz rani srednji vijek, kad je crkva i sagrađena. Osim karakterističnih obilježja onodobnog regionalnog graditeljstva, u velikoj mjeri očuvanih do danas, u unutrašnjosti crkve sačuvane su i freske iz 11. stoljeća s posebno važnim prikazom vladara – donatora koji drži model crkve. Freske se ubrajaju među najvažnija ostvarenja romaničkog zidnog slikarstva u Hrvatskoj.

Cjeloviti konzervatorsko-restauratorski radovi na obnovi crkve počeli su 2008. godine izradom dokumentacije postojećeg stanja, a nastavljeni su sljedećih godina uklanjanjem zasoljene žbuke s pročelja i iz unutrašnjosti crkve, demontažom pokrova iz kamenih ploča i uklanjanjem zasoljenih nasipa svodova te višekratnom desalinizacijom zidanih struktura crkve. U sljedećim fazama realizacije, u suradnji s Odjelom za graditeljsko naslijeđe, izrađena je projektna dokumentacija za rekonstrukciju i korekciju nagiba krova te stabilizaciju konstrukcije svodova i zidova prema kojoj su izvedeni radovi. Pokrov kamenim pločama zamijenjen je kupom kanalicom. Društvo prijatelja dubrovačke starine financiralo je i vodilo radove žbukanja pročelja crkve, a restauratorski nadzor nad radovima obavljali su djelatnici dubrovačke radionice Odjela za zidno slikarstvo. Nakon žbukanja pročelja crkve, tijekom 2018. godine djelatnici Odjela za kamenu plastiku izveli su konzervatorsko-restauratorske radove na okvirima prozora crkve s vrijednom pleternom ornamentikom. Prema odabranoj varijanti rješenja za zamjenu prozorske stolarije, koje je izradio Odjel za graditeljsko naslijeđe, zamijenjeni su prozori. Uslijedili su radovi žbukanja unutrašnjosti crkve te čišćenje spojeva nove žbuke s oslikanim dijelovima zida i svoda.

Provedenim i dovršenim konzervatorsko-restauratorskim radovima te građevinskom i konstruktivnom sanacijom crkve nastojala se na najmanju moguću mjeru svesti opasnost degradacije zidnih slika zbog međudjelovanja uvjeta lokacije i materijala nekompatibilnih s izvornim recepturama, koji su višekratno korišteni u prethodno obavljanim popravcima ili sveobuhvatnijim obnovama. Neki od primijenjenih postupaka svojevrsna su inovacija u pristupu tom problemu u relacijama hrvatske restauratorske prakse i izvan toga područja.

Odsjek za zidno slikarstvo, mozaik i štuko u Splitu u sklopu Službe za odjele izvan Zagreba 2

U sklopu programa koje financira Ministarstvo kulture RH, djelatnici Odsjeka za zidno slikarstvo, mozaike i štuko u Splitu, tijekom 2018. godine realizirali su pet programa. Uz petero djelatnika zaposlenih na neodređeno vrijeme, na Odsjeku je 2018. radio i jedan djelatnik zaposlen na stručnom osposobljavanju za rad bez zasnivanja radnog odnosa (SOR). Sredstvima Ministarstva kulture RH financirano je pet programa (ukupna vrijednost: 198.000 kn), dok su dva bila financirana sredstvima drugih investitora (ukupna vrijednost: 265.000 kn).

U 2018. godini nastavljeni su radovi na podnim mozaicima u Buličevoj ulici unutar Dioklecijanove palače. Nakon višegodišnjih konzervatorsko-restauratorskih radova i napora da se taj arheološki nalaz smješten u neprimjerenim uvjetima na otvorenom očuva održavanjem, u dogovoru s nadležnim Konzervatorskim odjelom predloženo je rješenje postavljanja primjerene nadstrešnice.

Split, Dioklecijanova palača, podni mozaici. Prikaz stanja na arheološkom nalazištu nakon konzervatorsko-restauratorskih radova. Snimka: I. Jerković, 2018.

Na programu konzervatorsko-restauratorskih radova na podnim mozaicima u rimskim termama u Visu (otok Vis) nastavljani su rekonstruktivni radovi popunjavanja većih lakuna izvornim kamenim teserama. Tijekom 2018. godine izvedeni su složeni radovi pripreme i podizanja mozaičkih dijelova u spomenutom dijelu sjevernog dijela mozaičkog tapeta te rekonstrukcija zapadnog zida, kao i vraćanje dijelova mozaika podignutih 2012. godine te postavljanje primjerene žbuke na područja na kojima nedostaje sloj teselata. Na mozaicima su izvedeni uobičajeni radovi uklanjanja sezonske vegetacije, obnova destabiliziranih rubova, zapunjavanje područja sljubnica koje su ostale bez primjerene žbuke te djelomične rekonstrukcije na područjima koja prijete daljnjim osipanjem izvornih tesera. Na tim dijelovima provedeni su i uobičajeni radovi čišćenja lica mozaika kombinacijom mehaničkih i kemijskih metoda te neutralizacija vegetacije herbicidima kao dio radova redovitog održavanja.

Otok Vis, Vis, antičke terme. Sjeverozapadni dio istočnog krila termi prije i nakon podizanja rekonstruktivnog zida. Snimke: A. Gluhan, 2018.

U 2018. godini nastavljeni su konzervatorsko-restauratorski radovi na nalazištu Lovrečina na otoku Braču. Na tom iznimno važnom arheološkom nalazištu, na kojem se konzervatorsko-restauratorski radovi provode još od 1993. godine, okolnosti njegove izloženosti vanjskim utjecajima stvorile su niz štetnih pojava koje treba neodgodivo zaustaviti i ukloniti. Posebno su alarmantne bile posljedice djelovanja sve bujnije biomase na nalazištu i oko njega, koja je uzrokovala oštećenja na izvornim dijelovima podne i rekonstruktivne žbuke, ali i na novopostavljenim obrubima i oštećenjima zapunjenima posebnim žbukama. Angažiranjem tvrtke specijalizirane za izvođenje hortikulturnih radova uklonjena je glavina invazivne biomase na području vanjskih zidova i prostora neposredno uz zidove bazilike. Posebna pažnja posvećena je neutralizaciji onih biljnih vrsta koje su se već razvile unutar bazilikalnog dijela nalazišta, narušavajući integritet izvornih zidova i podova s ostacima izvornih fresaka i žbuka. Nakon pregleda zatečenih stanja na dijelovima starijih obruba te saniranih lakuna i pukotina, odrađeni su i nužni radovi obnavljanja takvih dijelova te su sanirana oštećenja na područjima koja graniče s izvornim dijelovima fresaka i žbuka. Na područjima na kojima su uočeni destabilizacijski procesi provedeni su radovi injektiranja, impregnacije i dodatna učvršćenja novom žbukom.

Otok Brač, Postira, arheološko nalazište Lovrečina. Stanje nalazišta nakon uklanjanja vegetacije.
Snimka: T. Borovac, 2018.

Odjel za štuko

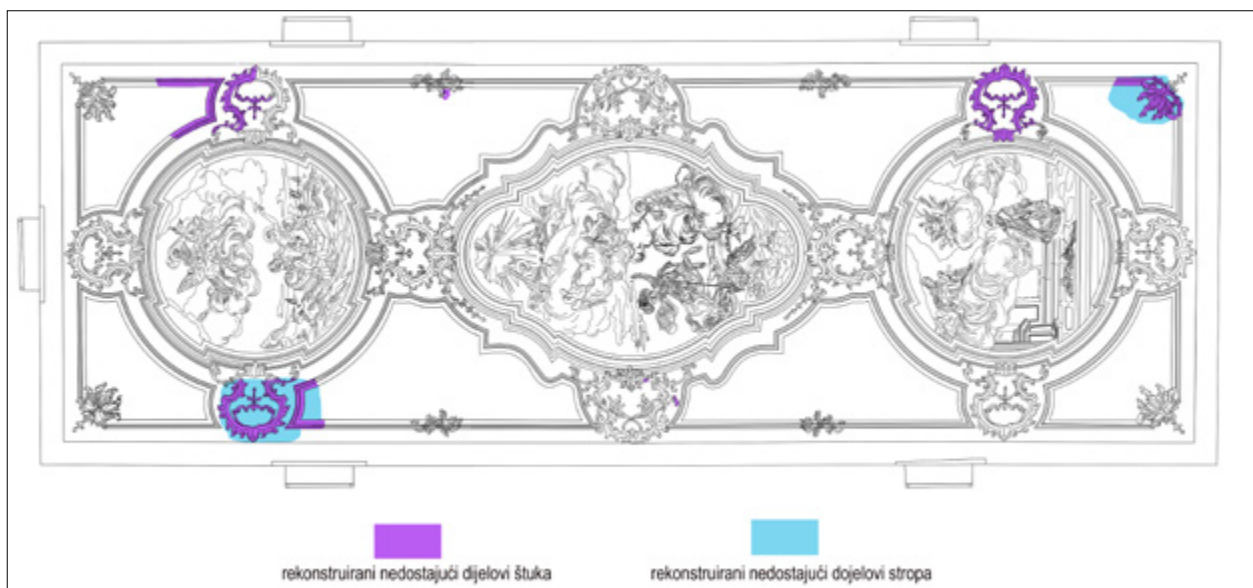
Na Odjelu za štuko u 2018. godini bilo je zaposleno devet djelatnika koji obavljaju specijalizirane konzervatorsko-restauratorske radove na štukoukrasima u interijerima i na pročeljima sakralnih i profanih građevina. Prema potrebi, u opsežnijim radovima sudjeluju i vanjski suradnici s višegodišnjim iskustvom u restauratorskoj praksi.

Djelatnost Odjela obuhvaća dokumentiranje, konzervatorsko-restauratorska istraživanja i utvrđivanje vrsta, uzroka i opsega oštećenja, izradu prijedloga konzervatorsko-restauratorskih radova s tehnološkom, terminskom i financijskom razradom te, na temelju toga, i samu provedbu planiranih radova. Specifične su grupe operacija u sklopu konzervatorsko-restauratorskih radova na štukaturi, ovisno o vrsti oštećenja, sljedeće: uklanjanje naknadnih slojeva naliča s izvornoga sloja, ekstrakcija i neutralizacija štetnih soli, učvršćivanje i injektiranje odvojenih i labilnih dijelova žbuke sa štukaturom, zatvaranje pukotina i mehaničkih površinskih oštećenja, rekonstrukcija i modeliranje nedostajućih detalja štukature (ornamentike, figuralnih motiva, profilacija) primjenom tradicionalne tehnologije i materijala te integracija i retuš završne likovne obrade štukature, obično oslika i pozlate.

Tijekom 2018. godine djelatnici Odjela provodili su radove na šest programa koje financira Ministarstvo kulture RH te na dva programa vanjskih investitora. Za izvođenje programa financiranih sredstvima Ministarstva kulture RH, ugovoreno je 434.000 kuna, a za programe financirane sredstvima vanjskih investitora dodatnih 409.489 kuna.

Prezentacijom dovršenih programa ili dovršenih faza radova na pojedinim kulturnim dobrima, Odjel je, u sklopu ukupnih aktivnosti Zavoda, sudjelovao u obilježavanju Europske godine kulturne baštine.

U 2018. godini u cijelosti su završeni konzervatorsko-restauratorski radovi na štukaturi crkve sv. Jurja u Buzetu. Stropne dekoracije čine profilirani okviri oko zidnih slika te nekoliko različitih oblika rokaja (*rocaille*), a na zidovima su izvedene profilacije oko prozora i zidnih slika te iznad oltara. Autor toga ciklusa je furlanski štukater Francesco Schiavi i njegova radionica (posljednja četvrtina 18. stoljeća).

Buzet, crkva sv. Jurja. Grafički prikaz rekonstruiranih dijelova štukature na stropu lađe.
Izrada: T. Rovičanac, 2018.

Buzet, crkva sv. Jurja. Strop lađe nakon završetka konzervatorsko-restauratorskih radova.
Snimka: J. Kliska, 2018.

Nastavljeni su konzervatorsko-restauratorski radovi u zavjetnoj kapeli u cinktoru crkve Sveta tri kralja u Kominu (Sv. Ivan Zelina), radu iz 1710. godine, koji je pripisan A. G. Quadriju i njegovoj radionici. Izveden je cjelovit zahvat na sjevernom segmentu križnoga svoda: sanacija oštećenja, rekonstrukcija nedostajućih detalja, retuš slikanoga sloja i pozlate. Također su završeni konzervatorsko-restauratorski radovi na reljefnoj ploči s prikazom Poklonstva kraljeva na južnom zidu kapele retušem slikanoga sloja i pozlate. U susjednoj kapeli sv. Roka izveden je retuš slikanoga sloja na stipesu oltara.

Komin, crkva Sveta tri kralja, zavjetna kapela. Južni zid prije i nakon konzervatorsko-restauratorskih radova.
Snimke: J. Škudar, 2014. i 2018.

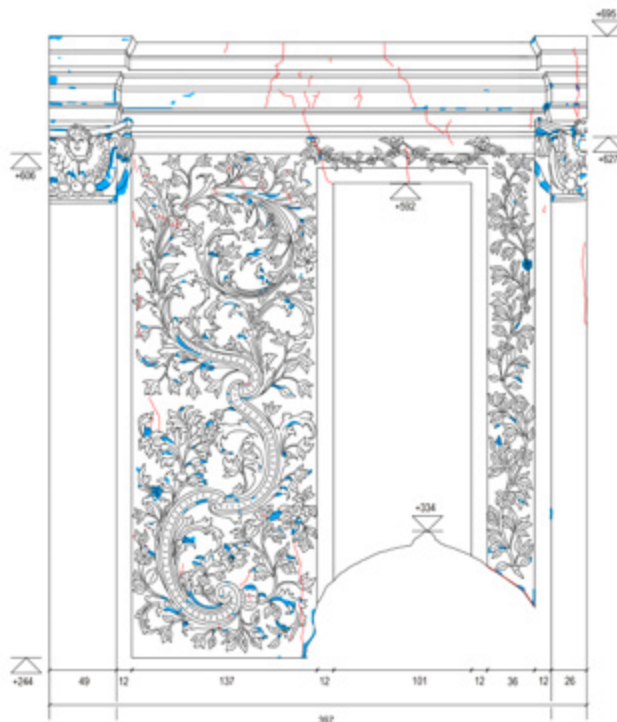
U riznici katedrale Uznesenja Marijina u Dubrovniku nastavljeni su radovi na južnom, najbogatije ukrašenom dijelu oplata i mobilijara. Završeni su konzervatorsko-restauratorski radovi na središnjem segmentu i oba bočna segmenta polica za relikvije s rezbarenim pozlaćenim i oslikanim detaljima. Također su započeti radovi na dva relikvijara svetaca u obliku bogato ukrašenih sarkofaga.

Na oltarima župne crkve sv. Ilije proroka u Lipniku, izvedenim u tehnici štukomramora, nastavljeni su konzervatorsko-restauratorski radovi. Na bočnom oltaru Blažene Djevice Marije Pomoćnice kršćana iz 1775. godine provedeno je čišćenje i interventno podljepljivanje te je demontirana prednja ploča menze oltara.

Počeli su i konzervatorsko-restauratorski radovi na štukaturi kapele Presvetoga Trojstva (kapele Patačić) župne crkve Bezgrešnog začeca Blažene Djevice Marije u Lepoglavi. Štukodekoraciju je izveo A. G. Quadrio 1718. godine, o čemu svjedoči natpis u knjizi koju drži anđeo u tjemenu ulaznoga luka. Provedeni radovi uključili su konzervatorsko-restauratorska istraživanja i izradu grafičke dokumentacije zatečenoga stanja; uslijedilo je uklanjanje ostataka naknadnih naliča koji nisu uklonjeni tijekom prethodnih radova. Nakon završetka čišćenja provedeno je zatvaranje pukotina i mehaničkih oštećenja, a odignuti dijelovi žbuke učvršćeni su injektiranjem. Uslijedila je rekonstrukcija oštećenih i nedostajućih dijelova na zidovima i u kupoli, nakon čega je izveden retuš slikanih slojeva, odnosno bijeljenje lazurnim vapnenim naličem svih istaknutih dijelova štukature, okvira i profilacija te retuš blijedoružičastoga slikanog sloja podloge. Započeto je uklanjanje naknadnih slojeva naliča s površina donjih dijelova zidova kapele koje će biti dovršeno 2019. godine.

Lepoglava, župna crkva Bezgrešnog začeca Blažene Djevice Marije, kapela Presvetog Trojstva (kapela Patačić), pogled na istočni zid prije konzervatorsko-restauratorskih radova. Snimka: J. Škudar, 2018.

Lepoglava, župna crkva Bezgrešnog začeca Blažene Djevice Marije, kapela Presvetog Trojstva (kapela Patačić), grafički prikaz oštećenja štukature na istočnom zidu. Izrada: T. Rovičanac, 2018.

Tijekom 2018. godine u cijelosti su završeni konzervatorsko-restauratorski radovi na štukaturi prostora sudnice Kneževa dvora u Dubrovniku. U južnom dijelu prizemlja dubrovačkog Kneževa dvora, u blizini zatvora, smještena je prostorija koja je u doba Dubrovačke Republike služila kao sudnica. Jedan od malobrojnih izvorno sačuvanih ambijenata Dvora, prostor nadsveden kombinacijom križnog i jedrastog svoda, bio je potkraj 18. stoljeća ukrašen štukaturama. Svodom (ukupne površine 72 m²) koji počiva na profiliranim konzolama dominiraju motivi stilizirane florealne dekoracije i rokaja (*rocaille*), izvedeni bijelom štukomasom na zelenkastoj podlozi. Cjelovitosti, a time i vrijednosti sačuvanog ambijenta, pridonosi i izvorni inventar iz 18. stoljeća: drvena oslikana klupa te marmorizirana pregrada i ograda uz prilazne stube.

Opsežni zaštitni radovi u Kneževu dvoru izvedeni su početkom osamdesetih godina 20. stoljeća, kad su sanirani statički poremećaji zgrade. Tada je počeo proces koji je aktivirao topljive soli, što je uzrokovalo slabljenje žbuke te oštećenja štukature i bojenog sloja. Restauratorski zavod Hrvatske je 1984. i 1985. izveo cjelovit konzervatorsko-restauratorski zahvat na oštećenoj štukaturi. Na temelju laboratorijskih analiza žbuka i soli razrađeni su i izvedeni potrebni radovi kojima su nastala oštećenja većim dijelom bila uklonjena, a štukodekoracija restaurirana.

Nažalost, ponovni prodor vode uzrokovao je do novo izoljavanje, veće i manje pukotine, odvajanje štukature od podloge i ljuskanje bojenog sloja.

Zavod je 2017. i 2018. godine proveo novi ciklus konzervatorsko-restauratorskih radova, kojim su obuhvaćene ponovne laboratorijske analize, ekstrakcije soli, zatvaranje oštećenja, rekonstrukcija nedostajućih detalja štukature te oslikavanje podloge. Dovršetakom radova na štukodekoraciji ponovno je vraćen stari sjaj tom cjelovito sačuvanom dubrovačkom ambijentu 18. stoljeća.

Dubrovnik, Knežev dvor, sudnica. Prostorija nakon završetka konzervatorsko-restauratorskih radova.
Snimka: J. Škudar, 2018.

Sredstvima vanjskih investitora u 2018. godini započeti su konzervatorsko-restauratorski radovi na štukaturi sjeverne sakristije župne crkve sv. Stjepana Prvomučenika u Motovunu te ljetnikovca Pucić na Pilama u Dubrovniku.

Sjevernu sakristiju župne crkve u Motovunu krase vrijedan ciklus barokne štukature koja se proteže na tri zida prostorije. Istraživanja su pokazala da su manji dijelovi štukodekoracije rezultat dviju kasnijih intervencija na izvornom sloju. Štukatura je na više mjesta znatno oštećena prilikom postavljanja različitih vrsta instalacija pa je zbog višekratnoga ličenja izgubila izvorni plasticitet i kolorit. Uočeno je i da je žbukani sloj, nosilac štukodekoracije, na više mjesta odvojen od podloge. Konzervatorsko-restauratorski radovi provedeni 2018. godine uključili su istraživanja i izradu detaljne dokumentacije zatečenoga stanja, nakon čega je počelo mehaničko uklanjanje naknadnih slojeva naliča sa sva tri zida. Radovi će se nastaviti tijekom 2019. godine.

Radovi na kasnobaroknoj štukaturi u ljetnikovcu Pucić na Pilama u Dubrovniku započeti su dokumentiranjem oštećenja, izradom detaljnoga opisa i troškovnika radova za sve prostorije ukrašene štukaturom. Konzervatorsko-restauratorski radovi počeli su na štukaturi stubišta, a njima je obuhvaćeno uklanjanje naknadnih slojeva naliča, injektiranje odvojenih dijelova žbuke i zatvaranje pukotina mehaničkih oštećenja. Završetak radova u stubištu planira se u 2019. godini.

Odjel za kamenu plastiku

Na Odjelu za kamenu plastiku Službe za nepokretnu baštinu trenutačno je zaposleno sedam djelatnika na neodređeno vrijeme (od toga tri konzervatora-restauratora, dva viša restauratora tehničara, jedan restaurator tehničar i jedan viši konzervator povjesničar umjetnosti).

Odjel za kamenu plastiku svake godine na području cijele države provodi najzahtjevnije konzervatorsko-restauratorske zahvate na kulturnim dobrima. Pritom se provode konzervatorsko-restauratorska istraživanja, odnosno analize zatečenog stanja i oštećenja kamene plastike, izrađuju se elaborati i troškovnici, daju se stručna mišljenja i smjernice za izvođenje radova i dr.

U sklopu konzervatorsko-restauratorskih radova (u radionici Odjela, ali i na terenu) primjenjuju se brojne metode i tehnike: od čišćenja kamena (vodom pod kontroliranim tlakom, vodenom parom, mehaničkim čišćenjem, čišćenjem kemijskim sredstvima, mikropjeskarenjem, čišćenjem laserom i dr.), ekstrakcije ili stabilizacije štetnih vodotopljivih soli u kamenu, konsolidacije kamena kemijskim sredstvima, klesanja i ugradnje kamenih elemenata, domodeliranja nedostajućih formi, izrade kalupa (negativa) i odljeva faksimila u umjetnom kamenu, do izrade kiparskih rekonstrukcija, završnog kiparskog retuša, tonskog ujednačavanja i dr.

Tijekom 2018. godine izvedeni su konzervatorsko-restauratorski radovi financirani sredstvima Ministarstva kulture RH (ugovoreni iznos: 1.171.000 kuna) na devet objekata: Križevci, crkva Sv. Križa (barokni oltar Sv. Križa); otok Košljun, franjevački samostan i crkva Navještenja Marijina (šest baroknih oltara); Mikleuška, ostaci pavlinskog samostana Blažene Djevice Marije; Požega, zavjetni pil Presvetog Trojstva; Rovinj, Balbijevo luk; Rovinj, crkva sv. Eufemije (oltari sv. Mihovila i Gospe Karmelske); Varaždin, franjevački samostan i crkva sv. Ivana Krstitelja (kipovi dvaju anđela); Varaždinske Toplice, crkva sv. Martina biskupa (oltar sv. Barbare); Zadar, crkva sv. Krševana.

Ujedno su 2018. godine izvedeni radovi na više objekata u suradnji s drugim odjelima ili službama Zavoda; npr. na franjevačkoj crkvi i samostanu sv. Katarine u Krapini, crkvi sv. Mihajla u Stonu, glavnom portalu crkve cistercitske opatije u Topuskom i dr.

U većini se slučajeva radi o nastavku višegodišnjih konzervatorsko-restauratorskih programa obnove kulturnih dobara.

Usporedno s navedenim radovima, Odjel za kamenu plastiku radio je i na programima koje su financirali vanjski investitori (ukupan iznos: 109.523 kn); na kamenoj plastici s arheološkog nalazišta „Željeznički kolodvor“ u Sisku, spomeniku NOB-u „Zastava“ A. Augustinčića na sisačkom gradskom groblju, oltar sv. Barbare u župnoj crkvi sv. Martina biskupa u Varaždinskim Toplicama te reljefu „Domagojevi strijelci“ I. Meštovića iz Atelijera Meštović.

Prezentacijom dovršenih programa ili dovršenih faza radova na pojedinim kulturnim dobrima, Odjel za kamenu plastiku priključio se obilježavanju Europske godine kulturne baštine.

Od zahtjevnijih konzervatorsko-restauratorskih radova izvedenih u 2018. godini valja spomenuti radove na oltaru Sv. Križa u crkvi Sv. Križa u Križevcima, bočnim oltarima u franjevačkoj crkvi Navještenja Blažene Djevice Marije na Košljunu, Balbijevo luk u Rovinju, oltaru sv. Barbare u župnoj crkvi sv. Martina biskupa u Varaždinskim Toplicama i kipovima sa zapadnog pročelja franjevačke crkve sv. Ivana Krstitelja u Varaždinu.

Oltar Sv. Križa posljednje je i jedno od najkvalitetnijih djela talijanskog baroknog kipara Francesca Robbe (1698. – 1757.). Izrađen je 1756. godine, a nakon potresa u Zagrebu 1880. godine preseljen je iz zagrebačke prvostolnice u crkvu Sv. Križa u Križevcima. Nakon provedenih konzervatorsko- restauratorskih istraživanja te izvedbe konzervatorsko-restauratorskih radova 2016. i 2017. godine, tijekom 2018. godine nastavljeni su *in situ* radovi mehaničkog čišćenja, čišćenja vodenom parom i kemijskim sredstvima, spajanja odvojenih dijelova u cjelinu, rekonstrukcije nedostajućih formi kamene plastike te tonskog ujednačavanja domodeliranih elemenata u zoni stipesa i baze oltara. U radionici Odjela nastavljeni su procesi ekstrakcije ili stabilizacije štetnih vodotopljivih soli, kao i radovi čišćenja i spajanja u cjelinu elemenata demontiranog supedaneja oltara. S obzirom na to da je supedanej bio temeljen na oštećenom zidanom temelju od opeke, a kamena kupola na samom vrhu oltara pridržana za zid svetišta dvjema zategama koje više ne preuzimaju svoju predviđenu funkciju, zatraženo je stručno mišljenje ovlaštenog statičara. Temeljem izrađenog rješenja izvedeni su radovi građevinske sanacije: izrada novog temelja za montažu supedaneja oltara te izrada i montaža nove čelične zatege.

Križevci, crkva Sv. Križa. Oltar Sv. Križa nakon konzervatorsko-restauratorskih radova. Snimka: N. Vasić, 2018.

Tijekom 2018. godine nastavljeni su radovi u franjevačkoj crkvi Navještenja Blažene Djevice Marije na otočiću Košljunu kod Punta na otoku Krku, koji su bili ponajprije usmjereni na završetak obnove bočnog oltara sv. Dijega te na sanaciju težih oštećenja na bočnim oltarima sv. Antuna Padovanskog, sv. Karla Boromejskog, sv. Franje Asiškog i sv. Petra Alkantarskog.

Na manje oštećenim dijelovima kamene plastike predele i stipesa oltara sv. Dijega nastavljena je izrada rekonstrukcija u masi umjetnog kamena, dok su na mjestima velikih oštećenja ugrađeni novi elementi izrađeni od vrsta kamena identičnih originalu (specijalne vrste mramora ili breče poput *Rosso Francia*, *Calacatta Viola*, *Levanto Rosso*, *Rosso Verona* i dr.). U završnoj su fazi radova svi rekonstruirani dijelovi kamene plastike izgledom i teksturom izjednačeni s izvornikom, a na svim površinama na kojima je bio vidljiv gubitak polirnog sjaja vraćen je izvorni izgled. Time su dovršeni opsežni konzervatorsko-restauratorski radovi na tom oltaru.

Zbog osiguranja stabilnosti arhitektonskih i skulpturalnih dijelova bočnih oltara sv. Antuna Padovanskog, sv. Karla Boromejskog, sv. Franje Asiškog i sv. Petra Alkantarskog izvedena je pažljiva demontaža svih kamenih elemenata s njihovih atika te su zamijenjeni korodirani željezni elementi (spojnice i trnovi). Umjesto korodiranih željeznih trnova i spojnica ugrađeni su novi metalni elementi načinjeni od inoksa. Mjesta s kojih su prilikom demontaže kamenih dijelova ili izmjene metalnih elemenata bile uklonjene cementna ili vapnena žbuka, dopunjena su novom vapnenom žbukom ili masom umjetnog kamena. Nakon detaljnog pregleda oltara sv. Petra Alkantarskog zaključeno je da postoji realna opasnost od urušavanja atike i dijela retabla. Prema mišljenju statičara, izrađena je drveno-metalna konstrukcija za stabilizaciju oltara do početka cjelovitih radova na njegovoj obnovi.

Balbijev luk izgrađen je 1679. godine na mjestu vrata ribarnice (*Porton della pescheria*) koja su srušena u vrijeme tadašnjeg načelnika Daniela Balbija. Luk je izveden u formi kamenih vrata koja povezuju glavni gradski trg i staru gradsku jezgru Rovinja. Prepoznatljiv je po lavu sv. Marka koji drži natpis *VICTORIA TIBI MARCE EVANGELISTA MEVS* (Pobjeda tebi, Marko, evanđeliste moj), grbovima obitelji Balbi te po ljudskim glavama na zaglavnom kamenu luka s objiju strana. Tijekom 2018. godine obavljena je geodetska izmjera i lasersko 3D skeniranje zatečenog stanja objekta. Potom su nastavljeni radovi izrade dokumentacije zatečenog stanja, uzorkovanja i izrade analiza u Prirodoslovnom laboratoriju Zavoda. Nakon demontaže ukrasnih vaza i grbova obitelji Balbi i njihova prijevoza u radionicu Odjela, nastavljeni su radovi mehaničkog čišćenja, čišćenja kemijskim sredstvima i visokotlačnim parnim čistačem te radovi mikropjeskarenja *in situ* i u radionici. Pri uklanjanju skrame s reljefa mletačkog lava pronađeni su ostaci polikromije i pozlate. Nakon završetka prvih faza čišćenja, provedeno je impregniranje donje zone luka hidrofobnim, antigrafitnim sredstvom, a uklonjeni su i ostaci korodiranih željeznih elemenata, nakon čega su počeli radovi rekonstrukcije oštećenih dijelova u umjetnom kamenu. Rekonstrukcija je izvedena samo na oštećenjima na kojima je postojala mogućnost daljnjeg propadanja kamenog nosioca, kao što su duboke pukotine i lakune nastale erozijom, gdje je postojala mogućnost daljnjeg zadržavanja vode. Izrađen je detaljan statički elaborat sanacije konstrukcije.

Rovinj, Balbijev luk. Zatečeno stanje istočne strane.
Snimka: J. Kliska, 2018.

Rovinj, Balbijev luk. Detalj grba tijekom radova.
Snimka: K. Kravaršćan, 2018.

Varaždinske Toplice spominju se prvi put u povijesnim izvorima u ispravi kralja Bele III., izdanoj u Stolnom Biogradu 1181. godine kao posjed zagrebačkog kaptola. U središtu nekadašnjeg topličkog kaštela nalazi se današnja župna crkva sv. Martina biskupa (*sancti Martini de Toplica*), važan spomenik gotičko-barokne sakralne arhitekture te urbanistička i spomenička vrijednost Varaždinskih Toplica.

Crkva sv. Martina, jednobrodna longitudinalna građevina, sagrađena je tijekom 15. stoljeća na mjestu na kojem je već bila crkva, a temeljito je obnovljena i barokizirana u 18. stoljeću, kad joj je pridodan zvonik.

Zbog preuređenja zagrebačke katedrale Uznesenja Blažene Djevice Marije i svetih Stjepana i Ladislava, nakon razornog potresa 1880. godine, topličkoj župnoj crkvi darovani su 1882. godine mramorni oltari sv. Barbare i sv. Katarine, koji pripadaju najkvalitetnijim ostvarenjima umjetnosti baroknog razdoblja na prostoru sjeverne Hrvatske, a rad su vrsnog talijanskog kipara Francesca Robbe (1698. – 1757.). Nedugo potom, 1885. godine cijelu crkvu oslikao je Marko Antonini zidnim slikama, među kojima se ističu scene s prikazima iz Isusova života, evanđelisti i slavenski sveci Ćiril i Metod.

Oltar sv. Katarine (glavni oltar topličke crkve, posvećen sv. Martinu) nekad se nalazio u sjevernom dijelu lađe zagrebačke prvostolne crkve, dok je oltar sv. Barbare (bočni oltar na sjevernoj strani lađe topličke crkve) stajao odmah nasuprot njemu u južnoj lađi katedrale. Oba oltara jednake su kompozicije, a razlikuju se u predjelu atike, središnjeg reljefa retabla te u rasporedu kipova svetaca. Arhitektonski i dekorativni reljefni dijelovi dvaju oltara načinjeni su od raznih vrsta mramora (tj. ravne pozadine reljefa od žutog veroneškog, profilirani okviri i vegetabilni reljefi od bijelog, središta antependija i tijela stupova od afričkog, pilastri od crvenog francuskog, profilacije vijenaca i volute od kranjskog, a baze stipesa i menze od crnog mramora), dok su kipovi svetaca i anđela te reljefni prikazi mučeništva svetica izrađeni od kararskog mramora. U središnju zonu atike oltara sv. Katarine naknadno je postavljen drveni kip sv. Martina, a na onu oltara sv. Barbare gipsani kip sv. Nikole Tavelića.

Odjel za kamenu plastiku Hrvatskog restauratorskog zavoda proveo je opsežne konzervatorske radove na Robbinim oltarima. Budući da su tijekom pregleda stanja kamene plastike na oba oltara 2014. godine zapažena brojna teža oštećenja, najprije su provedeni interventni radovi (s oltara su demontirani i katalogizirani svi dijelovi koji su zbog pada mogli ugroziti ljudske živote). Godine 2015. konzervatorsko-restauratorskim istraživanjima (laboratorijskim ispitivanjima, povijesno-umjetničkim i arhivskim istraživanjima, izradom arhitektonskih nacрта postojećeg stanja, sondiranjem, izradom fotodokumentacije, mapiranjem oštećenja i onečišćenja i dr.) počeo je opsežan zahvat obnove oltara. U prvu su fazu bili uključeni i preliminarni radovi (npr. probe čišćenja). Uslijedile su različite metode čišćenja kamena, ekstrakcija ili stabilizacija štetnih vodotopljivih soli, spajanje odvojenih dijelova u cjelinu, izrada rekonstrukcija nedostajućih formi, konzerviranje metalnih elemenata, obnova sloja pozlate, tonsko ujednačavanje i slikarski retuš marmoriziranih dijelova te zaštita kemijskim sredstvima.

Radovi obnove oltara sv. Katarine (sv. Martina) i sv. Barbare dovršeni su 2018. godine, čime se ostvarila težnja očuvanju vrhunskog opusa baroknog kipara Francesca Robbe, ali se time pridonijelo i mogućnosti kvalitetnije valorizacije toga važnog korpusa hrvatskoga kiparstva 18. stoljeća.

Na kamenom kipu zaštitnika crkve i samostana sv. Ivana Krstitelja u Varaždinu (rad baroknog varaždinskog kipara Ivana Jakoba Altenbacha), kao i na dvama kipovima anđela s portala navedene crkve, tijekom 2018. godine izrađene su rekonstrukcije nedostajućih formi domodeliranjem manjih oštećenja u masi umjetnog kamena ili modeliranjem većih nedostajućih dijelova u glini i gipsu, izradom kalupa (negativa) te lijevanjem spomenutih dijelova u umjetnom kamenu. Nakon završetka domodeliranja i lijevanja nedostajućih elemenata kamene plastike, svi rekonstruirani dijelovi dodatno su obrađeni ručnim klesarskim alatom i tako teksturom izjednačeni s površinom kamene plastike originala. Izrađeni elementi montirani su na kipove lijepljenjem uz ojačanje trnovima od

nehrđajućeg čelika (inoks). Svi rekonstruirani skulpturalni dijelovi tonski su ujednačeni s originalom. Na faksimilu kipa sv. Ivana sa zapadnog pročelja franjevačke crkve u Varaždinu, u radionici Odjela izvedena je rekonstrukcija polikromiranih slojeva, prema uzorcima polikromije sačuvane na originalu. Na originalnom kipu sv. Ivana Krstitelja izveden je završni kiparski retuš. Nakon dovršetka radova, izvorni kip, njegov faksimil i kipovi dvaju anđela vraćeni su u franjevački samostan u Varaždinu. Originalni kip montiran je u klaustar franjevačkog samostana u Varaždinu, a faksimil u nišu na zabatu glavnog (zapadnog) pročelja crkve. Skulpture anđela montirane su na izvorno mjesto na portalu.

Varaždinske Toplice, crkva sv. Martina biskupa. Oltar sv. Barbare nakon konzervatorsko-restauratorskih radova.
Snimka: J. Kliska, 2018.

Odsjek za kamenu plastiku u Splitu u sklopu Službe za odjele izvan Zagreba 2

Na Odsjeku za kamenu plastiku u Splitu u 2018. radilo je šest djelatnika zaposlenih na neodređeno vrijeme i jedna djelatnica na stručnom osposobljavanju za rad bez zasnivanja radnog odnosa (SOR). Na Odsjeku je 2018. godine realizirano šest programa financiranih sredstvima Ministarstva kulture RH (ukupan iznos: 578.000 kn) te isto toliko programa financiranih sredstvima drugih investitora (ukupan iznos: 1.032.306,90 kn). Zaštitni radovi na Željeznim (zapadnim) vrata Dioklecijanove palače u Splitu sufinancirani su sredstvima Splitsko-makarske nadbiskupije (10.000 kn) i donacijom grupacije Spar Hrvatska (50.000 kn).

Među programima zaštitnih radova Odsjeka za kamenu plastiku tijekom 2018. treba istaknuti nastavak radova na Željeznim vratima Dioklecijanove palače u Splitu. Opsežan dugogodišnji program ove je godine zaokružen izmjenom dotrajalog krovništva nad sakristijom crkve Gospe od Zvonika, čime su stvoreni preduvjeti za izvođenje radova u njezinoj unutrašnjosti te prezentiranjem pronađenog dijela skulpture u kamenoj niši Željeznih vrata. Potonji radovi predstavljeni su javnosti u sklopu programa obilježavanja Europske godine kulturne baštine.

Split, Zapadna vrata Dioklecijanove palače. Niša na sjevernom zidu propugnakula prije i nakon konzervatorsko-restauratorskih radova. Snimke: J. Kliska, 2016. i 2018.

Rekonstrukcije na elementima demontiranog kamenog ciborija radionice Andrijića iz katedrale sv. Marka u Korčuli privodi se kraju. Multidisciplinarnim istraživanjima stvoreni su uvjeti za povrat u katedralu i ponovnu montažu.

U kapeli bl. Ivana Trogiranina u katedrali sv. Lovre u Trogiru završeni su konzervatorsko-restauratorski radovi stabilizacije degradirane površine kamena; uz kontinuirane radove *in situ* provodi se daljnje praćenje mikroklimatskih uvjeta da bi se sagledalo cjelovito rješenje konzervatorskih problema cijele kapele. Skulpture Navještenja s katedrale sv. Jakova u Šibeniku dovršene su i montirane na svoja izvorna mjesta. Na programu Orlandov stup u Dubrovniku počelo se s monitoringom zatečenog stanja. Sufinanciranjem Zavoda za obnovu Dubrovnika izrađen je projekt za zaštitne skele.

Tijekom 2018. godine realizirano je šest programa financiranih sredstvima drugih investitora. Nastavljeni su radovi čišćenja i rekonstrukcija na lukovima i svodovima bočnih brodova šibenske katedrale sv. Jakova uz konzervatorsko-restauratorska istraživanja zapadnog zida, polikromiranih dijelova kamena te rozete na pročelju. Istraživanja su provedena kao priprema za nastavak konzervatorsko-restauratorskih radova. Završeno je i čišćenje kamenih ploha i elemenata na južnom pročelju Dioklecijanove palače u Splitu. Uz obavljene konzervatorsko-restauratorske radove u 2018. godini, pažnja je posvećena i istraživačkom radu, kao preduvjetu planiranja radova, što je rezultiralo konzervatorsko-restauratorskim elaboratom o povijesnim kamenim elementima u Trstenom.

Ujedno su dovršeni konzervatorsko-restauratorski radovi na kamenoj propovjedaonici iz crkve sv. Dominika u Dubrovniku, radu kipara Bonina iz Milana.

Restauratorski odjel Osijek u sklopu Službe za odjele izvan Zagreba 1

Na Restauratorskom odjelu Osijek 2018. godine ugovoreno je i realizirano šest programa zaštite nepokretnih kulturnih dobara prema ugovoru s Ministarstvom kulture RH (ugovorena sredstva: 156.000 kn). Također je realiziran jedan program financiran sredstvima vanjskog investitora (ugovoreni iznos: 10.140 kn).

Na istraživanju graditeljskog naslijeđa i na konzervatorsko-restauratorskim radovima zaposlena su dva konzervatora povjesničara umjetnosti i jedan viši konzervator tehničar, dva konzervatora-restauratora, jedan viši restaurator tehničar i restaurator tehničar.

U 2018. godini izvedeni su konzervatorsko-restauratorski istraživački radovi na uličnim i dvorišnim pročeljima stambene katnice u osječkoj Tvrđi (Kuhačeva 2), glavnom pročelju stambeno-poslovne zgrade Sauter u secesijskom nizu te na pročeljima i u interijeru crkve sv. Andrije apostola u Viljevu. Nadalje, provedeni su konzervatorsko-restauratorski radovi na zidnom osliku pjevališta crkve Sv. Duha u Feričancima, salonu *Putti* u zgradi Gradskog magistrata u Slavanskom Brodu te na zidnom osliku u ulaznom prostoru i stubištu zgrade Povischil u osječkom secesijskom nizu.

Posebno se ističu rezultati istraživanja crkve sv. Andrije apostola u Viljevu. Tijekom konzervatorsko-restauratorskih istraživačkih radova otkriveno je da je crkva u Viljevu građevinski i povijesno višeslojna crkva koja je u osnovi gotička. Arheološka sonda otvorena na prijelazu prema zapadnom dijelu crkve, na spoju svetišta i broda, otkrila je zidanu strukturu koja se najvjerojatnije nastavlja izvan postojećih gabarita crkve. Dimenzije i namjena te strukture utvrdit će se u nastavku istraživačkih radova koji su planirani za 2019. godinu. Najvažnije otkriće su dva zazidana srednjovjekovna prozora na zidovima svetišta. Na južnom zidu svetišta otkrivena je zazidana niša (180 x 230 cm) s izvornom žbukom i obojenjem, najvjerojatnije sedilija.

Viljevo, crkva sv. Andrije apostola. Srednjovjekovni prozor na svetištu. Snimka: G. Tomljenović, 2018.

Viljevo, crkva sv. Andrije apostola. Starija zidana struktura u brodu crkve. Snimka: G. Tomljenović, 2018.

Istražen je stambeni sklop izgrađen u istočnom dijelu osječke Tvrđe na križanju Fakultetske i Ulice F. Kuhača u blizini nekadašnjeg istočnog ulaza u grad. Sklop se sastoji od jednokatne samostojeće zgrade L-tlocrta i dvorišnih objekata koji sa zidanom ogradom čine zatvoreno unutarnje dvorište. Pri povijesno-arhivskim istraživanjima utvrđeno je da se radi o zgradi za smještaj časnika, dok su istraživački radovi na dvorišnim i uličnim pročeljima potvrdili slojevitost građevinskih razvojnih faza od 19. do sredine 20. stoljeća.

Tijekom 2018. godine završeni su konzervatorsko-restauratorski radovi na secesijskom osliku stropa stubišta kuće Povischil u Osijeku. Tijekom provedenih radova uklonjen je naknadni prelić. Stara žbuka je opšivena, a pukotine injektirane i zatvorene. Nakon završene sanacije svih oštećenja koja su nastala tijekom vremena, poput pukotina i slabe vezanosti žbuke za podlogu, izvedena je rekonstrukcija i retuš nedostajućih dijelova oslika.

Osijek, Kuhačeva 2, stambena katnica. Zračna snimka stambenog sklopa.
Snimka: J. Kliska, 2018.

Osijek, kuća Povischil. Stanje prije i nakon radova.
Snimke: J. Kliska, 2018. i G. Tomljenović, 2018.

SLUŽBA ZA POKRETNU BAŠTINU

Zavod provodi različite oblike fizičke zaštite i očuvanja pokretnih kulturnih dobara, u širokom rasponu od preventivnog djelovanja do najzahtjevnijih interdisciplinarnih istraživanja i konzervatorskih radova na ugroženim i oštećenim pokretnim kulturnim dobrima. Svi radovi na pokretnim kulturnim dobrima provode se u Službi za pokretnu baštinu, Službi za odjele izvan Zagreba I i Službi za odjele izvan Zagreba II.

Služba za pokretnu baštinu sa sjedištem u Zagrebu djeluje unutar tri organizacijske jedinice: na Odjelu za drvenu polikromiranu skulpturu, Odjelu za štafelajno slikarstvo i na Odjelu za tekstil, papir i kožu. Kako bi radovi bili usklađeni s načelima i standardima suvremene konzervatorsko-restauratorske djelatnosti, Služba za pokretnu baštinu blisko surađuje s Fotolaboratorijem i Prirodoslovnim laboratorijem, a od 1. srpnja 2018. godine u sklopu Službe djeluje i Odsjek za konzervatorsku dokumentaciju pokretne baštine.

Služba za odjele izvan Zagreba 1 obuhvaća Restauratorski odjel Osijek, Restauratorski odjel Ludbreg, Restauratorski odjel Rijeka i Restauratorski odjel Vodnjan – Juršići, a Služba za odjele izvan Zagreba 2 Restauratorski odjel Dubrovnik, Restauratorski odjel Split i Restauratorski odjel Zadar.

Konzervatorsko-restauratorski radovi izvode se na umjetninama i predmetima umjetničkog obrta važnim za povijest i likovnu kulturu Republike Hrvatske, ali i europsku kulturnu baštinu. Na svakom se umjetničkom predmetu prije početka zaštitnih radova provode interdisciplinarna istraživanja različitog opsega na temelju kojih se odlučuje o pristupu i metodologiji rada. Radovi su uvijek popraćeni pisanom, fotografskom i grafičkom dokumentacijom, koja se vodi prema suvremenim stručnim standardima.

U 2018. godini sredstvima Ministarstva kulture RH u iznosu od 2.000.000 kuna financirani su radovi na 156 programa zaštite i očuvanja pokretnih kulturnih dobara, u širokom rasponu od preventivnog djelovanja do najzahtjevnijih interdisciplinarnih istraživanja i konzervatorskih radova na ugroženim i oštećenim pokretnim kulturnim dobrima. Programima je obuhvaćeno 297 umjetnina i predmeta umjetničkog obrta: od drvenih polikromiranih skulptura, slika na platnenom i drvenom nosiocu te, namještaja do predmeta od tekstila, metala, papira i kože.

Uspješnom suradnjom s lokalnim zajednicama i naručiteljima omogućeno je financiranje 31 programa konzervatorsko-restauratorskih radova na pokretnoj baštini u ukupnom iznosu od 1.338.075 kn. Od toga je 20 programa u cijelosti izvedeno sredstvima vanjskih investitora, dok je za 11 programa vanjski investitor osigurao sufinanciranje pojedinih faza konzervatorsko-restauratorskih radova.

U Službi za pokretnu baštinu sedam programa je potpuno financirano sredstvima vanjskih investitora u ukupnom iznosu od 388.575 kn. Sredstvima Galerije Klovićevi dvori realizirano je uređenje više djela za retrospektivnu izložbu istaknutog hrvatskog slikara Vladimira Becića, za retrospektivu Nevenke Arbanas te za izložbu Nikole Reisera. Sredstvima Grada Novigrada financirana je prva faza radova na ciklusu slika velikih dimenzija Brune Mascarellija iz 1953. godine, a Hrvatski muzej turizma osigurao je sredstva za restauriranje portreta Ignacija Scarpe. Sredstvima vanjskog investitora financirana je i evidencija stanja liturgijskog ruha samostana i crkve sv. Frane u Cresu u sklopu koje je izrađena detaljna fotodokumentacija stanja za 171 predmet. Navedenim programima treba dodati dovršetak restauriranja devet slika te 23 predmeta liturgijskog ruha i pribora iz zbirke Šibenske biskupije, koje je realizirano sredstvima projekta „Integrirani program ‚Civitas Sacra‘ - unaprjeđenje turističke ponude Šibenika temeljene na valorizaciji kulturne baštine katedrale sv. Jakova i palače Galbiani“ financiranog sredstvima Operativnog programa *Konkurentnost i kohezija* 2014. – 2020. (Europski fond za regionalni razvoj) kroz poziv Ministarstva regionalnog razvoja i fondova Europske unije RH „Priprema i provedba integriranog razvojnog programa temeljenog na obnovi kulturne baštine“, a ugovorenog sa Šibenskom biskupijom. Za četiri programa Službe za pokretnu baštinu, uz

sredstva Ministarstva kulture RH, bila su osigurana i sredstva vanjskih investitora u ukupnom iznosu od 303.478 kn. Među njima valja istaknuti nastavak restauriranja renesansnog retabla Paola Campse iz župne crkve sv. Marije Magdalene u Mutvoranu, sufinanciran sredstvima Istarske županije, Općine Marčana i regije Veneto.

Unutar Službe za odjele izvan Zagreba 1 vanjski investitori su u cijelosti omogućili realizaciju četiriju programa u ukupnom iznosu od 75.622 kune. Muzej likovnih umjetnosti u Osijeku financirao je restauriranje slike „Pejzaž“, franjevački samostan u Vukovaru izvođenje prve faze konzervatorsko-restauratorskih radova na liturgijskom ruhu, Muzej grada Koprivnice dezinfekciju građe iz etnografske zbirke Muzeja, a Srpska pravoslavna crkvena opština Kneževi Vinogradi konzervatorsko-restauratorska istraživanja ikonostasa iz crkve sv. Vavedenja Presvete Bogorodice u Kneževim Vinogradima. Župa Uznesenja Blažene Djevice Marije je uz Ministarstvo kulture RH iznosom od 50.000 kn sufinancirala restauriranje glavnog oltara župne crkve u Vrbniku na otoku Krku.

Unutar Službe za odjele izvan Zagreba 2 sredstvima vanjskih investitora realizirano je osam programa u ukupnom iznosu od 455.400 kuna. Sredstvima Dubrovačkih muzeja restaurirane su dvije umjetnine Pomorskog muzeja u Dubrovniku, a sredstvima Župe Pakoštane restaurirane su dvije srebrne kadionice iz crkve Uzašašća Gospodinova. Društvo prijatelja dubrovačke starine financiralo je nastavak radova na planu restauriranja i preventivne zaštite te na prijedlogu konzervatorsko-restauratorskih radova na dokumentima i drugom gradivu iz vremena Dubrovačke Republike, čime je zaokružen ciklus restauriranja građe iz 13. stoljeća, što je bilo popraćeno izložbom u palači Sponza. Prezentaciju restaurirane oltarne pale „Svi sveti“ u crkvi Domino u Dubrovniku te izložbenu instalaciju „Skriveni trečento“ koja predstavlja rezultate višegodišnjeg projekta „Nepoznata trečentistička slikarska radionica - deatribucija Matka Junčića i Ivana Ugrinovića“ također su financirali vanjski investitori. Oni su uz Ministarstvo kulture RH omogućili izvođenje radova na sedam programa cjelovitih konzervatorsko-restauratorskih radova u iznosu od 65.000 kn. Župa sv. Marka poduprla je restauriranje kodeksa sv. Aurelija Augustina iz Opatske riznice u Korčuli, a Dubrovački muzeji realizaciju triju programa iz Kulturno-povijesnog muzeja, jednog programa iz Pomorskog muzeja te restauriranje portreta kneza Luke Dominika Bone iz ljetnikovca Sorkočević. Grad Zadar financijski je pomogao u realizaciji izložbe o obavljenim konzervatorsko-restauratorskim radovima na remek-djelu Vittorea Carpaccia iz zadarske katedrale.

Unutar Službe za pokretnu baštinu u dogovoru ili na zahtjev nadležnih konzervatorskih odjela realizirani su i brojni programi hitnih intervencija među kojima možemo izdvojiti sanaciju oštećenog oltara sv. Didaka i sv. Franje Paulskog iz crkve Gospe od Milosti u Hvaru, plinsku dezinfekciju glavnog oltara i klupa u svetištu župne crkve Uznesenja Blažene Djevice Marije u Omišlju, primarno konzerviranje skulpture „Oplakivanja“ iz zbirke sv. Justine u Rabu te dezinfekciju i primarno konzerviranje čak 61 predmeta liturgijskog tekstila iz crkve sv. Marije Magdalene u Srednjem Prilišću. Zahtjevni su bili i radovi hitne intervencije i podljepljivanja odignutih slojeva boje na poliptihu sv. Lucije iz Biskupijske zbirke u Krku predstavljenom na izložbi „Paolo Veneziano i njegov krug“. U sklopu hitnih intervencija obavljeni su radovi primarne zaštite lica poliptiha, a nakon završetka izložbe, umjetnina je pohranjena u drveni zaštitni sanduk i transportirana u čuvaonicu Zavoda u Zagrebu, gdje će u stabilnim mikroklimatskim uvjetima ostati pohranjena do donošenja odluke o daljnjem konzervatorsko-restauratorskom postupku.

Također su na brojnim kulturnim dobrima u svim regijama Hrvatske realizirani radovi praćenja uvjeta i stanja pokretnih kulturnih dobara (poput evidencije stanja i oštećenja na zbirci liturgijskog ruha i čipki od agave iz samostana benediktinki u Hvaru), stručnog nadzora nad konzervatorsko-restauratorskim radovima te izrade prijedloga konzervatorsko-restauratorskih radova. Radovi na pojedinačnim kulturnim dobrima ili cjelinama realizirani su u navedenim odjelima Službe za pokretnu baštinu, u Službi za odjele izvan Zagreba 1 i u Službi za odjele izvan Zagreba 2.

Odjel za drvenu polikromiranu skulpturu

Odjel za drvenu polikromiranu skulpturu u Zagrebu podijeljen je na četiri Odsjeka, u kojima je 31 konzervator-restaurator provodio radove na 21 programu koje financira Ministarstvo kulture RH. Programima je obuhvaćeno 26 kulturnih dobara uglavnom sakralne namjene, nastalih u razdoblju baroka, nešto rjeđe renesanse i gotike, među kojima se uz prevladavajuće oltare javljaju i propovjedaonice, korske klupe, sakristijski ormar, arhitektura ikonostasa i pojedinačne skulpture.

Nastavak kompleksnih restauratorskih radova na renesansnom oltaru Paola Campse (1535.) iz mutvoranske župne crkve obuhvatio je uklanjanje grubog preslika 19. stoljeća na kipovima prvog i drugog kata retabla te na okviru predele.

Dovršena je izrada kopije kipa Bogorodice s Djetetom iz kapele plemićkog grada Sokolca u Brinju. Gotička Bogorodica izvorno je bila smještena u niši drugog kata oltara Presvetog Trojstva, a datirana je u drugo desetljeće 15. stoljeća, u doba „mekog stila“ i profinjene dvorske umjetnosti. Skulptura je konzervirana te uz suglasnost nadležnog Konzervatorskog odjela u Gospiću, Župe Brinje i Općine Brinje u specijalnoj vitrini privremeno smještena u župnu crkvu Uznesenja Blažene Djevice Marije u Brinju. Kopija vrijednog kipa montirana je na izvorno mjesto u nišu oltara Presvetog Trojstva u kapeli grada Sokolca.

Montiranjem konzerviranih i restauriranih skulptura te dekorativnih elemenata na oltarnu arhitekturu, dovršeni su radovi na oltaru sv. Antuna Padovanskog iz franjevačke crkve Uznesenja Blažene Djevice Marije u Samoboru. Oltar je podignut između 1734. i 1735. godine, a njegova je obnova dio kontinuiranih radova na konzerviranju i restauriranju crkvenog inventara samoborskih franjevaca, uglavnom djelu vrsnih kipara, drvorezbara i polikromatora franjevačke radionice djelatne u prvoj polovici 18. stoljeća. Dovršeno je i restauriranje vrijednog oltara Blažene Djevice Marije iz kapele sv. Vuka Regenburškog u Vukovoju koji objedinjuje skulpturu Bogorodice Ivana Jakoba Altenbacha i oltarni retabl Ivana Adama Rosembergera. Završeni su i složeni višegodišnji radovi na glavnom oltaru župne crkve Uznesenja Blažene Djevice Marije iz Omišlja, datiranom u 16. stoljeće. Većina radova obavljala se *in situ* u crkvi sa skele, dok su figuralni reljefi demontirani, a radovi na njima izvedeni su u radionici. Iznimno lijep primjer baroknog crkvenog namještaja na kojem su dovršeni zahtjevni konzervatorsko-restauratorski radovi je i sakristijski ormar iz crkve sv. Nikole u Pazinu, datiran u 1737. godinu. Montiranjem četiriju restauriranih kartuša na baldahin dovršeni su i radovi na propovjedaonici crkve Uznesenja Blažene Djevice Marije koju je 1761. dao podići čazmanski kanonik Franjo Vlahović. Dovršena je i obnova gotičkog raspela iz župne crkve sv. Kuzme i Damjana u Fažani te je raspelo vraćeno na oltar Sv. Križa.

Među programima koji se nastavljaju treba istaknuti restauriranje arhitekture i skulptura oltara sv. Marije Magdalene iz Gotalovca, djelu vrsnog baroknog kipara Ivana Komersteinera, kao i obnovu glavnog oltara crkve sv. Mihaela arkandela iz Velike Ludine, podignutog u radionici Franje Antona Strauba. Svakako treba spomenuti i nastavak radova na vrijednom baroknom inventaru župne crkve sv. Marije Magdalene u Čazmi i na arhitekturi ikonostasa datiranog u 1779. godinu i pripisanog Jovanu Četreviću Grabovanu iz crkve Velikomučenika sv. Georgija iz Velikog Poganca koji se provode u suradnji s Odjelom za štafelajno slikarstvo.

Mutvoran, župna crkva sv. Marije Magdalene. Paolo Campsa i radionica, glavni oltar, skulptura nepoznate svete (1533.). Stanje prije radova te nakon uklanjanja preslika. Snimke: N. Oštarijaš, 2017. i 2018.

Brinje, Stari grad Sokolac, kapela, oltar Presvetog Trojstva. Nepoznati autor, skulptura Bogorodice s Djetetom (oko 1420.). Stanje skulpture nakon konzerviranja te kopije skulpture prije nanošenja polikromacije i nakon radova. Snimke: J. Škudar, 2018.

Kloštar Ivanić, crkva Uznesenja Blažene Djevice Marije. Nepoznati autor, baldahin propovjedaonice (1761.). Stanje prije i nakon radova. Snimke: V. Barac, 2007. i G. Tomljenović, 2018.

Vukovoj, kapela sv. Vuka. Ivan Jakov Altenbach i Ivan Adam Rosemberg, oltar Blažene Djevice Marije (1674. – 1729.). Stanje prije i nakon radova. Snimke: J. Škudar, 2011. i G. Tomljenović, 2018.

Pazin, župna crkva sv. Nikole. Nepoznati autor, sakristijski ormar (1737.). Stanje nakon radova.
Snimka: G. Tomljenović, 2018.

Otok Krk, Omišalj, župna crkva Uznesenja Blažene Djevice Marije. Nepoznati autor, glavni oltar Uznesenja Blažene Djevice Marije, 16. stoljeće.
Stanje prije i nakon radova.
Snimke: M. Pavličić, 2015. i N. Oštarijaš, 2018.

Odjel za štafelajno slikarstvo

Odjel za štafelajno slikarstvo u Zagrebu podijeljen je na tri Odsjeka, u kojima su 21 konzervator-restaurator i jedna suradnica na stručnom osposobljavanju za rad bez zasnivanja radnog odnosa proveli radove na 25 programa koje financira Ministarstvo kulture RH, a obuhvaćaju 51 umjetninu.

Tijekom 2018. godine počela su istraživanja i konzervatorsko-restauratorski radovi na radovima Ernesta i Gustava Klimta iz zgrade Hrvatskog narodnog kazališta Ivana pl. Zajca u Rijeci. Radovi se izvode u povodu izložbe „Nepoznati Klimt“ koja će se održati u Muzeju grada Rijeke u sklopu projekta Europske prijestolnice kulture. Radovi su se pokazali iznimno zahtjevnima zbog vrlo nestabilnog veziva u slikanom sloju. Dovršena je obnova oltarne slike kasnog 18. stoljeća s glavnog oltara župne crkve sv. Euzebija i Poliona iz Vinkovaca, kao i slike „Odmor na putu u Egipat“ iz katedrale Uznesenja Marijina u Dubrovniku. Dubrovačka slika djelo je istaknutog mletačkog ranobaroknog slikara Alessandra Varotarija Padovanina i čini dio ciklusa od četiri platna simetrično raspoređena u svetištu katedrale, obuhvaćena višegodišnjim programom konzervatorsko-restauratorskih radova. Treba istaknuti i dovršetak radova na slici „Sv. Marko i sv. Stjepan“ s oltara sv. Stjepana iz crkve sv. Marije od Karmela u Vodnjanu, signiranom djelu venecijanskog slikara Giovannija Antonija Zonce iz devedesetih godina 17. stoljeća. Među realiziranim programima dovršena je i zahtjevna montaža restaurirane oslikane lunete s poliptiha glavnog oltara iz crkve sv. Marije iz Pakljene na otoku Šipanu, koja se izvodila u suradnji s Odjelom za drvenu polikromiranu skulpturu, čime su dovršeni dugogodišnji radovi na cijelom oltaru. Među dovršecima cjelovitih konzervatorsko-restauratorskih radova na većem broju slika štafelajnog formata na platnenom i drvenom nosiocu koji svjedoče o dugotrajnoj i uspješnoj suradnji s muzejima, možemo izdvojiti restauriranje slika „Sv. Katarina i sv. Petar mučenik“ te „Tučnjava“ i „Pred mlinom“ iz Strossmayerove galerije starih majstora HAZU-a. Autor slike „Sv. Katarina i sv. Petar mučenik“ je Defendente Ferrari, vrsni talijanski slikar čija su djela obilježena prijelazom iz kasnogotičke estetike u renesansnu. U sklopu višegodišnjeg programa restauriranja ikona s ikonostasa Jovana Četirevića Grabovana iz crkve Velikomučenika sv. Georgija u Velikom Pogancu, datiranog u 1779. godinu, obnovljene su ikone „Bogorodica“ i „Jovan Bogoslov“. U sklopu programa restauriranja umjetnina iz krčke katedrale, u tijeku je restauriranje dviju slika iz svetišta katedrale: „Kiša mane“ i „Žrtva Abrahamova“, potpisanim djelima venecijanskog slikara Cristofora Tasce, datiranima u 1706. godinu.

Dubrovnik, katedrala Uznesenja Marijina. Alessandro Varotari Padovanino, „Odmor na putu u Egipat“ (1710.-1720.). Stanje prije i nakon radova. Snimke: N. Oštarijaš, 2015. i G. Tomljenović, 2018.

Vodnjan, crkva Gospe od Karmela. Giovanni Antonio Zonca, „Sv. Marko i sv. Stjepan“, kraj 17. stoljeća. Stanje prije i nakon radova. Snimke: G. Tomljenović, 2018. i N. Oštarijaš, 2018.

Otok Šipan, Pakljena, crkva sv. Marije. Kristofor Krile Antunović, poliptih „Uznesenje Bogorodice“, druga polovica 16. stoljeća. Stanje prije i nakon radova. Snimke: M. Braun, 2008. i Lj. Gamulin, 2018.

Zagreb, Strossmayerova galerija starih majstora HAZU. Defendente Ferrari, „Sv. Katarina i sv. Petar mučenik“, 16. stoljeće. Stanje prije i nakon radova. Snimka: G. Tomljenović, 2018.

Odjel za tekstil, papir i kožu

Odjel za tekstil, papir i kožu podijeljen je u dva Odsjeka, u kojima je 16 konzervatora-restauratora provelo radove na 23 programa koje financira Ministarstvo kulture RH. Programi obuhvaćaju 91 kulturno dobro različite namjene; od liturgijskog ruha, grobnog i građanskog tekstila, tereta potopljenog broda, vrijednog ciklusa tapiserija iz 18. stoljeća do niza umjetnina na papirnatom nosiocu iz različitih razdoblja te upotrebnih i zavjetnih predmeta.

Među dovršenim programima Odjela ističe se kazula inv. br. T-3 iz župne crkve i samostana sv. Nikole Mustera u Komiži. Kazula je talijanske provenijencije, izrađena od dvobojnog crveno-žutog svilenog lampasa iz 16. stoljeća sa središnjim križem s izvezenim prikazima svetaca u tehnici zlatoveza, srebroveza i sviloveza iz 15. stoljeća. Dvršeni su i konzervatorsko-restauratorski radovi na togi DUM KPM 18/T iz Dubrovačkih muzeja. Ta službena odora kneza Dubrovačke Republike, koja je bila u vlasništvu vlastelinske obitelji Đurđević (Giorgi), ističe se zanimljivim krojem te dugačkim i velikim rukavima, a datirana je u 16. stoljeće. Šivana je u cijelosti ručno i talijanske je provenijencije. Za primjerenu prezentaciju toge doradena je i lutka za izlaganje s fiksnim rukama. Izvedeni su i cjeloviti konzervatorsko-restauratorski radovi na deset vrijednih umjetnina na papirnatom nosiocu iz Muzeja suvremene umjetnosti u Zagrebu, od toga tri crteža Ljube Babića, Frane Šimunovića i Alberta Kinerta te na bakropisu Mencija Clementa Crnčića. Navedeni program obuhvatio je i četiri crteža iz Zbirke „Benko Horvat“, pripisana talijanskoj i venecijanskoj školi te datirana od 16. do 18. stoljeća. Dvršeni su i radovi na crtežu velikih dimenzija „Četiri filozofa“ iz Kabineta grafike HAZU-a, djelu Ivana Meštrovića iz 1906. godine, izrađenom ugljenom, olovkom, bijelom kredom, gvašem i zlatnom bojom na kartonu. Svakako valja spomenuti i dovršene radove na brevaru i tri lepeze iz Muzeja Slavonije u Osijeku. Brevar je rad nepoznatog autora iz 18. stoljeća, a služio je kao srećonoša i zaštita. Plisirana lepeza iz druge polovice 19. stoljeća rad je francuske ili austrijske radionice, ima sedefna rebra te pozlačeno, impregnirano i u temperi oslikano krilo s prikazom Parnasa s Apolonom i muzama te viticama i cvijećem. Specifičnost tih predmeta odredila je i poseban pristup njihovu konzerviranju i restauriranju te su u realizaciju bili uključeni i drugi odjeli Zavoda.

Otok Vis, Komiža, župna crkva i samostan sv. Nikole Mustera. Talijanska provenijencija, kazula (inv. br. T-3), 15./16. stoljeće. Stanje nakon radova. Snimka: J. Kliska, 2018.

Dubrovnik, Dubrovački muzeji, Knežev dvor. Nepoznati autor, toga (DUM KPM 18/T), 16. stoljeće. Stanje nakon radova na izložbenoj lutki. Snimka: N. Vasić, 2019.

Zagreb, Kabinet grafike HAZU. Ivan Meštrović, „Četiri naga starca / Četiri filozofa“ (1906). Stanje prije i nakon radova.
 Snimke: N. Vasić, 2018. i J. Kliska, 2018.

Osijek, Muzej Slavonije. Francuska ili austrijska radionica. Plisirana lepeza (inv. br. MSO-U-1390), druga polovica 19. stoljeća. Stanje prije i nakon radova.
 Snimke: J. Kliska, 2018.

Odsjek za konzervatorsku dokumentaciju pokretne baštine

Na Odsjeku za konzervatorsku dokumentaciju pokretne baštine zaposleno je šest djelatnika koji su pratili 72 programa zaštite i očuvanja pokretnih kulturnih dobara Službe za pokretnu baštinu sa sjedištem u Zagrebu, financirana sredstvima Ministarstva kulture RH, kao i 11 programa financirana sredstvima vlasnika.

Sva stručna dokumentacija koja je pratila prijavu i izvođenje navedenih programa izrađena je na Odsjeku u suradnji s djelatnicima Službe za pokretnu baštinu. Zatečeno stanje svakog kulturnog dobra, kao i faze konzervatorsko-restauratorskih radova, bilježi se digitalnim fotografijama koje se obrađuju na Odsjeku, a u 2018. godini bilo ih je 12 500.

Stručna suradnja na programima provodila se u konzervatorskim istraživanjima koja obuhvaćaju prikupljanje i obradu referentne literature, arhivska istraživanja, analizu konzervatorsko-restauratorskih elaborata prije izvedenih radova, prikupljanje postojeće fotodokumentacije i istraživanja na terenu. Rezultati istraživanja dio su konzervatorsko-restauratorskih izvješća. Djelatnici Odsjeka sudjelovali su i u manifestacijama u kojima je Zavod prezentirao svoj rad u Europskoj godini kulturne baštine (EYCH) te u pripremama opsežne izložbe „Tajni život baštine. 70 godina sustavne konzervatorsko-restauratorske djelatnosti u Hrvatskoj“, održane u Muzeju za umjetnost i obrt.

Služba za odjele izvan Zagreba 1

Restauratorski odjel Osijek

Na Restauratorskom odjelu Osijek sredstvima Ministarstva kulture RH realizirano je sedam programa zaštite pokretnih kulturnih dobara (ukupno ugovoreno 128.000 kn). U radionici za polikromiranu skulpturu zaposlena su tri restauratora tehničara na neodređeno te jedan suradnik konzervatora restauratora, u radionici za štafelajno slikarstvo jedan konzervator-restaurator na neodređeno i jedna djelatnica u sklopu programa stručnog usavršavanja za rad bez zasnivanja radnog odnosa (SOR), u stolarskoj radionici jedan restaurator tehničar te na Odsjeku za kamenu plastiku (ukinut u svibnju 2018. godine) dva restauratora tehničara i jedan viši restaurator tehničar specijalist.

U radionici za polikromiranu skulpturu realizirani su konzervatorsko-restauratorski radovi na elementima glavnog oltara sv. Ivana Krstitelja iz crkve istog patrocinija u Sibirju koji se u kontinuitetu obavljaju od 2016. godine; njihov je završetak planiran za prvu četvrtinu 2019. godine. U radionici za štafelajno slikarstvo u cijelosti su završeni kompletni konzervatorsko-restauratorski radovi na oltarnoj pali „Krštenje Kristovo“ s glavnog oltara crkve sv. Ivana Krstitelja u Sibirju koja je vraćena vlasniku.

Sibirj, crkva sv. Ivana Krstitelja. Nepoznati autor, oltarna pala „Krštenje Kristovo“ (oko 1775.). Stanje prije i nakon radova. Snimke: G. Tomljenović, 2018.

U stolarskoj su radionici završeni konzervatorsko-restauratorski radovi na prednjim stranicama korskih klupa iz župne crkve Rođenja Blažene Djevice Marije u Sveticama. Dvije prednje stranice klecala korskih klupa bogato su ornamentirane, a čine jedini sačuvani element starijih korskih klupa s kraja 17. stoljeća. Nakon povratka vlasniku, izložene su u prostoru crkve. Konzervatorsko-restauratorski radovi počeli su na dijelu namještaja (stol i sedam stolica) iz kuće Brlić u Slavanskom Brodu i na drvenim intarziranim vratima refektorija franjevačkog samostana u Iloku.

Djelatnici Odsjeka za kamen izveli su konzervatorsko-restauratorske radove na skulpturama iz fundusa Muzeja Slavonije te Muzeja likovnih umjetnosti u Osijeku. Na mramornom žrtveniku iz Muzeja Slavonije (2.-3. stoljeće) nakon odsoljavanja i čišćenja mlazom vodene pare, pristupilo se preciznom laserskom čišćenju. Izrađen je gumeni kalup za izradu replike, a površina izvorne građe je ujednačena te zaštićena sredstvom za hidrofobizaciju. Iz Muzeja likovnih umjetnosti restaurirano je šest eksponata iz fundusa, mahom manje plastike različitih tehnika (bronca, bijeli mramor, kamen sedra, terakota) poznatih hrvatskih kipara Vanje Radauša, Ive Kerdića, Rudolfa Valdeca i Vinka Fabrisa.

„Figura“, rad kipara Vinka Fabrisa iz 1966. godine, izrađena je od terakote (dimenzije 47 x 36 x 66 cm). Na skulpturi su očišćena uprljanja nastala još u pečenju, uz ona taložena u godinama boravka u fundusu. Cijela površina terakote je tonski ujednačena pigmentima otopljenim u vodi te je površina hidrofobizirana.

Svetice, crkva Rođenja Blažene Djevice Marije. Nepoznati autor, korske klupe, 17. stoljeće. Stanje lica klupa prije i nakon radova. Snimke: N. Oštarijaš. 2018. i J. Kliska, 2018.

Restauratorski odjel Ludbreg

U Restauratorskom centru u Ludbregu tijekom 2018. godine realizirano je devet programa ugovorenih s Ministarstvom kulture RH: na drvenim polikromiranim oltarnim cjelinama 18. stoljeća (Štrigova, Varaždin), propovjedaonici 18. stoljeća (Slavonski Brod), na pojedinačnim predmetima od drvenog i tekstilnog nosioca (Varaždin, Dubrovnik, Cavtat, Rajevo Selo), programima preventivnog konzerviranja (Tekstiloteka, Slavonija - Račinovci i Rajevo Selo, Čakovec), kao i sastavljanjem izvještaja o zatečenom stanju u ratu evakuiranih umjetnina s prijedlogom radova (Šišinec) u ukupnom iznosu od 160.000 kn. Na realizaciji tih programa radilo je osam konzervatora-restauratora zaposlenih na neodređeno vrijeme te dva djelatnika zaposlena u sklopu programa stručnog usavršavanja za rad bez zasnivanja radnog odnosa (SOR).

U sklopu radionice za drvenu polikromiju i slike valja istaknuti dovršetak višegodišnjeg programa konzervatorsko-restauratorskih radova na drvenom, polikromiranom, pozlaćenom i posrebrenom glavnom oltaru sv. Ivana Krstitelja franjevačke crkve u Varaždinu s početka 18. stoljeća.

Nadalje, nastavljeni su radovi na propovjedaonici iz franjevačke crkve u Slavanskom Brodu. *In situ* je na njezinu baldahinu izvedeno kemijsko uklanjanje repolikromacije, a u radionici s demontiranih skulptura.

Na Odsjeku za tekstil završeni su konzervatorsko-restauratorski radovi na dijelu svečane muške narodne nošnje Dubrovačkog primorja, muškim hlačama („širokim gaćama“) iz zbirke Etnografskog muzeja Rupe u Dubrovniku. Završena je prva faza konzervatorsko-restauratorskih radova na prednjoj strani misnice br. RS 2 iz crkve sv. Ilije proroka u Rajevo Selo koja je s ostalim liturgijskim predmetima iz crkava u Račinovcima i Rajevo Selo bila evakuirana nakon poplave 2014. godine. Nastavljeni su radovi na sustavnoj preventivnoj zaštiti i konzervaciji povijesnih tekstilnih predmeta ugroženih na terenu u sklopu programa Tekstiloteke, pa je 2018. godine provedena revizija pohranjene građe. Među programima koji se nastavljaju svakako treba spomenuti restauriranje zastave s prikazom sveca iz crkve sv. Nikole u Cavtatu (1902.). Zastava se ističe velikim dimenzijama, a oslik na tkanini djelo je Vlahu Bukovca. Potpuno je dovršena treća faza konzervatorsko-restauratorskih radova, a završetak svih radova predviđen je za 2019. godinu.

Na sustavnoj dezinfekciji umjetnina u komori za fumigaciju tijekom 2018. godine tretirano je više desetaka umjetnina od drva, tekstila, papira i kože iz redovitih programa radionica Zavoda te iz Muzeja grada Koprivnice.

Rajevo Selo, crkva sv. Ilije proroka, misnica RS 2, 19. stoljeće. Detalj oštećenja lijeve bočne tkanine prije i nakon radova. Snimke: P. Nevžala, 2018.

Varaždin, franjevačka crkva sv. Ivana Krstitelja, glavni oltar sv. Ivana Krstitelja, početak 18. stoljeća. Stanje nakon radova.
Snimka: J. Kliska 2018.

Slavonski Brod, franjevačka crkva Presvetog Trojstva, propovjedaonica, 18. stoljeće. Skulptura sv. Ivana Kapistrana prije radova te nakon uklanjanja preslika.

Snimke: N. Oštarijaš, 2018. i J. Škudar, 2018.

Restauratorski odjel Rijeka

Na Restauratorskom odjelu u Rijeci zaposlena su na neodređeno vrijeme četiri konzervatora-restauratora i jedan djelatnik u sklopu programa stručnog usavršavanja za rad bez zasnivanja radnog odnosa (SOR). Oni su u 2018. realizirali šest programa zaštite pokretnih kulturnih dobara prema ugovoru s Ministarstvom kulture RH (ugovoreni iznos: od 68.000 kn).

Valja istaknuti dovršetak višegodišnjih složenih i opsežnih radova na poliptihu sv. Bernardina iz samostana sv. Eufemije u Kamporu na otoku Rabu, djelu Antonija i Bartolomea Vivarinija te Franciscusa Morozenusa.

U 2018. godini započeti su konzervatorsko-restauratorski radovi na šest stropnih slika iz gledališta HNK-a Ivana pl. Zajca u Rijeci, autora Gustava Klimta i Franza Matscha. Slike su demontirane i na njima su obavljena konzervatorsko-restauratorska istraživanja; nakon toga počeli su radovi čišćenja slikane površine. Na velikim drvenim oltarima iz Belgrada i Vrbnika nastavljeni su konzervatorsko-restauratorski radovi. Posebno se ističu radovi na glavnom oltaru Uznesenja Marijina iz istoimene župne crkve u Vrbniku koji su započeti 2012. godine na zahtjev župe i lokalne zajednice.

Otok Krk, Vrbnik, crkva Uznesenja Blažene Djevice Marije. Nepoznati autor, glavni oltar Uznesenja Marijina, 16./17. stoljeće. Kip Uskrslog Krista. Stanje prije radova te nakon nanošenja polimenta i podslika.

Snimke: M. Braun, 2012. i J. Kliska, 2018.

Otok Rab, Kampor, crkva sv. Bernardina, samostan sv. Eufemije. Antonio i Bartolomeo Vivarini, Franciscus Morozenus, poliptih sv. Bernardina (1458.). Stanje prije i nakon radova.
Snimke: D. Krizmanić, 2006. i G. Tomljenović, 2019.

Restauratorski odjel Vodnjan - Juršići

Na Restauratorskom odjelu Vodnjan-Juršići na neodređeno vrijeme zaposlena su tri konzervatora-restauratora. Oni su 2018. godine realizirali šest programa zaštite pokretnih kulturnih dobara prema ugovoru s Ministarstvom kulture RH (ugovoreni iznos: 127.000 kn).

Zbog opsežnosti planiranih programskih obaveza i malog broja zaposlenih djelatnika, u realizaciju programa bila su uključena dva konzervatora-restauratora kao vanjski suradnici. Svi programi su potpuno realizirani.

Posebno treba istaknuti završetak radova na glavnom oltaru crkve sv. Jurja u Buzetu, djelu nepoznatog drvorezbara iz 17. stoljeća, kao dio konzervatorsko-restauratorskih radova u cjelokupnom interijeru crkve (oltarnih pala, zidnih slika i štukatura). Cjeloviti konzervatorsko-restauratorski radovi završeni su i na oltarnoj pali iz župne crkve sv. Flore u Lobariki „Prijestolje milosti sa sv. Florom i sv. Franjom Asiškim“. Slika je datirana u 17. stoljeće i pripisana Antoniju Moreschiju, venecijanskom slikaru za kojega se pretpostavlja da se školovao u *bottegi* Domenika Tintoretta.

Montiran je i konzervirani drveni oltar sv. Roka iz crkve sv. Roka u Svetvinčentu, a na drvenom pozlaćenom oltaru Krunjenja Bogorodice iz crkve Gospe od Karmena u Vodnjanu nastavljeni su opsežni konzervatorsko-restauratorski radovi.

Loborika, župna crkva sv. Flora. Antonio Moreschi, oltarna pala „Prijestolje milosti sa sv. Florom i sv. Franjom Asiškim“, 17. stoljeće.
Stanje prije i nakon radova.
Snimke: S. Šarić, 2016. i J. Kliska, 2018.

Služba za odjele izvan Zagreba 2

Restauratorski odjel Dubrovnik

U sklopu Restauratorskog odjela u Dubrovniku tijekom 2018. godine bilo je zaposleno 18 konzervatora-restauratora (15 zaposlenih na neodređeno vrijeme, dvije djelatnice zaposlene na određeno vrijeme i jedna na stručnom usavršavanju za rad bez zasnivanja radnog odnosa). Realizirani su radovi na 23 programa zaštite pokretnih kulturnih dobara ugovorenih s Ministarstvom kulture RH (ukupan iznos: 142.000 kn).

Među realiziranim programima svakako valja izdvojiti dovršetak radova na raspelu iz 15. stoljeća iz župne crkve sv. Ilara u Mlinima. Dugogodišnji konzervatorsko-restauratorski radovi iznjedrili su teksturu, izvornost inkarnata i bojnih površina te oblikovnu cjelovitost te izuzetne kasnosrednjovjekovne skulpture. Nadalje, 2018. godine započeo je složen program konzervatorsko-restauratorskih radova na slici „Navještenje“ Nikole Božidarevića iz dubrovačkog dominikanskog samostana. Opsežni istraživački radovi (koji uključuju uzimanje uzoraka, rendgenska, IC i UV snimanja) uključili su niz stručnjaka iz Zavoda te suradnju s predstavnicima firentinske restauratorske škole kojoj je Božidarevićev opus tehnički najbliži.

Programi zaštite pokretnih kulturnih dobara u crkvi Gospe od Šunja na Lopudu nastavljeni su i u 2018. godini, kao i rad na dvije oltarne pale s prikazom Bogorodice iz Stona i njegove okolice. Dvršen je program konzervatorsko-restauratorskih radova na oltarnoj pali Gospe od Karmena iz crkve sv. Vida u Trstenom, čime se nastavlja kontinuirana briga za kulturna dobra toga ratom poharanog kraja.

Mlini, župna crkva sv. Ilara, kapela Sv. Križa. Nepoznati autor, raspelo, 15. stoljeće. Stanje prije i nakon radova. Snimke: A. Blašković, 2015. i G. Tomljenović, 2018.

Odsjek za papir radionice u Dubrovniku jedan je od dva specijalizirana odjela za zaštitu i restauriranje kulturnih dobara od papira i kože. Među mnogobrojnim programima zaštite realiziranim u 2018. godini svakako treba izdvojiti suradnju s Dubrovačkim muzejima, Dubrovačkom biskupijom i Državnim arhivom u Dubrovniku. U 2018. godini provedeni su cjeloviti konzervatorsko-restauratorski radovi na kodeksu „Diversa“, rukopisu na papiru s početka 18. stoljeća, čime su sačuvani vrijedni upravni akti Dubrovačke nadbiskupije, neosporne umjetničke vrijednosti. Osim toga, pravo su vrelo za poznavanje naše povijesti.

Građa iz Dubrovačkih muzeja na kojoj se obavljaju konzervatorsko-restauratorski radovi bira se u suradnji s djelatnicima muzejskih ustanova i s nadležnom konzervatorskom službom. U 2018. godini dovršeni su radovi na gvašu Johana Seitsa iz dubrovačkog Pomorskog muzeja i na portretu Petrarkine Laure, A. Desireea iz Kulturno-povijesnog muzeja Knežev dvor. Osim povijesne vrijednosti, oba djela krasi i neupitna estetska komponenta, koja je dovršetkom konzervatorsko-restauratorskih radova došla do izražaja.

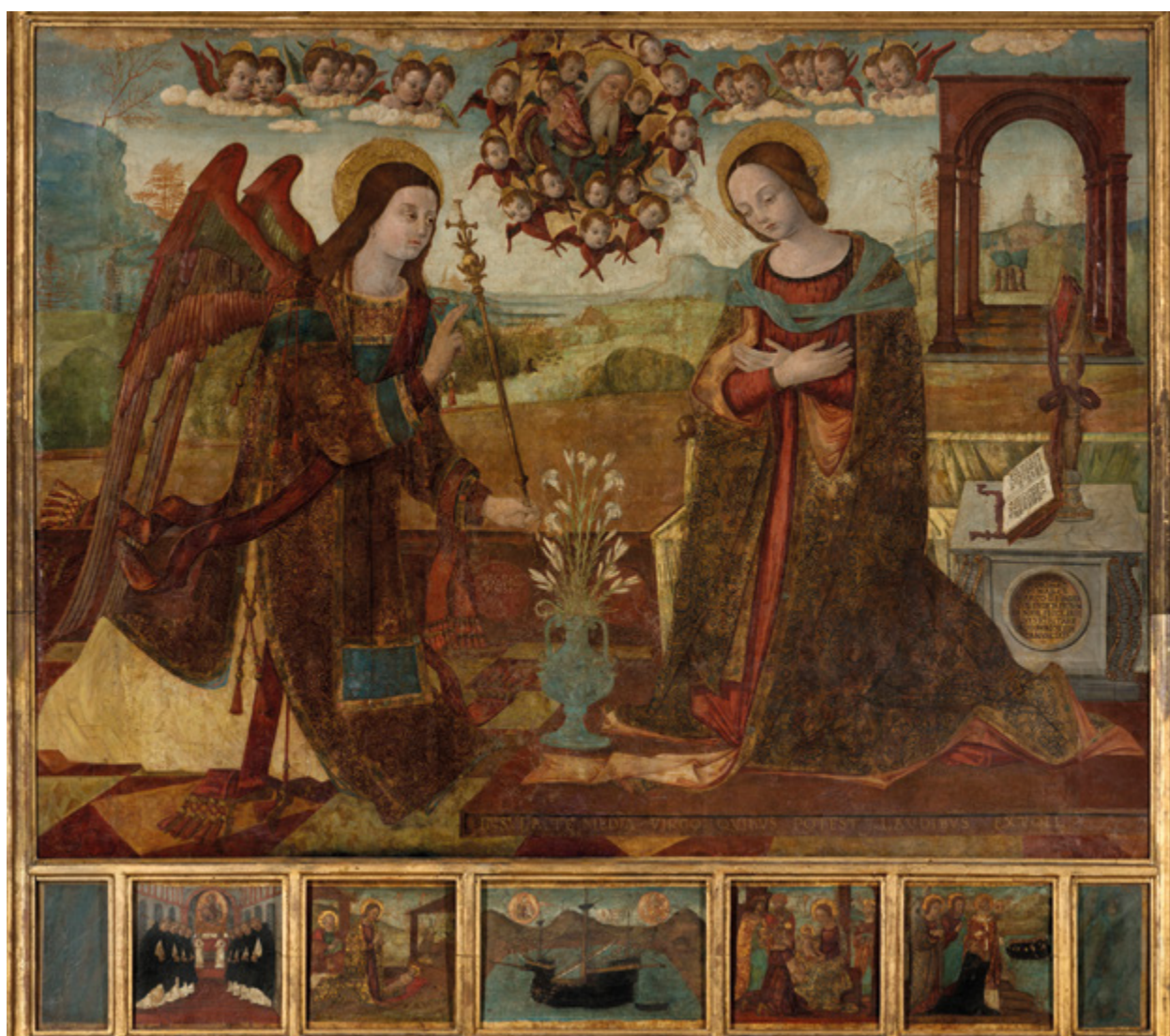
Rijetki sačuvani antependiji načinjeni od kože poseban su izazov konzervatorsko-restauratorskoj struci, na razmeđu tehnologije slike na platnu i kožarskog obrta zahtijevaju specifičan pristup koji se mora uskladiti i s drvenom cjelinom oltara. Takav uspješno dovršen rad je antependij s prikazom sv. Josipa iz crkve sv. Ane u Šibeniku.

Dubrovnik, Dubrovački muzeji, Kulturno-povijesni muzej. A. Desiree, „Portret Petrarkine Laure“, 19. stoljeće. Stanje prije i nakon radova. Snimke: S. Serhatlić, 2018.

Dubrovnik, dominikanski samostan, Nikola Božidarević, „Navještenje“ (1513.). RTG snimka i stanje prije radova.
Snimke: G. Tomljenović, 2018.

Šibenik, crkva sv. Ane. Nepoznati venecijanski majstor, antependij s prikazom sv. Josipa, 18. stoljeće. Stanje prije i nakon radova.
Snimke: A. Pušić i A. Blašković, 2018.

Restauratorski odjel Split

Restauratorski Odjel u Splitu ima 16 stalno zaposlenih djelatnika koji su u 2018. godini radili na 25 programa zaštitnih radova na kulturnim dobrima ugovorenih s Ministarstvom kulture RH (ukupan iznos: 278.000 kn). Konzervatorsko-restauratorski radovi uključivali su radove na polikromiranoj skulpturi, štafelajnim slikama, oltarnim palama i namještaju.

Posebna se pozornost u splitskoj radionici posvećuje konzervatorsko-restauratorskim radovima koji se nastavljaju na radove prethodnika. Zahvaljujući iscrpnoj dokumentaciji splitske restauratorske radionice Regionalnog zavoda za zaštitu spomenika, moguće je rekonstruirati obavljene radove te uz suvremenu dijagnostiku primijeniti optimalne konzervatorsko-restauratorske metode. Takav pristup primijenjen je na radovima na triptihu glavnog oltara iz crkve sv. Marije na Grži s otoka Lastova, zatim slici na drvu iz 15. stoljeća, „Navještenje“ iz sakristije župne crkve sv. Mihovila iz Omiša, na ikoni „Bogorodica s Djetetom“ iz crkve Gospe od Stomorije iz Gornjeg Sela na otoku Šolti, slici na dasci „Gospe od Plača“ s glavnog oltara šibenske katedrale i na korskim sjedalima trogirске katedrale sv. Lovre.

Program konzervatorsko-restauratorskih radova na Buvininim vratnicama splitske katedrale iznjedrio je neprocjenjive podatke o starosti te umjetnine, ali i o kolorističkim dosezima i načinu slikanja Buvinina vremena. Višegodišnji konzervatorsko-restauratorski radovi zaokruženi su izložbom i međunarodnim znanstvenim skupom koji je pozicionirao Buvinine vratnice u kontekst rijetke europske sačuvane bojene drvene plastike sačuvane *in situ*. Takav pristup proučavanju, valorizaciji i znanstvenoj obradi povijesnih slojeva umjetnina nastavlja se programom konzervatorsko-restauratorskih radova na ikoni „Gospa od Žnjana“ iz katedrale sv. Dujma.

Konzervatorsko-restauratorski radovi nastavljeni su na nizu polikromiranih i pozlaćenih oltara, oltarnih skulptura i antependija od kojih bi svakako valjalo izdvojiti dovršetak radova na višegodišnjem programu konzervatorsko-restauratorskih radova na oltaru i antependiju iz crkve sv. Barbare u Šibeniku koji su i predstavljeni javnosti.

Preventivno konzerviranje liturgijske cjeline iz župne crkve sv. Jelene u Škripu na otoku Braču nastavljeno je i u 2018. godini, otvorivši put novim programima i akcijama zaštite kulturnih dobara *in situ*. Posebna cjelina u splitskoj radionici jest konzerviranje i restauriranje namještaja, gdje se uz kontinuirani rad na liturgijskom namještaju franjevačkog samostana u Zaostrogu i izradom konzervatorsko-restauratorskog elaborata cjeline ljetnikovca Gučetić u Trstenom utire put novim radovima.

Šibenik, katedrala sv. Jakova. Nepoznati autor, glavni oltar, „Gospa od Plača“, 15. stoljeće. Stanje prije i nakon radova.
Snimke: G. Tomljenović, 2017. i J. Kliska, 2019.

Šibenik, katedrala sv. Jakova. Nepoznati autor, „Sv. Petar“, 15. stoljeće. Stanje prije i nakon radova.
Snimke: G. Tomljenović 2016. i J. Kliska 2019.

Šibenik, crkva sv. Barbare, Nepoznati autor, oltar sv. Barbare, 17. stoljeće. Stanje prije i nakon radova.
Snimke: Ž. Bačić, 2007. i N. Vasić, 2018.

Split, katedrala sv. Dujma, Andrija Buvina, reljefne vratnice (1214.). Stanje nakon radova.
Snimka: G. Tomljenović 2017.

Trogir, katedrala sv. Lovre, Ivan Budislavić, korska sjedala / južno i sjeverno krilo (1440.). Stanje tijekom radova.
Snimke: R. Matić, 2016.

Restauratorski odjel Zadar

Na zadarskom odjelu djeluje pet konzervatora-restauratora zaposlenih na neodređeno vrijeme uz dva djelatnika u sklopu programa stručnog usavršavanja za rad bez zasnivanja radnog odnosa (SOR). U 2018. godini sredstvima Ministarstva kulture RH realizirano je osam programa konzervatorsko-restauratorskih radova na pokretnim kulturnim dobrima (ukupan iznos: 64.000 kn). U 2018. godini nastavljaju se konzervatorsko-restauratorski radovi na slici na platnu „Olimpija“, koji su posebno zahtjevni zbog velike dimenzije kulturnog dobra i visokog stupnja oštećenja. Pažljivim radovima na skidanju višestrukih preslika i nataložene nečisti otkriveni su atributi likova koji neosporno upućuju na to da se radi o prikazu Viktorije, a ne Olimpije, kako je uvriježen naziv slike. Slikarstvo na dasci zastupljeno je u programima restauriranja „Bogorodice s Djetetom“ iz crkve sv. Luke u Ždrelcu i slike „Marijino uznesenje“ iz zadarskog SICU-a. U 2018. godini nastavljeni su i radovi na konsolidaciji demontiranih dijelova oltara iz crkve Uznesenja Blažene Djevice Marije na Pagu, kao i na dijelovima oltara *in situ*.

Posebno je potrebno istaknuti rad Odsjeka za metal. Nastavljen je program restauriranja kulturnih dobara iz Vi-teškog alkarskog društva u Sinju. Konzervatorsko-restauratorski radovi izvedeni su u cijelosti na alkarskoj puški na piston te na visećem svijećnjaku iz crkve sv. Luke u mjestu Ždrelac, na otoku Pašmanu. Oba programa nastavak su sustavne brige i rada na liturgijskim srebrnim predmetima crkvenih inventara. Sredstvima vlasnika provedeni su konzervatorsko-restauratorski radovi na dvije kadionice iz crkve Uzašašća Gospodinova u Pakoštanima. Započeti su radovi na ophodnim raspelima iz Sluma (14. stoljeće) i Motovuna (15. stoljeće) koji zbog iznimno velikih oštećenja i osjetljivosti materijala od kojih su izrađeni zahtijevaju primjenu mehaničkog čišćenja uz pomoć ste-reopovećala. Posebna pažnja posvećuje se rekonstruktivnim radovima u metalu; za potrebe izrade dijelova koji nedostaju restauratori izrađuju primjerene alate da bi do detalja poštovali srednjovjekovni način i tehnologiju obrade metalnih limova.

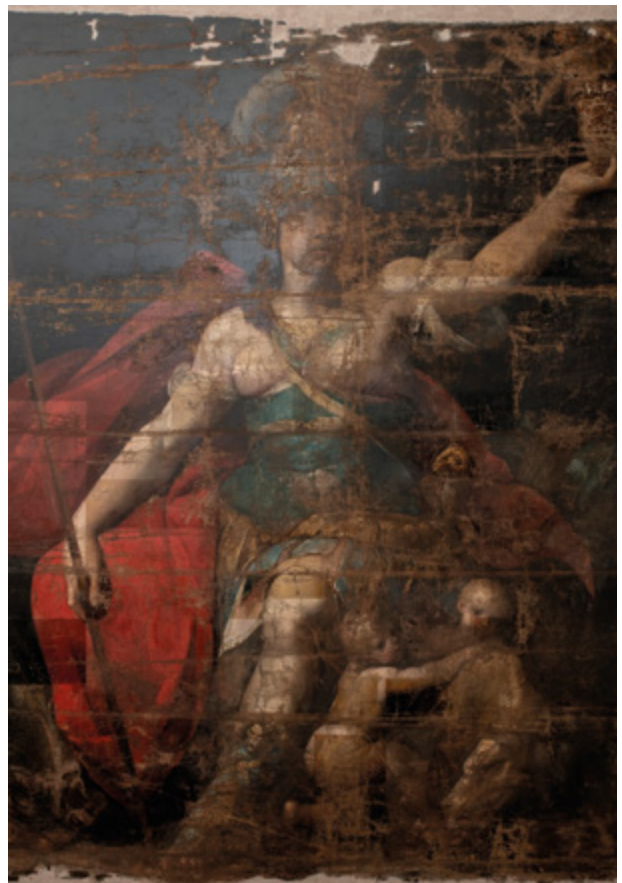
Otok Pašman, Ždrelac, crkva sv. Luke evanđeliste. Viseći svijećnjak (1729.). Stanje prije i nakon radova.
Snimke: A. Kotlar 2018. i G. Tomljenović 2018.

Pakoštane, crkva Uzašašća Gospodinova. Kadionica br. 3, 19. stoljeće. Stanje prije i nakon radova.
Snimke: S. Đuraš, 2018.

Otok Pag, crkva Uznesenja Blažene Djevice Marije. Tabernakul glavnog oltara Uznesenja Blažene Djevice Marije. Stanje prije i nakon radova. Snimke: A. Kotlar, 2017. i N. Vasić, 2018.

Zadar, Narodni muzej, Galerija umjetnina. Nepoznati autor, „Olimpija“, 18. stoljeće. Stanje prije i tijekom radova.
Snimke: A. Kotlar, 2017. i N. Vasić, 2018.

ZAJEDNIČKA STRUČNA SLUŽBA

Zajednička stručna služba u cjelokupnom procesu konzervatorske i restauratorske djelatnosti Zavoda nedjeljivo surađuje sa Službama za arheološku, pokretnu i nepokretnu baštinu. Istraživanja u pravilu prethode konzervatorsko-restauratorskim radovima i u funkciji su utvrđivanja stanja kulturnog dobra, detaljnog upoznavanja njegova izvornog stanja i očuvanosti, njegovih pregradnji ili promjena funkcije i namjene te materijalne strukture i tehnoloških karakteristika. U procesima istraživanja i u konzervatorsko-restauratorskim radovima obavlja se bilježenje stanja (dokumentiranje) pojedinačnih predmeta kulturne baštine suvremenim tehnikama i metodama kako bi se budućim generacijama ostavili što iscrpniji podaci. Metodologija dokumentiranja, arhiviranja i obrada građe usklađena je s međunarodnom praksom, poveljama i standardima, Zakonom o zaštiti kulturnih dobara te podzakonskim aktima i pravilnicima. Zajednička stručna služba, obradom i čuvanjem dokumentacije, ujedno pruža potporu upravnim, restauratorskim, stručnim i potpornim službama sa svrhom održivog razvoja, unaprijeđenja restauratorskih tehnika i metoda te razvoja i unaprjeđivanja cjelokupne službe zaštite baštine u Hrvatskoj.

U svibnju 2018. godine izmijenjen je i dopunjen Pravilnik o unutarnjem ustrojstvu, čime su Odsjek za konzervatorsku dokumentaciju pokretne baštine, Odsjek za konzervatorsku dokumentaciju nepokretne baštine i Odsjek za konzervatorsku dokumentaciju arheološke baštine izdvojeni iz strukture Informacijsko-dokumentacijskog odjela Zajedničke stručne službe. Pripajanje odsjeka matičnim službama pridonijelo je boljoj organizaciji poslovanja i kvalitetnijim rezultatima rada.

Nakon provedenih ustrojstvenih promjena, u Službi je potkraj 2018. godine ostalo 16 stalno zaposlenih djelatnika na neodređeno vrijeme. Jedna se osoba stručno osposobljavala za rad bez zasnivanja radnog odnosa (SOR) u Prirodoslovnog laboratoriju te jedna u Arhivu do svibnja 2018. godine.

Informacijsko-dokumentacijski odjel

U Informacijsko-dokumentacijskom odjelu dva stalno zaposlena konzervatora povjesničara umjetnosti organiziraju i provode poslove suradnje i potpore odsjecima za konzervatorsku dokumentaciju Službe za nepokretnu, pokretnu i arheološku baštinu te koordiniraju rad Arhiva, Knjižnice, Fotolaboratorija i Prirodoslovnog laboratorija.

Unutar Odjela radilo se na pripremama tiskovina i promotivnog materijala rada Zavoda.

Tijekom 2018. uređen je prostor za fotografiranje umjetnina na Zmajevcu 8. Postavljen je novi RTG uređaj i zaštita prostora za RTG snimanja prema najvišim standardima. Oformljen je arhiv za pohranu RTG filmova i prostor za čuvanje i odlaganje fotografske opreme te prostor s opremom za digitaliziranje RTG filmova. Digitalizirano je i arhivirano 30 RTG filmova.

Djelatnici INDOK-a bili su angažirani u koordinaciji održavanja informatičkog sustava te mentorstva za djelatnike SOR-a.

Tijekom 2018. godine nastavilo se, unutar postojećih modula, sa sustavnim punjenjem BREUH-a (Baze restauratorski evidentiranih umjetnina u Hrvatskoj), pa je potkraj 2018. godine baza sadržavala 2772 dosjea nepokretnih kulturnih dobara i 10074 dosjea pokretnih kulturnih dobara. U bazi se čuva oko 163.230 digitalnih fotografija u JPG i RAW formatu te 160 878 tekstualnih fototečnih zapisa nastalih prije digitalizacije fotografije.

Fotolaboratorij

U cjelokupnom postupku zaštite i očuvanja kulturne baštine iznimno je važno bilježenje svih poduzetih aktivnosti na kulturnom dobru, pri čemu je fotodokumentacija primarni izvor podataka prilikom dokumentiranja postojećeg stanja, promjena na kulturnom dobru, dokumentiranja poduzetih intervencija te ilustriranja završnog stanja.

Tijekom 2018. godine jedan suradnik konzervatora fotografa, tri viša konzervatora tehničara fotografa, jedan konzervator i jedan viši konzervator pratili su i fotodokumentirali u digitalnoj tehnici provedbu svih Zavodskih programa. Obavljena su fotografska snimanja i videosnimanja raznih promotivnih aktivnosti.

U sklopu konzervatorsko-restauratorskih istraživanja obavljaju se i nedestruktivna istraživanja u IR, UV i RTG dijelu spektra elektromagnetskih zračenja. Tijekom 2018. godine, za potrebe konzervatorsko-restauratorskih istraživanja i radova IR i UV snimanjima na pokretnim kulturnim dobrima, snimljeno je više od 300 snimki cjelina i detalja te su napravljeni rendgenogrami desetak umjetnina.

Nabavom profesionalne fotografske opreme ujednačene su tehničke mogućnosti i zadovoljeni su standardi za izradu kvalitetne fotodokumentacije.

Utvrđeni su osnovni standardi izrade fotodokumentacije i postupaka fotografiranja kako bi se jasnijom učinila sljedivost predmeta i objekata po fazama konzervatorsko-restauratorskih radova.

Knjižnica

Zavodska knjižnica osnovana je u siječnju 2003. godine i djeluje kao jedina specijalizirana knjižnica s literaturom za primijenjenu restauratorsku struku, uključujući i naslove za tehnologiju materijala kulturne baštine u Hrvatskoj. Radi što potpunije provedbe osnovne djelatnosti Zavoda, u skladu sa suvremenim bibliotekarskim propisima, jedna djelatnica nabavlja, katalogizira i brine se o stručnoj literaturi: knjigama, časopisima i drugim publiciranim materijalima na različitim medijima, prema interesu i potrebi stručnih djelatnika.

Knjižnica je otvorena za sve stručne djelatnike Zavoda te drugih srodnih institucija. Uz profesore i nastavnike, korisnici su i studenti restauratorskih usmjerenja fakulteta u Zagrebu, Splitu i Dubrovniku. Vrlo aktivno surađuje s Nacionalnom i sveučilišnom knjižnicom i ostalim srodnim knjižnicama u zemlji i inozemstvu, osobito na području međuknjižnične razmjene stručne literature te razmjene vlastitih stručnih izdanja koja se šalju na stotinjak domaćih i stranih adresa.

U Zavodskoj središnjoj knjižnici i čitaonici u Zagrebu nalazi se opća referentna građa (enciklopedije, leksikoni, rječnici, većina stručnih časopisa i dr.) te građa specijalizirana za štafelajno slikarstvo, polikromiranu skulpturu, namještaj i prirodoslovni laboratorij. Na Zavodskim lokacijama nalazi se dio stručne knjižnične građe, raspoređen prema vrsti djelatnosti.

Sva obrađena knjižnična građa može se pretraživati na digitalnom katalogu Knjižnica grada Zagreba, a izravna poveznica za pretraživanje, kao i brojne poveznice drugih srodnih knjižnica, nalaze se na mrežnoj stranici Zavoda.

U Knjižnici Zavoda tijekom 2018. godine obrađena su i upisana u elektronički katalog 274 monografska izdanja. Ukupni fond knjiga koje se mogu pretraživati na e-katalogu knjižnice Zavoda čini 8.400 knjiga.

Zavod je pretplaćen na 19 stranih i osam domaćih časopisa. Zamjenom dobivamo 28 domaćih i osam stranih časopisa. Pretplate na članstva u nekim inozemnim srodnim institucijama poput IIC, IADA, IIC AUSTRIA i NAS, uključuju i dobivanje stručnih publikacija.

Arhiv

Temeljem Venecijanske povelje te prema Zakonu o zaštiti kulturnih dobara, obaveza je Zavoda prikupljati, obrađivati i pohranjivati dokumentaciju kao jednu od svojih temeljnih djelatnosti. Radi očuvanja dokumentacije ustrojen je Arhiv u kojem se obavljaju poslovi pohrane stručne i opće dokumentacije, organiziraju se arhivske zbirke, obrađuje prikupljena dokumentacija, priprema arhivski materijal za davanje na uvid ili ponovno korištenje pojedincima i institucijama.

Tijekom godine najviše se radilo na inventarizaciji posebne zbirke dokumentacije Restauratorskog zavoda Hrvatske, čiji je Zavod sljednik. Zbirka je nastajala od 1966. do 1996. godine i čuva se na lokaciji Ilica 44. Čini je više od 650 dosjea nepokretnih spomenika, oko 7300 planova, analogna fototeka, oko 120.000 dijapozitiva te više od 7000 mikrofilmova. S ciljem očuvanja i promicanja vrijednosti koje zbirka sadrži, tijekom 2019. godine započet će se sa sustavnom digitalizacijom njezina sadržaja.

Temeljem revidiranog Pravilnika o prikupljanju, čuvanju, korištenju, odabiranju i izlučivanju arhivskog i registraturnog gradiva Zavoda te odobrenjem Hrvatskog državnog arhiva, obavljeno je izlučivanje gradiva Zavoda čuvanog u pismohrani na adresi Grškovićeve 23. U procesu izlučivanja izdvojena je građa od 1994. do 2016. godine (831 registrator, pet knjiga i tri kutije).

U djelokrugu Zajedničke stručne službe i Arhiva nastavljen je rad na dopuni popisa javnog dokumentarnog gradiva Zavoda s rokovima čuvanja te prilog Pravilniku o prikupljanju, odabiranju i izlučivanju arhivskog i registraturnog gradiva Zavoda.

Prirodoslovni laboratorij

Prirodoslovni laboratorij Zavoda utemeljen je 1966. godine u sklopu tadašnjeg Restauratorskog zavoda Hrvatske. Tijekom 52 godine postojanja Laboratorija nastojalo se osigurati primjerenu analitičku opremu i uvesti uobičajena (rutinska) prirodoznanstvena istraživanja za određivanje sastava materijalne strukture umjetnina, kao i za određivanje uzroka njihova propadanja. U slučajevima u kojima Laboratorij nije opremljen za određene vrste istraživanja, koriste se usluge drugih znanstvenih i istraživačkih institucija u Hrvatskoj i u inozemstvu.

Na nepokretnoj baštini određuje se sastav i vrsta kamena, žbuka, veziva ili pigmenata u slikanim slojevima, kao i pojava štetnih soli u građevnim strukturama. Dio istraživanja čine dijagnostička ispitivanja vlage i mikroklike građevina. Na temelju provedenih analiza materijala te dijagnostičkih ispitivanja, Laboratorij definira, a u suradnji s restauratorskim odjelima i izvodi probe čišćenja, odsoljavanja, učvršćivanja te zaštite građevinskog materijala. Uz to se izdaju preporuke o načinima sanacije, nakon kojih se provode kontrolna ispitivanja o uspješnosti provedenih postupaka.

Na pokretnim kulturnim dobrima određuje se sastav veziva i pigmenata slikanih slojeva, vrste i bojila tekstila, vrste drva i metala te sastav različitih organskih materijala.

Tijekom 2018. godine u Laboratoriju Zavoda pet je djelatnika zaposlenih na neodređeno vrijeme te jedan zaposlen na stručnom osposobljavanju za rad bez zasnivanja radnog odnosa (SOR), izradilo 398 cjelovitih izvješća istraživanja s nalazima na temelju 1389 obavljenih analitičkih postupaka. U Laboratorij je ukupno zaprimljeno 1078 uzoraka.

Prema vrstama uzoraka obavljene su 142 analize uzoraka žbuke, analize mikropresjeka, 128 kemijskih analiza soli, 15 faznih analiza soli, 23 analize kamena, analize veziva na 193 uzorka, analize 57 uzoraka papira, 111 analiza tekstila, 44 analize vrste drva, analize pigmenata na 383 uzoraka te analiza 40 uzoraka metala. Provedene su i 93 analize pigmenata nedestruktivnom analizom bez uzimanja uzoraka.

Na Prirodoslovno-matematičkom fakultetu provedene su fazne analize soli s pomoću XRD spektroskopije te mineraloško-petrografske analize kamena.

Laboratorij posjeduje opremu za mikroskopske, kemijske i spektroskopske analize te dijagnostičku opremu za utvrđivanje vlage spomenika. Od mikroskopske opreme Laboratorij posjeduje polarizacijsko-fluorescentni mikroskop te nekoliko stereomikroskopa. U spektroskopsku opremu Laboratorija ubraja se UV/VIS spektrofotometar (za analizu soli i bojila). FT-IR spektroskop s mikroskopom koji omogućava analizu organskog materijala na vrlo malim uzorcima nadograđen je dijamantnim ATR-om, čime se skratila priprema uzoraka, a rezultati su kvalitetniji. Laboratorij posjeduje i pretražni elektronski mikroskop (SEM) koji je nadograđen energijsko-disperzivnim spektroskopom (SEM/EDS), čime je omogućena elementna analiza slojeva anorganskog materijala. Uz to, Laboratorij je opremljen i XRF spektroskopom (donacija IAEA-e) za elementnu analizu anorganskih uzoraka te nedestruktivnu analizu pigmenata na slikama.

Informatička oprema

Tijekom 2018. godine nastavljena je sustavna obnova informatičke infrastrukture Zavoda. Nabavljena su stolna i prijenosna računala te specijalistički softverski programi, poboljšana je serverska virtualizacija i *back-up* podatkovne infrastrukture te je osigurano proširenje diskovnog kapaciteta servera. Nastavilo se s nabavom eksternih diskova i memorijskih kartica za potrebe pohrane arhivske dokumentacije koja se nužno ne čuva na Zavodskom serveru. Nabavom mrežnih komunikacijskih uređaja znatno je povećana razina sigurnosti informacijskog sustava.

Pravo na pristup informacijama Zavoda

Zavod je, kao javna ustanova u kulturi, provodio sve propisane aktivnosti u skladu sa Zakonom o pravu na pristup informacijama (NN br. 25/13). Na mrežnim stranicama Zavoda tijekom 2018. godine ažurno su objavljivani Program rada za 2018. godinu, Godišnji izvještaj o radu Zavoda za 2017. godinu, financijski planovi i izvještaj, informacije o postupcima javne nabave i dokumentaciji za nadmetanje te informacije o izvršavanju ugovora. Otprije se na mrežnim stranicama Zavoda nalaze strateški dokumenti, opći akti i odluke, podaci o ustroju Zavoda i druge informacije o uslugama i ponovnoj uporabi informacija. Potkraj siječnja 2018. godine izrađen je i predan povjereniku za informiranje šesti izvještaj o provođenju Zakona o pravu na pristup informacijama, koji se odnosio na prethodnu, 2017. godinu. Izvješće je objavljeno na mrežnim stranicama Zavoda.

Tijekom 2018. godine imenovani je službenik za informiranje zaprimio ukupno 92 zahtjeva korisnika, što je devet zahtjeva više u odnosu na prethodnu godinu, od čega je 71 zahtjev za ponovnu uporabu i 21 zahtjev za pristup informacijama. Većina se zahtjeva odnosila na konzervatorsko-restauratorsku dokumentaciju i fotografsku dokumentaciju o pojedinim kulturnim dobrima i provedenim zaštitnim radovima. Svi zaprimljeni zahtjevi riješeni su u zakonskom roku. Zavod je u provođenju postupaka uzimao u obzir važnost suradnje sa znanstvenicima i stručnjacima iz konzervatorsko-restauratorske djelatnosti, kao i ograničenja koja proizlaze iz nereguliranih autorskih prava, opsega tražene dokumentacije i drugih okolnosti.

Digitalizacija kulturne baštine

Radi očuvanja opsežne stručne dokumentacije nastajale tijekom više desetljeća provedbe osnovne djelatnosti, u Zavodu se počelo s pripremom programa digitalizacije analogne građe. Programom digitalizacije želi se očuvati i zaštititi analogna građa i učiniti je dostupnijom djelatnicima i stručnoj javnosti.

Pozitivno ocijenivši aktivnosti koje su započete na području digitalizacije, Ministarstvo kulture RH je kao jednoga od dionika uključilo i Zavod u pripremu natječajne dokumentacije za projekt *Digitalizacija kulturne baštine*. Projektom će se u sklopu Operativnog programa *Konkurentnost i kohezija* 2014. – 2020. (Europski fond za regionalni razvoj) osigurati bespovratna sredstva za digitalizaciju kulturne baštine na nacionalnoj razini.

U pogledu edukacije na području digitalizacije, važno je istaknuti da su predstavnici Zavoda sudjelovali na radionicama i prezentacijama koje je organizirala DARIAH-ERIC (Digitalna istraživačka infrastruktura za umjetnost i humanistiku u Republici Hrvatskoj). Predstavnicama Zavoda sudjelovala je u radu radne skupine za opis slikovne, audio i video građe, kontrolirane rječnike i identifikatore, organizirane u vezi s akademsko-znanstvenim repozitorijem DABAR pri Sveučilišnom računskom centru Sveučilišta u Zagrebu (SRCE).

ŠKOLOVANJE, STRUČNO USAVRŠAVANJE I MEĐUNARODNA SURADNJA

Odsjek za školovanje, stručno usavršavanje i međunarodnu suradnju djeluje u sklopu Ureda ravnatelja Zavoda. Uz voditeljicu, na Odsjeku su u prvom dijelu godine bile zaposlene na neodređeno vrijeme dvije više stručne savjetnice u kulturi te na određeno vrijeme jedan stručni suradnik u kulturi.

Odsjek je zadužen za održavanje i unaprjeđivanje odnosa i suradnje s inozemnim stručnjacima i ustanovama, održavanje suradnje s ustanovama nadležnim za kulturnu baštinu i edukaciju u Hrvatskoj te za sustavno stručno usavršavanje i školovanje djelatnika Zavoda.

Djelatnice Odsjeka vode i prijavu projekata na natječaje EU fondova, Ministarstva kulture RH i lokalne samouprave. Ujedno sudjeluju u provođenju projekata, publicističkoj djelatnosti, organiziranju izložbi i drugih promotivnih aktivnosti Zavoda.

Programi međunarodne suradnje, stručnog usavršavanja i školovanja, publicističke i promotivne djelatnosti provode se u suradnji s drugim organizacijskim jedinicama Zavoda. Stoga ovaj izvještaj obuhvaća i programe koji su vođeni iz drugih organizacijskih jedinica, a njihov je sadržaj i cilj unutar navedenih poslova i aktivnosti.

1. Suradnja s inozemnim stručnjacima i organizacijama

Karl-Franzen-Universität Graz, Austrija

U vezi s načelnim sporazumom o petogodišnjoj stručno-znanstvenoj suradnji s Institutom za arheologiju Sveučilišta Karl Franzen u Grazu, u veljači je potpisan ugovor za 2018. godinu. U kolovozu i rujnu provedena su trodnevna arheološka istraživanja nalazišta Crkvišće u Gornjem Bukovlju pod vodstvom doc. dr. sc. Ane Azinović Bebek, pomoćnice ravnatelja za arheološku baštinu. U istraživanjima su sudjelovali djelatnici dr. sc. Manfred Lehner i Iris Koch te četvero studenata arheologije. Osim stručnog i znanstvenog doprinosa u realizaciji projekta, Institut za arheologiju Sveučilišta u Grazu financijski je sudjelovao u projektu s 36.000 kn. Slična financijska, stručna i znanstvena suradnja dogovorena je i za sljedeću godinu.

Suradnja sa Sveučilištem Aix-Marseille, Francuska

U sklopu podvodnih arheoloških istraživanja ostataka najstarijeg antičkog broda na otoku Iloviku realizirana je od 3. do 14. rujna 2018. godine suradnja s timom stručnjaka sa Sveučilišta Aix-Marseille iz Francuske. Voditelj istraživanja bio je voditelj Odjela za podvodnu arheologiju Igor Miholjek, a francuski tim predvodila je dr. Giulia Boetto (Centre Camille Jullian). Suradnja je ostvarena i s Lošinjskim muzejom i Specijalnom policijom Ministarstva unutarnjih poslova RH. Cilj ovogodišnje arheološke kampanje bio je odrediti tip plovila, rasprostiranje nalazišta te utvrditi koji je tip tereta brod prevezio. S obzirom na kompleksnost podvodnih arheoloških istraživanja, dogovoren je nastavak suradnje.

Temeljem ugovora o suradnji s Centre Camille Jullian nastavljeno je istraživanje i dokumentiranje rimskog riječnog brodoloma iz Kupe kod Kamenskog. Trodnevni radovi izvedeni su potkraj kolovoza i početkom rujna. Voditelj radova bio je Kruno Zubčić, a u istraživanju je sudjelovalo sedam članova francuskog tima pod vodstvom dr. Giulije Boetto. Nastavak istraživanja planiran je u 2019. godini.

Suradnja s Veleposlanstvom Kraljevine Španjolske u Republici Hrvatskoj

Izvanredni i opunomoćeni veleposlanik Kraljevine Španjolske u Republici Hrvatskoj, Njegova Ekscelencija Eduardo Aznar posjetio je Zavod 12. travnja 2018. godine. Razgledao je restauratorske radionice i zanimao se za načela i metode zaštite i obnove spomenika pokretne, nepokretne i arheološke kulturne baštine te je izrazio dobru volju da Veleposlanstvo podupre projekte suradnje Zavoda i španjolskih stručnjaka.

Suradnja s ustanovama iz Slovenije – Projekt „Fenomeni granice - Bela krajina i Žumberak“

Hrvatsko-slovenski projekt „Fenomeni granice – Bela krajina i Žumberak / Fenomeni meje – Bela krajina in Žumberak“ počeo je 2018. godine. Cilj projekta je osvještavanje javnosti o granici i pograničnom području kao prostoru koji povezuje ljude. Osmišljen je niz aktivnosti (izložbe, kongresi i razmjene znanja) kojima će se potaknuti na promišljanje o belokrajinsko-žumberačkoj granici kao širem prostoru s različitih aspekata: geografskog, arheološkog, povijesnog, historiografskog, literarnog, lingvističkog, muzikološkog, etnološkog, gospodarstvenog, sociološkog, političkog, pravnog, etičkog i dr. Partneri u projektu su Zagrebačko arhivističko društvo (Zagreb), Arheološki muzej (Zagreb), Hrvatski restauratorski zavod (Zagreb), Gradski muzej Jastrebarsko (Jastrebarsko), Belokranjski muzej Metlika (Metlika), Zgodovinski arhiv Ljubljana (Ljubljana), Oddelek za zgodovino (Filozofska fakulteta v Ljubljani), Geografski inštitut Antona Melika ZRC SAZU (Ljubljana).

U sklopu projekta postavljena je u Galeriji Kambič Belokranjskog muzeja u Metliki od 28. rujna do 30. studenoga izložba „Tihi svjedoci vjere, baštine i raskoši“, koju su zajednički realizirali Zavod i Arheološki muzej u Zagrebu. Također je od 3. do 5. listopada u prostorima Belokranjskoga muzeja Metlika održan dvodnevni znanstveni simpozij s međunarodnim sudjelovanjem.

Suradnja s Ministarstvom kulture RH u radu OMC grupa Europske komisije

Europska komisija pokrenula je početkom 2017. godine dvije radne grupe Open Method of Coordination (OMC), u čijem su radu sudjelovale ravnateljica dr. sc. Tajana Pleše i dr. sc. Martina Ivanuš. Cilj grupe „Skills, Training and Knowledge Transfer: traditional and emerging heritage professions“ je izgradnja kapaciteta za profesionalce s područja baštine, a fokus joj je na prijenosu tradicionalnih vještina i znanja te uvođenje novih zanimanja u kontekstu današnjeg digitalnog doba. Potkraj 2018. godine dovršen je tekst za publikaciju koja će biti prezentirana na mrežnim stranicama Europske komisije tijekom veljače 2019. godine. Dr. sc. Martina Ivanuš sudjelovala je na četiri sastanka organizirana u Belgiji, Švedskoj, Portugalu i Austriji. Sudjelovanje u radu grupe „Sustainable Cultural Tourism“ u 2018. godini preuzeo je Damir Čibarić, predstavnik Ministarstva kulture RH.

Posjet dr. Javida Jafarova, Akademija znanosti i umjetnosti Azerbajdžana, Azerbajdžan

Odsjek za papir i kožu Odjela za tekstil, papir i kožu Službe za pokretnu baštinu posjetili su 16. listopada dr. Javid Jafarov, povjesničar s Instituta za manuskripte „Muhammad Fuzuli“ (Akademija znanosti i umjetnosti Azerbajdžana) i glavna konzervatorica za pokretnu baštinu Ministarstva kulture RH Ranka Saračević Würth.

Posjet dr. sc. Marije Terese Como, Sveučilište Suor Orsola Benincasa, Italija

U sklopu programa Erasmus+ za usavršavanje stručnjaka, dr. sc. Maria Teresa Como s Filozofskog fakulteta Università Suor Orsola Benincasa iz Napulja (Italija), boravila je od 16. do 18. srpnja 2018. u Dubrovniku s ciljem proučavanja konzervatorsko-restauratorskih radova izvedenih *in situ* na Onofrijevoj fontani. Ujedno je od 18. do 21. srpnja posjetila odjele Zavoda u Zagrebu, gdje joj je dr. sc. Krasanka Majer Jurišić predstavila radove i rezultate konzervatorskih istraživanja na predmetnom kulturnom dobru.

18. Susreti konzervatora-restauratora, Ljubljana, Slovenija, 15. svibnja 2018.

Zavod je na 18. Susretima konzervatora-restauratora u Narodnoj galeriji u Ljubljani, u organizaciji Udruženja muzeja Slovenije, Društva restauratora Slovenije i Narodne galerije, predstavljalo petero djelatnika s pet postera.

2. Međunarodni projekti koji se financiraju iz fondova EU-a

2.1. Program Europske unije *Kreativna Europa*

„TrArS – Tracing the Art of the Straub Family (Tragom umjetnosti obitelji Straub)“

Zavod je vodeći partner u projektu u kojem sudjeluju Bayerisches Landesamt für Denkmalpflege München, Universität Graz, Zavod Republike Slovenije za varstvo kulturne dediščine Slovenije i Univerza v Ljubljani. Projekt traje 30 mjeseci, od 1. lipnja 2017. do 30. studenoga 2019. godine. Ukupna je vrijednost projekta 425.141 euro, a udio Zavoda iznosi 123.055 eura, pri čemu Izvršna agencija za obrazovanje, audiovizualnu i kulturnu politiku Europske komisije (program *Kreativna Europa*) osigurava 47 % sredstava.

Tijekom 2018. nastavljene su aktivnosti u Hrvatskoj i inozemstvu prema projektom planu. Dovršena je mrežna stranica projekta www.trars.eu s dvije aplikacije: katalogom umjetnina i interaktivnom kartom. Nastavljena su istraživanja na nacionalnoj razini i izrađen je *online* katalog radova obitelji Straub. Organizirani su terenski studijski posjeti u Sloveniji, Mađarskoj i Austriji. Održan je drugi partnerski sastanak projekta u Ljubljani (13. lipnja), tehničke radne grupe u Grazu (12. – 14. ožujka) te tri sastanka uredništva monografije u Grazu (8. i 9. veljače), Ljubljani (14. lipnja) i Beču (27. i 28. studenoga). Organizirano je javno predstavljanje projekta i programa *Kreativna Europa* u Muzeju grada Varaždina 10. svibnja te međunarodna studentska radionica „Interdisciplinarnom suradnjom do baze podataka umjetnina“. Na radionici koja je održana u Restauratorskom odjelu Ludbreg, 11. svibnja sudjelovalo je 14 studenata povijesti umjetnosti i restauriranja sa Sveučilišta u Ljubljani, Sveučilišta u Zagrebu te Sveučilišta u Splitu i devet stručnjaka sudionika projekta TrArS iz Austrije, Slovenije i Hrvatske.

2.2. Interreg V-A Hrvatska – Slovenija

„Claustra+ – Prekogranična destinacija kulturnog i zelenog turizma *Claustra Alpium Iuliarum*“

Projekt „Claustra+“ nastavak je uspješno završenog projekta „Claustra – Kameni branici Rimskog Carstva“ (2014. – 2015). Predviđeno trajanje projekta je 30 mjeseci, od 1. kolovoza 2017. do 31. siječnja 2020. godine. Projekt provode Zavod za varstvo kulturne dediščine Slovenije (vodeći partner), Zavod Ivana Cankarja za kulturo, šport in turizam Vrhnika, Narodni muzej Slovenije, Zavod Republike Slovenije za varstvo narave, Hrvatski restauratorski zavod, Primorsko-goranska županija, Pomorski i povijesni muzej Hrvatskog primorja Rijeka, Prirodoslovni muzej Rijeka i Turistička zajednica Kvarnera. Ukupni je proračun projekta 1.779.988,15 eura, a udio Zavoda iznosi 237.648,63 eura, pri čemu Europski fond za regionalni razvoj (EFRR) osigurava 85 % sredstava.

Tijekom 2018. godine djelatnici Zavoda sudjelovali su na dva partnerska sastanka (13. veljače u Ljubljani i 24. rujna u Vrhniki) i organizirali su partnerski sastanak (25. svibnja u Zagrebu) te sudjelovali na sastanku administratora projekta 6. veljače u Ljubljani. U veljači i u kolovozu Agenciji za regionalni razvoj predani su izvještaji o napretku projekta za prva dva šestomjesečna razdoblja, četiri interna tromjesečna izvještaja predana su vodećem partneru te Godišnji izvještaj Ministarstvu kulture RH.

U sklopu projekta „Claustra+“ najvažnije aktivnosti Zavoda odnose se na dva nalazišta: tarsatički Principij u Rijeci i Deuce kod Prezida. Na kamenom popločenju središnjeg trga Principija u Rijeci od svibnja su trajali opsežni konzervatorsko-restauratorski radovi. U Rijeci je 15. listopada održana jednodnevna radionica „Kamene i vapnene podnice tarsatičkog Principija“ koju su vodili Branko Orbanic (Kapitel d.o.o.), dr. sc. Josip Višnjic i Osanna Šašinka, a sudjelovalo je 12 sudionika.

Kod Prezida je na nalazištu Deuce tijekom srpnja provedeno opsežno arheološko istraživanje. U istraživanjima su osim djelatnika Zavoda sudjelovali i studenti iz Hrvatske i Slovenije, sa zagrebačkog, pulskog, koparskog i ljubljanskog sveučilišta, za koje je bio organiziran arheološki kamp. U sklopu kampa studenti su imali priliku učiti o obrambenom sustavu, metodologijama iskopavanja, arheološkoj dokumentaciji te obradi prikupljenih podataka i nalaza. Istraživanje je bilo popraćeno izradom snimke postojećeg stanja 3D skeniranjem te konzerviranjem pronađenih građevinskih struktura.

2.3. Interreg Central Europe

VirtualArch – Vizualizacijom do valorizacije - za bolje korištenje skrivene arheološke baštine središnje Europe (Visualize to valorize - for a better utilisation of hidden archaeological heritage in Central Europe)

Projekt je počeo u srpnju 2017. godine, a predviđeno je trajanje do lipnja 2020. godine. Cilj projekta je pridonijeti održivom korištenju i zaštiti nevidljivih i manje poznatih arheoloških podvodnih i podzemnih nalazišta. U projektu, čiji ukupni proračun iznosi 2.093.771,25 eura, sudjeluje deset partnera iz Austrije, Poljske, Češke, Slovačke, Italije, Slovenije i Hrvatske pod vodstvom Landesamt für Archäologie Sachsen iz Dresdenu. Zavod sudjeluje u projektu u svojstvu pridruženog partnera kao stručna i savjetodavna potpora Gradu Zadru. U svibnju 2018. godine dr. sc. Josip Višnjic održao je predavanje u Zadru u sklopu sastanka projektnih timova i članova upravljačkog odbora projekta.

2.4. Interreg Central Europe

RUINS – Sustainable re-use, preservation and modern management of historical ruins in Central Europe – elaboration of integrated model and guidelines based on the synthesis of the best European experience

Za potrebe projekta RUINS s Gradom Zadrom sklopljen je ugovor za izradu integriranog modela održive zaštite i očuvanja, ponovne upotrebe, upravljanja srednjovjekovnim ruševinama i testiranja integriranog modela čija provedba završava 2020. godine.

2.5. Provedba projekata financiranih sredstvima Operativnog programa Konkurentnost i kohezija 2014. – 2020. (Europski fond za regionalni razvoj) kroz poziv Ministarstva regionalnog razvoja i fondova Europske unije RH „Priprema i provedba integriranog razvojnog programa temeljenog na obnovi kulturne baštine“.

Zavod je u ulozi partnera lokalnih samouprava sudjelovao u pripremi šest projekata, a tijekom 2018. godine aktivni su jedan program iz grupe A (priprema dokumentacije za provedbu Integriranih razvojnih programa temeljenih na obnovi kulturne baštine) i tri programa iz grupe B (provedba Integriranih programa).

2.5.1. „SKALA – nova kulturno-turistička destinacija u Komolcu, Dubrovnik“

Prijavitelj projekta utrajanju od 30 mjeseci je tvrtka Adriatic Croatia International Club. U sklopu projekta Zavod je proveo interdisciplinarna istraživanja kompleksa Sorokčević. Rezultati su predstavljeni u konzervatorskoj studiji s prijedlogom prezentacije. Osim revidiranih istraživanja zidnog oslika, izrađeni su elaborati konzervatorsko-restauratorskih radova na kamenoj plastici, zidnom osliku i pokretnom inventaru ljetnikovca te kamenoj plastici perivoja. U 2018. godini provedena su dodatna konzervatorsko-restauratorska istraživanja oslikane zapadne lođe i jugozapadnog krila ljetnikovca s pripadajućim izvještajem.

2.5.2. „Ruralna poučna, kulturno-etnografska turistička atrakcija za područja Korčule, Mljeta i Dubrovačkog primorja“

Prijavitelj projekta u trajanju od 36 mjeseci je Dubrovačko-neretvanska županija. Zavod je kao partner zadužen za provedbu građevinsko-obrtničkih radova za uspostavu konzervatorsko-restauratorskog laboratorija u ljetnikovcu Stay, za nabavu i instalaciju svjetlosnog mikroskopa, brusilice za mikropresjeke i računala visokih performansi s pripadajućim softverom, zadužen je i za edukaciju o korištenju svjetlosnog mikroskopa, edukaciju lokalnog stanovništva i organizaciju radionica za djecu s izradom izložbenih panoa i brošura o korištenju kulturnog dobra, za izradu povijesne studije i interaktivne 3D prezentacije oltara iz crkve u Slanom te za izradu aplikacije za prezentiranje sadržaja. U 2018. godini isporučen je i instaliran svjetlosni mikroskop i brusilica za mikropresjeke sa svom potrebnom dodatnom opremom. Za djelatnike Restauratorskog odjela Dubrovnik održana je edukacija o korištenju i uporabi nove opreme. Ugovorena je izrada interaktivne 3D prezentacije oltara Poklonstva triju kraljeva iz franjevačke crkve u Slanom. Završetak toga dijela projekta planiran je za 2019. godinu i povezan je sa završetkom obnove Zavičajne kuće u Slanom.

2.5.3. „Arheološki park Vižula“

Prijavitelj projekta u trajanju od 24 mjeseca je Općina Medulin. Uloga Zavoda je provedba podvodnih arheoloških istraživanja te sudjelovanje u uspostavi arheološkog parka. Prema hodogramu aktivnosti predviđenom za 2018. godinu, odrađena su kompletna terenska istraživanja koja su bila podijeljena u dvije etape. Prva etapa je bila u travnju i lipnju, a druga u srpnju i kolovozu. Nakon povratka s terena, projektni tim počeo je s analizom dokumentacije, a potkraj godine proveden je natječaj za zapošljavanje konzervatora-restauratora koji će preuzeti dio arheološkog materijala i provesti konzervatorsko-restauratorske radove.

2.5.4. „Unaprjeđenje kontinentalnog turizma turističkom valorizacijom povijesno-kulturne baštine grada Ludbrega“

Prijavitelj projekta u trajanju od 36 mjeseci je Grad Ludbreg. Projektne aktivnosti Zavoda obuhvatile su tijekom 2018. godine konzultacije u izradi marketinške studije, savjetovanje u postupku odabira izvođača radova te stručne konzultacije nad pripremnim građevinskim radovima na arheološkom nalazištu „Vrt Somođi“.

3. Školovanje i stručno usavršavanje

Tijekom 2018. godine više djelatnika Zavoda sudjelovalo u nekom obliku stručnog usavršavanja u Hrvatskoj ili u inozemstvu. Izlaganja na skupovima i predstavljanje posterom održao je 21 djelatnik Zavoda na 17 skupova, a 71 djelatnik sudjelovao je na 31 skupu, radionici ili seminaru.

4. Organizacija skupova

Međunarodni znanstveno-stručni skup „Drvene romaničke vratnice splitske katedrale – istraživanje, restauriranje i zaštita“, Split, 8. svibnja 2018.

Zavod je u suradnji s Institutom za povijest umjetnosti - Centar Cvito Fisković organizirao jednodnevni međunarodni znanstveno-stručni skup „Drvene romaničke vratnice splitske katedrale – istraživanja, restauriranje i zaštita“. Skup je održan u Galeriji umjetnina u Splitu na dan otvorenja istoimene izložbe. Održano je 16 izlaganja renomi-

ranih stručnjaka iz Hrvatske i inozemstva (Institut za povijest umjetnosti, Filozofski fakultet i Šumarski fakultet Sveučilišta u Zagrebu, Umjetnička akademija Sveučilišta u Splitu, Institut Ruđer Bošković, Hrvatski restauratorski zavod i stručnjaci iz Istituto Superiore per la Conservazione e il Restauro iz Rima, Institut für Restaurierungs- und Konservierungswissenschaft iz Kölna, Opificio delle Pietre Dure iz Firence, Sveučilište u Antwerpenu). Sažeci izlaganja skupa i katalog izložbe objavljeni su u dvojezičnoj publikaciji.

Skup i izložba ostvareni su sredstvima Zavoda, Ministarstva kulture RH, Grada Splita, Splitsko-dalmatinske županije, Turističke zajednice grada Splita te Zaklade Hrvatske akademije znanosti i umjetnosti.

Znanstveno-stručni skup „Očuvana baština grada Varaždina“, Varaždin, 11. svibnja 2018.

Zavod i Zavod za znanstveni rad u Varaždinu Hrvatske akademije znanosti i umjetnosti organizirali su znanstveno-stručni skup „Očuvana baština grada Varaždina“ koji se održao 11. svibnja 2018. godine u dvorani palače Herzer (Gradski muzej Varaždin). Na skupu je održano 15 izlaganja na temu nepokretne, arheološke i pokretne baštine grada Varaždina.

Seminar „Komunikacijske vještine“, Dubrovnik, 24. svibnja 2018.

Na Restauratorskom odjelu Dubrovnik održan je jednodnevni seminar o komunikacijskim alatima, vještinama usklađivanja i razvoju timske komunikacije, na kojem je sudjelovalo 17 djelatnika odjela.

Edukativna radionica „Oblikovanje lutke za izlaganje etnografske nošnje“, Dubrovnik, 16. – 19. listopada 2018.

Edukativna radionica „Oblikovanje lutke za izlaganje etnografske nošnje“ održana je u Dubrovniku od 16. do 19. listopada 2018. godine u organizaciji Sveučilišta u Dubrovniku, Dubrovačkih muzeja (Etnografski muzej Rupe) i Zavoda. Time je nastavljena dugogodišnja suradnja navedenih institucija na zaštiti, obnovi i prezentaciji tekstilne građe. Radi kvalitetnije prezentacije izložaka, u Etnografskom muzeju organizirana je radionica na kojoj su tri industrijske ženske izložbene lutke oblikovane po mjeri ženskih narodnih nošnji iz Župe dubrovačke. U radionici su sudjelovali stručni suradnici, profesori i studenti Sveučilišta u Dubrovniku, preparatori iz Etnografskog muzeja u Dubrovniku i Etnografskog muzeja u Zagrebu.

5. Stjecanje temeljnih i viših stručnih te znanstvenih zvanja

Tijekom 2018. godine temeljno stručno zvanje u konzervatorsko-restauratorskoj djelatnosti steklo je 12 djelatnika Zavoda. Viša stručna zvanja stekla su 22 djelatnika, a izdano je i šest potvrda o radovima obavljenim u Zavodu kandidatima čije su prijave još na razmatranju. Ujedno je temeljno zvanje iz konzervatorsko-restauratorske djelatnosti steklo 11 bivših polaznika stručnog osposobljavanja uz rad bez zasnivanja radnog odnosa (SOR). Majstorski ispit pri Obrtničkoj komori Zadar položio je jedan djelatnik te je stekao zvanje majstora klesara.

Djelatnici Zavoda angažirani su i kao mentori, ispitivači i članovi stručnih povjerenstava na stručnom ispitu te kao izvjestitelji u postupku dodjele viših stručnih zvanja u konzervatorsko-restauratorskoj djelatnosti što ga provodi Ministarstvo kulture RH.

Dr. sc. Ksenija Škarić stekla je 2018. znanstveno zvanje znanstvenog suradnika, a Josip Višnjić je stekao akademski naziv doktora znanosti s područja arheologije.

6. Suradnja sa srednjoškolskim i visokoškolskim ustanovama u Hrvatskoj i inozemstvu

Učenička i studentska praksa

U sklopu redovite djelatnosti Zavod surađuje s brojnim kulturnim, znanstvenim i obrazovnim ustanovama u Hrvatskoj. Valja istaknuti suradnju s fakultetima i akademijama u realizaciji prakse studenata konzerviranja i restauriranja umjetnina te studenata povijesti umjetnosti i zaštite spomenika.

Tijekom 2018. godine radionice Zavoda i Prirodoslovni laboratorij posjetili su studenti i profesori Sveučilišta u Dubrovniku, Filozofskog fakulteta u Rijeci, Filozofskog fakulteta u Zagrebu, Filozofskog fakulteta u Zadru, Fakulteta kemijskog inženjerstva i tehnologije, Tekstilno-tehnološkog fakulteta u Zagrebu te Drvodjeljske škole u Zagrebu.

Nadalje, studentica s Odsjeka za konzerviranje i restauriranje umjetnina (Akademija likovnih umjetnosti u Zagrebu) odradila je tijekom 2018. godine studentsku praksu na Odjelu za zidno slikarstvo i na terenu. Učenik Klesarske škole Pučišća obavio je tijekom lipnja i srpnja 2018. godine stručnu praksu na Odjelu za kamenu plastiku u Zagrebu. Dvojica učenika Graditeljsko-geodetske škole Osijek obavila su tijekom lipnja i srpnja 2018. godine stručnu praksu na Restauratorskom odjelu Osijek. Polaznik obrazovanja za odrasle Drvodjeljske škole u Zagrebu obavio je stručnu praksu na Restauratorskom odjelu Osijek.

Na Odjelu za tekstil, papir i kožu u Zagrebu tromjesečnu praksu obavila je studentica pete godine restauriranja papira s L'École de Condé iz Pariza (Francuska). Na Restauratorskom odjelu Dubrovnik dvomjesečnu studentsku praksu obavio je student druge godine studija konzerviranja i restauriranja umjetnina iz Technische Hochschule – Institut für Restaurierungs- und Konservierungswissenschaft u Kölnu (Njemačka).

7. Članstva Hrvatskog restauratorskog zavoda i njegovih djelatnika

U 2018. godini Zavod je bio učlanjen ili je podupirao rad sljedećih organizacija: International Institute for Conservation of Historic and Artistic Works (IIC), International Council on Monuments and Sites (ICOMOS), International Council of Museums (ICOM), Institute of Conservation (ICON), Internationale Arbeitsgemeinschaft der Archiv-, Bibliotheks- und Graphik-Restauratoren (IADA), Centre international d'étude des textiles anciens (CIETA) i Divers Alert Network Europe.

Pojedinačne članarine uplaćene su Hrvatskoj komori arhitekata, Hrvatskoj komori inženjera građevinarstva, Hrvatskoj udruzi za zdravo radno mjesto, Hrvatskoj udruzi za zaštitu zdravlja i sigurnosti na radu i Udruzi računovođa i financijskih djelatnika.

8. Publicistička i promotivna djelatnost

8.1. Publikacije

Časopis „Portal“, godišnjak Hrvatskog restauratorskog zavoda

U devetom broju časopisa „Portal“, godišnjoj znanstveno-stručnoj publikaciji Hrvatskog restauratorskog zavoda, objavljeno je 11 znanstvenih i stručnih tekstova posvećenih temama iz zaštite kulturne baštine. Osam je izvornih znanstvenih radova, a po jedan je članak iz kategorija prethodnog priopćenja, preglednog rada i stručnog rada.

Deset članaka objavljeno je na hrvatskom i jedan na engleskom jeziku. Uz članke, časopisu je na CD-u priložen i katalog radova Zavoda iz 2017. godine. Ovaj broj časopisa „Portal“ ostvaren je sredstvima Ministarstva znanosti i obrazovanja RH, Zaklade Hrvatske akademije znanosti i umjetnosti i Zavoda.

„Napuljski barokni majstor Andrea Vaccaro i Dubrovnik. Konzervatorsko-restauratorski radovi i straživanja na dvama oltarnim plama iz crkava Gospe od Karmena i Domino (Svi sveti) u Dubrovniku“

Publikacija „Napuljski barokni majstor Andrea Vaccaro i Dubrovnik“ (urednica Mara Kolić Pustić) posvećena je napuljskom slikaru čija se brojna djela nalaze u južnoj Italiji i Španjolskoj, ali i u raznim muzejima diljem svijeta. Dubrovnik baštini dvije iznimne Vaccarove oltarne slike u bratovštinskim crkvama - Gospi od Karmena i Domino (Svi sveti). Obje su restaurirane u dubrovačkom restauratorskom odjelu Hrvatskog restauratorskog zavoda te interdisciplinarno istražene i cjelovito interpretirane.

8.2. Izložbe i izložbeni katalogi

Izložba „Sv. Križ: gradina kroz vrijeme“ (Pula, Augustov hram, 15. ožujka – 13. svibnja 2018.)

Izložbom su, ostvarenom u suradnji s Arheološkim muzejom Istre u Puli, prikazani rezultati višegodišnjih arheoloških istraživanja višeslojnog lokaliteta Sveti Križ kod sela Čirkoti blizu Završja u Istri, koja Zavod provodi od 2011. godine.

Izložba „60 godina restauratorske radionice u Zadru / Poliptih sv. Martina Vittorea Carpaccia iz zadarske katedrale: konzervatorsko-restauratorski radovi“ (Zadar, SICU, 21. lipnja 2018. – 26. travnja 2019.)

U povodu 60. obljetnice zadarske restauratorske radionice, Zavod je u suradnji sa Stalnom izložbom crkvene umjetnosti (SICU) u Zadru i Gradom Zadrom organizirao izložbu na kojoj su predstavljeni rezultati toga višedesetljetnog djelovanja. Uz predstavljanje historijata radionice, cilj je bio upoznati širu javnost s raznolikim kulturnim dobrima koja su zahvaljujući maru i trudu zadarskih konzervatora-restauratora sačuvana za buduće naraštaje. Ujedno su bili predstavljeni i aktualni konzervatorsko-restauratorski radovi na štafelajnom slikarstvu, polikromiranoj drvenoj skulpturi i predmetima od metala. Zasebna cjelina izložbe bio je dio posvećen dovršenim radovima na poliptihu sv. Martina, remek-djelu koje je naslikao veliki talijanski renesansni slikar Vittore Carpaccio potkraj 15. stoljeća. Time je nastavljen niz prezentacijskih aktivnosti započetih nakon dovršetka opsežnih istraživačkih i konzervatorsko-restauratorskih radova koje su obavili djelatnici Restauratorskog odjela Zadar.

Izložbena instalacija „Skriveni trečento“ (Dubrovnik, pred Kneževim dvorom, 30. svibnja – 13. srpnja 2018.)

Zavod je u sklopu obilježavanja Europske godine kulturne baštine predstavio rezultate višegodišnjeg projekta „Nepoznata trečentistička slikarska radionica - deatribucija Matka Junčića i Ivana Ugrinovića“ kao izložbenu instalaciju „Skriveni trečento“. Uz duge i zahtjevne konzervatorsko-restauratorske radove na lopudskom poliptihu, projekt „Nepoznata trečentistička slikarska radionica - deatribucija Matka Junčića i Ivana Ugrinovića“ uključivao je i opsežne istraživačke radove koji su otkrili nužnost novog datiranja i atribucije toga iznimnog djela. Istraživanja su proširena i na poliptih s Koločepa, koji je po mnogočemu sličan lopudskom. Dva su oltara određena kao djelo majstora 15. stoljeća, a slijedom arhivskih zapisa pripisivana su dvojici dubrovačkih slikara. Rezultati istraživačkih radova pomaknuli su vrijeme njihova nastanka u drugu polovicu 14. stoljeća. Raznovrsne tehničke i komparativne analize pokazale su potencijalnu bliskost njihova autora krugu Paola Veneziana. Novo je tumačenje prihvaćeno u stručnim krugovima i donosi nove, važne spoznaje u interpretaciji povijesti dubrovačkog slikarstva.

Nove spoznaje i tumačenja predstavljeni su javnosti izložbenom instalacijom. Unutar posebno konstruirane „kocke“ projicirana je videoprezentacija s kompjutorskom simulacijom. Na vanjskim stranicama otisnuti su kolaži trečentističkih likova svetaca s panela dvaju oltara, posloženih poput šetača na gradskoj ulici. Postavljanje „kocke“ na glavnoj ulici stare gradske jezgre kontinuirano je pobuđivala pažnju prolaznika.

Tako zamišljena izložbena instalacija umjetnički je i provokativni iskorak u odnosu na uobičajena predstavljanja konzervatorsko-restauratorskih radova, izlazak iz prostora radionica i muzeja, s idejom stvaranja intrigirajućeg objekta za posjetitelje u njihovu prostoru kretanja gradom. Cilj projekta, financiranog sredstvima Ministarstva kulture RH i skupine dubrovačkih donatora, bio je upoznavanje publike s važnim projektima Hrvatskog restauratorskog zavoda, uz isticanje pozitivne povratne sprege između aktivne zaštite baštine i njezina razumijevanja.

Izložba „Drvene romaničke vratnice splitske katedrale – istraživanje, restauriranje i zaštita“ (Split, 8. svibnja – 8. lipnja 2018.)

Zavod je u suradnji s Institutom za povijest umjetnosti – Centar Cvito Fisković organizirao izložbu i međunarodni znanstveno-stručni skup „Drvene romaničke vratnice splitske katedrale – istraživanja, restauriranje i zaštita“. Izložba je postavljena u Galeriji umjetnina u Splitu, a na dan otvorenja održan je i istoimeni međunarodni znanstveno-stručni skup. Skup i izložba zaključak su četverogodišnjeg programa Zavoda u koji su bila uključena multidisciplinarna istraživanja, konzerviranje, restauriranje i zaštita jednoga od iznimnih umjetničkih djela splitske, ali i europske srednjovjekovne baštine – drvenih vratnica splitske katedrale koje je izradio majstor Andrija Buvina 1214. godine. Predstavljen je način izrade vratnica, njihov izvorni izgled (kao 3D virtualna rekonstrukcija) te kasnije izmjene, radikalni zahvat iz 1908. godine (kad su izvorna polikromija te brojni segmenti vratnica uklonjeni, a novi dodani), ali i srednjovjekovne tehnike i alati za obradu drva. Opsežan program istraživanja tehnologije izrade

Dubrovnik, Izložbena instalacija „Skriveni trećento“, otvorenje izložbe.
Snimka: A. Blašković, 2018.

vratnica u kojem je sudjelovalo više od 30 stručnjaka različitih struka iz Hrvatske i inozemstva te provedeni konzervatorsko-restauratorski radovi iznjedrili su neočekivano veliku količinu novih podataka i spoznaja.

Uz izložbu su organizirane popratne radionice i predavanja s temama povijesnih tehnika obrade drva, ispitivanja tragova alata u drvu, povijesnih kovačkih tehnika, izrade replike segmenta Buvininih vratnica izvornim alatima i tehnikama obrade, izrade replike detalja intarzija korskih klupa splitske katedrale izvornim tehnikama, rekonstrukcije polikromije reljefa vratnica izvornim materijalima i slikarskim tehnikama te izrade 3D modela konstrukcije Buvininih vratnica. U radionicama su sudjelovali učenici Umjetničke škole Split, studenti konzervacije-restauracije sa Sveučilišta u Splitu i Dubrovniku te konzervatori-restauratori. Katalog izložbe i sažeci izlaganja skupa objavljeni su u dvojezičnoj pratećoj publikaciji.

Skup i izložba ostvareni su sredstvima Ministarstva kulture RH, Grada Splita, Splitsko-dalmatinske županije, Turističke zajednice grada Splita, Zaklade Hrvatske akademije znanosti i umjetnosti i Hrvatskog restauratorskog zavoda.

Izložba „Tihi svjedoci vjere, baštine i raskoši. Crkva sv. Nikole biskupa u Žumberku – konzervatorsko-restauratorski radovi“ (Metlika, Belokranjski muzej Metlika, Galerija Kambič, Slovenija, 28. rujna – 30. studenoga 2018.) U sklopu projekta „Fenomeni granice – Bela krajina i Žumberak / Fenomeni meje – Bela krajina in Žumberak“ postavljena je u Galeriji Kambič Belokranjskog muzeja u Metliki od 28. rujna do 30. studenoga 2018. izložba „Tihi svjedoci vjere, baštine i raskoši“. Izložba je ostvarena u organizaciji Arheološkog muzeja u Zagrebu i Hrvatskog restauratorskog zavoda, a rezultat je višegodišnjih konzervatorsko-restauratorskih istraživanja koje Zavod provodi na srednjovjekovnoj crkvi sv. Nikole biskupa u Žumberku i okolnom groblju koje je bilo u funkciji od 14. do 18. stoljeća. Arhivska i povijesna istraživanja upotpunila su otkrića o arhitekturi crkve te njezinim fazama i opremi, a arheološka istraživanja grobova i kosturnice pružila su vrijedna saznanja o običajima nekadašnjeg žumberačkog stanovništva vezanima uz život i smrt te posebno bogatu i jaku pobožnost. Strpljivim i zahtjevnim radovima rekonstruirana je i plemićka nošnja iz 17. stoljeća, a prsluk i cipele plemkinje iz Žumberka prvi su put predstavljeni javnosti. Uz izložbu je tiskan i katalog. Izložba autorice doc. dr. sc. Ane Azinović Bebek prvotno je bila postavljena 2017. u Zagrebu, Karlovcu i Jastrebarskom.

Izložba „Otok Mljet, pličina Sveti Pavao – brodolom s teretom izničke keramike“ (Zagreb, Galerija Arheološkog muzeja u Zagrebu, 22. - 28. listopada 2018.)

Zavod je u suradnji s Arheološkim muzejom u Zagrebu i Nacionalnim parkom Mljet u Europskoj godini kulturne baštine izložbom fotografija predstavio rezultate dovršene faze arheoloških istraživanja brodoloma s teretom izničke keramike pronađenog na mljetskoj pličini Sveti Pavao. Rezultati istraživanja toga jedinstvenog brodoloma na Sredozemlju i konzervatorsko-restauratorskih radova na nalazima predstavljeni su u knjizi „Sveti Pavao Shipwreck“ (Oxford, 2014.) te na izložbi „Iznik – osmanska keramika iz dubine Jadrana“, postavljenoj 2015. u Zagrebu i 2016. u Dubrovniku. Značenje tih nalaza prepoznato je diljem Europe pa je dio pronađenog posuđa bio izložen u sklopu drugih izložbi u Parizu, Marseilleu i Trstu.

Izložba „Krk, crkva sv. Franje Asiškog, konzervatorsko-restauratorski radovi na oltarnoj pali *Sacra conversazione*“ (Rijeka, Galerija Garbas, 30. listopada – 9. studenoga 2019.)

U galeriji Konzervatorskog odjela u Rijeci održana je izložba plakata kojom su predstavljeni rezultati dovršenih, cjelovitih konzervatorsko-restauratorskih radova na slici „Sacra conversazione“ smještenoj na glavnom oltaru crkve sv. Franje Asiškog u gradu Krku. Slika je pripisana radionici Bernardina Licinija, slikara bergamskog porijekla djelatnog u Veneciji u prvoj polovici 16. stoljeća.

Izložba „Kaštel Štafilić, crkva Bezgrešnog začeca Blažene Djevice Marije, konzervatorsko-restauratorski radovi na oltaru i antependiju Sv. Križa“ (Kaštel Lukšić, Dvorac Vitturi, Muzej grada Kaštela, 13. studenoga – 13. prosinca 2018.)

Izložbom plakata u Muzeju grada Kaštela predstavljeni su dovršeni, cjeloviti konzervatorsko-restauratorski radovi na oltaru i antependiju Sv. Križa iz crkve Bezgrešnog začeca Blažene Djevice Marije u Kaštel Štafiliću.

Izložba „Povijest Dubrovačke Republike na papiru i pergamentu. Konzervatorsko-restauratorski radovi na dokumentima i drugom arhivskom gradivu iz Državnog arhiva u Dubrovniku“ (Dubrovnik, palača Sponza, 5. – 20. studenoga 2018.)

Izložbom su predstavljeni rezultati dovršenih cjelovitih konzervatorsko-restauratorskih radova na 209 dokumenata i 11 kodeksa, čime je zaokružena cjelina restauriranog fundusa arhivske građe od 13. do 15. stoljeća. Projekt je rezultat trilateralnog ugovora između Hrvatskog restauratorskog zavoda, Državnog arhiva u Dubrovniku i Društva prijatelja dubrovačke starine, koji je počeo 2015. godine.

Izložba „Tajni život baštine. 70 godina sustavne konzervatorsko-restauratorske djelatnosti u Hrvatskoj“ (Zagreb, Muzej za umjetnost i obrt, 4. prosinca 2018. – 3. veljače 2019.)

Središnje događanje bogatog programa Zavoda u Europskoj godini kulturne baštine, organizirano pod pokroviteljstvom predsjednice Republike Hrvatske i Vlade Republike Hrvatske, bila je izložba „Tajni život baštine. 70 godina sustavne konzervatorsko-restauratorske djelatnosti u Hrvatskoj“. U svečarskom raspoloženju 70. rođendana realizirana je izložba kojom su posjetitelji na poučan i interaktivan način, u dijelovima prilagođenim i najmlađima, upoznali najrazličitije aktivnosti i obilježja Zavodske djelatnosti, često nedostupne očima javnosti. Budući da se sva istražena, konzervirana, restaurirana i prezentirana arheološka, nepokretna i pokretna kulturna baština nalazi, s obzirom na svoju vrstu, na izvornim mjestima ili pak u muzejima, galerijama i riznicama, priča o njezinu životu prije i nakon radova i istraživanja, ispričana je dokumentacijom interpretiranom na vizualno atraktivan način. Svi prikazi potkrijepljeni su *štiklecima* o radovima ili o predmetu. Ujedno se u svakom dijelu izložbe mogu pronaći i javnosti neobični (i šaljivi) podaci iz stručnog žargona, kao i specifični alati koji se upotrebljavaju u radu na pojedinim vrstama baštine. Predstavljeno je i nekoliko predmeta na kojima su konzervatorsko-restauratorski radovi bili vrlo zahtjevni i izazovni, poput Radauševe skulpture iz ciklusa „Krvavi fašnik“, prsluka za spašavanje s broda „Titanic“ ili kasnosrednjovjekovne pisanice. Relativno mala količina izloženih predmeta dopunjena je igrom pronalaženja srodnih umjetnina u stalnom postavu Muzeja za umjetnost i obrt. Iako namijenjeni najmlađima, interaktivni sadržaji izložbe osmišljeni su da potaknu i privuku sve posjetitelje na angažirano upoznavanje materijala i tehnika koji „život znače“ konzervatorima i restauratorima (skriveni mikroskopski uzorci, slaganje mozaika, malo arheološko istraživanje, prepoznavanje različitih tkanja dodirom i dr.). U sklopu izložbe bile su organizirane 22 edukativne radionice te deset stručnih vodstava. Izložba je ostvarena sredstvima Zavoda i brojnih sponzora (BEL-BAU d.o.o., Crescat d.o.o., Coca-Cola HBC Hrvatska, Hrvatska poštanska banka, Ing-grad d.o.o., Kapitel d.o.o., Končar – Metalne konstrukcije d.d., Kus gradnja d.o.o., Suma-informatika d.o.o. i Vektra d.o.o.).

Izložba „Tajni život baštine“.
Snimke: N. Oštarijaš i P. Slobodnjak, 2018.

Izložba „Tajni život baštine”.
Snimka: N. Oštarijaš, 2018.

8.3. Promotivna događanja

Europska godina kulturne baštine

Zavod je brojnim događanjima tijekom 2018. godine obilježio Europsku godinu kulturne baštine kako bi se istaknula važnost ukupnih radova na nepokretnoj, pokretnoj i arheološkoj baštini, bez obzira na to je li riječ o počecima velikih projekata, onima koji su u tijeku ili pak o svečanim predstavljajima dovršenih radova.

U cijeloj godini su konferencijama za novinare, objavama na mrežnim stranicama, predavanjima i izložbama, predstavljena 53 programa Hrvatskog restauratorskog zavoda te je tiskano 19 deplijana.

Noć muzeja, 26. siječnja 2018.

Zavod se uključio u program Noći muzeja 26. siječnja manifestacijom „Noć u dvorcu“. Noćno vodstvo od 18 do 22 sata za stanovnike Ludbrega i okolice, uz posjet restauratorskim radionicama, organizirali su restauratori u dvorcu Batthyány u kojem je smješten Restauratorski odjel Ludbreg.

Dan otvorenih vrata, 24. svibnja 2018.

Zavod već tradicionalno u proljeće organizira Dan otvorenih vrata. Odjeli u Zagrebu i Dubrovniku otvorili su svoja vrata za javnost 24. svibnja 2018. godine te upriličili brojne sadržaje za sve dobne skupine posjetitelja: predavanja, obilaski restauratorskih ateljea, projekcije filmova, kreativne radionice za djecu te pokazne radionice za odrasle. Zavod je toga dana obišlo nekoliko stotina posjetitelja, a na dječjim je radionicama sudjelovalo oko 360 djece vrtičke i osnovnoškolske dobi. Posebna su predavanja održana na Odjelu za polikromiranu drvenu skulpturu za učenike i profesore Drvodjeljske škole u Zagrebu.

Konferencija „Najbolji u baštini 2018. – Utjecajni projekti“, Dubrovnik, 26. – 28. rujna 2018.

Na godišnjoj konferenciji „Najbolji u baštini 2018. – Utjecajni projekti“ (The Best in Heritage – Projects of Influence) stručnoj su publici i javnosti predstavljeni izvanredni muzejski, baštinski i konzervatorski projekti iz cijeloga svijeta. Od 300 prijavljenih laureata, odabrana su 42 s četiri kontinenta, među kojima je Hrvatsku predstavljao projekt konzervatorsko-restauratorske obnove drvene barokne kapele sv. Martina u Starom Brodu, za koji je Zavod dobio najviše europsko priznanje na polju kulturne baštine - nagradu Europske unije za kulturnu baštinu / Nagradu Europa Nostra za 2017. godinu u kategoriji zaštite baštine.

Konferencija je organizirana u partnerstvu s Europom Nostrom (uz potporu programa *Kreativna Europa*), Međunarodnim vijećem muzeja (ICOM), s potporom Grada Dubrovnika, Ministarstva kulture RH i Veleposlanstva Sjedinjenih Američkih Država te pod sponzorstvom tvrtke Meyvaert Glass Engineering.

9. Nagrade i nominacije

Nagrada „Vicko Andrić“

U Muzeju Mimara u Zagrebu dodijeljene su 25. rujna 2018. godine Nagrade „Vicko Andrić“. Nagrada za životno djelo dodijeljena je konzervatorici dr. sc. Zoraidi Demori Staničić, umirovljenoj djelatnici Zavoda, a godišnja nagrada dodijeljena je Jadranki Baković, konzervatorici-restauratorici savjetnici i voditeljici Restauratorskog odjela Zadar, za konzervatorsko-restauratorske radove na zadarskom poliptihu sv. Martina Vittorea Carpaccia.

Nominacija za Nagradu EU-a za kulturnu baštinu / Nagradu Europa Nostra 2019.

Zavod je u studenome 2018. godine nominirao u kategoriji „Obrazovanje, usavršavanje i jačanje svijesti“ projekt „Skrivene trečento“, kojim su javnosti, izložbenom instalacijom postavljenom pred Kneževim dvorom u Dubrovniku, predstavljeni rezultati opsežnih dugogodišnjih konzervatorsko-restauratorskih istraživanja i radova na srednjovjekovnim poliptisima s Lopuda i Koločepa, ostvareni pod vodstvom konzervatorice savjetnice Katarine Alamat Kusijanović.

Povelja Republike Hrvatske

Predsjednica Republike Hrvatske Kolinda Grabar-Kitarović uručila je 14. prosinca 2018. godine Zavodu, Upravi za zaštitu kulturne baštine Ministarstva kulture Republike Hrvatske te Posudionici i radionici narodnih nošnji Povelju Republike Hrvatske kao izraz priznanja i zahvalnosti za njihov rad na obnovi, zaštiti i prezentaciji nacionalne spomeničke baštine te za doprinos razvoju i napretku Republike Hrvatske.

10. Mrežne stranice Zavoda i društvene mreže

Mrežne stranice Zavoda dostupne su na adresi www.h-r-z.hr, a Facebook profil na <https://www.facebook.com/hrvatski.restauratorski.zavod?fref=ts>.

11. Suradnja u projektima znanstveno-istraživačkih ustanova

Filozofski fakultet u Rijeci

Zavod je partner Filozofskom fakultetu Sveučilišta u Rijeci na projektu “ET TIBI DABO: naručitelji i donatori umjetnina u Istri, Hrvatskom primorju i sjevernoj Dalmaciji od 1300. do 1800. godine”. Projekt financira Hrvatska zaklada za znanost, a traje od 20. ožujka 2017. do 20. ožujka 2021. godine.

Tijekom 2018. godine djelatnici Zavoda dr. sc. Krasanka Majer Jurišić, dr. sc. Petar Puhmajer i dr. sc. Josip Višnjić sudjelovali su u aktivnostima projekta: na međunarodnom znanstvenom skupu “Public and Private Commissions: Donors and Works of Art in the Northern Adriatic during the Early Modern Period” u organizaciji Filozofskog fakulteta u Rijeci, od 25. do 27. listopada 2018., izlaganjima o baroknim vrtovima u Rijeci, pazinskom kaštelu te o Petru Caru, rapskom plemiću, naručitelju gradnje kamporskog samostana. Održali su i izlaganja na skupu na Cresu (travanj 2018.), u Genovi (kongres “Multiethnic Cities in the Mediterranean World: History. Culture. Heritage”, lipanj 2018.), Buzetu (rujan 2018.) te objavili tri znanstvena članka.

Sveučilište Jurja Dobrile u Puli

Zavod je partner na znanstvenom projektu „Arheološki krajolik u održivom razvoju kulturnog turizma Općine Vrsar - ArchaeoCulTour“ koji vodi Filozofski fakultet Sveučilišta Jurja Dobrile u Puli. Projekt koji traje od 31. siječnja 2018. do 31. siječnja 2021. financira Hrvatska zaklada za znanost.

Institut za povijest umjetnosti

Partnerskim projektom Instituta za povijest umjetnosti i Zavoda „Zaboravljena baština: drveni oltari u Istri“ tijekom 2018. godine održane su tri konzervatorsko-restauratorske radionice: u Draguču 2. kolovoza, Buzetu 14. rujna i Rovinju 22. listopada. Radionice su uključile prezentacije crkvene kiparske baštine i konzervatorsko-restauratorskih pristupa polikromiranoj drvenoj skulpturi na primjerima lokalne baštine Draguča i područja Rovinjštine. U Buzetu

je uz prezentaciju lokalne crkvene kiparske baštine održana prezentacija konzervatorsko-restauratorskih radova na glavnom oltaru iz crkve sv. Jurja i konzervatorsko-restauratorski radovi na glavnom oltaru iz crkve sv. Ivana Krstitelja u naselju Sv. Ivan. Na sve tri radionice za sudionike je organizirana i prezentacija povijesnih tehnika pozlate i restauratorskih postupaka na polikromiranim drvenim oltarima.

Strossmayerova galerija starih majstora Hrvatske akademije znanosti i umjetnosti

Zavod sudjeluje kao pridruženi partner u projektu „TransCultAA – Transfer of Cultural Objects in the Alpe Adria Region in the 20th Century“ u sklopu programa HERA (Humanities in the European Research Area). Projekt vodi Zentralinstitut für Kunstgeschichte iz Münchena, a ostali su partneri Università degli studi di Udine, Institut za povijest umjetnosti Slovenske akademije znanosti i umjetnosti te Hrvatska akademija znanosti i umjetnosti, kao institucionalni nositelj hrvatskoga dijela projekta.

Institut za fiziku

Zavod je partner Institutu za fiziku na projektu „PlasmaArt“ koji je financiran donacijom Zaklade Adris u sklopu programa „Znanje i otkrića“, a cilj mu je razviti plazmeni mlaz za površinski i dubinski tretman umjetnina izrađenih od drva (uklanjanje atmosferske nečistoće s površine umjetnine, sterilizacija površina od mikroorganizama, skidanje preslika/naknadnih intervencija na slikanom sloju i dezinfekcija). Nakon uspješnih testiranja uz stratigrafsku analizu uzoraka 2017. godine, u siječnju i veljači 2018. ponovljene su probe uklanjanja gljivica s površine testnih pločica (dezinfekcija) te su ponovno dokazani pozitivni učinci. Nakon završetka projekta rezultati su pokazali da nije moguće plazmom uklanjati stratigrafske slojeve s površine pločica, ali je moguće djelovanjem plazme zaustaviti rast i djelovanje gljivica. Projekt je trajao do kraja ožujka 2018. godine.

12. Povrat kulturnih dobara iz Republike Srbije

Ravnateljica Zavoda dr. sc. Tajana Pleše i voditeljica Odjela za polikromiranu drvenu skulpturu dr. sc. Ksenija Škarić članice su međudržavnog Povjerenstva za povrat kulturnih dobara Republike Hrvatske i Republike Srbije. Tijekom 2018. godine sudjelovale su u radu Povjerenstva na sastanku 7. srpnja u Zagrebu, obilasku depoa za prihvrat kulturnih dobara u Eparhijskom dvoru u Pakracu te 13. prosinca 2018. u Petrovaradinu.

PREGLED PROGRAMA RADA

Služba za arheološku baštinu

- ukupno prijavljena sredstva potrebna za realizaciju: 5.585.139,00 kn

- sredstva odobrena za realizaciju: 3.461.000,00 kn

ŽUPANIJA	NAZIV KULTURNOG DOBRA	ODOBRENA SREDSTVA U 2018.
Bjelovarsko-bilogorska	Bijela, ostaci benediktinskog samostana sv. Margarete	120.000,00
	Pavlin Kloštar (Streza), ostaci pavlinskog samostana Svih Svetih	150.000,00
Dubrovačko-neretvanska	Dubrovačko-neretvanska županija, rekognosciranje podmorja	150.000,00
	o. Mljet, Pličina Sv. Pavao, novovjekovni brodolom	250.000,00
Istarska	Istra, podmorje, antički i moderni brodolomi / Viribus Unitis	50.000,00
	Krnica (sv. Teodor), ostaci crkve sv. Teodora	30.000,00
	Paz, kaštel Paz	200.000,00
	Rovinj (Turnina), srednjovjekovna kula	250.000,00
	Žminj, kaštel Žminj	40.000,00
Karlovačka	Barilović, Stari grad Barilović	90.000,00
	Gornje Bukovlje (Crkvišće), kasnoantička utvrda i crkva	120.000,00
	Karlovac, Zvijezda, Josipov bastion	100.000,00
	Vinkovci-Karlovac, arheološko istraživanje u kopnenim vodama – Kamensko, r. Kupa, rimski brodolom	65.000,00
Krapinsko-zagorska	Klanjec, utvrda Cesargrad	80.000,00
Ličko-senjska	Brinje, Stari grad Sokolac – palas	60.000,00
Međimurska	Črečan, prapovijesno nalazište	50.000,00
	Domašinec, arheološki park Turčišće Goričan	65.000,00
	Sveti Martin na Muri	60.000,00
Osječko-baranjska	Gorjani, arheološka topografija srednjovjekovnih Gorjana	50.000,00
Primorsko-goranska	o. Ilovik, antički brodolom	120.000,00
	Rijeka, Tarsatički Principij	38.000,00
	Rijeka, kasnoantički obrambeni sustav (<i>Claustra Alpia Iuliarum</i>)	133.000,00
	Novi Vinodolski, utvrda Lopar	100.000,00
Sisačko-moslavačka	Bojna (Brekinjova Kosa)	300.000,00
	Popovača, Stari grad Jelengrad, pokretni arheološki nalazi	50.000,00
Splitsko-dalmatinska	Splitsko-dalmatinska županija, rekognosciranje podmorja	100.000,00
	o. Palagruža, pličina Pupak	110.000,00
	o. Vis, Labotovo, srednjovjekovni brodolom	180.000,00
Šibensko-kninska	o. Murter, o. Bisage, novovjekovni brodolom	100.000,00
Varaždinska	Jažabet, Bistričak, pokretni arheološki nalazi	100.000,00
Virovitičko-podravska	Zvonimirovo, Veliko polje, pokretni arheološki nalazi	50.000,00
Zagrebačka	Okešinec (Sipčina), vila rustika	50.000,00
	Žumberak, crkva Sv. Nikole biskupa	50.000,00

Služba za nepokretnu baštinu

- ukupno prijavljena sredstva potrebna za realizaciju: 20.326.345,00 kn

- sredstva odobrena za realizaciju: 11.964.000,00 kn

ŽUPANIJA	NAZIV KULTURNOG DOBRA	ODOBRENA SREDSTVA U 2018.
Bjelovarsko-bilogorska	Končanica, dvorac Dioš (Marijin dvor)	200.000,00
	Podgarić, Stari grad Garić grad – središnja kula	100.000,00
Brodsko-posavska	Slavonski Brod, Kavalir	250.000,00
	Slavonski Brod, zgrada Magistrata	15.000,00
Dubrovačko-neretvanska	Dubrovnik, katedrala Uznesenja Marijina – riznica, štuko	150.000,00
	Dubrovnik, Knežev dvor – sudnica, štuko	39.000,00
	Dubrovnik, Orlandov stup	40.000,00
	Dubrovnik, Biskupska palača (palača Sorkočević) – zidne slike	150.000,00
	o. Korčula, Korčula, katedrala sv. Marka – kameni ciborij	100.000,00
	o. Korčula, o. Badija, franjevački samostan i crkva Gospe od Milosrđa	50.000,00
	o. Lopud, Lopud, crkva Gospe od Šunja – zidne slike	200.000,00
	Ston, crkva sv. Mihajla	120.000,00
Istarska	Trsteno, ljetnikovac Gučetić-Gozze – vidikovac	300.000,00
	Barban, sklop crkve sv. Nikole, palače Lordan, Malih i Velikih vrata i četverokutne kule	150.000,00
	Beram, crkva sv. Marije na Škrilinah	150.000,00
	Buzet, crkva sv. Jurja	350.000,00
	Draguč, crkva sv. Roka	80.000,00
	Pazin, crkva sv. Nikole	400.000,00
	Poreč, Eufrazijeva bazilika	200.000,00
	Pula, katedrala sv. Marije	50.000,00
	Rovinj, Balbijevo luk	300.000,00
	Rovinj, crkva sv. Eufemije – kameni oltari	100.000,00
	Svetvinčenat, crkva sv. Vincenta – zidne slike	20.000,00
	Umag, arheološki lokalitet Katoro – zidne slike	20.000,00
	Vodnjan, crkva sv. Katarine – zidne slike	100.000,00
Karlovačka	Barilović, Stari grad Barilović	270.000,00
	Lipnik, župna crkva sv. Ilije Proroka	50.000,00
Koprivničko-križevačka	Kalnik, crkva sv. Brcka	30.000,00
	Koprivnički Ivanec, crkva sv. Ivana Krstitelja	100.000,00
	Križevci, crkva Sv. Križa – kameni oltar	80.000,00
	Križevci, katedrala Presvetog Trojstva	75.000,00

Krapinsko-zagorska	Belec, crkva sv. Jurja	200.000,00
	Kostel, Stari grad Kostel	250.000,00
	Krapina, franjevački samostan i crkva sv. Katarine	150.000,00
	Martinščina, crkva sv. Martina	160.000,00
	Trški Vrh, crkva Majke Božje Jeruzalemske	400.000,00
Ličko-senjska	Brinje, Stari grad Sokolac	300.000,00
Međimurska	Lopatinec, crkva sv. Jurja – cinktor	300.000,00
	Štrigova, crkva sv. Jeronima	80.000,00
Osječko-baranjska	Feričanci, crkva sv. Duha – zidni oslik	22.000,00
	Osijek, stambena katnica – Kuhačeva 2	14.000,00
	Osijek, zgrada Povschil	25.000,00
	Osijek, zgrada Sauter	30.000,00
	Viljevo, crkva sv. Andrije Apostola	50.000,00
Požeško-slavonska	Čečavac (Rudina), ostaci benediktinske opatije sv. Mihovila arkandela	250.000,00
	Požega, kužni pil Sv. Trojstva	150.000,00
Primorsko-goranska	Lovran, crkva sv. Jurja – zidne slike	55.000,00
	o. Krk, o. Košljun, franjevački samostan i crkva Marijina Navještenja – kameni oltari	100.000,00
	Rijeka, bivša tvornica šećera „Rikard Benčić“, upravna zgrada	75.000,00
	Vrbnik, crkva Uznesenja Blažene Djevice Marije	50.000,00
Sisačko-moslavačka	Hrvatski Čuntić, utvrda Čuntić	300.000,00
	Mikleuška, ostaci pavlinskog samostana Blažene Djevice Marije	250.000,00
	Popovača, Stari grad Jelengrad	250.000,00
	Topusko, ostaci cistercitske opatije	300.000,00
	Zrin, crkva sv. Marije Magdalene	300.000,00
Splitsko-dalmatinska	o. Brač, Milna, crkva Gospe od Blagovijesti	120.000,00
	o. Brač, Postira, arheološki lokalitet Lovrečina – zidne slike	10.000,00
	o. Brač, Škrip, ruralna cjelina naselja Škrip – crkva i župna kuća	200.000,00
	Omiš, arheološki lokalitet Brzet – zidne slike	30.000,00
	o. Vis, Vis, arheološki lokalitet Rimske terme – mozaik	110.000,00
	Split, Dioklecijanova palača – mozaici, Arhiđakonova 2	3.000,00
	Split, Dioklecijanova palača – mozaici, Buličeva ulica	20.000,00
	Split, Dioklecijanova palača – Zapadna vrata i crkva Gospe od Zvonika	300.000,00
	Split, Palača Milesi, zidni oslici	25.000,00
	Trogir, katedrala sv. Lovre – kapela Orsini	95.000,00
Šibensko-kninska	Mokro Polje, Keglevića utvrda	50.000,00
	Šibenik, katedrala sv. Jakova – skulpture Navještenja	43.000,00

Varaždinska	Čukovec, crkva sv. Oca Nikolaja	390.000,00
	Hrastovljan, crkva sv. Benedikta	150.000,00
	Križovljan, crkva Sv. Križa	230.000,00
	Lepoglava, bivši pavlinski samostan i crkva Bezgrešnog začeća Blažene Djevice Marije – kapela Patačić, štukatura	150.000,00
	Lepoglava, bivši pavlinski samostan i crkva Bezgrešnog začeća Blažene Djevice Marije – ljekarna, zidne slike	35.000,00
	Lepoglava, bivši pavlinski samostan i crkva Bezgrešnog začeća Blažene Djevice Marije – pjevalište, zidne slike	50.000,00
	Marčan, dvorac Opeka – Vrtlareva kuća	400.000,00
	Purga Lepoglavska, kapela sv. Jurja	35.000,00
	Varaždin, franjevački samostan i crkva sv. Ivana Krstitelja – kipovi sa zapadnog pročelja crkve	70.000,00
	Varaždin, franjevački samostan i crkva sv. Ivana Krstitelja – ljekarna	200.000,00
	Varaždin, Stari grad – Žitnica	50.000,00
	Varaždinske Toplice, crkva sv. Martina biskupa – kameni oltar	150.000,00
	Virovitičko-podravska	Duzluk, manastir i crkva sv. Nikole
Zadarska	Novigrad, crkva Porođenja Blažene Djevice Marije – zidne slike	200.000,00
	Zadar, crkva sv. Krševana – kameni inventar	80.000,00
Zagrebačka	Kloštar Ivanić, franjevački samostan i crkva sv. Ivana Krstitelja	75.000,00
	Komin, crkva sv. Tri Kralja – cinktor, kapela, štukatura	70.000,00
	Novo Mjesto, kapela sv. Petra i Pavla	250.000,00

Služba za pokretnu baštinu

- ukupno prijavljena sredstva potrebna za realizaciju: 2.037.400,00 kn

- sredstva odobrena za realizaciju: 2.000.000,00kn

ŽUPANIJA	NAZIV KULTURNOG DOBRA	ODOBRENA SREDSTVA
Bjelovarsko-bilogorska	Čazma, župna crkva sv. Marije Magdalene – glavni oltar sv. Marije Magdalene	42.800,00
	Čazma, župna crkva sv. Marije Magdalene – oltar sv. Roka – slike „Sv. Rok“ i „Sv. Lucija“ i dva ukrasna okvira	20.000,00
	Čazma, župna crkva sv. Marije Magdalene – oltar Poklonstva Kraljeva i propovjedaonica	31.200,00
	Križ Gornji, kapela Sv. Križa – skulpture „Sv. Juraj“ i „Sv. Lucija“	6.000,00
Brodsko-posavska	Sibinj, crkva sv. Ivana Krstitelja – glavni oltar sv. Ivana Krstitelja	27.100,00
	Sibinj, crkva sv. Ivana Krstitelja – glavni oltar sv. Ivana Krstitelja – slika „Krštenje Kristovo“	7.900,00
	Slavonski Brod, crkva Presvetog Trojstva – propovjedaonica	46.000,00
	Slavonski Brod, kuća Brlić – pokretni inventar	33.000,00

Dubrovačko- neretvanska	Cavtat, crkva Blažene Djevice Marije Snježne – glavni oltar Blažene Djevice Marije Snježne – slika „Bogorodica s Djetetom“	600,00
	Cavtat, crkva sv. Nikole, Pinakoteka – oslikani barjak s prikazom sveca	10.000,00
	Dubrovnik, crkva Gospe od Karmena – slike „Sv. Kristofor“ i „Sv. Sebastijan“	4.500,00
	Dubrovnik, crkva od Domina – glavni oltar Svih svetih – slika „Svi sveti“	9.700,00
	Dubrovnik, Dubrovačka biskupija – dva kodeksa	4.200,00
	Dubrovnik, Dubrovačka biskupija – tri povelje iz gradskih župa	3.800,00
	Dubrovnik, Dubrovački muzeji, Etnografski muzej – muške gaće „široke gaće“	4.800,00
	Dubrovnik, Dubrovački muzeji, Kulturno-povijesni muzej – ikone „Sv. Petar i Pavao“ i „Deisis sa svecima“	1.000,00
	Dubrovnik, Dubrovački muzeji, Kulturno-povijesni muzej – 11 grafika	3.700,00
	Dubrovnik, Dubrovački muzeji, Kulturno-povijesni muzej – slika „Portret dječaka s psom“	500,00
	Dubrovnik, Dubrovački muzeji, Kulturno-povijesni muzej – toga DUM KPM 18/t	8.000,00
	Dubrovnik, Dubrovački muzeji, Pomorski muzej – terestrički globus	9.400,00
	Dubrovnik, Dubrovački muzeji, Pomorski muzej – tri karte, dva dokumenta i akvarel	4.500,00
	Dubrovnik, katedrala Uznesenja Marijina – slika „Pokolj nevine dječice“	10.000,00
	Dubrovnik, katedrala Uznesenja Marijina, kapela Navještenja – slika „Sv. Ivan Krstitelj“	5.000,00
	Dubrovnik, HAZU, Zavod za povijesne znanosti, ljetnikovac Sorkočević – slika „Portret kneza Luke Dominika Bone (Bunića)“	3.600,00
	Dubrovnik, Muzej Dominikanskog samostana sv. Dominika – slika „Navještenje“	12.000,00
	Mlini, župna crkva sv. Ilara, kapela Sv. Križa – raspelo	6.000,00
	Orebić, crkva Gospe od Anđela – oltar Sv. Križa – skulptura „Sv. Ivana“	11.700,00
	o. Korčula, Korčula, Opatska riznica sv. Marka – kodeks sv. Aurelija Augustina	5.600,00
	o. Lastovo, Lastovo, crkva sv. Marije na Grži – glavni oltar sv. Marije – triptih „Gospa na Grži“	4.000,00
	o. Lopud, Lopud, crkva Gospe od Šunja – oltar Gospe od Milosrđa – ikona „Bogorodica s Djetetom“	4.700,00
	o. Lopud, Lopud, crkva Gospe od Šunja – oltar Uznesenja Blažene Djevice Marije	19.000,00
	o. Mljet, Goveđari, crkva sv. Nikole – četrnaest grafika „Križni put“	4.300,00
	o. Šipan, Pakljena, crkva sv. Marije – glavni oltar Uznesenja Blažene Djevice Marije	22.000,00

Grad Zagreb	Zagreb, Banski dvori – keramička peć	20.800,00
	Zagreb, Hrvatski povijesni muzej – pet slika i tri ukrasna okvira	15.000,00
	Zagreb, Hrvatski povijesni muzej – osam umjetnina na papirnom nositelju	4.500,00
	Zagreb, HAZU, Kabinet grafike – grafike „Četiri naga starca/četiri filozofa“ i „Skica za razvitak hrvatske kulture“	7.000,00
	Zagreb, HAZU, Strossmayerova galerija starih majstora – slike „Sv. Katarina i sv. Petar mučenik“, „Tučnjava“ i „Pred mlinom“	6.500,00
	Zagreb, katedrala Uznesenja Blažene Djevice Marije – pluvijal inv.br. 259/5 i gremijal inv. br. 259/3	3.000,00
	Zagreb, katedrala Uznesenja Blažene Djevice Marije – tapiserija „Ožujak-travanj“ inv. br. T228	52.000,00
	Zagreb, Ministarstvo kulture RH, Planoteka Uprave za zaštitu kulturne baštine – šesnaest umjetnina na papirnom nositelju	6.000,00
	Zagreb, Muzej grada Zagreba – slike „Grof M. Kulmer ml.“ i „T. Schlegel“	4.000,00
	Zagreb, Muzej suvremene umjetnosti – 10 umjetnina na papirnom nositelju	4.500,00
	Zagreb, Nadbiskupski dvor – slika „Raspeće sa svecima“	25.000,00
	Istarska	Buzet, crkva sv. Jurja – glavni oltar sv. Jurja
Buzet, Sveti Ivan, crkva sv. Ivana Krstitelja – glavni oltar sv. Ivana Krstitelja		24.200,00
Fažana, župna crkva sv. Kuzme i Damjana – oltar Sv. Križa – raspelo		7.700,00
Kaštelir, crkva sv. Kuzme i Damjana mučenika – slika „Bogorodica od Sedam žalosti sa svecima“		3.500,00
Loborika, župna crkva sv. Flora – glavni oltar sv. Flora – slika „Prijestolje milosti sa sv. Florom i sv. Franjom Asiškim“		2.500,00
Motovun, crkva sv. Stjepana Prvomučnika – ophodno raspelo		6.000,00
Mutvoran, župna crkva sv. Marije Magdalene – glavni oltar sv. Marije		18.000,00
Pazin, župna crkva sv. Nikole – sakristijski ormar, oplata i klecala		31.000,00
Rovinj, župna crkva sv. Jurja i Eufemije – ikona „Krunjenje Bogorodice“		4.300,00
Slum, crkva sv. Matije – ophodno raspelo		6.000,00
Stručni nadzor nad konzervatorsko-restauratorskim radovima		6.000,00
Sveti Petar u Šumi, župna crkva sv. Petra i Pavla – slika „Polaganje u grob“		6.000,00
Svetvinčenat, crkva sv. Roka – glavni oltar sv. Roka		1.500,00
Vižinada, župna crkva sv. Jeronima – kazula		2.500,00
Vodnjan, crkva sv. Marije od Karmela – oltar sv. Stjepana – slika „Sv. Marko i sv. Stjepan“		5.500,00
Vodnjan, crkva sv. Marije Karmelske – oltar Krunjenja Bogorodice		38.800,00
Karlovačka		Svetice, župna crkva Rođenja Blažene Djevice Marije – dvije prednje stranice korskih klupa
Koprivničko-križevačka	Veliki Poganac, pravoslavna crkva Velikomučenika sv. Georgija – ikonostas	22.000,00
	Veliki Poganac, pravoslavna crkva Velikomučenika sv. Georgija – ikonostas – ikone „Bogorodica“ i „Jovan Bogoslov“	6.100,00

Krapinsko-zagorska	Belec, crkva sv. Jurja – oltar sv. Jurja – antependij sv. Jurja	3.900,00
	Gotalovec, kapela sv. Petra – oltar sv. Marije Magdalene	38.000,00
Ličko-senjska	Brinje, stari grad Sokolac, kapela – oltar Presvetog Trojstva – skulptura „Bogorodica s Djetetom“	2.000,00
Međimurska	Štrigova, crkva sv. Jeronima – oltar sv. Jeronima	30.400,00
Osječko-baranjska	Osijek, Muzej likovnih umjetnosti – četiri crteža	3.000,00
	Osijek, Muzej likovnih umjetnosti – slika „Portret Marije Terezije“	4.500,00
	Osijek, Muzej likovnih umjetnosti – šest skulptura	16.000,00
	Osijek, Muzej likovnih umjetnosti – šest slika	16.000,00
	Osijek, Muzej Slavonije – brevar i tri lepeze	5.000,00
	Osijek, Muzej Slavonije – skulpture i kamene spolije	24.000,00
	Valpovo, Muzej Valpovštine – šest umjetnina na papirnom nositelju	6.000,00
Požeško-slavonska	Požega, katedrala sv. Terezije Avilske – reverenda	5.300,00
	Požega, Muzej grada Požege – inventar brijanice <i>in situ</i>	6.000,00
Primorsko-goranska	Belgrad, kapela Majke Božje Snježne – glavni oltar Majke Božje Snježne	9.100,00
	o. Cres, Cres, župni ured – slike na drvu „Sv. Ana Trojna“ i „Sv. Ivan Evanđelist“	2.000,00
	o. Krk, Baška, župna crkva Presvetog Trojstva – oltar Sv. Križa – skulpture „Bogorodica“ i „Sv. Ivan Evanđelist“ te tri skulpture bez cjeline	13.500,00
	o. Krk, Draga Bašćanska, kapela sv. Josipa – slika „Sv. Obitelj sa sv. Ivanom Evanđelistom“	8.000,00
	o. Krk, Krk, crkva sv. Franje Asiškog – glavni oltar sv. Franje Asiškog – slika „Sacra conversazione“	9.000,00
	o. Krk, Krk, katedrala Uznesenja Blažene Djevice Marije, Gospina kapela – raspelo	29.800,00
	o. Krk, Krk, katedrala Uznesenja Blažene Djevice Marije – pluvijal	3.000,00
	o. Krk, Krk, katedrala Uznesenja Blažene Djevice Marije – slike „Žrtva Abrahamova“ i „Kiša mane“	8.000,00
	o. Krk, Omišalj, župna crkva Uznesenja Blažene Djevice Marije – glavni oltar Uznesenja Blažene Djevice Marije	50.600,00
	o. Krk, Porat, crkva sv. Marije Magdalene – glavni oltar sv. Marije Magdalene – slika „Bogorodica s Djetetom“	3.000,00
	o. Krk, Vrbnik, župna crkva Uznesenja Blažene Djevice Marije – glavni oltar Uznesenja Blažene Djevice Marije	22.900,00
	o. Rab, Kapor, crkva sv. Bernardina Sijenskog – glavni oltar sv. Bernardina Sijenskog – poliptih sv. Bernardina Sijenskog	4.000,00
	o. Rab, Rab, župna crkva Uznesenja Blažene Djevice Marije – korska sjedala	44.700,00
	Rijeka, HNK Ivana pl. Zajca – slike „Kazalište“, „Anđeli I“ i „Anđeli II“	40.000,00
	Rijeka, HNK Ivana pl. Zajca – šest stropnih slika iz gledališta	21.000,00
	Rijeka, franjevački samostan i crkva Gospe Trsatske – slike „Sv. Franjo Asiški“ i „Sv. Paškal Bajlonski“	5.500,00
Sisačko-moslavačka	Kutina, župna crkva Marije Snježne – oltar sv. Marije Snježne	10.000,00
	Velika Ludina, crkva sv. Mihaela arkandela – glavni oltar sv. Mihaela arkandela	14.900,00

Splitsko-dalmatinska	o. Brač, Nerežišća, crkva Gospe od Karmela – oltar Navještenja Marijina – slika „Navještenje Marijino“	27.000,00
	o. Brač, Sutivan, crkva Uznesenja Blažene Djevice Marije – glavni oltar Adoracije Presvetog sakramenta – oltarna pala	25.200,00
	o. Brač, Škrip, župna crkva sv. Jelene – sakristijski ormar	6.000,00
	o. Brač, Škrip, župna crkva sv. Jelene – zbirka liturgijskih predmeta	11.600,00
	o. Hvar, hitne intervencije	80.000,00
	o. Hvar, Hvar, crkva sv. Marije od Milosti, kapela Sv. Križa – antependij	5.000,00
	o. Hvar, Hvar, katedrala sv. Stjepana I. pape i mučenika – kazula od zlatnog baršuna	11.000,00
	o. Hvar, Stari Grad, crkva sv. Nikole – skulptura „Sv. Andrije“	3.000,00
	o. Hvar, Stari Grad, crkva sv. Nikole – skulptura „Sv. Tome“	3.000,00
	Kaštel Lukšić, crkva Uznesenja Blažene Djevice Marije – skulptura „Sv. Bonaventura“	5.900,00
	Omiš, župna crkva sv. Mihovila, sakristija – slika „Navještenje“	45.000,00
	o. Šolta, Gornje Selo, crkva Gospe od Stomorije – slika „Bogorodica s Djetetom“	3.000,00
	o. Vis, Komiža, župna crkva i samostan sv. Nikole Mustera – kazula inv.br. T-3	8.000,00
	Sinj, Viteško alkarsko društvo – puška na piston	3.800,00
	Split, crkva sv. Jere – slike iz ciklusa Kristova života	3.000,00
	Split, katedrala sv. Dujma – Buvinine vratnice	12.000,00
	Split, katedrala sv. Dujma, riznica – ikona „Gospa od Žnjana“	8.000,00
	Split, Nadbiskupska palača – slika „Bogorodica s Djetetom, sv. Ivanom Krstiteljem, sv. Franjom Asiškim i donatorima“	2.600,00
	Split, katedrala sv. Dujma, riznica – bijela mitra s križem, bijela mitra sa zlatovezom i žuta mitra	5.000,00
	Split, katedrala sv. Dujma, riznica – skulptura „Imago pietatis“	2.000,00
	Trogir, katedrala sv. Lovre – korska sjedala	31.500,00
	Trogir, katedrala sv. Lovre – liturgijski kompleti inv. br. 13 i inv. br. 14	6.500,00
Zaostrog, franjevački samostan i župna crkva Uznesenja Blažene	12.000,00	
Šibensko-kninska	Kistanje, manastir Krka – plaštanica	3.600,00
	Šibenik, crkva sv. Ane – oltar sv. Ane – antependij s prikazom sv. Josipa	7.000,00
	Šibenik, crkva sv. Ane – oltar sv. Ane – okvir antependija	4.800,00
	Šibenik, crkva sv. Barbare – oltar i antependij sv. Barbare	3.400,00
	Šibenik, crkva sv. Dominika – glavni oltar sv. Dominika	42.500,00
	Šibenik, crkva sv. Dominika – glavni oltar sv. Dominika – skulptura anđela (desni)	3.000,00
	Šibenik, katedrala sv. Jakova – glavni oltar Majke od Suza – slika „Gospa od plača“	3.700,00
	Šibenik, katedrala sv. Jakova – skulptura „Sv. Petra“	6.000,00
	Šibenik, katedrala sv. Jakova – slika „Smrt sv. Josipa“	4.800,00

Varaždinska	Križovljan, kapela Sv. Križa – oltar sv. Josipa	24.800,00
	Lepoglava, župna crkva Bezgrešnog začeca Blažene Djevice Marije – oslikane drvene vratnice	8.000,00
	Ludbreg, Tekstiloteka	10.000,00
	Sveti Đurđ, općina Sveti Đurđ – evidencija umjetnina na terenu, pregled stanja i prijedlog zaštite	5.000,00
	Trakošćan, Dvor Trakošćan – tri slike i jedan ukrasni okvir	12.000,00
	Varaždin, crkva sv. Ivana Krstitelja – oltar sv. Ivana Krstitelja	20.000,00
	Varaždin, franjevački samostan i crkva sv. Ivana Krstitelja, refektorij – slike „Immaculata“ i „Sv. Franjo Asiški“	3.000,00
	Varaždin, franjevački samostan i crkva sv. Ivana Krstitelja – slika „Krist u lancima“	6.000,00
	Varaždin, Gradski muzej Varaždin – četiri slike i tri ukrasna okvira	15.000,00
	Varaždin, Gradski muzej Varaždin – deset grafika	5.500,00
	Varaždin, Gradski muzej Varaždin – ogrtač inv. br. GMV 67674	4.500,00
	Varaždin, župna crkva sv. Nikole biskupa, župni dvor – slike „Gabriel Dominich“, „Emericus Vojsketz“ i „Sv. Florijan“	3.000,00
	Vukovoj, kapela sv. Vuka – oltar Blažene Djevice Marije	9.000,00
	Vukovarsko-srijemska	Ilok, franjevački samostan i crkva sv. Ivana Kapistrana – intarzirana drvena vrata refektorija
Ilok, Muzej grada Iloka – odijelo majordoma kneza Odescalchija: hlače T-O-1-1, sako T-O-1-2 i prsluk T-O-1-3		6.600,00
Rajevo Selo, župna crkva sv. Ilije proroka – misnica RS 2		9.000,00
Vinkovci, župna crkva sv. Euzebija i Poliona – glavni oltar sv. Ivana Nepomuka – slika „Sv. Ivan Nepomuk“		38.700,00
Vukovar, Gradski muzej Vukovar – devet umjetnina na papirnom nositelju		6.500,00
Zadarska	Biograd na Moru, Zavičajni muzej Biograd na Moru – Zbirka „Teret potopljenog broda iz XVI. stoljeća“ – fragment svilenog damasta inv. br. 277/3	9.000,00
	o. Pag, Stari grad, crkva Uznesenja Blažene Djevice Marije – glavni oltar Uznesenja Blažene Djevice Marije	33.600,00
	o. Pašman, Ždrelac, crkva sv. Luke Evanđeliste – glavni oltar sv. Luke Evanđeliste – slika „Bogorodica s Djetetom“	1.000,00
	o. Pašman, Ždrelac, župna crkva sv. Luke – viseći svijećnjak	3.800,00
	Zadar, Narodni muzej, Galerija umjetnina – slika „Olimpija“	5.000,00
Zagrebačka	Kloštar Ivanić, crkva Uznesenja Blažene Djevice Marije – propovjedaonica	14.000,00
	Samobor, crkva sv. Marije – oltar sv. Antuna Padovanskog i oltar sv. Josipa	30.000,00

Realizacija po jedinicama regionalne samouprave

ŽUPANIJA	NAZIV KULTURNOG DOBRA	ODOBRENA SREDSTVA U 2018.
Bjelovarsko-bilogorska	Bijela, ostaci benediktinskog samostana sv. Margarete	120.000,00
	Pavlin Kloštar (Streza), ostaci pavlinskog samostana Svih Svetih	150.000,00
	Končanica, dvorac Dioš (Marijin dvor)	200.000,00
	Podgarić, Stari grad Garić grad – središnja kula	100.000,00
	Čazma, župna crkva sv. Marije Magdalene – glavni oltar sv. Marije Magdalene	42.800,00
	Čazma, župna crkva sv. Marije Magdalene – oltar sv. Roka – slike „Sv. Rok“ i „Sv. Lucija“ i dva ukrasna okvira	20.000,00
	Čazma, župna crkva sv. Marije Magdalene – oltar Poklonstva Kraljeva i propovjedaonica	31.200,00
	Križ Gornji, kapela Sv. Križa – skulpture „Sv. Juraj“ i „Sv. Lucija“	6.000,00
Brodsko-posavska	Slavonski Brod, Kavalir	250.000,00
	Slavonski Brod, zgrada Magistrata	15.000,00
	Sibinj, crkva sv. Ivana Krstitelja – glavni oltar sv. Ivana Krstitelja	27.100,00
	Sibinj, crkva sv. Ivana Krstitelja – glavni oltar sv. Ivana Krstitelja – slika „Krštenje Kristovo“	7.900,00
	Slavonski Brod, crkva Presvetog Trojstva – propovjedaonica	46.000,00
	Slavonski Brod, kuća Brlić – pokretni inventar	33.000,00
Dubrovačko-neretvanska	Dubrovačko-neretvanska županija, rekognosciranje podmorja	150.000,00
	o. Mljet, Pličina Sv. Pavao, novovjekovni brodolom	250.000,00
	Dubrovnik, katedrala Uznesenja Marijina – riznica, štuko	150.000,00
	Dubrovnik, Knežev dvor – sudnica, štuko	39.000,00
	Dubrovnik, Orlandov stup	40.000,00
	Dubrovnik, Biskupska palača (palača Sorkočević) – zidne slike	150.000,00
	o. Korčula, Korčula, katedrala sv. Marka – kameni ciborij	100.000,00
	o. Korčula, o. Badija, franjevački samostan i crkva Gospe od Milosrđa	50.000,00
	o. Lopud, Lopud, crkva Gospe od Šunja – zidne slike	200.000,00
	Ston, crkva sv. Mihajla	120.000,00
	Trsteno, ljetnikovac Gučetić-Gozze – vidikovac	300.000,00
	Cavtat, crkva Blažene Djevice Marije Snježne – glavni oltar Blažene Djevice Marije Snježne – slika „Bogorodica s Djetetom“	600,00
	Cavtat, crkva sv. Nikole, Pinakoteka – oslikani barjak s prikazom sveca	10.000,00
	Dubrovnik, crkva Gospe od Karmena – slike „Sv. Kristofor“ i „Sv. Sebastijan“	4.500,00
	Dubrovnik, crkva od Domina – glavni oltar Svih svetih – slika „Svi sveti“	9.700,00
	Dubrovnik, Dubrovačka biskupija – dva kodeksa	4.200,00
	Dubrovnik, Dubrovačka biskupija – tri povelje iz gradskih župa	3.800,00
	Dubrovnik, Dubrovački muzeji, Etnografski muzej – muške gaće „široke gaće“	4.800,00

Dubrovačko- neretvanska	Dubrovnik, Dubrovački muzeji, Kulturno-povijesni muzej – ikone „Sv. Petar i Pavao” i „Deisis sa svecima”	1.000,00
	Dubrovnik, Dubrovački muzeji, Kulturno-povijesni muzej – 11 grafika	3.700,00
	Dubrovnik, Dubrovački muzeji, Kulturno-povijesni muzej – slika „Portret dječaka s psom”	500,00
	Dubrovnik, Dubrovački muzeji, Kulturno-povijesni muzej – toga DUM KPM 18/t	8.000,00
	Dubrovnik, Dubrovački muzeji, Pomorski muzej – terestrički globus	9.400,00
	Dubrovnik, Dubrovački muzeji, Pomorski muzej – tri karte, dva dokumenta i akvarel	4.500,00
	Dubrovnik, katedrala Uznesenja Marijina – slika „Pokolj nevine dječice”	10.000,00
	Dubrovnik, katedrala Uznesenja Marijina, kapela Navještenja – slika „Sv. Ivan Krstitelj”	5.000,00
	Dubrovnik, HAZU, Zavod za povijesne znanosti, ljetnikovac Sorkočević – slika „Portret kneza Luke Dominika Bone (Bunića)”	3.600,00
	Dubrovnik, Muzej Dominikanskog samostana sv. Dominika – slika „Navještenje”	12.000,00
	Mlini, župna crkva sv. Ilara, kapela Sv. Križa – raspelo	6.000,00
	Orebić, crkva Gospe od Anđela – oltar Sv. Križa – skulptura „Sv. Ivana”	11.700,00
	o. Korčula, Korčula, Opataska riznica sv. Marka – kodeks sv. Aurelija Augustina	5.600,00
	o. Lastovo, Lastovo, crkva sv. Marije na Grži – glavni oltar sv. Marije – triptih „Gospa na Grži”	4.000,00
	o. Lopud, Lopud, crkva Gospe od Šunja – oltar Gospe od Milosrđa – ikona „Bogorodica s Djetetom”	4.700,00
	o. Lopud, Lopud, crkva Gospe od Šunja – oltar Uznesenja Blažene Djevice Marije	19.000,00
	o. Mljet, Goveđari, crkva sv. Nikole – četrnaest grafika „Križni put”	4.300,00
	o. Šipan, Pakljena, crkva sv. Marije – glavni oltar Uznesenja Blažene Djevice Marije	22.000,00
	Pračenje uvjeta i stanja pokretnih kulturnih dobara, izrada prijedloga konzervatorsko-restauratorskih radova	30.000,00
	Ston, crkva sv. Vlaha, župni ured – slika „Bogorodica s Djetetom”	9.700,00
Ston, Česvinica, crkva sv. Nikole – slika „Bogorodica s Djetetom”	10.000,00	
Tršteno, crkva sv. Vida – oltar Gospe od Karmena – slika „Bogorodica s Kristom i svecima”	1.500,00	
Grad Zagreb	Zagreb, Banski dvori – keramička peć	20.800,00
	Zagreb, Hrvatski povijesni muzej – pet slika i tri ukrasna okvira	15.000,00
	Zagreb, Hrvatski povijesni muzej – osam umjetnina na papirnom nositelju	4.500,00
	Zagreb, HAZU, Kabinet grafike – grafike „Četiri naga starca/četiri filozofa” i „Skica za razvitak hrvatske kulture”	7.000,00
	Zagreb, HAZU, Strossmayerova galerija starih majstora – slike „Sv. Katarina i sv. Petar mučenik”, „Tučnjava” i „Pred mlinom”	6.500,00
	Zagreb, katedrala Uznesenja Blažene Djevice Marije – pluvijal inv.br. 259/5 i gremijal inv. br. 259/3	3.000,00
	Zagreb, katedrala Uznesenja Blažene Djevice Marije – tapiserija „Ožujak-travanj” inv. br. T228	52.000,00
	Zagreb, Ministarstvo kulture RH, Planoteka Uprave za zaštitu kulturne baštine – šesnaest umjetnina na papirnom nositelju	6.000,00
	Zagreb, Muzej grada Zagreba – slike „Grof M. Kulmer ml.” i „T. Schlegel”	4.000,00

Grad Zagreb	Zagreb, Muzej suvremene umjetnosti – 10 umjetnina na papirnom nositelju	4.500,00
	Zagreb, Nadbiskupski dvor – slika „Raspeće sa svecima“	25.000,00
Istarska	Istra, podmorje, antički i moderni brodolomi / Viribus Unitis	50.000,00
	Krnica (sv. Teodor), ostaci crkve sv. Teodora	30.000,00
	Paz, kaštel Paz	200.000,00
	Rovinj (Turnina), srednjovjekovna kula	250.000,00
	Žminj, kaštel Žminj	40.000,00
	Barban, sklop crkve sv. Nikole, palače Lordan, Malih i Velikih vrata i četverokutne kule	150.000,00
	Beram, crkva sv. Marije na Škrilinah	150.000,00
	Buzet, crkva sv. Jurja	350.000,00
	Draguč, crkva sv. Roka	80.000,00
	Pazin, crkva sv. Nikole	400.000,00
	Poreč, Eufrazijeva bazilika	200.000,00
	Pula, katedrala sv. Marije	50.000,00
	Rovinj, Balbijev luk	300.000,00
	Rovinj, crkva sv. Eufemije – kameni oltari	100.000,00
	Svetvinčenat, crkva sv. Vincenta – zidne slike	20.000,00
	Umag, arheološki lokalitet Katoro – zidne slike	20.000,00
	Vodnjan, crkva sv. Katarine – zidne slike	100.000,00
	Buzet, crkva sv. Jurja – glavni oltar sv. Jurja	56.500,00
	Buzet, Sveti Ivan, crkva sv. Ivana Krstitelja – glavni oltar sv. Ivana Krstitelja	24.200,00
	Fažana, župna crkva sv. Kuzme i Damjana – oltar Sv. Križa – raspelo	7.700,00
	Kaštelir, crkva sv. Kuzme i Damjana mučenika – slika „Bogorodica od Sedam žalosti sa svecima“	3.500,00
	Loborika, župna crkva sv. Flora – glavni oltar sv. Flora – slika „Prijestolje milosti sa sv. Florom i sv. Franjom Asiškim“	2.500,00
	Motovun, crkva sv. Stjepana Prvomučenika – ophodno raspelo	6.000,00
	Mutvoran, župna crkva sv. Marije Magdalene – glavni oltar sv. Marije	18.000,00
	Pazin, župna crkva sv. Nikole – sakristijski ormar, oplata i klecala	31.000,00
	Rovinj, župna crkva sv. Jurja i Eufemije – ikona „Krunjenje Bogorodice“	4.300,00
	Slum, crkva sv. Matije – ophodno raspelo	6.000,00
	Stručni nadzor nad konzervatorsko-restauratorskim radovima	6.000,00
	Sveti Petar u Šumi, župna crkva sv. Petra i Pavla – slika „Polaganje u grob“	6.000,00
	Svetvinčenat, crkva sv. Roka – glavni oltar sv. Roka	1.500,00
	Vižinada, župna crkva sv. Jeronima – kazula	2.500,00
	Vodnjan, crkva sv. Marije od Karmela – oltar sv. Stjepana – slika „Sv. Marko i sv. Stjepan“	5.500,00
	Vodnjan, crkva sv. Marije Karmelske – oltar Krunjenja Bogorodice	38.800,00

Karlovačka	Barilović, Stari grad Barilović	90.000,00
	Gornje Bukovlje (Crkvišće), kasnoantička utvrda i crkva	120.000,00
	Karlovac, Zvijezda, Josipov bastion	100.000,00
	Vinkovci-Karlovac, arheološko istraživanje u kopnenim vodama – Kamensko, r. Kupa, rimski brodolom	65.000,00
	Barilović, Stari grad Barilović	270.000,00
	Lipnik, župna crkva sv. Ilije Proroka	50.000,00
	Svetice, župna crkva Rođenja Blažene Djevice Marije – dvije prednje stranice korskih klupa	6.500,00
Koprivničko-križevačka	Kalnik, crkva sv. Brcka	30.000,00
	Koprivnički Ivanec, crkva sv. Ivana Krstitelja	100.000,00
	Križevci, crkva Sv. Križa – kameni oltar	80.000,00
	Križevci, katedrala Presvetog Trojstva	75.000,00
	Veliki Poganac, pravoslavna crkva Velikomučenika sv. Georgija – ikonostas	22.000,00
	Veliki Poganac, pravoslavna crkva Velikomučenika sv. Georgija – ikonostas – ikone „Bogorodica“ i „Jovan Bogoslov“	6.100,00
Krapinsko-zagorska	Klanjec, utvrda Cesargrad	80.000,00
	Belec, crkva sv. Jurja	200.000,00
	Kostel, Stari grad Kostel	250.000,00
	Krapina, franjevački samostan i crkva sv. Katarine	150.000,00
	Martinščina, crkva sv. Martina	160.000,00
	Trški Vrh, crkva Majke Božje Jeruzalemske	400.000,00
	Belec, crkva sv. Jurja – oltar sv. Jurja – antependij sv. Jurja	3.900,00
	Gotalovec, kapela sv. Petra – oltar sv. Marije Magdalene	38.000,00
Ličko-senjska	Brinje, Stari grad Sokolac – palas	60.000,00
	Brinje, Stari grad Sokolac	300.000,00
	Brinje, stari grad Sokolac, kapela – oltar Presvetog Trojstva – skulptura „Bogorodica s Djetetom“	2.000,00
Međimurska	Črečan, prapovijesno nalazište	50.000,00
	Domašinec, arheološki park Turčišće Goričan	65.000,00
	Sveti Martin na Muri	60.000,00
	Lopatinec, crkva sv. Jurja – cinktor	300.000,00
	Štrigova, crkva sv. Jeronima	80.000,00
	Štrigova, crkva sv. Jeronima – oltar sv. Jeronima	30.400,00
Osječko-baranjska	Gorjani, arheološka topografija srednjovjekovnih Gorjana	50.000,00
	Feričanci, crkva sv. Duha – zidni oslik	22.000,00
	Osijek, stambena katnica – Kuhačeva 2	14.000,00
	Osijek, zgrada Povschil	25.000,00
	Osijek, zgrada Sauter	30.000,00
	Viljevo, crkva sv. Andrije Apostola	50.000,00
	Osijek, Muzej likovnih umjetnosti – četiri crteža	3.000,00

Osječko-baranjska	Osijek, Muzej likovnih umjetnosti – slika „Portret Marije Terezije“	4.500,00
	Osijek, Muzej likovnih umjetnosti – šest skulptura	16.000,00
	Osijek, Muzej likovnih umjetnosti – šest slika	16.000,00
	Osijek, Muzej Slavonije – brevar i tri lepeze	5.000,00
	Osijek, Muzej Slavonije – skulpture i kamene spolije	24.000,00
	Valpovo, Muzej Valpovštine – šest umjetnina na papirnom nositelju	6.000,00
Požeško-slavonska	Čečavac (Rudina), ostaci benediktinske opatije sv. Mihovila arkandela	250.000,00
	Požega, kužni pil Sv. Trojstva	150.000,00
	Požega, katedrala sv. Terezije Avilske – reverenda	5.300,00
	Požega, Muzej grada Požege – inventar brijačnice <i>in situ</i>	6.000,00
Primorsko-goranska	o. Ilovik, antički brodolom	120.000,00
	Rijeka, Tarsatički Principij	38.000,00
	Rijeka, kasnoantički obrambeni sustav (<i>Claustra Alpia Iuliarum</i>)	133.000,00
	Novi Vinodolski, utvrda Lopar	100.000,00
	Lovran, crkva sv. Jurja – zidne slike	55.000,00
Primorsko-goranska	o. Krk, o. Košljun, franjevački samostan i crkva Marijina Navještenja – kameni oltari	100.000,00
	Rijeka, bivša tvornica šećera „Rikard Benčić“, upravna zgrada	75.000,00
	Vrbnik, crkva Uznesenja Blažene Djevice Marije	50.000,00
	Belgrad, kapela Majke Božje Snježne – glavni oltar Majke Božje Snježne	9.100,00
	o. Cres, Cres, župni ured – slike na drvu „Sv. Ana Trojna“ i „Sv. Ivan Evanđelist“	2.000,00
	o. Krk, Baška, župna crkva Presvetog Trojstva – oltar Sv. Križa – skulpture „Bogorodica“ i „Sv. Ivan Evanđelist“ te tri skulpture bez cjeline	13.500,00
	o. Krk, Draga Bašćanska, kapela sv. Josipa – slika „Sv. Obitelj sa sv. Ivanom Evanđelistom“	8.000,00
	o. Krk, Krk, crkva sv. Franje Asiškog – glavni oltar sv. Franje Asiškog – slika „Sacra conversazione“	9.000,00
	o. Krk, Krk, katedrala Uznesenja Blažene Djevice Marije, Gospina kapela – raspelo	29.800,00
	o. Krk, Krk, katedrala Uznesenja Blažene Djevice Marije – pluvijal	3.000,00
	o. Krk, Krk, katedrala Uznesenja Blažene Djevice Marije – slike „Žrtva Abrahamova“ i „Kiša mane“	8.000,00
	o. Krk, Omišalj, župna crkva Uznesenja Blažene Djevice Marije – glavni oltar Uznesenja Blažene Djevice Marije	50.600,00
	o. Krk, Porat, crkva sv. Marije Magdalene – glavni oltar sv. Marije Magdalene – slika „Bogorodica s Djetetom“	3.000,00
	o. Krk, Vrbnik, župna crkva Uznesenja Blažene Djevice Marije – glavni oltar Uznesenja Blažene Djevice Marije	22.900,00
	o. Rab, Kampur, crkva sv. Bernardina Sijenskog – glavni oltar sv. Bernardina Sijenskog – poliptih sv. Bernardina Sijenskog	4.000,00
	o. Rab, Rab, župna crkva Uznesenja Blažene Djevice Marije – korska sjedala	44.700,00

Primorsko-goranska	Rijeka, HNK Ivana pl. Zajca – slike „Kazalište“, „Anđeli I“ i „Anđeli II“	40.000,00
	Rijeka, HNK Ivana pl. Zajca – šest stropnih slika iz gledališta	21.000,00
	Rijeka, franjevački samostan i crkva Gospe Trsatske – slike „Sv. Franjo Asiški“ i „Sv. Paškal Bajlonski“	5.500,00
Sisačko-moslavačka	Bojna (Brekinjova Kosa)	300.000,00
	Popovača, Stari grad Jelengrad, pokretni arheološki nalazi	50.000,00
	Hrvatski Čuntić, utvrda Čuntić	300.000,00
	Mikleuška, ostaci pavlinskog samostana Blažene Djevice Marije	250.000,00
	Popovača, Stari grad Jelengrad	250.000,00
	Topusko, ostaci cistercijske opatije	300.000,00
	Zrin, crkva sv. Marije Magdalene	300.000,00
	Kutina, župna crkva Marije Snježne – oltar sv. Marije Snježne	10.000,00
	Velika Ludina, crkva sv. Mihaela arkandela – glavni oltar sv. Mihaela arkandela	14.900,00
Splitsko-dalmatinska	Splitsko-dalmatinska županija, rekognosciranje podmorja	100.000,00
	o. Palagruža, pličina Pupak	110.000,00
	o. Vis, Labotovo, srednjovjekovni brodolom	180.000,00
	o. Brač, Milna, crkva Gospe od Blagovijesti	120.000,00
	o. Brač, Postira, arheološki lokalitet Lovrečina – zidne slike	10.000,00
	o. Brač, Škrip, ruralna cjelina naselja Škrip – crkva i župna kuća	200.000,00
	Omiš, arheološki lokalitet Brzet – zidne slike	30.000,00
	o. Vis, Vis, arheološki lokalitet Rimske terme – mozaik	110.000,00
	Split, Dioklecijanova palača – mozaici, Arhiđakonova 2	3.000,00
	Split, Dioklecijanova palača – mozaici, Buličeva ulica	20.000,00
	Split, Dioklecijanova palača – Zapadna vrata i crkva Gospe od Zvonika	300.000,00
	Split, Palača Milesi, zidni oslici	25.000,00
	Trogir, katedrala sv. Lovre – kapela Orsini	95.000,00
	o. Brač, Nerežišća, crkva Gospe od Karmela – oltar Navještenja Marijina – slika „Navještenje Marijino“	27.000,00
	o. Brač, Sutivan, crkva Uznesenja Blažene Djevice Marije – glavni oltar Adoracije Presvetog sakramenta – oltarna pala	25.200,00
	o. Brač, Škrip, župna crkva sv. Jelene – sakristijski ormar	6.000,00
	o. Brač, Škrip, župna crkva sv. Jelene – zbirka liturgijskih predmeta	11.600,00
	o. Hvar, hitne intervencije	80.000,00
	o. Hvar, Hvar, crkva sv. Marije od Milosti, kapela Sv. Križa – antependij	5.000,00
	o. Hvar, Hvar, katedrala sv. Stjepana I. pape i mučenika – kazula od zlatnog baršuna	11.000,00
	o. Hvar, Stari Grad, crkva sv. Nikole – skulptura „Sv. Andrije“	3.000,00
	o. Hvar, Stari Grad, crkva sv. Nikole – skulptura „Sv. Tome“	3.000,00
Kaštel Lukšić, crkva Uznesenja Blažene Djevice Marije – skulptura „Sv. Bonaventura“	5.900,00	

Splitsko-dalmatinska	Omiš, župna crkva sv. Mihovila, sakristija – slika „Navještenje“	45.000,00
	o. Šolta, Gornje Selo, crkva Gospe od Stomorije – slika „Bogorodica s Djetetom“	3.000,00
	o. Vis, Komiža, župna crkva i samostan sv. Nikole Mustera – kazula inv.br. T-3	8.000,00
	Sinj, Viteško alkarsko društvo – puška na piston	3.800,00
	Split, crkva sv. Jere – slike iz ciklusa Kristova života	3.000,00
	Split, katedrala sv. Dujma – Buvinine vratnice	12.000,00
	Split, katedrala sv. Dujma, riznica – ikona „Gospa od Žnjana“	8.000,00
	Split, Nadbiskupska palača – slika „Bogorodica s Djetetom, sv. Ivanom Krstiteljem, sv. Franjom Asiškim i donatorima“	2.600,00
	Split, katedrala sv. Dujma, riznica – bijela mitra s križem, bijela mitra sa zlatovezom i žuta mitra	5.000,00
	Split, katedrala sv. Dujma, riznica – skulptura „Imago pietatis“	2.000,00
	Trogir, katedrala sv. Lovre – korska sjedala	31.500,00
	Trogir, katedrala sv. Lovre – liturgijski kompleti inv. br. 13 i inv. br. 14	6.500,00
	Zaostrog, franjevački samostan i župna crkva Uznesenja Blažene Djevice Marije – dijelovi sakristijskog ormara	12.000,00
Šibensko-kninska	o. Murter, o. Bisage, novovjekovni brodolom	100.000,00
	Mokro Polje, Keglevića utvrda	50.000,00
	Šibenik, katedrala sv. Jakova – skulpture Navještenja	43.000,00
	Kistanje, manastir Krka – plaštanica	3.600,00
	Šibenik, crkva sv. Ane – oltar sv. Ane – antependij s prikazom sv. Josipa	7.000,00
	Šibenik, crkva sv. Ane – oltar sv. Ane – okvir antependija	4.800,00
	Šibenik, crkva sv. Barbare – oltar i antependij sv. Barbare	3.400,00
	Šibenik, crkva sv. Dominika – glavni oltar sv. Dominika	42.500,00
	Šibenik, crkva sv. Dominika – glavni oltar sv. Dominika – skulptura anđela (desni)	3.000,00
	Šibenik, katedrala sv. Jakova – glavni oltar Majke od Suza – slika „Gospa od plača“	3.700,00
	Šibenik, katedrala sv. Jakova – skulptura „Sv. Petra“	6.000,00
	Šibenik, katedrala sv. Jakova – slika „Smrt sv. Josipa“	4.800,00
Varaždinska	Jalžabet, Bistričak, pokretni arheološki nalazi	100.000,00
	Čukovec, crkva sv. Oca Nikolaja	390.000,00
	Hrastovljan, crkva sv. Benedikta	150.000,00
	Križovljan, crkva Sv. Križa	230.000,00
	Lepoglava, bivši pavlinski samostan i crkva Bezgrešnog začeća Blažene Djevice Marije – kapela Patačić, štukatura	150.000,00
	Lepoglava, bivši pavlinski samostan i crkva Bezgrešnog začeća Blažene Djevice Marije – ljekarna, zidne slike	35.000,00
	Lepoglava, bivši pavlinski samostan i crkva Bezgrešnog začeća Blažene Djevice Marije – pjevalište, zidne slike	50.000,00
	Marčan, dvorac Opeka – Vrtlareva kuća	400.000,00

Varaždinska	Purga Lepoglavska, kapela sv. Jurja	35.000,00
	Varaždin, franjevački samostan i crkva sv. Ivana Krstitelja – kipovi sa zapadnog pročelja crkve	70.000,00
	Varaždin, franjevački samostan i crkva sv. Ivana Krstitelja – ljekarna	200.000,00
	Varaždin, Stari grad – Žitnica	50.000,00
	Varaždinske Toplice, crkva sv. Martina biskupa – kameni oltar	150.000,00
	Križovljan, kapela Sv. Križa – oltar sv. Josipa	24.800,00
	Lepoglava, župna crkva Bezgrešnog začeca Blažene Djevice Marije – oslikane drvene vratnice	8.000,00
	Ludbreg, Tekstiloteka	10.000,00
	Sveti Đurđ, općina Sveti Đurđ – evidencija umjetnina na terenu, pregled stanja i prijedlog zaštite	5.000,00
	Trakošćan, Dvor Trakošćan – tri slike i jedan ukrasni okvir	12.000,00
	Varaždin, crkva sv. Ivana Krstitelja – oltar sv. Ivana Krstitelja	20.000,00
	Varaždin, franjevački samostan i crkva sv. Ivana Krstitelja, refektorij – slike „Immaculata“ i „Sv. Franjo Asiški“	3.000,00
	Varaždin, franjevački samostan i crkva sv. Ivana Krstitelja – slika „Krist u lancima“	6.000,00
	Varaždin, Gradski muzej Varaždin – četiri slike i tri ukrasna okvira	15.000,00
	Varaždin, Gradski muzej Varaždin – deset grafika	5.500,00
	Varaždin, Gradski muzej Varaždin – ogrtač inv. br. GMV 67674	4.500,00
	Varaždin, župna crkva sv. Nikole biskupa, župni dvor – slike „Gabriel Dominich“, „Emericus Vojsketz“ i „Sv. Florijan“	3.000,00
	Vukovoj, kapela sv. Vuka – oltar Blažene Djevice Marije	9.000,00
Virovitičko-podravska	Zvonimirovo, Veliko polje, pokretni arheološki nalazi	50.000,00
	Duzluk, manastir i crkva sv. Nikole	73.000,00
Vukovarsko-srijemska	Ilok, franjevački samostan i crkva sv. Ivana Kapistrana – intarzirana drvena vrata refektorija	13.500,00
	Ilok, Muzej grada Iloka – odijelo majordoma kneza Odescalchija: hlače T-O-1-1, sako T-O-1-2 i prsluk T-O-1-3	6.600,00
	Rajevo Selo, župna crkva sv. Ilije proroka – misnica RS 2	9.000,00
	Vinkovci, župna crkva sv. Euzebija i Poliona – glavni oltar sv. Ivana Nepomuka – slika „Sv. Ivan Nepomuk“	38.700,00
	Vukovar, Gradski muzej Vukovar – devet umjetnina na papirnom nositelju	6.500,00
Zadarska	Novigrad, crkva Porođenja Blažene Djevice Marije – zidne slike	200.000,00
	Zadar, crkva sv. Krševana – kameni inventar	80.000,00
	Biograd na Moru, Zavičajni muzej Biograd na Moru – Zbirka „Teret potopljenog broda iz XVI. stoljeća“ – fragment svilenog damasta inv. br. 277/3	9.000,00
	o. Pag, Stari grad, crkva Uznesenja Blažene Djevice Marije – glavni oltar Uznesenja Blažene Djevice Marije	33.600,00
	o. Pašman, Ždrelac, crkva sv. Luke Evanđeliste – glavni oltar sv. Luke Evanđeliste – slika „Bogorodica s Djetetom“	1.000,00

Zadarska	o. Pašman, Ždrelac, župna crkva sv. Luke – viseći svijećnjak	3.800,00
	Zadar, Narodni muzej, Galerija umjetnina – slika „Olimpija“	5.000,00
	Zadar, SICU – slika „Marijino Uznesenje“	4.800,00
Zagrebačka	Okešinec (Sipčina), vila rustika	50.000,00
	Žumberak, crkva Sv. Nikole biskupa	50.000,00
	Kloštar Ivanić, franjevački samostan i crkva sv. Ivana Krstitelja	75.000,00
	Komin, crkva sv. Tri Kralja – cinktor, kapela, štukatura	70.000,00
	Novo Mjesto, kapela sv. Petra i Pavla	250.000,00
	Kloštar Ivanić, crkva Uznesenja Blažene Djevice Marije – propovjedaonica	14.000,00
	Samobor, crkva sv. Marije – oltar sv. Antuna Padovanskog i oltar sv. Josipa	30.000,00

Izvještaj za 2018. godinu pripremili su:

dr. sc. T. Pleše

dr. sc. A. Azinović Bebek, dr. sc. V. Bralić, B. Mataković, B. Matica, S. Purišić

B. Milković, B. Mostarčić, J. Pasarić, mr. umj. A. Pedišić, I. Svedružić Šeparović, D. Torjanac

V. Bradamante, J. Ferić Balenović, M. Golubić, D. Ivić, I. Jengić, M. Jurišić, K. Jozić, I. Karniš Vidović, D. Kovačić, dr. sc. M.

Krmpotić, K. Krulić, dr. sc. K. Majer Jurišić, I. Miholjek, D. Misiuda, dr. sc. D. Mudronja, A. Škevin Mikulandra, dr. sc. J. Višnjic,

dr. sc. M. Wolff Zubović

Lektura: R. Tometić

Grafički dizajn: Lj. Gamulin